

CENTRALNA BIBLIOTEKA WOJSKOWA
IM. MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO

WSPARCIE INŻYNIERYJNE W WIELKIEJ
WOJNIE Z ZAKONEM KRZYŻACKIM
1409-1411

MATERIAŁY POKONFERENCYJNE
BIBLIOGRAFIA SELEKTYWNA

WARSZAWA 2010

digital born
CBW
www.cbw.pl

CENTRALNA BIBLIOTEKA WOJSKOWA
IM. MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO

**WSPARCIE INŻYNIERYJNE
W WIELKIEJ WOJNIE
Z ZAKONEM KRZYŻACKIM 1409-1411**

SESJA POPULARNO-NAUKOWA Z OKAZJI 600-LECIA
BITWY POD GRUNWALDEM W 1410 ROKU

Material pokonferencyjny
pod redakcją naukową
mgr. Marcina Białasa

Warszawa 2010

KOMITET ORGANIZACYJNY

Dyrektor Departamentu Wychowania i Promocji Obronności
Ministerstwa Obrony Narodowej

plk Jerzy GUTOWSKI

Szef Inżynierii Wojskowej Sztabu Generalnego Wojska Polskiego

gen. dyw. Janusz LALKA

Dyrektor Centralnej Biblioteki Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego

dr hab. Aleksandra SKRABACZ

Redakcja i skład
Hanna Bajan-Jaskółowska

Projekt okładki:
Daniel Czarnecki

© Copyright by Centralna Biblioteka Wojskowa
im. Marszałka Józefa Piłsudskiego

ISBN 978-83-89875-32-7

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
Marek Plewczyński Mieszkańcy mazowska czersko-warszawskiego w wielkiej wojnie z zakonem krzyżackim 1409-1411	7
Tadeusz Dzikowski Wpływ inżynierii wojskowej na wiktorię grunwaldzką	21
Barbara Rymsza O budowie repliki Mostu Jagielly	31
Janusz Lalka Inżynieria wojskowa – współczesność i przyszłość	41
Marcin Białas Obłężenie Malborka (26 Lipca – 19 września 1410 roku)	53
Lech Wyszczelski Podsumowanie	57
Wielka Wojna z Zakonem Krzyżackim 1409-1411. Bibliografia selektywna	63
Wykaz czasopism	65
Wykaz skrótów	71
Bibliografia	83
Indeks autorski	169
Indeks przedmiotowy	185

WSTĘP

Przed sześćsiuset laty na polach Grunwaldu doszło do jednej z największych bitew średniowiecza w Europie Środkowo-Wschodniej. Śmiertelne starcie Zakonu Krzyżackiego z Królestwem Polskim i Wielkim Księstwem Litewskim 15 lipca 1410 roku zakończyło się zniszczeniem głównych sił krzyżackich i zachwiało potęgą Zakonu w regionie. Wydarzenie to miało olbrzymie konsekwencje dla historii Polski i Litwy, choć owoców grunwaldzkiej wiktorii doczekały się dopiero kolejne pokolenia.

Okrągła rocznica sześćsetlecia Bitwy pod Grunwaldem, którą w tym roku obchodziliśmy, ma szczególne znaczenie, gdyż poprzedni, pięćsetny jubileusz, był świętowany jeszcze w zniewolonej zaborami Ojczyźnie.

8 czerwca 2010 roku w Centralnej Bibliotece Wojskowej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie odbyła się sesja popularno-naukowa zatytułowana *Wsparcie inżynieryjne w Wielkiej Wojnie z Zakonem Krzyżackim 1409-1411*, zorganizowana przez Departament Wychowania i Promocji Obronności MON, Szefostwo Inżynierii Wojskowej Sztabu Generalnego Wojska Polskiego oraz Centralną Bibliotekę Wojskową im. Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Sesja wpisała się do kalendarza ogólnopolskich obchodów sześćsetnej rocznicy wiktorii grunwaldzkiej, będącej kluczowym momentem Wielkiej Wojny z Zakonem Krzyżackim z lat 1409-1411. Organizatorzy postawili sobie za cel przybliżenie mniej znanego aspektu działań inżynieryjnych podczas kampanii 1410 roku.

Niniejszy tom materiałów pokonferencyjnych składa się z referatów oraz bibliografii selektywnej dotyczącej Wielkiej Wojny z Zakonem krzyżackim 1409-1411. Bibliografię sporządzono wg polskiej normy opisu bibliograficznego PN/N-01152.01 druków zwartych oraz normy opisu artykułów PN/N-01152.02.

plk Miroslaw Karasek

*Zastępca Dyrektora Departamentu Wychowania
i Promocji Obronności Ministerstwa Obrony Narodowej*

Prof. dr hab.
Marek PLEWCZYŃSKI

Akademia Obrony Narodowej
Akademia Podlaska w Siedlcach

MIESZKAŃCY MAZOWSZA CZERSKO-WARSZAWSKIEGO W WIELKIEJ WOJNIE Z ZAKONEM KRZYŻACKIM 1409-1411

---

*Będę zawsze uważał ten dzień za sławny i godzien co roku stałych, czcigodnych obchodów z mojej strony i ze strony wszystkich moich potomków [...]*¹. Takie obietnice królowi Władysławowi Jagielle składał po bitwie grunwaldzkiej książę czersko-warszawski Janusz I Starszy, dziękując monarsze na kolanach za pomszczenie krzywd wyrządzonych Mazowszu i Koronie przez krzyżaków. Będąc wiernymi przyrzeczeniom księcia i wypełniając jego testament przez obchody sześćsetlecia grunwaldzkiej wiktorii, przypatrzmy się udziałowi mieszkańców Mazowsza w wielkiej wojnie z zakonem krzyżackim 1409-1411.

Ziemia warszawska w późnym średniowieczu obejmowała trzy powiaty: warszawski, bloński i tarczyński. Od północy graniczyła z zakroczymską, od wschodu z liwską i nurską, od południa z czerską, a od zachodu z sochaczewską, należąca później do oddzielnego województwa. Oddalony od Warszawy, ale z nią związany, był obszar puszczy nad Narwią, który przekształcił się w ziemię różańską, łomżyńską i wiską. W końcu XIV w. Mazowsze było pod względem politycznym podzielone na dwie dzielnice. Książę Janusz I Starszy (1374-1429) rządził w Czersku, Warszawie, Liwiu, Nurze, Łomży, Ciechanowie, Różanie, Zakroczymiu i Wyszogrodzie. Jego młodszy brat Siemowit IV (1374-1426) trzymał Płock, Płońsk, Zawkrze, Rawę, Gostynin, Sochaczew i Wiznę.

Mazowsze miało dla Polski duże znaczenie strategiczne. Graniczyło bowiem na długiej linii z posiadłościami krzyżackimi, a jednocześnie oddzielało Koronę od Litwy, jej naturalnego sprzymierzeńca w walce z zakonem. Unia krewska 1385 roku miała zakończyć polsko-litewskie spory i rywalizacje terytorialne. Zdawać by się mogło, że system obronny księstwa mazowieckiego na wschodzie,

---

¹ Długosz J., *Roczniki czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, ks. XI, tłum. J. Mrukówna, Warszawa 1982, s. 145.

wyrosły z konfliktów polsko-litewskich i mazowiecko-litewskich, po spełnieniu swojego zadania, stanie się w nowych warunkach niepotrzebny. Faktycznie jednak sprawa nie przedstawiała się tak prosto. Trwały konflikty między Jagiellą a Witoldem, który wraz z książętami mazowieckimi szukał oparcia u krzyżaków. Mazowsze miało aspiracje do odgrywania samodzielnej roli politycznej w strefie nadwiślańskiej, lawirując między Koroną Polską, Wielkim Księstwem Litewskim i zakonem krzyżackim.

Dla księcia Janusza głównym celem było opanowanie Podlasia, co stało się faktem dzięki zbrojnej wyprawie Jagielly podjętej w 1390 r. z Łukowa na Brześć. Miasto to zostało obsadzone przez załogę polską pod dowództwem Zyndrama z Maszkowic. W następnym roku przekazano Podlasie z Drohiczyнем, Bieleskiem i Mielnikiem księstwu czersko-warszawskiemu. Niewątpliwie w planach obronnych króla polskiego Mazowsze z przyłączonym doń Podlasiem miało odgradzać ziemie koronne od ewentualnych najazdów krzyżacko-litewskich w wypadku zbliżenia Wilna z Malborkiem. Ważną rolę w tych planach odgrywała Warszawa jako stały punkt oporu nad środkową Wisłą, zwłaszcza po jej ufortyfikowaniu murem obronnym w latach 1379-1384. W latach 90-tych na pograniczu mazowiecko-krzyżackim trwała niemal otwarta wojna połączona z paleniem zamków przez oddziały zakonne oraz atakowaniem wsi nad Biebrzą, które zakon uważał za tereny sporne. Najazdy organizował komtur z Bałgi Konrad von Kyburg oraz Fridrich von Wallenrod. W 1393 roku krzyżacy porwali nawet samego księcia Janusza i spalili budowany przez niego zamek w Złotoryi nad Narwią.

Układy Jagielly z Witoldem z Ostrowia (1392), Grodna (1401) i Raciążka (1404) przecięły kontakty litewsko-krzyżackie, ale nie usunęły konfliktu mazowiecko-litewskiego o Podlasie. Janusz I szachował Koronę zbliżeniem do zakonu. Rozszerzył nawet swe wpływy na północnym wschodzie na Tykocin i Łopuchów. Zbliżający się konflikt zbrojny z krzyżakami wymagał jednak zmobilizowania wszystkich sił i środków. Zapewne więc środkami dyplomatycznymi wymusił Jagiello na swym lenniku księciu Januszu dobrowolne ustąpienie z Podlasia w 1392 roku. W każdym razie nie słychać o walkach zbrojnych Mazowszan z Litwinami. Księstwo czersko-warszawskie nie było zresztą w stanie zbrojnie obronić Podlasia. Potencjał militarny Mazowsza był bowiem znikomy wobec witoldowej potęgi sięgającej Nowogrodu i Krymu. W rezultacie Podlasie z Drohiczyнем, Brześciem i Mielnikiem weszło w 1413 roku w skład województwa trockiego Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Dnia 16 sierpnia 1409 roku wojska krzyżackie uderzyły na ziemię dobrzyńską, rozpoczynając wielką wojnę z Polską i Litwą. Książę Janusz wezwał brata Siemowita do udzielenia pomocy oblężonym zamkom dobrzyńskim. Czersk i Warszawa leżały bowiem zbyt daleko, by zdążyły z nich nadejść żądane posiłki. Siemowit jednak nie wyruszył w pole, a biskup płocki Jakub odmówił pomocy

ziemi dobrzyńskiej. Już jednak w kilka dni później komturzy z Ostródy i Pokarmina (Brandenburga), Fryderyk hrabia von Zollern i Markward von Salzbach *wkroczyli w kraj księcia Janusza Mazowieckiego i przebywali tam trzy dni i nocę, i wyrzadzili wiele szkód, i zebrali stamtąd konie i wiele bydła*². W odwet wojska czersko-warszawskie pod dowództwem syna księżęcego Bolesława III urządziły wyprawę na krzyżackie Działdowo w komturstwie ostródzkim, które spaliły wraz z okolicznymi czternastoma wsiami.

Późną jesienią 1409 roku wielki marszałek zakonu Fryderyk Wallenrode przemieścił część wojsk w okolice Olsztyna, Olsztynka i Dąbrówna³. Spodziewano się jego nowych ataków na ziemię łomżyńską lub litewskie Podlasie. Wobec możliwości dalszych najazdów i spustoszeń krzyżackich na pograniczu, powołano zimą 1410 roku piechotę chłopską na Mazowszu. Książę Janusz, posłuszny królewskim wezwaniom, rozsyłał wici do mazowieckiego rycerstwa. Tradycyjnie posiadacze ziemscy zobowiązani byli do służby konnej w pospolitym ruszeniu. W skład chorągwi ziemskich wchodziła szlachta, wójtowie z miast i sołtysi ze wsi, a dowodzili nimi kasztelani lub starostowie. Piechotę chłopską (jednego zbrojnego z około 10 zagród) przeznaczano do obrony ziemi. Użyć ją można było zarówno do walk w polu, jak i do stróży, czyli pełnienia straży wartowniczej w grodach i na przejściach granicznych. To chłopci naprawiali umocnienia drewniano-ziemne i budowali przesieki leśne ze ściętych i spiętrzonych drzew. Bagna ciągnące się od Wkry do Łydyny i dalej na wschód nad Orzycem, Omulewem, Rozoga, Szkwą i Pisą wzmocniały obronę Mazowsza przed krzyżakami od północy. Z drugiej strony trzeba było umacniać drogi na zapleczu prowadzące przez podmokłe tereny, by zapewnić swobodne poruszanie się większych oddziałów mazowieckich w głąbi ziemi ciechanowskiej i łomżyńskiej.

Książę Janusz wziął udział w kwietniu 1410 roku w naradzie z Witoldem w Brześciu Litewskim, na której ustalano plany strategiczne przyszłych działań wojennych. Oddziały mazowieckie zgrupowane na prawym brzegu Wisły miały osłaniać przemarsz wojsk litewsko-ruskich, ciągnących od Niemna wzdłuż Narwi do Czerwińska. Planowano dokonywanie celowych najazdów z Mazowsza na państwo zakonne w celu pozorowania głównego uderzenia od tej właśnie strony. Marszałek dworu Ścibor z Pilchowa przygotowywał drogi przemarszu wojsk. W dzielnicy ks. Janusza wytyczono trzy drogi w kierunku Makowa,

² Kuczyński S. M., *Wielka Wojna z Zakonem Krzyżackim w l. 1409-1411*, Warszawa 1960, s. 136; Inglot S., *Udział chłopów w obronie Polski*, Łódź 1946, s. 20., por. Biskup M., *Walka z naporem krzyżackim* [w:] *Z dziejów wojskowych ziem północno – wschodnich Polski*, cz. I pod red. Z. Kosztyły, Białystok 1986, s. 46-67; Piętka J., *Mazowiecka elita feudalna późnego średniowiecza*, Warszawa 1975; Wolf A., *Studia nad urzędnikami mazowieckimi 1370-1526*, Wrocław 1962; Wąsowicz M., *Środowisko dworskie Janusza I a Warszawa*, [w:] *Warszawa średniowieczna*, pod red. A. Gieysztor, z. 2, Warszawa 1975, s. 189-197; Wilska M., *Objazdy księcia Janusza Starszego. Struktura władzy i środowisko dworskie na Mazowszu*, [w:] *Spółczesność Polski średniowiecznej*, t. II, pod red. S. K. Kuczyński, Warszawa 1982.

³ Ptak J., *Wojskowość średniowiecznej Warmii*, Olsztyn 1997, s. 191.

Różana i Ostrołęki, które miały prowadzić do nadgranicznych ośrodków krzyżackich: Działdowa, Nidzicy i Szczytna. Podlegały one kompetencjom starostów zarówno w kwestii drożności i dostępności, jak i bezpieczeństwa. Jagiello polecił miastom księstwa czersko-warszawskiego dostarczyć kontyngenty żywności⁴. Przystąpiono więc do intensywnego gromadzenia zapasów na wyprawę. Płock wybrano na główną bazę, gdzie miała być składowana żywność dla wojska. Warszawa i inne ośrodki miejskie ziemi warszawskiej stanowiły więc zaplecze i bazę zaopatrzeniową dla armii polsko-litewskiej.

Płynęły więc Wkrą, Narwią, Bugiem i Wisłą szkuty z rybami i beczki z mięsem solonym lub wędzonym pochodzącym z puszczy północnego i wschodniego Mazowsza. Jak wyglądały przygotowania wojenne w księstwie Janusza w maju 1410 roku dowiadujemy się z listu do wielkiego mistrza Urlyka von Jungingena, napisanego 26 czerwca w Nidzicy przez komtura ostródzkiego Gamratha von Pinzenau. Zawarte są w nim informacje wywiadu zakonnego, które rajca nidzicki, wysłany przez komtura, pozyskał od soltysa ze wsi należącej do jakiegoś rycerza – zapewne z ziemi ciechanowskiej. Dowiedział się on, że *król polski napisał do księcia Janusza, aby książę wszyskim swoim miastom po obydwóch stronach Wisły nakazał, iżby każde miasto, odpowiednio do swej żamożności, przygotowało wozy z wszelkimi przyborami oraz żywnością: chlebem, rybami, jajami, serem. Miasta mają już w pogotowiu wozy, które mogą choćby zaraz wyprawić za królem, skoro przyjdzie rozkaz [...] książę Janusz po całym swym kraju, i to w orszaku księży i zakonników, odbywa przeglądy rycerstwa, przyspasabiając dla króla najlepszą zbroję oraz co najzdadniejsze w swej ziemi [...]*⁵. Już więc wówczas chorągwie ziemskie były ściągnięte w miejsca koncentracji, a książę osobiście dokonywał ich przeglądu.

26 czerwca król Jagiello wyruszył z Wolborza z rycerstwem małopolskim. Maszerował przez ziemie rawską i sochaczewską, należące do księcia płockiego Siemowita IV i 30 czerwca dotarł do Wisły, powyżej Czerwińska. Przymuszalnie rankiem 27 czerwca na placu przed bramą Krakowską w Warszawie szykowałą się też do wymarszu chorągiew nadworna księcia Janusza. Opisana przez Jana Długosza w *Klejnotach*, jako dwudziesta trzecia, miała znak bojowy w postaci herbu przedstawiającego na dwóch częściach przeciętych w szachownicę skrzydlatego czerwonego smoka na białym polu i białego orla mazowieckiego na polu czerwonym. Dwie chorągwie księcia płockiego Siemowita (dwudziesta pierwsza i dwudziesta druga) występowały pod białym orłem bez korony, umieszczonym na czerwonym polu⁶. Rycerstwo nadworne prowadzone przez księcia Janusza i jego marszałka Ścibora z Pilchowa i Sąhocina skierowało się ulicą Podwałe do

⁴ *Codex epistolaris Vitoldi*, wyd. A. Prochaska [w:] *Monumenta medii aevi historia*, t. VI, Cracoviae, nr. 448.

⁵ Mąkowski W. T., *Przez Mazowsze pod Grunwald 1410 r. Szkice historyczno – regionalne*, Płock 1934, s. 13.

⁶ Kuczyński S. M., *Wielka...*, op. cit., s. 336; Klein A., Sekunda N., Czernielewski K. A., *Banderia apud Grunwald. Chorągwie polskie pod Grunwaldem*, Łódź 2000, s. 58-61.

Długość, po czym ruszyło na zachód przez Wielką Wołę, Odolany i Piotrkowo. Przed Oltarzewem wkroczyło na teren powiatu błońskiego, a za Błoniem (gdzie zapewne zatrzymano się na nocleg) minęło granice księstwa mazowieckiego. Drugi nocleg wyznaczono przypuszczalnie w Sochaczewie i stąd już wzdłuż Bzury, na północ przez Brochowo, chorągiew czersko-warszawska dotarła 30 czerwca nad Wisłę i dołączyła do głównych sił królewskich. Fakt osobistego dowodzenia przez księcia Janusza potwierdza tezę mówiącą, że trzon jego chorągwi stanowili dworzanie. Liczebność bardzo szeroko rozumianego dworu książęcego ocenia się na 120-150 osób, w tym wyższych dostojników miało być około 60, a resztę stanowić mieli niżsi urzędnicy i pokojowcy⁷. Dwór wojenny, z którym książę stawał na zbrojną wyprawę, musiał być co najmniej o połowę mniejszy, ale za to ze służbą (pocztowymi) mógł dorównywać podanej wyżej liczbie. Przypuszczać można, że był też wzmocniony pocztami rycerskimi urzędników książęcych z Warszawy i Czerska. Chorągiew nadworna księcia Janusza z wyprawy grunwaldzkiej mogła więc liczyć 200-250 zbrojnych. Ci „wojskowi” dworzanie otrzymywali pensje wypłacane gotówką ze skarbu książęcego lub sukнем. Należy jednak zaznaczyć, że informacje źródłowe o płaceniu dworzanom stałych sum na każdego konia z ich pocztów pochodzą dopiero z lat 1505 i 1525⁸. Ta grupa ludzi, nie wymieniana z tytułami urzędników dworskich, stale towarzyszyła księciu – zwłaszcza w Warszawie, faktycznej siedzibie książęcej w latach 1402-1414. Na czele dworzan stał marszałek dworu. Sprawował on nad nimi nie tylko władzę sądowniczą, ale i – jak wskazują analogie koronne – wojskową. Od 1396 roku marszałkiem dworu księcia Janusza był podkomorzy zakroczymski Ścibor z Pilchowa i Sączocina z rodu rycerskiego Rogalów. Pochodził wprawdzie z ziemi plockiej, gdzie nabył w 1402 roku wyżej wymienione wsie, ale od około roku 1420 stał się mieszkańcem Warszawy. W tym bowiem czasie książę Janusz rozpoczął nadawanie gruntów książęcych na obszarze zamkowym, graniczącym z terenem miejskim Starej Warszawy. Po wschodniej stronie ulicy Grodzkiej (*platea Castrensis*), biegnącej od wylotu dzisiejszej ulicy Świętojańskiej w kierunku Bramy Krakowskiej (na Placu Zamkowym), położone były cztery działki. Najbliżej muru leżała właśnie parcela należąca do Ścibora z Pilchowa i Sączocina⁹. Została ona powiększona w latach 1423-1427, a że na działce stał niewątpliwie dwór, można więc uznać dowódcę chorągwi nadwornej księcia za warszawiaka.

⁷ Wąsowicz M., *Środowisko*, s. 192; Mosingiewicz K., *Chorągwie rodowe i ich dowódcy w bitwie pod Grunwaldem* [w:] *Prace z dziejów państwa i Zakonu Krzyżackiego*, pod red. A. Czacharowskiego, *Ordines Militares*, t. 2, Toruń 1984, s. 107 i n.; *Księga skarbona Janusza II księcia mazowieckiego z lat 1447-1490*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” t. 7, 1959, nr 3, zeszyt dodatkowy; Plewczyński M., *Mieszkańcy Warszawy i Mazowsza w wojnach lat 1390 – 1466* [w:] *Z militarnych dziejów Warszawy*, pod red. A. Ajnenkiela, Warszawa 1996, s. 33-34.

⁸ Ibidem.

⁹ Gieysztorowa I., *Z dziejów przedzamcza warszawskiego w XVI w.*, „Kwartalnik Historii i Kultury Materialnej”, t. 19, 1971, nr 3, s. 334 i n.

Nie można wykluczyć, że w chorągwi książęcej pod Grunwaldem walczyli: podskarbi dworu Janusza Jan Rogala herbu Rogala oraz kuchmistrz Świętosław Mzurka z Bielawy herbu Gozdawa. Prawdopodobny jest też udział w bitwie czolowych urzędników z ziemi czerskiej m.in. kasztelanów Jana i Sławca z Boglewic herbu Jelita i sędziego Macieja Gnata z Lipia i Milanowa herbu Rogala. Dworzaniem – nie książęcym jednak, lecz królewskim – był Mikołaj Powała z Taczowa herbu Powała (Ogończyk), słynny bohater *Krzyżaków* Henryka Sienkiewicza. Urodził się wprawdzie w Taczowie pod Radomiem, ale w ziemi czerskiej pod Warką nabył Magnuszew, Wołę Magnuszewską, Trzebień, Łękawicę i Zwolę. Pod Grunwaldem wystąpił jako jeden z rycerzy przedchorągiewnych królewskiej chorągwi przybocznej *cubiculariorum*. Był już wówczas znanym i cenionym rycerzem. Jan Długosz nazywa go mężem „zaszczyconym wielu bliznami” i o wielkim rozgłosie, którego nawet pałlik był powszechnie znany wśród rycerzy¹⁰.

Przez Mazowsze czersko-warszawskie wiódł szlak przemarszu wojska litewskiego, które wyruszało z Wilna 3 czerwca. Posuwało się na południe prawą stroną Niemna. Przy założeniu, że pokonywało dziennie średnio 25 km, w Grodnie znalazło się 9 czerwca. Z borów knyszyńskich wyszło około 12 czerwca i po sforsowaniu Narwi na Podlasiu połączyło się w okolicach Bielska z oddziałami ruskimi i tatarskimi. Już 14 czerwca, dzięki dobremu wywiadowi, komtur ostródzki przebywający w Nidzicy wiedział o koncentracji sił litewskich nad Narwią i obawiał się ich ataku na Ostródę. Brak jest informacji źródłowych co do trasy przemarszu wojsk litewskich Międzyrzeczem Łomżyńskim, przez ziemię nurską i zakroczymską. Wiadomo tylko, że najpóźniej 27 czerwca Witold był na lewym brzegu Bugo-Narwi naprzeciw Serocka (Serocięca) lub Pultuska (Pultowska). Odległość z Bielska do ujścia Bugu wynosi blisko 150 km, a więc tempo przemarszu armii spadło do około 12 km dziennie. W historiografii dotyczącej bitwy grunwaldzkiej przeważają sądy, że wojska litewsko-ruskie maszerowały lewym brzegiem Narwii, zabezpieczone od flankowego ataku przez szeroki pas puszczy i moczarów zalegających nad tą rzeką oraz wcześniej nad Biebrzą. Mapa drożni na XVI-wiecznym Mazowszu wskazuje jednak, że lewym brzegiem Narwii nie biegła żadna główna droga, a jedynie drugorzędne, które łączyły równoleżnikowo Pultusk przez Długosiodło z Ostrowią i Różan z Łomżą¹¹. Te ostatnie były dłuższe i bardziej niebezpieczne ze względu na bliskość granicy zakonnej. Pochód lewym brzegiem Narwii dużej dziesięcioletniej armii

¹⁰ Kuczyński S., Sikora F., *Mikołaj Powała z Taczowa h. Powala* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. XXI, s. 142-143; Wolff A., *Studia nad urzędnikami*, s. 284; Piętka J., *Mazowiecka elita*, s. 123, 133; Supruniuk A., *Otoczenie księcia mazowieckiego Siemowita IV (1374-1426)*, Warszawa 1998, s. 109-110, 136-139, 144, 251-253.

¹¹ Mapka *Ważniejsze drogi na Mazowszu w XVI w.*, opr. Rutkowski H. [w:] *Atlas historyczny Polski. Mazowsze w drugiej połowie XVI wieku*, pod red. W. Palucki, cz. 1 *Mapa, plany*, cz. 2 *Komentarz, indeksy*, Warszawa 1973, s. 112-121; Kuczyński S.M., *Wielka...*, op. cit., s. 333; Nadolski A., *Grunwald 1410*, Warszawa 1993, s. 36.

mógł wiązać się zresztą z wyrąbaniem poboczy w gąszczu leśnym i z większymi trudnościami z paszą dla koni.

Mniej czasochłonny i prostszy szlak handlowy wiódł z Bielska przez Brańsk nad Nurcem, w którym Witold mógł nocować 15 czerwca, Nur (18 czerwca) i dalej już prawym brzegiem Bugu. Lekko pofaldowany teren nie spowalniał działań, nawet dużych mas wojska, a nadbużańskie łąki sprzyjały rozkładaniu obozowisk. Powiat nurski był najludniejszy i doskonale nadawał się jako baza żywnościowa, rejon przemarszów i postojów wojsk. Nur, Brok (zatrzymano się tam zapewne 21 czerwca) i Wyszków (24 czerwca) były na tyle duże, że dowództwo mogło skorzystać z kwater mieszczańskich i zajazdów. Okolice osad były odkryte i pozwalały rozbić obozy na łąkach i polach. Były to także ośrodki produkcji spożywczej i rzemieślniczej, a więc mogły wesprzeć zbrojnych żywnością oraz wyrobami i usługami naprawczymi świadczonymi przez kowali, szewców, krawców czy kołodziejów¹².

Termin wygaśnięcia rozejmu z zakonem (24 czerwca) zastał wielkiego księcia litewskiego przypuszczalnie w Wyszkanie. Nie można więc było wykluczyć jakiegos wypadu krzyżaków, u których tradycyjnie nie występowały obawy przed zagłębianiem się w lasy. Dotąd pochód wojsk zabezpieczony był od północy pasem bagien nad Orzem i Narwią oraz Puszcą Biskupią. Teraz trzeba było być przygotowanym na działania opóźniające przeciwnika, prowadzone wzdłuż Orzyca czy Omulewa. Groźba ataków z zaskoczenia na maszerujące wojska wymagała osłony ważnych dróg leśnych w Puszczy Białej prowadzących do Serocka i Pultuska. Wydaje się jednak, że nawet niewielkie, lokalne siły powiatu kamienieckiego były w stanie nie tylko rozpoznać oddziały krzyżackie i zaalarmować dowództwo litewskie, ale i na puszczańskim zapleczu zadać nieprzyjacielowi straty w oparciu o leśne zasieki.

Znacznie gorzej przedstawiała się sytuacja za Bugo-Narwią. W Wyszkanie Witold stanął przed dylematem: czy przeprować się przez Narew pod Pultuskim i narażać się na ewentualne ataki krzyżackie od strony Przasnysza i Makowa, czy też forsować tę rzekę w szerszym jej biegu pod Serockiem. W tym pierwszym przypadku przeciwnik operujący w lasach na północ od Pultuska mógł zaatakować już w momencie, gdy jeźdźcy znajdowali się w nurcie rzeki, płynąc wplaw lub promami. Mógł też przeprowadzić natarcie już po przeprowie, gdy część chorągwi osiągnęła drugi brzeg i próbowała uchwycić przyczółek¹³. Uderzenie takie mogło zepchnąć przeprowionych z powrotem w nurt rzeki. Obawy były na tyle duże, że Witold pchnął do Jagielly gońca z prośbą o zabezpieczenie przeprowy.

---

¹² Plewczyński M., *Znaczenie Ziemi Lwskiej i Nurskiej w wojskowości polskiej I połowy XVI wieku* [w:] *Materiały sesji archiwalno – historycznej „Dzieje Ziemi Lwskiej i powiatu negronskiego”*, „Rocznik Lwski”, t. I 2005/2006, s. 121-128.

¹³ Plewczyński M., *Geografia wojenna Mazowsza*, Siedlce 2005, s. 28-29, 31, 38-41, 53, 57-64, 110-119.

Jak pisał Jan Długosz, do króla znajdującego się w Kozłowie nad Bzurą, na południe od Sochaczewa, przybył posłaniec od wielkiego księcia z informacją, że *nadszedł [Witold] z wojskami własnymi i Tatarów nad rzekę Narew i prosił króla, by przysłał na jego spotkanie jako eskortę kilka chorągwi wojsk polskich. Lęk przed wrogami utrzymywał go bowiem przed posunięciem się poza Narew. Król polski Władysław posłał mu natychmiast dwanaście chorągwi rycerzy polskich*¹⁴.

Nie wydaje się, by Witold czekał na powrót gońca, ani też, że rozkaz królewski dotarł do osłonowego zgrupowania polskiego na prawym brzegu Wisły przed przeprawą wojsk litewskich. Dzięki własnemu rozpoznaniu i wywiadowi wśród miejscowej ludności zakroczymskiej wielki książę zorientował się już 27 czerwca, po wysłaniu gońca do króla, że środki przeprawowe zostały przygotowane, oddziałów nieprzyjacielskich nie ma na przeciwległym brzegu, drogi prowadzące ku granicy krzyżackiej przez Pultusk, Nasielsk, Nowe Miasto i Płońsk są bezpieczne i obsadzone przez poczty mazowieckie, a Jagiello z armią zbliża się do Wisły pod Czerwińskiem. Dlatego też już rankiem 28 czerwca Witold rozpoczął przeprawę wojsk litewskich, ruskich i tatarskich przez Narew – jednak nie pod Pultuskim, lecz pod Serockiem. Nie musiał bowiem nakładać drogi i obawiać się jakiegos niespodziewanego ataku krzyżackiego od strony Makowa czy Różanu na armię rozdzieloną rzeką. Problemem mogła być sama przeprawa przez głęboką (co najmniej 150 cm) i szeroką, ze względu na letni przybór wody, Narew. W pobliżu oddziały krzyżackie nie operowały, a więc starosta zakroczymski bez trudu ściągnął wcześniej konieczne środki transportowe. Ich liczbę można szacować na około 500 sztuk. Były to łodzie, czółna, a przede wszystkim tratwy i promy. Nie można wykluczyć, że Tatarzy forsowali rzekę konno, „na pęku łóz” lub „przy ogonie końskim”, to znaczy jedną ręką trzymając się ogona końskiego, a drugą ciągnąc tratwękę unoszącą na sobie broń i wyposażenie. Natychmiast po przejściu Narwi oddziały ruszały na zachód, przeprowały się przez Wkrę pod Pomnichowem, a na nocleg rozkładały się pod Zakroczymiem. Dnia 30 czerwca Jagiello, po przekroczeniu Wisły, rozbił obóz na jej północnym brzegu i tego samego dnia – jak pisał Długosz – przybył do niego Witold *ze swoimi wojskami i chanem tatarskim mającym ze sobą tylko trzystu Tatarów. Król polski wyszedł mu naprzeciw ćwierć mili z orszakiem książąt i swoich rycerzy, a przyjmawszy go życzliwie, zaprowadził do miejsca, gdzie znajdował się obóz*.

Rodzi się pytanie co do liczebności i składu grupy osłonowej, która operowała po prawej stronie Wisły. Jeśli wśród historyków panuje zgodność w określeniu tych sił jako mazowieckich, to zdumienie u nich budzi wyjątkowo wysoka liczba dwunastu chorągwi, którą Długosz wymienił w swej kronice. Należy zauważyć, że sam Witold oczekiwał wsparcia tylko kilku oddziałów i to zapewne zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami, możliwe że podjętymi jeszcze

¹⁴ Długosz J., *Roczniki...*, op. cit., s. 75-76.

w Brześciu Litewskim. Wydaje się, że były to chorągwie ziemskie stanowiące pospolite ruszenie rycerstwa z północnego i środkowego Mazowsza. Wszystkich ziem na Mazowszu było wówczas szesnaście. Gdyby wykluczyć ziemie: rawską, czerską, sochaczewską i liwską, jako leżące zbyt daleko od frontu działań wojennych, to otrzymamy 12 niewielkich chorągwi podanych przez Długosza, a liczących po 100-200 konnych – w sumie około dwóch tysięcy zbrojnych. Z należących do księcia Janusza ziem: ciechanowskiej, wyszogrodzkiej, zakroczymskiej, warszawskiej, różańskiej, nurskiej i łomżyńskiej stawić się więc mogło około tysiąca jazdy. Prawdopodobnie była ona skoncentrowana w ziemi ciechanowskiej, pod Przasnyszem. Pospolite ruszenie księcia Siemowita zabezpieczało w tej sytuacji ziemię plocką. Po stronie polskiej wiadomo zapewne o stacjonowaniu w rejonie Działdowa i Lidzbarku Welskiego grupy zbrojnej wielkiego marszałka zakonu Fryderyka Wallenrode, w skład której wchodził oddział komtura ostródzkiego Gamratha von Pinzenau. Istniała więc groźba uderzenia krzyżackiego z Działdowa na Śreńsk lub z Nidzicy na Mławę w ziemi zawkrzeńskiej. Dlatego też chorągwie z księstwa czersko-warszawskiego zabezpieczały przede wszystkim odkryty korytarz pomiędzy puszciami Mławską i Przasnyską a skupione były na drogach i polanach leśnych między Makowem i Przasnyszem. Mogły bowiem w sprzyjających okolicznościach użyć skraju lasu do wciągania do walki maszerującego polami nieprzyjaciela i rozbijając go na przedpolu masywu leśnego albo też pozornymi odwrotami naprowadzać go na zasadzki organizowane za osłoną przesiek lub gęstwiny leśnej¹⁵. Prawdopodobnie spóźniony rozkaz Jagielly o wysłaniu chorągwi do osłony przeprawy Witolda przez Narew spowodował ich przesunięcie się co najwyżej do Karniewa lub Golymina. Kolejne wieści o połączeniu wojsk litewskich z polskimi umożliwiły im powrót na poprzednie pozycje. Zagrożenie atakiem krzyżackim na tym kierunku zresztą minęło, ponieważ grupa wielkiego marszałka przemieściła się na północ, nad górną Drwęcę.

W pierwszych dniach lipca oddziały szlachty wschodniego Mazowsza osłaniały pochód armii polsko-litewskiej oraz atakowały południowe rubieże państwa zakonnego. Można przypuszczać, że dowodził nimi albo syn księcia Janusza – Bolesław, albo wojewoda mazowiecki Piotr Pilik herbu Rogala piszący się ze Skul, leżących w powiecie błońskim. W ziemi warszawskiej i czerskiej znajdowały się też inne wsie należące do Pilika: Słubice, Ruda, Dobrzyszewo, Buczyna, Wola Chynowska, Chynowo, Krężel, Chabdzin i Kaczkowo¹⁶. Nie można wykluczyć, że chorągwią warszawską dowodził kasztelan Tomasz Niemierza z Nowego Dworu i Lubowicza herbu Nałęcz, a służyć w niej mogli chorąży Wigand Ciolek z Ostrołęki i Powsina herbu Ciolek, podkomorzy Marcin Babka z Babic i sędzia Jan. Na czele chorągwi zakroczymskiej stali

---

¹⁵ Plewczyński M., *Geografia...*, op. cit., s. 38-39, 48-49, 53.

¹⁶ Wilska M., *Pilik Piotr ze Skul* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 26, s. 279.

zapewne kasztelan Andrzej z Przeradowa, podkomorzy Paweł Nagórka herbu Bolesta, sędzia Bolesta z Kuchar tego samego herbu i podsędek Jan Fortuna herbu Nałęcz. Chorągwi wyszogrodzkiej mógł przewodzić kasztelan Bolesta, liwskiej kasztelan Jakub (Jakusz) Biały z Białolęki, Radzanowa i Nasielska herbu Prawda, ciechanowskiej chorągwy Nadbór z Opinogóry, a w łomżyńskiej może odznaczył się Stanisław z Ostrołęki zwany Siłaczem herbu Ciołek¹⁷. Jak widać wśród rodów rycerskich przeważali Rogalicy, Nałęcz, Ciolkowie i Boleścice.

Bronioznawcy wskazują na mazowiecką odrębność w uzbrojeniu, która wynikała z położenia Mazowsza na pograniczu dwóch odmiennych kręgów kulturowych – bałtyjskiego (litewskiego) i wschodniosłowiańskiego (ruskiego). Ma to swoje uzasadnienie w zaangażowaniu polityczno-wojskowym księcia Janusza na terenie Podlasia w latach 1390-1392. Odrębność ta widoczna była zwłaszcza w uzbrojeniu strzelców najliczniej występujących w chorągwi czersko-warszawskiej. Zarówno łucznicy jak i kusznicy używać mogli tzw. pancerza lamelkowego lub łuskowego. Pierwszy wykonany był z niewielkich, prostokątnych płytek z kutego żelaza lub stali, połączonych rzemieniem lub drutem. Drugi tworzyły żelazne łuski przytwierdzone do kaftana ze skóry lub tkaniny. Pancerze płytkowe wiązane wystąpiły u zbrojnych wyobrażonych na pieczęciach księcia czersko-warszawskiego Trojdena I z 1341 roku i księcia wisko-rawskiego Siemowita II z 1343 roku. Mniej liczni w chorągwi księcia Janusza byli włócznicy, wyposażeni zapewne w kolczugi i otwarte, wschodniego (ruskiego) typu stożkowe helmy. Ich broń, pochodzenia litewskiego, była krótsza od kopii sulica i miała prostokątną, małą pawężkę. Ta ostatnia, z charakterystycznym występem przebiegającym pionowo wzdłuż osi symetrii, wystąpiła na pieczęciach książąt mazowieckich z 1376 roku, m.in. samego Janusza. W chorągwi czersko-warszawskiej nie było przypuszczalnie zbyt wielu kopijników. To oni, jako rycerze przedchorągwiani, walczyli z przodu i po bokach klina chorągwanego. Mieli kirysy płytowe kładzione na kolczugi, nareczaki i ochrony nóg. Naplecznik z takiego kirysu, o sercowatym kształcie, datowany z przelomu XIV i XV w., odkryto w ruinach dawnego dworu obronnego w Borówku, na Mazowszu sochaczewskim. Wyobrażenie o hełmach noszonych przez najwybitniejszych rycerzy z otoczenia książęcego daje pieczęć pieszka Janusza I z początku XV w. Widać na niej postać w zbroi płytowej i lebce o dzwonie stożkowym z wycięciem twarzowym, niemal pionową płaszczyzną tylną i kończastym szczytem. Hełm ten jest zaopatrzony w odejmowany czepiec kolczy chroniący kark i szyję wojownika. Lebka tego typu skutecznie osłaniała głowę, nie ograniczając jednak użytkownikowi pola widzenia i swobody

¹⁷ Wolff A., *Studia nad urzędnikami... Spisy urzędników*; Supruniuk A., *Otoczenie księcia mazowieckiego*, s. 122, 124, 128-129, 174-175, 181, 192, 209, 225, 284, 290, 294; Mąkowski W. T., *Przez Mazowsze*, s. 54.

oddechu¹⁸. Ogólnie więc, uzbrojenie jazdy z księstwa czersko-warszawskiego było lżejsze od ryszunktu rycerstwa małopolskiego i wielkopolskiego, przez co była ona ruchliwsza i zwrotniejsza, a więc i bardziej manewrowa.

Brak informacji źródłowych uniemożliwia określenie miejsca, jakie w ugrupowaniu bojowym wojska polskiego zajmowały chorągwie mazowieckie. Można tylko przypuszczać, że ze względu na lżejsze uzbrojenie stały na skraju lewego, zewnętrznego skrzydła, na którym przeważały chorągwie wielkopolskie. W tym bowiem miejscu, na wschód od Łodwigowa, rozciągało się pasmo wilgotnych łąk, utrudniające szarżę ciężkozbrojnej jeździe. Natomiast na zachód od wsi płynął przez las strumień i znajdował się staw. Celem Władysława Jagielly było oskrzydlenie, a następnie okrążenie przeciwnika. Falisty i mało przejrzysty teren nie pozwalał jednak na takie manewry w skali całego skrzydła, a jedynie wydzielonymi chorągwiami na podmokłym odcinku, w rejonie Łodwigowa. Dlatego też miecznik krakowski Zyndram z Maszkowic rozstawiając wojska przypuszczałnie tam właśnie umieścił lżejsze chorągwie mazowieckie. Stały one obok siebie w szyku kolumnowo-klinowym, ale zachowując pomiędzy sobą znaczne odstępy, zapewniające swobodę manewru.

Okolo południa 15 lipca ruszyło do szarży najpierw prawe skrzydło litewskie, a później lewe koronne. Natarcie rozpoczęła też chorągiew czersko-warszawska księcia Janusza. Zbliżając się do linii jazdy krzyżackiej konni strzelcy, stoczeni we wnętrzu kolumny chorągwianej, wystrzelili z kusz nawiją nad głowami swych poprzedników. Następnie już w klusie (przy prędkości 2 m/s) lub w cwale (7 m/s) uderzył znajdujący się z przodu zwarty klin kopijników, dążąc do przełamania i rozbicia przeciwnika. Po skrzeszeniu kopii walczoneo sulicami, mieczami i kordami, przy czym do boju włączali się kusznicy z bronią sieczną, by poszerzać uczyniony wylom. Jeśli szarża nie odniosła pozytywnego skutku, chorągiew mogła być wycofywana z linii bojowej, a na jej miejsce wprowadzano świeżą jednostkę z drugiego rzutu. Wielogodzinna bitwa składała się więc z szeregu nawrotów przypominających ruch falowy.

Przy odpieraniu wielokrotnych ataków krzyżackich stosowano manewry zapobiegające oskrzydleniu. Gdy po ucieczce Litwinów na prawym skrzydle ugrupowania wojsk królewskich trwała zażarta walka, to na lewym coraz częściej próbowano przebijać się przez krzyżackie oddziały i związać ich szyki. Nie wiemy, jakie chorągwie zakonne walczyły z mazowieckimi, ale możliwe, że książę Janusz z bratankiem Siemowitem zmusili pod Łodwigowem przeciwnika do wcześniejszego zużycia odwodów. Władysław Jagiello wzmocnił wówczas

---

¹⁸ Nowakowski A., *Przyczynki do poznania tak zwanej zbroi mazowieckiej*, Kwartalnik Historii Kultury Materialnej 1973, R. XXI, nr. 2, s. 289-297; tenże [w:] *Polska technika wojskowa do 1500 roku*, pod red. A. Nadolskiego, Warszawa 1994, s. 223-224, 238, 245; tenże, *Uzbrojenie ochronne* [w:] *Uzbrojenie w Polsce średniowiecznej 1350 – 1450*, pod red. A. Nadolskiego, Łódź 1990, s. 43-44, 68, ryc. 66; Klein A., Sekunda N., Czernielewski K. A., *Banderia apud Grunwald*, s. 58-61.

wojsko w tym rejonie rotami zaciężnymi, dążąc do okrążenia prawego skrzydła nieprzyjaciela. Po trzygodzinnym boju hufce wielkopolskie i mazowieckie zaczęły spychać przeciwnika na północ od wsi, w stronę obozu krzyżackiego. Według kontynuatora pruskiego kronikarza Possilgego, oskrzydlenia prawego skrzydła krzyżackiego dokonali polscy *geste und soldener*, czyli zaciężni Czesi, Morawianie i Ślązacy w polskiej służbie i od drugiej strony zamknęli matnię *dy beydin*¹⁹. Wszystko wskazuje na to, że wśród owych „geste” było rycerstwo z Mazowsza czersko-warszawskiego dowodzone przez księcia Janusza. Zaginając skrzydło Polacy zamknęli przeciwnika w szczelnym kręgu, co oczywiście walnie przyczyniło się do grunwaldzkiego zwycięstwa.

W bitwie pod Grunwaldem chorągiew czersko-warszawska miała więc swój udział w wielkim zwycięstwie Polski i Litwy nad zakonem krzyżackim. Po bitwie książę Janusz wraz z całym rycerstwem mazowieckim na kolanach dziękował królowi za pomszczenie krzywd wyrządzonych Mazowszu i Koronie przez krzyżaków. Przyrzekał jednocześnie *wierność, uległość, szczerę postuszeństwo i wszelką pomoc materialną i wojskową*²⁰. Jagiello nadał mu Ostródę, Nidzicę i Olsztyn, stanowiący własność kapituły warmińskiej. Starostą na zamku ostródzkim został Mikołaj Leśniewski zapewne z Leśniewa w powiecie przasnyskim, ziemi ciechanowskiej. Wraz z innymi dowódcami i oddziałami rycerstwa czersko-warszawskiego czuwał nad zabezpieczeniem południowej strefy Prus dla władzy polskiej. Sama chorągiew książęca brała w tym czasie udział w bezkutecznym oblężeniu Malborka, ponosząc znaczne straty. Według Jana Długosza wskutek huku dział zwalił się mur jednej ze spalonych kamienic miasta Malborka i przyniósł 20 rycerzy mazowieckich stojących pod murem. Przed 19 września książę Janusz ze swym rycerstwem powrócił na Mazowsze. Mikołaj Powała wziął natomiast udział w zwycięskiej dla Polaków bitwie pod Koronowem 10 października 1410 roku.

Pod koniec września Ostródę przejął ponownie zakon. Starosta Leśniewski z towarzyszącymi mu rycerzami i chłopską służbą dostał się do niewoli krzyżackiej, z której uwolniono go za okupem²¹. Pokój toruński z 1 lutego 1411 roku nie przyniósł zmian na granicy prusko-mazowieckiej. Książę Janusz nie otrzymał obiecanej Ostródy i Nidzicy, ani też odszkodowania za 30 zniszczonych przez krzyżaków

¹⁹ Długosz J., *Roczniki...*, op. cit., s.123-132; *Cronica conflictus Wladislai Regis Poloniae cum Cruciferis*, Poznań 1911, s. 25-28; *Johann von Possilge Fortsetzung*, brsg. E.Strehleke, *Scriptores Rerum Prussicarum*, Bd. 3, Leipzig 1866, s. 314-317; Nadolski A., *Grunwald. Problemy wybrane*, Olsztyn 1990, s. 39-40, 80-91, 174, 179; tenże, *Grunwald 1410*, s. 122; Biskup M., *Grunwaldzka bitwa, Geneza – przebieg – znaczenie – tradycje*, Warszawa 1991, s. 89, 98; Kuczyński S. M., *Spór o Grunwald*, Warszawa 1972, s. 42-43.

²⁰ Długosz J., *Roczniki...*, op. cit., s. 144-145.

²¹ Opublikowane przez M. Biskupa (*Z badań nad „Wielką Wojną” z Zakonem Krzyżackim*, „Kwartalnik Historyczny” t. 66, nr 3, 1959, s. 705 i n.) spisy jeńców wojennych (m.in. 80 osób z załogi Elbląga) wymagają jeszcze szczegółowej analizy pod względem miejsc pochodzenia rycerzy polskich. Dla identyfikacji osób z ziemi warszawskiej szczególnie ważne są przezwiska (a później nazwiska na „ski”) typu topograficznego.

wsi. Niemniej – jak pisał A. Nadolski – zakon *został ostatecznie zepchnięty do defensywy, jego siła wojskowa złamana, gospodarcza potęga zachwiana, autorytet wobec własnych poddanych podkopany*²². Stało się tak w dużej mierze dzięki aktywnemu udziałowi w wojnie księcia Janusza, bitności jego nadwornego rycerstwa i wsparciu ze strony całej ludności Mazowsza.

LITERATURA

1. Biskup M., *Grunwaldzka bitwa, Geneza – przebieg – znaczenie – tradycje*, Warszawa 1991.
2. Biskup M., *Walka z naporem krzyżackim* [w:] *Z dziejów wojskowych ziem północno-wschodnich Polski*, cz. I pod red. Z. Kosztyły, Białystok 1986.
3. *Codex epistolaris Vitoldi*, wyd. A. Prochaska [w:] *Monumenta medii aevi historia*, t. VI, Cracoviae, nr. 448.
4. *Cronica conflictus Wladislai Regis Poloniae cum Cruciferis*, wyd. Z. Celichowski, Poznań 1911.
5. Długosz J., *Roczniki czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, ks. XI, tłum. J. Mrukówna, Warszawa 1982.
6. Gieysztorowa I., *Z dziejów przedzamcza warszawskiego w XVI w.*, „Kwartalnik Historii i Kultury Materialnej”, t. 19, 1971, nr. 3.
7. Ingłot S., *Udział chłopów w obronie Polski*, Łódź 1946.
8. *Johann von Possilge Fortsetzung, brsg. E. Strelbke, Scriptorum Rerum Prussicarum*, Bd. 3, Leipzig 1866.
9. Klein A., Sekunda N., Czernielewski K.A., *Banderia apud Grunwald. Chorągwie polskie pod Grunwaldem*, Łódź 2000.
10. *Księga skarbona Janusza II księcia mazowieckiego z lat 1447-1490*, wyd. J. Senkowski, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” t. 7, 1959, nr. 3, zeszyt dodatkowy.
11. Kuczyński S. M., *Wielka Wojna z Zakonem Krzyżackim w l. 1409-1411*, Warszawa 1960.
12. Kuczyński S., Sikora F., *Mikołaj Powąta z Taczowa h. Powąta* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. XXI.
13. Kuczyński S. M., *Spór o Grunwald*, Warszawa 1972.
14. *Mapka Ważniejsze drogi na Mazowszu w XVI w.*, opr. H. Rutkowski [w:] *Atlas historyczny Polski. Mazowsze w drugiej połowie XVI wieku*, red. W. Pałucki, cz. 1 *Mapa, plany*, cz. 2 *Komentarz, indeksy*, Warszawa 1973.

---

²² Nadolski A., *Grunwald...*, op. cit., s. 143.

15. Mąkowski W. T., *Przez Mazowsze pod Grunwald 1410 r. Szkice historyczno-regionalne*, Płock 1934.
16. Mosingiewicz K., *Chorągwie rodowe i ich dowódcy w bitwie pod Grunwaldem* [w:] *Prace z dziejów państwa i Zakonu Krzyżackiego*, pod red. A. Czacharowskiego, *Ordines Militares*, t. 2, Toruń 1984.
17. Nadolski A., *Grunwald 1410*, Warszawa 1993.
18. Nadolski A., *Grunwald. Problemy wybrane*, Olsztyn 1990.
19. Nowakowski A., *Uzbrojenie ochronne* [w:] *Uzbrojenie w Polsce średniowiecznej 1350 -1450*, pod red. A. Nadolskiego, Łódź 1990.
20. Nowakowski A., *Przyczynki do poznania tak zwanej zbroi mazowieckiej*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” 1973, R. XXI, nr. 2.
21. Nowakowski A., *Polska technika wojskowa do 1500 roku*, pod red. A. Nadolskiego, Warszawa 1994
22. Piętka J., *Mazowiecka elita feudalna późnego średniowiecza*, Warszawa 1975.
23. Plewczyński M., *Mieszkańcy Warszawy i Mazowsza w wojnach lat 1390-1466* [w:] *Z militarnych dziejów Warszawy*, pod red. A. Ajnenkiela, Warszawa 1996.
24. Plewczyński M., *Znaczenie Ziemi Liwskiej i Nurskiej w wojskowości polskiej I połowy XVI wieku* [w:] *Materiały sesji archiwalno-historycznej Dzieje Ziemi Liwskiej i powiatu węgrowskiego*, „Rocznik Liwski”, t. I, 2005/2006.
25. Plewczyński M., *Geografia wojenna Mazowsza*, Siedlce 2005.
26. Ptak J., *Wojskowość średniowiecznej Warmii*, Olsztyn 1997.
27. Supruniuk A., *Otoczenie księcia mazowieckiego Siemowita IV (1374-1426)*, Warszawa 1998.
28. Wąsowicz M., *Środowisko dworskie Janusza I a Warszawa*, [w:] *Warszawa średniowieczna*, pod red. A. Gieysztor, z. 2, Warszawa 1975.
29. Wilska M., *Objazdy księcia Janusza Starszego. Struktura władzy i środowisko dworskie na Mazowszu*, [w:] *Spółeczeństwo Polski średniowiecznej*, t. II, pod red. S. K. Kuczyński, Warszawa 1982.
30. Wilska M., *Pilik Piotr ze Skut* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 26.
31. Wolff A., *Studia nad urzędnikami mazowieckimi 1370 –1526*, Wrocław 1962.

WPLYW INŻYNIERII WOJSKOWEJ NA WIKTORIĘ GRUNWALDZKĄ

Leksykon wiedzy wojskowej¹ definiuje pojęcie inżynierii wojskowej, jako dyscypliny wiedzy stanowiącej część sztuki wojennej i zarazem dział ogólnych nauk inżynierskich, która obejmuje m.in.:

- fortyfikację;
- minerstwo;
- mostownictwo wojskowe;
- drogownictwo wojskowe, techniczne;
- maskowanie, organizację i mechanizację prac inżynierskich;
- geologię wojskową;
- hydrotechnikę wojskową.

Fortyfikacja i minerstwo mają wyraźne cechy wojskowych nauk stosowanych, inne, jak: mostownictwo wojskowe, drogownictwo wojskowe i geologia wojskowa stanowią działy ogólnych nauk inżynierskich. Inżynieria wojskowa zajmuje się projektowaniem optymalnych rozwiązań konstrukcyjnych oraz technologią i organizacją prac przy budowie obiektów fortyfikacyjnych, mostów i dróg wojskowych, prac minerskich, maskowniczych itd.

Natomiast – planowanie, organizacja i realizacja tych prac oraz przedsięwzięć przez wojska inżynierskie na korzyść oddziałów, związków taktycznych i operacyjnych w konkretnej walce lub operacji, noszą nazwę wsparcia inżynierskiego (schemat 1).

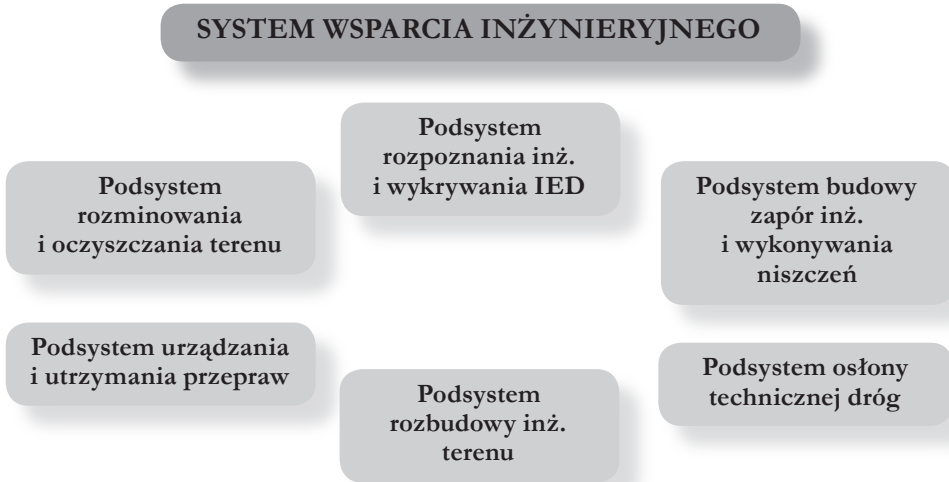
Wsparcie inżynierskie powinno zapewnić:

- 1) w zakresie warunków ruchu wojsk własnych:
  - przygotowanie i utrzymanie dróg,
  - wykonanie przejść w zaporach oraz naturalnych przeszkodach,
  - urządzenie przepraw,
  - rozminowanie terenu i obiektów,

---

¹ *Leksykon wiedzy wojskowej*, Warszawa 1979, s. 150.

- 2) w zakresie przeciwdziałania ruchowi przeciwnika i zadawania mu strat:
  - budowę zapór i wykonywanie niszczeń,
- 3) w zakresie zwiększenia zdolności przetrwania wojsk:
  - rozbudowę fortyfikacyjną terenu,
  - wydobywanie i oczyszczanie wody.

Schemat 1. System wsparcia inżynierskiego

Zadania inżynierskie, jakie były realizowane w ramach wsparcia inżynierskiego kampanii letniej Sił Zbrojnych Polski i Litwy w 1410 roku, wpisują się na pewno w obszar zadań realizowanych we współczesnych działaniach wojennych. Jednakże, aby mówić o wpływie inżynierii wojskowej na wiktorie grunwaldzką, trzeba przedstawić, w krótkim zarysie, opracowanie i realizację planu tej kampanii.

Jak pisze Andrzej Nadolski w książce pt. *Grunwald 1410 [...] powstańczy zryw Żmudzi w roku 1409 spotkał się z życzliwym poparciem nie tylko Wilna, ale i Krakowa. Walny zjazd „panów i prałatów Królestwa Polskiego” zwołany przez Jagiellę do Łęczycy na dzień śm. Aleksiego (17 lipca 1409 r.) powziął decyzję czynnego opowiedzenia się po stronie Litwy w wypadku otwartej konfrontacji z Zakonem.*

Nie była to mimo wszystko decyzja łatwa. Król i jego doradcy zdawali sobie sprawę z ekonomicznej i militarnej siły przeciwnika².

Do Malborka poszło niezwłoczne poselstwo pod przewodnictwem arcybiskupa Mikołaja Kuronskiego, aby przedstawić stanowisko Polski, oraz wyjaśnić postawę jaką gotów jest przyjąć Ulryk von Jungingen, od dwóch lat sprawujący urząd Wielkiego Mistrza Zakonu. Wiedziiano, że liczy się on poważnie z konfliktem na froncie polsko-litewskim. W rozmowie

² Nadolski A., *Grunwald 1401*, Warszawa 1996, s. 19.

z arcybiskupem Mikołajem, Ulryk postawił sprawę jasno: „nie ścierpi krzywdy własnej i Zakonu, ale natychmiast ze wszystkimi wojskami pomaszeruje na Litwę”. W odpowiedzi arcybiskup oświadczył równie stanowczo: „Mistrzu, przestań straszyć nas wypowiedzeniem wojny Litwie, ponieważ jeśli zdecydujesz się na nią, bądź pewny, że podczas gdy ty napadniesz na Litwę, nasz Król najedzie Prusy. Wrogów Litwinów uważamy za naszych wrogów i jeżeli ich zaczepisz, kierujemy oręż przeciw tobie”.

Odpowiedź Wielkiego Mistrza zabrzmiała jednoznacznie: *Jestem Ci wdzięczny, najczcigodniejszy ojcze, że nie ukryłeś zamiarów twego króla. Ja bowiem upewniony całkowicie tym wystąpieniem, skieruję atak raczej na głowę niż na członki, raczej na zasiedloną niż opuszczoną ziemię i raczej na miasta i wsie niż na gaje, kierując na Polskę wojnę i oręż przeznaczony Litwie. Większą bowiem przyjemność sprawia mnie i mojemu Zakonowi atakowanie głowy niż nóg, terenów uprawnych niż opuszczonych, pól niż lasów*³. W dniu 6 sierpnia, natychmiast po wyjeździe polskiego poselstwa z Malborka, Ulryk skierował do króla Władysława list z formalnym wypowiedzeniem wojny.

Możemy więc z dużym prawdopodobieństwem przyjąć, że rzekome „przegadanie się” arcybiskupa Mikołaja było wcześniej przemyślaną i doskonale skalkulowaną pułapką, w którą dał się zwabić Ulryk von Jungingen, ściągając tym samym na Zakon Krzyżacki kompromitujące piętno agresora.

Szybkie rozpoczęcie działań wojennych było początkowo korzystne dla Krzyżaków. Scentralizowana i bardzo sprawna organizacja ich państwa umożliwiała natychmiastowe uruchomienie znacznych sił i uprzedzenie polskiej mobilizacji.

Wojska Zakonu zajęły ziemię dobrzyńską w ciągu dwóch tygodni, zdobywając kolejno Rypin, Lipno, Dobrzyń, Bobrowniki i Złotoryję. Najazd był, zgodnie z tradycyjną taktyką Krzyżaków, brutalny. W zamkach i miasteczkach wycinano broniące się załogi, masakrowano ludność cywilną. W Dobrzyniu ścięto wziętego do niewoli starostę Jana z Płomian. Z ostatecznego szturmu na Złotoryję urządzono widowisko na które zaproszono „damy i dziewczęta z pobliskiego Torunia”.

W tym samym czasie inne oddziały zakonne zaatakowały północną granicę Królestwa, od strony Pomorza. W ostatnich dniach sierpnia 1409 roku Krzyżacy zdobyli Bydgoszcz. Był to poważny sukces, uzyskany bez większego wysiłku dzięki zdradzie miejscowych niemieckich mieszczan, prawdopodobnie wcześniej przygotowanej. Utrata świeżo odzyskanej ziemi dobrzyńskiej była niewątpliwie bolesna. Jednak jej położenie między terytorium Zakonu i Mazowska płockiego i oddzielenie od reszty Korony potężną barierą Wisły oraz postawa księcia Siemowita IV, który zajmował w konflikcie polsko-krzyżackim stanowisko dość niejasne, powodowało, iż w praktyce była ona niemożliwa do utrzymania.

³ Ibidem.

Należało z góry spisać ją na straty, tym bardziej że usadowienie się tu Krzyżaków nie stwarzało bezpośredniego zagrożenia dla żywotnych ośrodków Królestwa. Inaczej wyglądała sprawa z Bydgoszczą, w której chodziło o twierdzę – klucz do Kujaw i Wielkopolski z jednej strony, a do pomorskich posiadłości Zakonu z drugiej. Toteż reakcja polska była szybka i sprawna.

W początkach września rycerstwo z Małopolski i Rusi Czerwonej zebrało się na rozkaz króla w Wolborzu, skąd przesunęło się w stronę Łęczycy, gdzie połączyło się z Wielkopolanami. W ciągu sześciu dni wojska dotarły do Bydgoszczy i 29 września rozpoczęło się oblężenie miasta. Do działań zbrojnych wprowadzono silną artylerię. Pod murami Bydgoszczy zgłosili się do Jagielly posłowie króla Czech Wacława Luksemburskiego i ofiarowali, w imieniu swego pana, pośrednictwo w zawarciu rozejmu oraz w pokojowym rozstrzygnięciu sporu z Zakonem. Można się było domyślać, że Wacław łasy na krzyżackie złoto będzie rozjemcą nieprzychylnym stronie polsko-litewskiej, ale bez względu na spodziewany wyrok, zawarcie rozejmu mogło przynieść korzyść państwu Unii. Zapewniało bowiem czas potrzebny do uruchomienia w całej pełni ich potencjału wojskowego. Jednak, Jagiello zgodził się na propozycję czeskie dopiero po wzięciu szturmem Bydgoszczy, co nastąpiło 6 października. Dwa dni później podpisano rozejm, który miał obowiązywać do zachodu słońca w dniu 24 czerwca.

Obie strony rozumiały jednak doskonale, że przerwa w działaniach wojennych jest tylko chwilowa i dokładały wszelkich starań aby zapewnić sobie jak najdogodniejszą pozycję na przyszłość, gdy rozjem wygaśnie i przyjdzie do rozstrzygnięć zbrojnych. Na początku grudnia w Brześciu Litewskim król Władysław spotkał się z Witoldem, mając przy sobie jednego ze swych najzdolniejszych współpracowników, podkanclerzego Mikołaja Trąbę, bezpośrednio odpowiedzialnego za całość polityki Królestwa. W tym wąskim gronie, w najściślejszej tajemnicy, ustalono plan przyszłej kampanii letniej na 1410 rok, który miał się okazać całkowitym zaskoczeniem dla strony krzyżackiej.

Król Polski, Witold i Mikołaj Trąba „ulożyli całą wojnę”, którą zamierzali odbyć z Krzyżakami. Oznaczyli bowiem dzień i miesiąc w którym miały się połączyć wojska polskie i litewsko-ruskie. Ustalili sposób przeprawy wojsk polskich przez Wisłę, zadecydowali o budowie mostu *na łodziach jakiego pierwszej nigdy nie widziano*, omówili również wszystkie istotne posunięcia wprowadzone w życie w kampanii roku następnego.

Zdumiewa głęboka trafność wszystkich punktów tego planu:

- poświęcenie drugorzędnego teatru działań wojennych – żmudzkiego dla działań głównych,
- poprzestanie od strony Węgier na skąpo wymierzonej osłonie,
- jednolitość akcji pod jednolitym dowództwem,
- taki wybór celu, że wyprawa musiała doprowadzić do walnej bitwy.

Podobna narada w czasach nowoczesnych (i przygotowanie na niej planu strategicznego) jest zrozumiała sama przez się i jedynie jej brak mógłby zwrócić

uwagę szczególną, gdyż trudno myśleć o wojnie bez dokładnego przygotowania jej planów. Jednak w dziejach ówczesnej wojskowości opracowanie takiego planu, jak zostało to uczynione w Brześciu, było dla środkowej i zachodniej Europy czymś niezwykłym. Założenia strategiczne planu wojennego Jagielly wprowadzały nowe metody walki, prawie nieznanie lub mało znane w Europie. Zarówno strategia królewska oparta na zasadach wschodniej sztuki wojennej, jak i taktyka armii polsko-litewskiej są przykładem zdecydowanego wkroczenia polskiej sztuki wojennej na nowe drogi.

Sztuka wojenna w Europie środkowo-zachodniej nie znalazła bowiem wówczas *tak wyraźnego stawiania celów strategicznych ani skrupulatnego opracowywania planów wojny i racjonalnego podziału sił, ani tak zdecydowanego dążenia do zniszczenia żywej siły przeciwnika, ani tak celowego posługiwania się odwodami i tak całkowitego panowania wodza nad przebiegiem bitwy*. W wojnach zachodnioeuropejskiego średniowiecza preferowano systematyczny podbój spornego terytorium, prowadzonego siłami ograniczonymi. Wielkie armie były utrzymywane pod bronią tylko przez krótki czas, poprzestawały na pustoszeniu zdobytego terytorium.

Plan Brzeski spotkał się i nadal spotyka się z bardzo wysoką oceną historyków. Celem strategicznym kampanii letniej 1410 roku miał być Malborg – stolica Zakonu Krzyżackiego. Uderzenie w kierunku Malborga musiało doprowadzić albo do walki w otwartym polu (walna bitwa) albo do oblężenia armii nieprzyjacielskiej w stolicy. Akcja miała być prowadzona połączonymi siłami polsko-litewsko-ruskimi. W tym celu należało skoncentrować całość sił w jednym miejscu, ściągając je z obszarów obu państw (Polski i Wielkiego Księstwa Litewsko-Ruskiego), a następnie skierować je na wybrany punkt. Samo zagadnienie koncentracji tak wielkiej armii nastęrczało olbrzymich trudności.

Według książki Andrzeja Nadolskiego *Grunwald 1410* [...] *Nie wdając się w długie i skomplikowane kalkulacje stwierdzimy, że na podstawie zachowanych niekompletnych, ale stosunkowo miarodajnych informacji źródłowych, można określić siły Zakonu uczestniczące w bitwie grunwaldzkiej na około 15 tysięcy rycerskiej jazdy, wliczając „gości” i zaciężnych. Właściwych krzyżackich braci – rycerzy stanowiących kadre dowódczą całej armii mogło być pod Grunwaldem około 250 spośród około 570 czynnych w tym czasie na terenie całego pruskiego państwa Zakonu.*

Dla strony polsko-litewskiej podstawy kalkulacji są bardziej wątpliwe. W granicach prawdopodobieństwa można jednak przyjąć, że na Polach Grunwaldu Koronę reprezentowało około 20 tysięcy konnych wojowników, a Litwę ok. 10 tysięcy konnych wojowników. Wynika stąd, że wojska Unii Jagiellońskiej miały znaczną przewagę liczebną nad przeciwnikiem krzyżackim. Należy o tym pamiętać oceniając przebieg wojennych wydarzeń. Obydwu armiom towarzyszyła służba taborowa w liczbie na pewno dość znacznej, choć trudnej nawet do przybliżonego określenia. Służby tej nie zaliczano do właściwego wojska, ale w niektórych okolicznościach mogła ona czynnie uczestniczyć w działaniach bojowych (walki oblężnicze, obrona taboru).

Ponieważ w ówczesnych warunkach wojny marsz odbywał się przeważnie drogą główną, a bocznymi drogami podążały jedynie oddziały kawaleryjskie, całość sił musiała rozciągać się na przestrzeni ponad 100 km.

Rozjem wygasł o zachodzie słońca 24 czerwca 1410 roku. Mistrz Ulryk przebywał w tym dniu w Toruniu, gdzie pertraktowali z nim węgierscy posłowie. Wieczorem stanęły w ogniu wsie będące własnością Zakonu, położone naprzeciw Torunia, na lewym brzegu Wisły. To polskie oddziały strzegące Kujaw dawały znać o swej obecności. Tym razem strona polska pierwsza rozpoczęła działania wojenne.

Pierwsze działania ze strony wojsk polskich były przemyślane, a ich celem była osłona przemieszczania i koncentracji wojsk oraz przeprawy przez Wisłę.

Pomimo braku w tych czasach innych środków łączności poza gońcami, koncentracja wojsk polsko-litewsko-ruskich odbyła się bardzo sprawnie. 26 czerwca 1410 roku Jagiello wyruszył z Wolborza z rycerstwem ruskim i małopolskim. Witold z oddziałami litewsko-ruskimi opuścił Grodno znacznie wcześniej i 29 czerwca znajdował się już w widłach Bugu i Narwi, szykując się do przeprawy. Armia litewsko-ruska posuwała się wykorzystując jako osłonę od nieprzyjaciela linię Biebrzy i Narwi oraz pasma puszczy rozciągających się po obu stronach tych rzek. W ten sposób oddziały Witolda na całej przestrzeni marszu od Grodna aż do zbiegu Narwi i Bugu nie miały do przebycia żadnej większej przeszkody naturalnej. Godnym uwagi jest fakt, że wojska polsko-litewsko-ruskie znalazły się pod Czerwińskiem w dniu 30 czerwca 1410 roku.

Koncentracja zakończyła się i [...] *Podziwu jest godne, nie podlegające żadnej krytyce wykonanie planu. Dnia 24 czerwca, gdy kończył się rozjem siły polskie były rozdzielone na cztery grupy odległe od siebie od 150 do 250 km. Zaledwie w osiem dni później, 2 lipca, są już złączone na jednym miejscu i to bezsprzecznie najdoskonalej obranym, po czym następuje niezwłoczny marsz na terytorium wroga. Plan marszu powzięty w Brześciu został wykonany ze ścisłością zasługującą na podziw.*

Już w czasie obrad w Brześciu Litewskim, przewidując konieczność przeprawy przez Wisłę, postanowiono *ustawić pod Czerwińskiem most na tyżwach, jakiego nigdy pierwszej nie widziano*. Król Władysław Jagiello zlecił budowę mostu Dobrogostowi Czarnemu z Odrzywołu, staroście radomskiemu. Prace wykonywał „biegły w swym rzemiośle” mistrz Jarosław, który całą zimę pracował w Kozienicach nad jego wykończeniem.

Most, który umożliwił armii przeprawę przez Wisłę był uznawany za arcydzieło ówczesnej sztuki inżynieryjnej. Budowali go prawdopodobnie chłopie starosty Dobrogosta, według projektu i pod kierunkiem rzemieślników – mieszczan. Zapewne zostały przygotowane podpory pływające (pontony) pozwalające na budowę mostu odpowiedniej długości oraz nawierzchnia (pokładu nośnego).

Przeprawa przez Wisłę była trudna, wymagała nadzwyczajnego porządku. Zorganizowano ją w sposób racjonalny i systematyczny i może być teraz świadectwem zdolności organizacyjnych ówczesnego dowództwa polskiego.

Dojście do mostu z boków zabezpieczały kobylenie (zasieki). Pozostawiono jedynie główną drogę, szerokości mostu. Terenu wokół mostu, poza zasiekami, strzegły doborowe oddziały rycerskie, które nie dopuszczały nikogo w pobliże. Poszczególne chorągwie przy przeprawie otrzymywały przewodników, których zadaniem było nie tylko przeprowadzenie oddziału, ale i wskazanie miejsca postoju na przeciwległym brzegu. W ten sposób unikano tłoku po obu stronach przeprawy, a należy pamiętać, że chodziło o przerzucenie po jednym moście w możliwie szybkim czasie około 25 tysięcy ludzi oraz około 8000-9000 wozów.

Długosz był pełen podziwu dla sprawności i organizacji przeprawy: *Wchodził więc wojsko na most równemi i porządnemi szlaki wraz z pociągami, kołmi i czeladzią obozową, [...] przeprawił się po tym moście król nad podziw szybko, a za nim wszystkie wojsko i wyznaczył król zbrojnych towarzyszy, którzy by na przeprawie przez most przestrzegali natłoku i nieporządku i za przewodników chorągwi służyli.* Tak więc, w czasie gdy Wielki Mistrz wciąż był zdezorientowany co do zamiarów swego przeciwnika, przeprawa przez rzekę i koncentracja wszystkich sił polsko-litewsko-ruskich stała się faktem dokonanym.

Natychmiast po zakończeniu przeprawy most rozebrano i splawiono do Płocka. Miał on służyć jako połączenie armii z zapleczem, poza tym Płock był silnym punktem oporu i w razie niepowodzenia armia miała tam szukać schronienia. Zarazem przez Płock planowano utrzymywanie kontaktu z krajem i tedy miały nadsyłać ewentualne posiłki, gdyby doszło do oblężenia Malborka.

Jak widzimy z opisu przeprawy zachowanego u Długosza, odbyła się ona niezwykle sprawnie co dowodzi, że nawet w tak odległych czasach, przy odpowiedniej organizacji obmyślanej zawczasu i karności, można było przeprowadzić sprawnie tak ważne dla armii posunięcie strategicznego, jakim była koncentracja całości sił zbrojnych oraz przeprowadzenie ich przez tak znaczną przeszkodę naturalną, którą stanowiła Wisła.

Drugie źródła historyczne tzw. *Cronina conflictus* również zaznacza, że całe wojsko z wszystkimi taborami po tym „cudownym” moście przeszło bez jakiegokolwiek przygody. W Kronice podkreślono, że w czasie przeprawy nikomu absolutnie *żadna szkoda materialna czy cielesna nie została uczyniona.*

Mosty takie, nazywane dziś pontonowymi, budowano na Słowiańszczyźnie już wcześniej m.in. w Kijowie na Rusi (1115 r.). Podobny most łączył brzegi Nogatu. Nie były to więc budowle niespotykane na naszych ziemiach i w sąsiedztwie. Niespotykane były tylko jego długość i tempo budowy – most postawiono w pół dnia. Składał się on z przeszło 150 łodzi wspierających pomost

długości 500 m. Łodzie te splawiono 150 km w dół rzeki i połączono 30 czerwca, wykorzystując położoną na rzece kępę Śladowską.

Przypuszczalnie układano go jednocześnie na całej długości, organizacja pracy była znakomita, a ilość robót przy scalaniu niewielka.

Przemarsz wojsk polskich złożonych z 25 tysięcznej jazdy, czterech tysięcy piechoty i około ośmiu tysięcy wozów z zaopatrzeniem trwał trzy doby. Wozy ciągnęło ponad 10 tysięcy wołów, a kolumna wojska miała do 140 km długości. Podobno wieści o moście dotarły do Wielkiego Mistrza bardzo szybko, bowiem Zakon miał wywiadowców na ziemiach polskich, lecz nie uwierzono w to by mogli tego dokonać Polacy i to w tak krótkim czasie.

Podczas kolejnej wyprawy Jagielly w 1414 roku zbudowano most pod Zakroczymiem, ale stawianie go przebiegało mniej sprawnie, gdyż długotrwałe deszcze zbyt wysoko podniosły stan wód i trzeba było czekać osiem dni zanim opadły. Pod Czerwińskiem stawiano mosty jeszcze dwukrotnie w latach 1419 i 1422.

Most pontonowy mistrza Jarosława, choć był niewątpliwie świetnym i nowatorskim osiągnięciem wojskowej techniki inżynieryjnej, nie stanowił rozwiązania pozbawionego analogii, jeśli nie w praktyce, to przynajmniej w fachowej literaturze epoki. Konrad Kyeser, autor związany z dworami Luksemburgów, w dziele *Bellifortis* z 1405 roku przedstawił szczegółową podobiznę mostu pontonowego zakotwiczonego na rzece, którego konstrukcja żywo przypomina to, co wiemy o polskim moście wiślanym z roku 1410. Widocznie Ulryk von Jungingen, mimo swych kontaktów z Luksemburgami, nie znał *Bellifortis*.

Konsekwencją budowy tego mostu była między innymi katastrofa militarna Zakonu na polach Grunwaldu.

Z analizy dostępnej literatury dotyczącej wsparcia inżynieryjnego wiktorii grunwaldzkiej można ocenić, że zapewnienie wojskom możliwości ruchu i manewru miało zdecydowany wpływ na pomyślne rozegranie kampanii letniej 1410 roku. Z całą pewnością można stwierdzić, że w czasie przegrupowania wojsk w rejon koncentracji oraz w dalszym przemieszczaniu się na pole bitwy, jak i rozwinięciu w rejonie Grunwaldu, były realizowane zadania wsparcia inżynieryjnego, w tym m.in.:

- rozpoznanie inżynieryjne dróg marszu;
- utrzymanie dróg (przemieszczenie tysięcy wozów taborowych);
- urządzenie przepraw;
- budowa zapór fortyfikacyjnych w rejonie przeprawy.

W świetle przedstawionych w zakończeniu wniosków można powiedzieć, że Król Władysław Jagiello docenił rolę wsparcia inżynieryjnego operacji, a tym samym my saperzy możemy zaliczyć go do naszego grona.

LITERATURA

1. Leksykon wiedzy wojskowej, MON, Warszawa 1979.
2. Nadolski A., Grunwald 1410, Bellona, Warszawa 1996.

doc. dr hab. inż.
Barbara RYMSZA

Instytut Badawczy Dróg i Mostów
w Warszawie
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
w Olsztynie

O BUDOWIE REPLIKI MOSTU JAGIEŁŁY

WPROWADZENIE

W czasie zimy przed 600 laty w Puszczy Kozienickiej trwały gorączkowe prace. Wykonywano na zlecenie króla Władysława Jagiełły elementy wyjątkowego mostu, który miał umożliwić przeprawę wojsk polskich przez Wisłę w sposób skuteczny a jednocześnie na tyle nieoczekiwany i nowatorski, że gwarantował zaskoczenie przeciwnika.

W *Cronica conflictus* nieznany uczestnik kampanii 1410 roku podał, iż Jagiełło prowadząc wojska polskie przeciwko Krzyżakom [...] *przybył nad rzekę Wisłę i rzekę tę razem z częścią swych wojsk wraz z działami, machinami i innymi przyborami wojskowymi przekroczył bez żadnego uszczerbku ani niebezpieczeństwa po zestawionym moście zadziwiającej konstrukcji*¹.

Most budowano w tajemnicy, tak wielkiej, że do dnia dzisiejszego nie są znane szczegóły konstrukcyjne budowli. Wiadomo jedynie, bo pisał o tym Jan Długosz, iż był to *most nigdy przed tym nie widziany, na podporach z łodzi*². Długosz podaje także, że został on zmontowany *w pół dnia* ze splawionych Wisłą gotowych części. Z tego samego źródła pochodzi także informacja [...] *król Władysław zwinawszy obóz we wsi Kozłów przybył nad Wisłę powyżej klasztoru w Czerwińsku na miejsce, gdzie został ustawiony most na łodziach, który polecono sporządzić pod Kozienicami. W tym samym dniu król przekroczył most i rzekę, a za nim podążyło całe wojsko królewskie według obmyślanego porządku, wraz z ciężarem bombard i zaopatrzenia oraz innym obciążeniem*³.

Dokładnie nie wiadomo, w którym miejscu wojska Jagiełły przeprawiły się przez Wisłę, ale źródła podają, że odbyło się to w okolicy Czerwińska i to

¹ *Cronica conflictus Wladislai Regis Poloniae cum cruciferis Anno christi 1410*. Rękopisy.

² Długosz J., *Kroniki czyli Roczniki sławnego Królestwa Polskiego, Księga jedenasta, Rok 1410*, Warszawa 1982.

³ *Ibidem*.

ku całkowitemu zaskoczeniu wielkiego mistrza Ulricha von Jungingena. Współczesne nam opinie utrzymują, że moment zaskoczenia uzyskany dzięki sprawności technicznej i organizacyjnej budowniczych mostu Jagielly przyczynił się w poważnym stopniu do zwycięstwa grunwaldzkiego.

W 2010 roku przypada nie tylko 600. rocznica zwycięstwa pod Grunwaldem, ale także budowy mostu i skutecznej przeprawy wojsk Jagielly przez Wisłę. Każdy Polak zna datę 15 lipca 1410 roku, lecz poprzedzający bitwę okres wytężonej pracy szkutników, saperów i budowniczych mostów jest okryty delikatną mgłą zapomnienia. Stosunkowo niewielką grupę stanowią osoby, dla których most Jagielly postawiony w Czerwińsku w czerwcu 1410 roku jest ważnym symbolem świadczącym o znaczeniu myśli inżynierskiej, wojsk inżynieryjnych czy polskiego mostownictwa. Ludzie ci podjęli trud przypomnienia Polakom o budowie Mostu Jagielly i o jego istotnym znaczeniu w osiągnięciu zwycięstwa.

ANALIZA PARAMETRÓW MOSTU JAKO WSTĘP DO OPRACOWANIA DOKUMENTACJI PROJEKTOWEJ

Na temat mostu pływającego postawionego pod Czerwińskiem pisało wielu autorów (m.in.: Tadeusz Nowak⁴, Andrzej Stańczyk⁵, Bolesław Chwaściński⁶, Michał Czapski⁷, Janusz Jankowski⁸). Podejmowali oni próbę ustalenia danych technicznych mostu Jagielly na podstawie analizy tekstu Jana Długosza oraz konstrukcji mostów pontonowych stosowanych przez wojsko od XVII do XIX wieku a opisanych np. w pracach generalów: Krzysztofa Arciszewskiego (1648 r.)⁹, Wojciecha Chrzanowskiego (1842 r.)¹⁰ czy Ignacego Prądzyńskiego (1823 r.)¹¹.

W różnych publikacjach, np. internetowych, można znaleźć rozważania na temat wymiarów mostu Jagielly, które różnią się znacznie między sobą. Niżej zacytowano przykład z dwóch stron:

1) *Most miał 500 m długości i 3,5 m szerokości. Podpierające go łodzie, dla których przygotowano 400 kotwic, miały 5 m długości, 1,5 m szerokości, 1 m wysokości, maksymalne zanurzenie 0,7 m. Wyporność łodzi: 3,67 t. Na budowę mostu zużyto 1200 m³ dębiny.*

2) *Most budowali przez ponad pół roku cieśle i stolarze w Borach Kozienickich, zużywając ponad 500 m sześciennych drewna, wyprodukowali 168 łodzi, 500 belek o długości*

⁴ Nowak T., *Uwagi o technice budowy mostów polowych w Polsce w w. XV do XVII*, Studia i materiały do historii wojskowości, 1956, t. 2, s. 345-359.

⁵ Stańczyk A., *Most, który wyznaczył losy Europy*, „Drogownictwo” 3/2009, s. 104-108.

⁶ Chwaściński B.L., *Mosty na Wiśle*, Warszawa 1977.

⁷ Czapski M., *Mosty drewniane*, Warszawa 2001.

⁸ Jankowski J., *Mosty w Polsce i mostowcy polscy*, Wrocław 1973.

⁹ Arciszewski K., Rkps AGAD, Archiwum Publiczne Potockich, 1648, nr 44, s. 32.

¹⁰ Chrzanowski W., *O przyrządzeniach mostów i przepraw w czasie wojny*, Paryż 1842.

¹¹ Prądzyński I., *Umocnienie polowe*, Warszawa 1986.

9 metrów i 2500 desek o długości 3,5 m. Wykonano również liny i kotwice, a ustawienie półkilometrowego mostu 30 czerwca 2010 roku zajęło osiem godzin.

Spośród wielu analiz i rozważań szczególnie wartościowa jest analiza Tadeusza Nowaka¹². Efektem tych hipotetycznych dociekań jest opinia, że Most Jagielly:

- był mostem pływającym o długości ok. 500 m (taka jest szerokość Wisły na wysokości Czerwińska);
- składał się z ok. 80 przęseł o długości ok. 5-6 m i szerokości pomostu ok. 2,5-3,5 m,
- miał podpory w postaci łodzi o wymiarach 5×1,5×1 m (długość L × szerokość B × wysokość h) i wyporności użytkowej ok. 2,5 t.

Z analizy parametrów użytkowych mostu wynika, że przy długości mostu wynoszącej 500 m i przy zachowaniu średniej prędkości marszu wojska ok. 3 km/h przeprawa wszystkich oddziałów mogła trwać ok. 48 godzin (tj. trzech dni po 16 godzin dziennie np. od 5.00 do 21.00). Natomiast nośność mostu była wystarczająca do przeprowadzenia kawalerii, taboru, artylerii i piechoty. Wyliczenia podane w pracy T. Nowaka¹³ pokazują, że obciążenie ruchome przypadające na jedno sześciometrowe przęsło wynosiło w wypadku:

- kawalerii — 1 680 kg,
- taboru — 2 100 kg,
- artylerii — 2 400 kg,
- piechoty — 2 400 kg (na metr bieżący mostu przyjęto czterech uzbrojonych ludzi o ciężarze po 100 kg).

Zatem most miał długość odpowiadającą szerokości Wisły na wysokości Czerwińska, ale nie mamy pewności, czy było to rzeczywiście 500 m. Wątpliwości budzi ukształtowanie terenu wokół Wisły, a przede wszystkim istniejąca obecnie przy północnym brzegu rzeki wyspa tzw. Kępa Śladowska oraz liczne piaszczyste lachy, lokalnie zmniejszające szerokość rzeki. Wydaje się, że możliwym rozwiązaniem była budowa kilku odcinków mostu, przerzucanych między brzegami rzeki i wyseppek. Czy most był w jednym, czy w kilku częściach nie ma istotnego znaczenia dla skuteczności przeprawy, natomiast mogło to mieć znaczenie przy określaniu liczby niezbędnych łodzi oraz być pomocne w procesie kotwiczenia łodzi mostu.

ŁODZIE WYKORZYSTYWANE W BUDOWIE MOSTU JAGIELŁY

Bogactwo wiślanych obiektów pływających opisane m.in. w pracy A. W. Reszki¹⁴ świadczy nie tylko o profesjonalizmie wiślanych szkutników i flisaków,

¹² Nowak T., *Umagi o...*, op. cit.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Reszka A. W., *Wiślane statki frachtowe z przeznaczeniem do spławu* (przygotowana do druku) 2010.

ale także o elastycznym dostosowywaniu form obiektów pływających do potrzeb funkcjonalnych ich użytkowników.

Podobna różnorodność wynikająca z funkcjonalności dotyczy także pływających mostów wojskowych. Dzieli się je na pontonowe i łyżwowe. W mostach pontonowych łodzie są tak konstruowane aby można je było przewozić za pomocą transportu lądowego na miejsce planowanej przeprawy. Natomiast łodzie używane w budowie mostów łyżwowych są spławiane lub holowane. Sposób transportu elementów mostu pływa, moim zdaniem, na:

- wymiary łodzi, jej ciężarże decyduje o możliwości załadunku, np. na wozy,
- sterowność łodzi spławianych, wybór odpowiedniego kształtu dzioba i rufy łodzi, co jest prawie nieistotne w wypadku pontonu,
- rodzaj stosowanych łodzi; możliwość wykorzystania łodzi użytkowanych na danym akwenie lub budowa łodzi o odmiennym przekroju poprzecznym, np. półłodzi zestawianych rufami, a także tworzenie portów łyżwowych, w których łodzie zimowały,
- technologię budowy łodzi; wykorzystanie materiałów o właściwościach „podporządkowanych” spełnieniu wymienionych wyżej wymagań, kosztem np. trwałości.

Istotna jest zatem odpowiedź na pytanie czy most Jagielly był mostem łyżwowym czy pontonowym? Ponieważ pierwsze mosty pontonowe budowano dopiero w XVII/XVIII w. (łodzie o pionowych burtach pojawiły się na Wiśle dopiero w XVII wieku), zatem Most Jagielly – rozwiązanie wcześniejsze – był mostem łyżwowym.

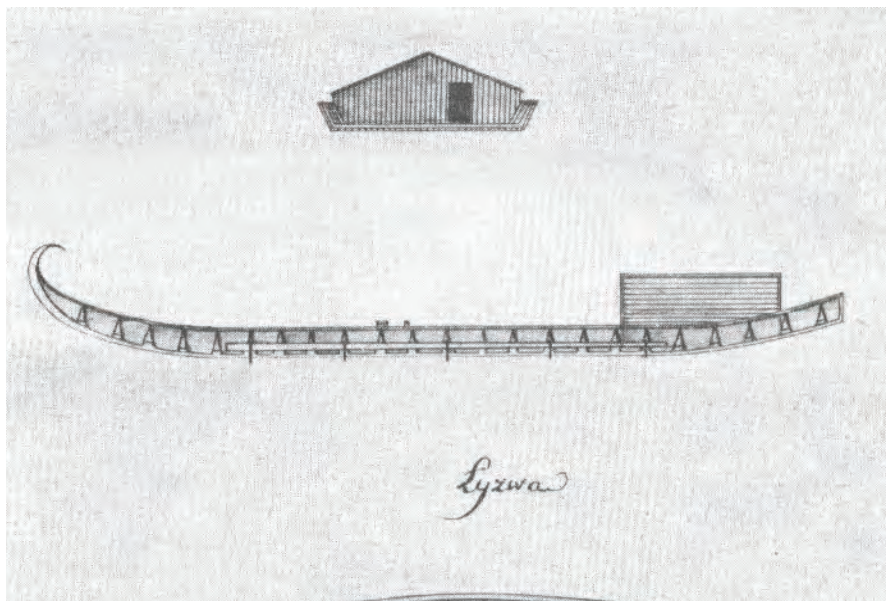
Znaczenie słowa łyżwa Samuel Bogumił Linde (1771-1847) tłumaczył w Słowniku języka Polskiego w sposób następujący: *Łyżwa człon płaski, podługowaty [...] kiedy jaka rzeka bardzo wielka, to wojsko powinno być opatrzone bardzo wielkimi łyżwami, te łyżwy trzeba, żeby były na wodzie dla użycia ich w potrzebie.*

Można przyjąć, że łodzie zastosowane w XV wieku przez budowniczych króla Jagielly były kształtem zbliżone do XVIII - wiecznej łyżwy (Rysunek 1).

A. W. Reszka, w przygotowywanej do druku pracy pt. *Wiślane statki frachtowe z przeznaczeniem do spławu* pisze: *Przeciętne wymiary łyżwy: $L = 26,46\text{ m}$, $B = 6,30\text{ m}$, $T_1 = 0,21\text{ m}$, $T_{max} = 0,84\text{ m}$; [...]; nośność w granicach 600 korcy czyli ok. 60 T.*

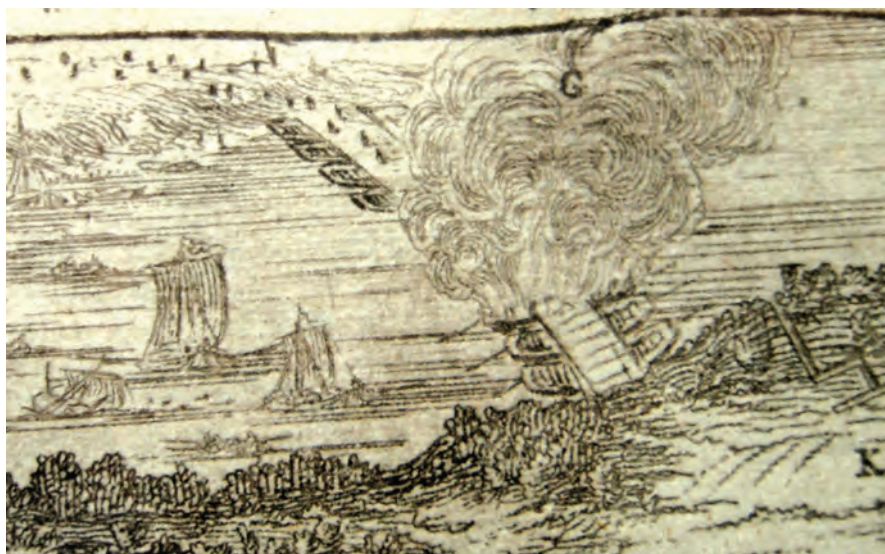
Na przestrzeni wieków były budowane płaskodenne łodzie o kształcie zbliżonym do zaprezentowanego na rys. 1., lecz o gabarytach proporcjonalnie większych lub mniejszych. Zatem można postawić tezę, że i łódź z czasów Jagielly mogła być łodzią mniejszą od klasycznej łyżwy z XVII wieku i co istotne nie miała burt pionowych.

Pewnym potwierdzeniem hipotezy o łyżwowych podporach Mostu Jagielly mogą być grafiki przedstawiające most łyżwowy z czasów potopu szwedzkiego (Rysunek 2.)

Źródło: Reszka A. W., *Wiślane statki frachtowe z przeznaczeniem do splawu* (przygotowana do druku) 2010.

Rysunek 1. Łyżwa wg Losennau z 1796 r.

Źródło: Mistewicz M., *Przeprawy przez Wisłę w czasach szwedzkiego potopu na podstawie rycin XVII-wiecznych*, „Inżynieria i Budownictwo” nr 1-2/2009, s. 80-84.

Rysunek 2. Most przez Wisłę w Warszawie, 30 lipca 1656 r. (wg ryc. Dahlbergha)

REKONSTRUKCJA MOSTU JAGIELŁY WEDŁUG BARBARY RYMSZY

Reasumując zaprezentowane wyżej rozważania, z zastrzeżeniem, że jest to co prawda rozwiązanie hipotetyczne, ale bardzo prawdopodobne, można przyjąć, że łodzie zastosowane jako pływające podpory mostu Jagielly były:

- płaskodenne,
- o kształcie wrzecionowatym lub podługowatym, z rufą kafową (w szpic) lub rufą pawężową (płasko ściętą),
- o burtach pochyłych,
- o wymiarach $L \times B \times h$ przybliżeniu $8-12 \times 2-2,5 \times 1$ m,
- budowane metodą skutniczą, prawdopodobnie z desek o grubości ok. 5 cm łączonych na drewniane kolki,
- uszczelnienie od wewnątrz mogła stanowić tzw. żuja, czyli sierść zwierzęca wymieszana z dziegciem.

Na takich łodziach był położony pomost z drewnianych nieokorowanych bali, pokryty faszyną z zasypką ziemną w celu ułatwienia przejścia zwierzętom. Pomost o szerokości użytkowej ok. 2,4 m (ze względu na przemarsz kolumny czwórkowej – 4×60 cm) miał 6 dźwigarów głównych w rozstawie co ok. 60 cm (2 stopy) z bali o średnicy ok. ≈ 20 cm i długości ok. $L = 6-9$ m oraz pokład z bali lub półbali o średnicy ok. ≈ 10 cm i długości ok. $L = 3,0$ m. Na krawędziach pomostu umieszczono odbojnice zabezpieczające wozy przed zjechaniem z mostu. Nie było na natomiast balustrad wymaganych na mostach przez współczesne przepisy (Schemat 1).

Zmontowanie Mostu Jagielly w ciągu tak krótkiego czasu, o jakim pisał Długosz, było możliwe dzięki temu, że zostały splawione gotowe elementy w postaci łodzi połączonych pomostem – katamaranu o układzie zbliżonym do pokazanego na schemacie 1. Analiza sposobu łączenia takich katamaranów nakazała odrzucenie, ze względu na duży ciężar, wariantu z pomostem pośrednim (Schemat 2.)

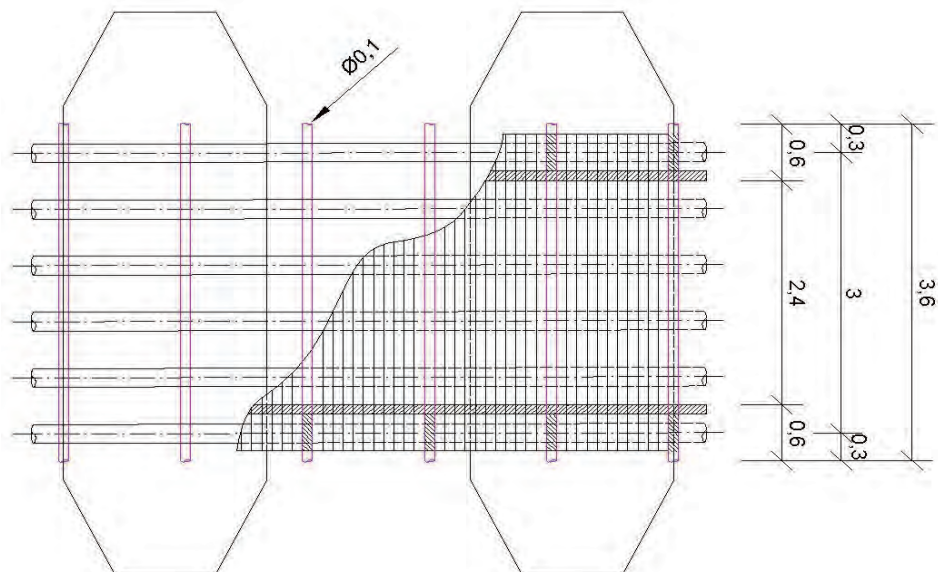
REPLIKA MOSTU JAGIELŁY JAKO ELEMENT SPACEROWEGO MOŁO

W styczniu 2010 roku za sprawą Jacka Brachackiego – autora notatki do Dyrektora Instytutu Badawczego Dróg i Mostów, która zawierała prośbę o upowszechnienie wspaniałego osiągnięcia średniowiecznego, postanowiłam zbudować replikę Mostu Jagielly dla upamiętnienia historii przeprawy sprzed 600. lat.

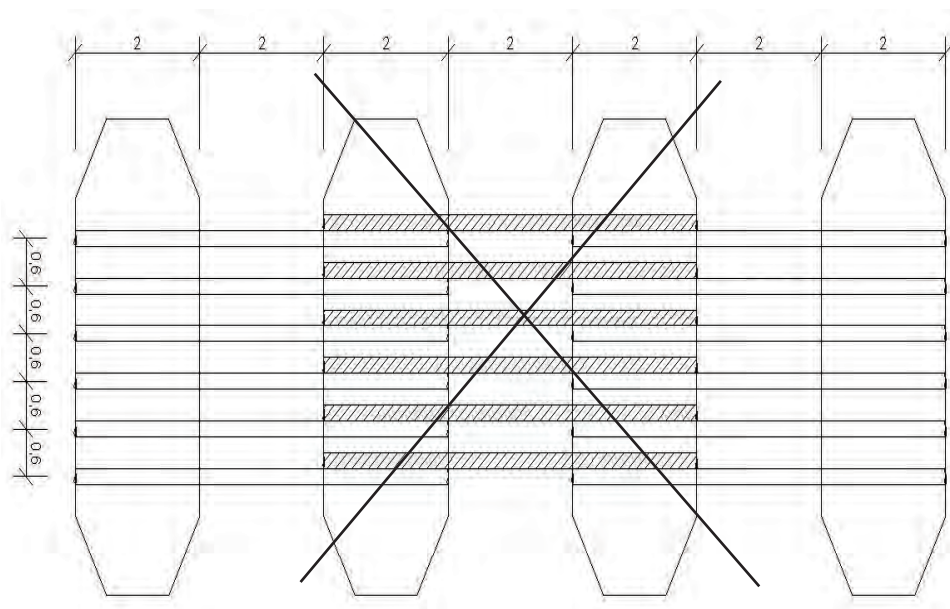
W związku z tym, iż Wisła jest rzeką żeglowną postawienie niskowodnego mostu tarasującego rzekę okazało się niemożliwe. Rozwiązaniem mniej kosztownym, ale dającym wyobrażenie o tym jak most wyglądał była budowa fragmentu mostu, czyli dwóch przęseł zamiast 80.

Ponieważ Most Jagielly jest pierwszym wielkim dziełem wojsk inżynierskich, zaproponowałam budowę spacerowego moła o kształcie litery II (Schemat 3.), którego dwa boki miały prezentować współczesne konstrukcje mostowe

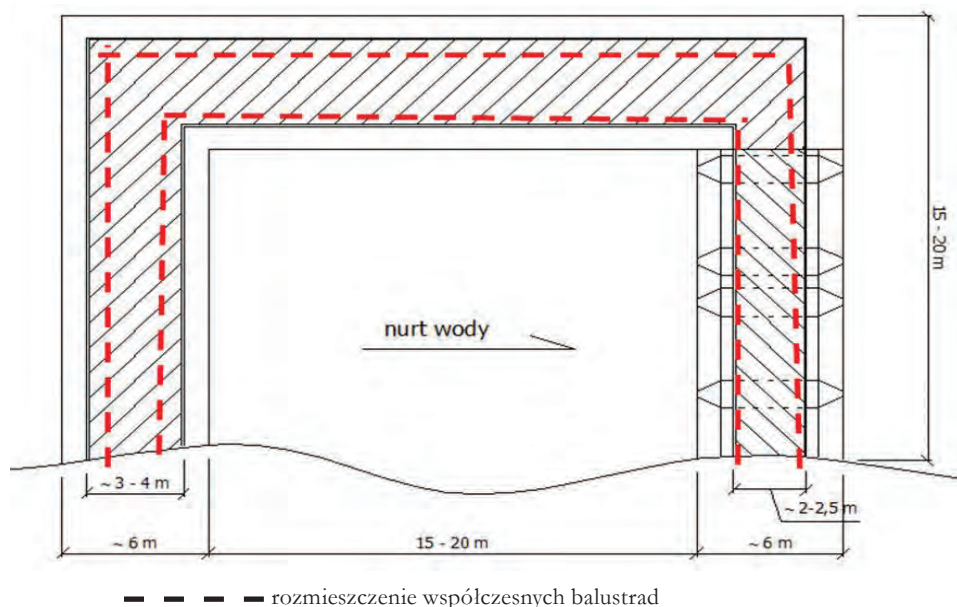
używane przez saperów, a jeden bok byłby przęsłem historycznym na drewnianych łodziach. Byłoby to spojrzenie na historię mostownictwa wojskowego, tego sprzed 600. lat i współczesnego.

Schemat 1. Schemat konstrukcji pomostu z balustradami

Schemat 2. Zdyskwalifikowane rozwiązanie łączenia katamaranów pomostem pośrednim

Schemat 3. Schemat mola do projektu pt. *Budowa repliki Mostu Jagielly*

Zgodę na udział Wojska Polskiego w realizacji tej koncepcji podpisał Minister Obrony Narodowej Bogdan Klich. Odbyło się szereg spotkań z gen. bryg. Januszem Lalką szefem Inżynierii Wojskowej oraz uzgodnień roboczych (m.in. wizja lokalna w Czerwińsku w dniu 28 kwietnia 2010 roku, podczas której uzgodniono miejsce oraz warunki lokalizacji repliki mostu.

Niestety w realizacji projektu budowy mola przeszkodziła powódź, która nawiedziła Polskę w maju i w czerwcu 2010 roku – ze względu na zaangażowanie wojska podczas powodzi odstąpiono od budowy współczesnych wojskowych konstrukcji mostowych w Czerwińsku.

REPLIKA MOSTU JAGIELŁY – MOSTEM ZWYCIĘSTWA

Buduje się mosty rekordowe o najdłuższym przęśle, najwyższym pylonie itd., ale są także mosty ważne – takim był Most Jagielly i takim jest replika Mostu Jagielly zbudowana w czerwcu 2010 roku w Czerwińsku (Zdjęcie 1.).

Most Jagielly przyczynił się do odniesienia zwycięstwa w bitwie pod Grunwaldem – zwycięstwa, którym chlubimy się od 600. lat. Zbudowanie Repliki Mostu Jagielly jest zwycięstwem ponieważ udało się pokazać jak ten ważny, historyczny most mógł wyglądać i przypomnieć o tym, że był i, że odegrał ważną rolę w historii Polski.

Most Jagielly został zmontowany z ok. 80 przęseł wspartych na łodziach przygotowanych wcześniej w Puszczy Radomskiej, zwanej dzisiaj Kozienicką.

Źródło: zdjęcie Barbara Rymsza

Zdjęcie 1. Replika Mostu Jagielly

W wypadku Repliki zbudowano przęsło wsparte na łodziach i przęsło brzegowe oraz tzw. kobylenie. Jak podaje Jan Długosz, podczas przeprawy [...] *postawił król Władysław przy moście wybrany zastęp rycerstwa i wyznaczył zbrojnych towarzyszy, którzy by na przepławie przez most przestrzegali natłoku i nieporządku, a krańce mostowe opatrzył grubymi z drzewa oporami, które kobyleniami zowią, aby się nikt do brzegów nie przybliżał. Wchodziło więc wojsko na most równymi i porządnymi szlaki, wraz z pociągami, końmi i czeladzią obozową. A gdy już wszystkie wojska królewskie po onym moście przepłynęły szczęśliwie rzekę Wisłę, z rozkazu króla rozebrano natychmiast most i odwieziono do Płocka, zachowując go do późniejszej z powrotem przeprawy*¹⁵.

W budowie repliki Mostu Jagielly w Czerwińsku uczestniczyła firma mostowa „INTOP Warszawa” Sp. z o.o. Ważnym elementem całego przedsięwzięcia były łodzie, na których postawiono przęsło. Zostały one wypożyczone przez Dom Polonii w Pultusku.

Podobnie jak Most Jagielly w 1410 roku tak i Replika Mostu Jagielly w roku 2010 została po trzech dniach rozebrana.

Składam serdeczne podziękowania wszystkim miłym ludziom, życzliwości których zaudzięczam możliwość wypełnienia tego odpowiedzialnego zadania – pokazania jak prawdopodobnie wyglądał pierwszy tak ważny most w historii Polski.

¹⁵ Długosz J., *Kroniki...*, op. cit.

LITERATURA

1. Arciszewski K., Rkps AGAD, Archiwum Publiczne Potockich, 1648, nr 44.
2. Chrzanowski W., *O przyrządzeniach mostów i przepraw w czasie wojny*, Maulde i Renou, Paryż. 1842.
3. Chwaściński B. Ł., *Mosty na Wiśle*, Wyd. Fundacja A. i Z. Wasiutyńskich, Warszawa, 1977.
4. *Cronica conflictus Wladislai Regis Poloniae cum cruciferis Anno christi 1410*. Rękopisy, Biblioteka Kórnicka PAN.
5. Czapski M., *Mosty drewniane*, Wyd. Fundacja A. i Z. Wasiutyńskich, Warszawa, 2001.
6. Długosz J., *Kroniki czyli Roczniki sławnego Królestwa Polskiego, Księga jedenasta, Rok 1410*, Warszawa, 1982.
7. Jankowski J., *Mosty w Polsce i mostowcy polscy*, PAN, Ossolineum, Wrocław 1973.
8. Mistewicz M., *Przeprawy przez Wisłę w czasach szwedzkiego potopu na podstawie rycin XVII-wiecznych*, „Inżynieria i Budownictwo” nr 1-2/2009.
9. Nowak T., *Uwagi o technice budowy mostów polowych w Polsce w w. XV do XVII*, „Studia i materiały do historii wojskowości”, t. 2, 1956.
10. Prączyński I., *Umocnienie polowe*, Wyd. Ministerstwa Obrony Narodowej.
11. Reszka A. W., *Wiślane statki frachtowe z przeznaczeniem do splawu* (przygotowana do druku) 2010.
12. Reszka A. W., *Żaglowce frachtowe z Czerwińska n. Wisłą*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, R. 49, 2004, nr 2.
13. Stańczyk A., *Most, który wyznaczył losy Europy*, „Drogownictwo” 3/2009.

INŻYNIERIA WOJSKOWA – WSPÓŁCZESNOŚĆ I PRZYSZŁOŚĆ

Zanim przejdę do omówienia części dotyczącej współczesnych wojsk inżynieryjnych, ich zadań, zasad organizacji i sposobów użycia w walce, przedstawię, w krótkim zarysie historię saperskiego zabezpieczenia walki i operacji oraz związaną z tym ściśle historię rozwoju wojsk inżynieryjnych.

Zabezpieczenie saperskie walki istniało w okresie niewolnictwa, tj. w III – IV w p.n.e. i już wówczas do jego zadań należało:

- ułatwianie przesuwania wojsk do terenu działań bojowych (prace przeprawowe, mostowe a nawet drogowe),
- przygotowanie środków ułatwiających rozbić nieprzyjaciela i zmniejszenie strat własnych (przygotowanie do szturmów, roboty podziemne, wykonywanie przeszkód),
- zabezpieczenie wojsk podczas odpoczynku (prace fortyfikacyjne).

Jako przykłady wykorzystywania szeroko rozumianych technik inżynieryjnych w czasie prowadzenia działań wojennych można wymienić, np.:

- 1) 326 r. p.n.e. – użycie przez wojska Aleksandra Macedońskiego galer rozbieralnych (worki skórzane, pęcherze) w przeprawie przez rzekę Hydaspes (Indie)¹,
- 2) 55 r. p.n.e. – zbudowanie w mostu na rzece Ren przez wojska Juliusza Cezara²,
- 3) 51 r. p.n.e. – obniżenie poziomu wody w rzece przez wojska Juliusza Cezara, w czasie oblężenia Uxellodunum (zastosowano środki hydrotechniczne)³,
- 4) 520 r. p.n.e. – zastosowanie drabin szturmowych, mostków i podkopów w czasie oblężenia Chalkedonu przez wojska Dariusza I Wielkiego.

¹ Green P., *Aleksander Wielki. Biografia*, wyd. III, Warszawa 2004, s. 336-341

² Gajusz Juliusz Cezar, *O wojnie galijskiej*, < <http://fremitus.magma-net.pl/teksty/Cezar%20i%20Corpus%20Caesarianum/Cezar,%20O%20wojnie%20galijskiej.pdf> > [29.09.2010], Księga IV, pkt 17.

³ Gajusz Juliusz Cezar, *O wojnie...*, op. cit., Księga VIII, pkt 40-43.

Natomiast, umacnianie obozów za pomocą rowów, palisad było w owym czasie zjawiskiem powszechnie stosowanym przez Legionistów Rzymskich.

W ustroju feudalnym nastąpił rozwój fortyfikacji; umacniano zamki, klasztory i miasta. Równolegle z powstawaniem umocnień rozwijały się środki i metody walki z nimi. W zbliżaniu się do murów miast zaczęto stosować specjalne rowy zwane sapami – stąd nazwa saperzy.

Inżynieria Wojskowa jest natomiast pojęciem znacznie szerszym. Obejmuje ona całokształt nauk matematyczno-mechanicznych i technicznych, a przede wszystkim podstawową wiedzę i umiejętność budowania obiektów i dróg dla potrzeb wojsk podczas prowadzenia działań wojennych. Choć w starożytności nauki te nie służyły wyłącznie celom militarnym, to powstałe w średnio-wieczu pojęcia inżyniera i inżynierii odnosiły się początkowo tylko do nauk i umiejętności służących celom wojskowym.

Wynalezienie prochu przyczyniło się do rozwoju podziemno-minerskiego sposobu natarcia na twierdze oraz niszczenia murów za pomocą wybuchów. W Europie jako pierwszy zastosował ten sposób Hiszpan Pedro Nawarro pod Neapolem w 1503 roku.

Na początku XVII wieku są tworzone specjalne jednostki inżynieryjne:

- Saperskie,
- Minerskie,
- Pontonowe.

W tym samym czasie powstają również pierwsze uczelnie i szkoły inżynieryjne w Danii i Anglii.

Wojska Inżynieryjne, dbając o zachowanie tradycji, pielęgnują dorobek poprzedników i z dumą noszą symbole oraz kultywują miejsca i tradycje naszej braci saperskiej, do których zaliczają się:

- korpusówka saperska,
- barwy czerwono-czarne,
- hymn,
- pomnik *Chwała Saperom*,
- święto wojsk inżynieryjnych – Dzień Saperów, obchodzone 16 kwietnia.

ROLA I ZNACZENIE WSPÓŁCZESNYCH WOJSK INŻYNIERYJNYCH

Obecnie wojska inżynieryjne to prawie 8,8 tys. żołnierzy w Siłach Zbrojnych RP (a dokładnie 8 771 stanowisk w korpusie osobowym inżynierii wojskowej). Stanowi to około 8,8% potencjału naszych Sił Zbrojnych i jest wskaźnikiem najwyższym w historii.

Do zasadniczych zadań inżynieryjnych zaliczamy:

- rozpoznanie inżynieryjne,
- rozbudowa fortyfikacyjna,

- osłona techniczna dróg,
- urządzanie i utrzymanie przepraw,
- budowę zapór inżynieryjnych i wykonywanie niszczeń,
- wykonywanie przejść w zaporach inż.,
- rozminowanie terenu i obiektów,
- wykonywanie przedsięwzięć w ramach maskowania wojsk,
- udział w likwidacji skutków uderzeń przeciwnika, katastrof i klęsk żywiołowych.

Potencjał wojsk inżynieryjnych SZ RP tworzy 19 jednostek wojskowych i 17 kompanii DRSZ, w których skład wchodzi:

- dwie Brygady Saperów,
- pułk inżynieryjny,
- pułk komunikacyjny,
- pułk drogowo-mostowy,
- batalion drogowo-mostowy,
- cztery bataliony saperów ZT,
- dwa bataliony ratownictwa inżynieryjnego,
- dwa bataliony saperów MW,
- dwa bataliony remontu lotnisk SP,
- trzy Ośrodki Przechowywania Sprzętu,
- Centrum Szkolenia WInż. i Ch,
- Szkoła podoficerska,
- 14 kompanii saperów BZ/BPanc.,
- dwie kompanie inżynieryjne Baz Lotniczych,
- Pododdziały inżynieryjne Wojsk Specjalnych.

Obszar specjalności inżynierii wojskowej przedstawia rysunek 1.

Wstąpienie Polski do NATO 11 lat temu przyniosło nowe wyzwania wynikające z odmiennego funkcjonowania Sił Zbrojnych, w tym także wojsk inżynieryjnych. W dokumentach doktrynalnych NATO nie występuje termin zabezpieczenie inżynieryjne, jest natomiast stosowana definicja wsparcia inżynieryjnego, które ma znaczenie szersze i obejmuje takie dziedziny, jak: komunikacja wojskowa, ratownictwo, infrastruktura portowa i wojskowa, służba lotniskowa i topografia. Część tych zadań w naszych Siłach Zbrojnych była i jest po części realizowana w ramach zabezpieczenia inżynieryjnego, jak choćby ratownictwo. Natomiast, topografia w naszych Siłach Zbrojnych leży w gestii rozpoznania. Innym zadaniem, które zgodnie z definicją NATO, nie zostało ujęte w obszarze wsparcia inżynieryjnego, ale leży w naszych kompetencjach, jest działanie wojskowych straży pożarnych.

Zgodnie z Normą Obroną 02-A-040 wsparcie inżynieryjne oznacza działania inżynieryjne realizowane przez oddziały lub pododdziały wojsk inżynieryjnych na korzyść związku taktycznego, oddziału (pododdziału) polegające

Rysunek 1. Obszary specjalności inżynierii wojskowej

na wykonaniu zadań i prac inżynierskich, które umożliwiają wspieraniu osiągnięcie nakazanego celu działania.

W Wojsku Polskim zaczyna nabierać znaczenia reguła, według której zadania inżynierskie powinny być realizowane przede wszystkim przez oddziały i pododdziały inżynierskie, a szczególną rolę przypisuje się wsparciu inżynierskiemu.

Spektrum zadań i prac inżynierskich pozwala na ich klasyfikowanie w określone grupy, do których zalicza się:

- tworzenie warunków terenowych do ochrony wojsk własnych (zdolność przetrwania);
- wsparcie inżynierskie wojsk własnych w celu tworzenia warunków do ruchu w terenie (mobilność);
- wsparcie inżynierskie zmierzające do utrudnienia ruchu przeciwnika w terenie (kontr mobilność).

Obowiązkiem wszystkich rodzajów wojsk jest umacnianie własnej zdolności bojowej, między innymi przez wykonywanie obiektów fortyfikacyjnych; szczególnie zwraca się uwagę na konieczność budowy okopów i ukryć za pomocą własnego sprzętu.

Wojska inżynierskie wykonują swoje zadania w ramach wsparcia inżynierskiego. Należy w tym wypadku uwzględnić dwóch uczestników tego rodzaju działania. Pierwszy – to podmiot wspierający, drugi – wspierany. Ze względu na charakter wzajemnych relacji pomiędzy podmiotem wspieranym i wspierającym można wyróżnić wsparcie inżynierskie bezpośrednie i ogólne.

Bezpośrednie wsparcie inżynieryjne obejmuje zadania, przy wykonaniu których jest wymagane wskazanie konkretnego podmiotu wspieranego (elementu ugrupowania), a wspierający powinien uwzględnić w swoim działaniu zamiary podmiotu wspieranego.

Należy przewidywać, że największy wysiłek, jeśli weźmiemy pod uwagę cały zakres zadań inżynieryjnych, w bezpośrednim wsparciu operacji wystąpi podczas:

- przygotowania i utrzymania dróg manewru,
- urządzania i utrzymania przepraw przez przeszkody wodne,
- wykonywania przejść w zaporach inżynieryjnych,
- rozminowania terenu,
- budowy zapór i wykonywaniu niszczeń.

Ogólne wsparcie inżynieryjne dotyczy zadań, w których podmiot wspierający skupia się na celu i skuteczności swego działania, bez uwzględnienia zamiaru konkretnego wspieranego. Obejmuje ono następujące zadania inżynieryjne:

- przygotowanie i utrzymanie dróg dowozu i ewakuacji,
- urządzenie punktów wydobywania i oczyszczania wody,
- wykonywanie prac inżynieryjnych przy urządzeniu lądowisk dla śmigłowców,
- odbudowa obiektów (droga kołowania, pasów startowych) w bazach lotniczych,
- budowa i utrzymanie urządzeń portowych do rozładunku i załadunku okrętów,
- urządzenie (budowa) obozowisk dla wojsk lub ludności cywilnej,
- usuwanie (niszczenie) przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych.

Wojska inżynieryjne realizują zadania w ramach działań Reagowania Kryzysowego, do których zalicza się przede wszystkim:

- udział w zapobieganiu i zwalczaniu skutków powodzi i katastrof oraz zwalczaniu zatorów lodowych,
- działalność patroli rozminowania, w tym realizację zadań związanych z oczyszczaniem kraju z przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych.

Zadania te zostały ujęte w *Planie użycia Sił Zbrojnych RP w sytuacjach kryzysowych*, który jest corocznie aktualizowany. W Siłach Zbrojnych RP w roku bieżącym, zgodnie z tym planem, do realizacji zadań w ramach zwalczania powodzi i jej skutków wydzielono i przygotowano w gotowości o działania ogółem:

- 10 056 żołnierzy,
- 2 416 jednostek sprzętu specjalistycznego.

Powyższe siły i środki, są przygotowywane do realizacji szerokiej gamy zadań specjalistycznych w ramach przygotowywanych i tworzonych grup specjalistycznych do realizacji między innymi takich zadań, jak: zwalczanie

zatorów lodowych (19 grup), ewakuacja ludzi i mienia (5811 żołnierzy i 232 jednostki specjalistycznego sprzętu), umacnianie i naprawy wałów (2120 żołnierzy i 94 jednostki sprzętu inżynieryjnego), przygotowanie miejsc do czasowego bytowania ewakuowanej ludności (675 żołnierzy oraz szereg sprzętu do zabezpieczenia logistycznego) oraz zapewnienie przejezdności szlaków komunikacyjnych (816 żołnierzy i 140 jednostki sprzętu inżynieryjnego).

Udział wojsk inżynieryjnych w akcjach przeciwpowodziowych jest bardzo znaczący ze względu na specyfikę zadań i posiadane przez wojska inżynieryjne możliwości wsparcia działań, czego jesteśmy naocznymi świadkami w ostatnim czasie. W krytycznym okresie tegorocznej powodzi, która trwa nadal, do realizacji zadań wydzielono:

- 5000 żołnierzy (dla porównania w tym samym czasie z wojsk inżynieryjnych – ok. 900 żołnierzy),
- 39 śmigłowców i samolotów,
- 90 PTS-ów,
- 60 maszyn inżynieryjnych różnego typu,
- 23 pompy wysokiej wydajności,
- 17 agregatów prądotwórczych.

Natomiast, po zakończeniu akcji przeciwpowodziowej wojska inżynieryjne będą realizować zadania z zakresu zwalczania skutków powodzi, tj. odbudowy zniszczonej infrastruktury drogowo-mostowej. Do ich realizacji mamy przygotowanych:

- 15 grup do odbudowy infrastruktury drogowej,
- 13 grup do odbudowy infrastruktury mostowej,
- 10 zespołów do zasilanie w energię,
- 12 zespołów do oczyszczania wody.

Ogółem w gotowości do działania przy usuwania skutków powodzi jest przygotowanych:

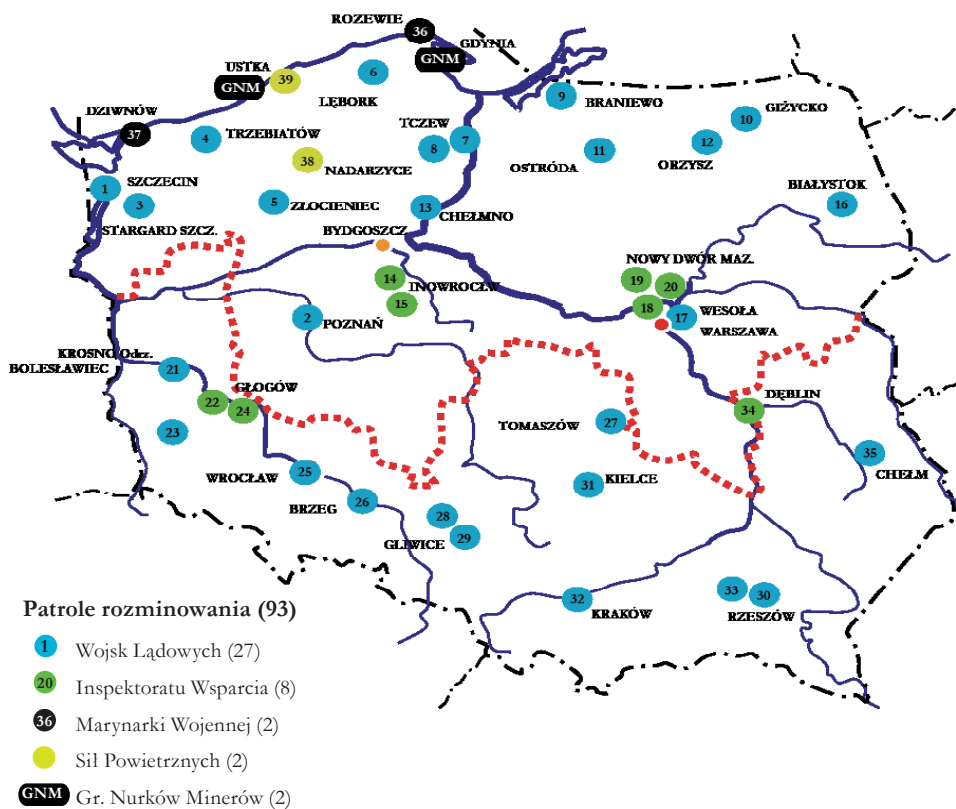
- 911 żołnierzy wojsk inżynieryjnych,
- 327 jednostek sprzętu inżynieryjnego.

W Siłach Zbrojnych, w ramach podsystemu oczyszczania kraju z przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych, funkcjonują: 39 patroli rozminowania i dwie grupy minersko-morskie.

Rocznie patrole odnajdują – ok. 350 tys. sztuk przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych, przyjmują w ciągu roku 7 264 zgłoszeń co daje średnio 20 zgłoszeń dziennie. Natomiast patrole w ciągu roku pokonują średnio 1,8 mln km.

W rozminowaniu i oczyszczaniu terenu zanotowaliśmy kolosalny postęp w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa żołnierzom i wyposażeniu ich w sprzęt techniczny. Patrole rozminowania otrzymały nowoczesne wykrywacze min, kombinezony przeciwwybuchowe i sprzęt rozpoznania pirotechnicznego.

DYSLOKACJA PATROLI ROZMINOWANIA

Schemat 1. System oczyszczania kraju z przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych

Od przyszłego roku do jednostek będą dostarczane kontenerowe magazyny przechowywania materiałów wybuchowych i niebezpiecznych do 50 kg TNT, pojemniki do przewozu materiałów wybuchowych i niebezpiecznych do 10 kg TNT. Od 2012 roku patrole będą wyposażane w nowoczesne pojazdy do przewozu materiałów niebezpiecznych do 3,5 kg TNT.

Walka z terroryzmem jest nowym wyzwaniem dla Sojuszu. Dlatego są podejmowane działania poza jego granicami, tam gdzie znajdują się ośrodki szkolenia i przygotowania terrorystów. W związku z powyższym, nowym wyzwaniem przed jakim stoi inżynieria wojskowa, jest utrzymanie ciągłości procesu osiągnięcia interoperacyjności i standaryzacji procedur w zakresie wsparcia inżynieryjnego podczas przygotowania i prowadzenia operacji NATO.

Jednym z najważniejszych zadań związanych z rozwijaniem zdolności wojskowych jest: rozpoznanie, neutralizacja, rozbrajanie, usuwanie i niszczenie materiałów wybuchowych i niebezpiecznych, w tym również improwizowanych urządzeń wybuchowych.

Osiągnięcie tej zdolności nabrało szczególnego znaczenia w związku z uczestnictwem Polski w składzie sił koalicyjnych podczas prowadzenia operacji stabilizacyjnych w Iraku i Afganistanie. Polska nie posiada obecnie pododdziałów wyposażonych, wyszkolonych oraz przygotowanych do realizacji w pełnym zakresie zadań związanych z rozpoznaniem i unieszkodliwianiem improwizowanych ładunków wybuchowych. W związku z tym została opracowana przez Szefostwo Inżynierii Wojskowej i zatwierdzona przez Ministra Obrony Narodowej *Koncepcja osiągnięcia w SZ RP zdolności w dziedzinie rozpoznania i niszczenia materiałów wybuchowych i niebezpiecznych*, w tym improwizowanych ładunków wybuchowych. W ramach tych przedsięwzięć zaplanowano następujące przedsięwzięcia:

- w Wojskach Lądowych przygotowanie do końca 2010 roku trzech zespołów CBRN EOD/IEDD w strukturze 1. Brzeskiej Brygady Saperów w Brzegu oraz do końca 2012 roku trzech kolejnych w 2. Mazowieckiej Brygadzie Saperów w Kazuniu Nowym, z głównym zadaniem rozpoznania i neutralizacji improwizowanych urządzeń wybuchowych.

- utworzenie do 2010 r. Centrum Rozminowania Sił Zbrojnych RP przy Centrum Szkolenia Wojsk Inżynieryjnych i Chemicznych we Wrocławiu.

- utworzenie w Szefostwie Inżynierii Wojskowej Wydziału Rozminowania odpowiedzialnego w całości Siłach Zbrojnych RP za planowanie i koordynowanie problematyki zwalczania ładunków IED, a w tym przedmiotowej problematyki CBRN EOD/IEDD.

Osiągnięcie wymaganych zdolności wojsk inżynieryjnych w dziedzinie zwalczania improwizowanych ładunków wybuchowych (IED) zapewni samodzielność i zwiększy bezpieczeństwo polskich żołnierzy, którzy realizują zadania w misjach i operacjach wojskowych poza granicami kraju.

Zadania realizowane w misjach poza granicami kraju nie są czymś nowym dla żołnierzy wojsk inżynieryjnych. W misjach i operacjach pokojowych uczestniczyliśmy od 1953 roku, a pierwszy żołnierz, który wziął udział w misji to właśnie saper. Do dnia dzisiejszego w misjach wzięło udział ok. 13 tys. żołnierzy wojsk inżynieryjnych w takich krajach, jak:

- Korea,
- Syria,
- Egipt,
- Kambodża,
- Liban,
- b. Jugosławia,
- Bośnia,
- Irak,
- Kongo,
- Syria,
- Pakistan.

Aktualnie saperzy uczestniczą w misjach w:

- Afganistanie — (Sekcja Inżynieryjna/Sztabu PKW, dwie Grupy Inżynieryjne, dwa Zespoły Rozpoznania – WIT) – 90 żołnierzy,
- Kosowie — (Patrol rozminowania) – ośmiu żołnierzy,
- Bośni — (Patrol rozminowania) – ośmiu żołnierzy.

W 2009 roku zakończono długoletnią misję w:

- Libanie — (Patrol rozminowania) – ośmiu żołnierzy,
- Syrii — (Pluton inżynieryjny) – 18 żołnierzy.

Ogółem w 2009 roku w operacjach i misjach poza granicami kraju uczestniczyło ponad 280 żołnierzy wojsk inżynieryjnych.

Działania Polskich Zespołów Zadaniowych w Afganistanie wspierają amerykańskie Zespoły RCP (zespoły oczyszczania dróg), które na zapotrzebowanie rozminowują wyznaczone drogi.

Skład i wyposażenie zespołu zmienia się w zależności od zadania, ale zasadnicze sekcje pozostają bez zmian. Zespoły te przydzielone są do polskich grup bojowych i działają z baz GHAZNI i WARRIOR.

Trzeci zespół podlega zadaniowo PKW i wykonuje zadania na zapotrzebowanie z tygodniowym wyprzedzeniem.

Rozszerzenie liczby zadań oraz dążenie do większej skuteczności działań w różnych warunkach środowiskowych i klimatycznych jak również zwiększenie nacisku na bezpieczeństwo żołnierzy, przyczyniło się w ostatnich latach do rozpoczęcia procesu wymiany wyposażenia technicznego wojsk inżynieryjnych. Do głównych wyznaczników modernizacji technicznej należy zaliczyć:

- konieczność mechanizacji i robotyzacji prac podczas wykonywania nowych zadań inżynieryjnych,
- wprowadzenie na wyposażenie wojsk sprzętu nowej generacji o zwiększonej wydajności,
- potrzebę stosowania sprzętu wykorzystującego nowe technologie pracy,
- możliwości przetrzutu sprzętu środkami transportu lotniczego,
- zapewnienie warunków do realizacji prac inżynieryjnych w klimacie innym niż umiarkowany,
- zapewnienie bezpieczeństwa żołnierzom i środowisku podczas wykonywania zadań z materiałem wybuchowym oraz innymi wybuchowymi środkami rażenia.

W ostatnich latach nastąpił znaczący postęp w zakresie wprowadzania do wojsk nowoczesnego sprzętu inżynieryjnego, o zaawansowanej technologii, spełniającego wymagania współczesnego pola walki.

Prace nad wprowadzaniem nowych rozwiązań technicznych są bardzo zaawansowane i będą kontynuowane w najbliższych latach.

Poniżej, na kilku podsystemach wsparcia inżynieryjnego, zostały przedstawione przeobrażenia jakie zachodzą w wojskach inżynieryjnych w zakresie sprzętu. I tak:

1) W **rozpoznaniu inżynieryjnym** dysponujemy transporterem rozpoznania inżynieryjnego z lat 60-tych. Aktualnie są prowadzone prace nad wprowadzeniem do wojsk kołowego transportera rozpoznania inżynieryjnego na bazie podwozia ROSOMAK i podwozia produkcji polskiej RYŚ. Ponadto wprowadzony zostanie transporter rozpoznania inżynieryjnego na podwoziu gąsienicowym. Muszę zaznaczyć, że wyposażenie tych transporterów będzie dla wszystkich rodzajów jednakowe (wynośne wyposażenie rozpoznawcze).

2) W **minowaniu** dominował system minowania ręcznego lub z wykorzystaniem przyczepnych ustawiaczy min. Obecnie do wojsk zostały wprowadzone zmodernizowane ustawiacze min oraz gąsienicowe transportery minowania narzutowego. W końcowej fazie wprowadzania do użytkowania są kołowe transportery minowania narzutowego. Nadwozie w obydwu transporterach (miotacze min) są identyczne i wykorzystują jako środek rażący nowoczesne miny MN-123.

3) W **budowie mostów**, z wyposażenia wojsk zostały wycofane przestarzałe mosty samochodowe o rozpiętości do 10 m (SMT-1). Pozostały mosty na podwoziu gąsienicowym (BLG), oraz mosty pontonowe do budowy przepraw pod obciążenie 80 T. Aktualnie na ukończeniu są prace mostu towarzyszącego na podwoziu kołowym o rozpiętości do 25 m oraz trwają prace rozwojowe mostu towarzyszącego na podwoziu gąsienicowym i mostu składanego o rozpiętości 40 m. W mostach towarzyszących na podwoziu kołowym i gąsienicowym o rozpiętości do 25 m zostaną wykorzystane te same przęsła.

4) W **oczyszczaniu wody** został zamknięty etap wymiany przestarzałego sprzętu na sprzęt nowej generacji. Wymianie podlegają filtry o wydajności 50, 300 i 8 000 litrów I tak w ostatnich latach wprowadzono szereg filtrów do oczyszczania wody od pojedynczego żołnierza do szczebla Związku Taktycznego. Aktualnie w wyposażeniu SZ RP znajdują się:

- kontenerowa stacja oczyszczania wody o wydajności 12 000 l/godz;
- filtr do oczyszczania wody o wydajności 2 000 l/godz,
- filtr do oczyszczania wody o wydajności 350 l/godz,
- filtr do oczyszczania wody o wydajności 50 l/godz,
- indywidualny filtr oczyszczania wody.

5) W **rozbudowie fortyfikacyjnej** jest wykorzystywany sprzęt eksploatowany dziś w SZ RP, taki jak koparki K-407C, spycharko-ladowarki SŁ-34, spycharki wolnobieżne DZ-27S. W ostatnich latach wprowadzono do wyposażenia Uniwersalną Maszynę Inżynieryjną (UMI) z dodatkowymi organami roboczymi. Wprowadzane są nowe wersje spycharko-ladowarki SŁ-34. W planach jest wielofunkcyjnej maszyny inżynieryjnej.

6) W **maskowaniu** przy obecnych możliwościach rozpoznania osiągnięcie sukcesu poprzez skuteczne zamaskowanie obiektu jest niezwykle trudne lub wręcz niemożliwe. W posiadaniu wojsk są pokrycia maskujące poliamidowe, które maskują jedynie w zakresie optycznym. Wprowadzone zostały wielozakresowe pokrycia maskujące obiekty (sprzęt) w zakresach: optycznym, termalnym i radiolokacyjnym. Ponadto wprowadza się makiety uzbrojenia i sprzętu wojskowego.

7) W **budowie dróg** wojska inżynieryjne posiadają zdolności urządzania i utrzymania dróg na przelaj i tymczasowych. Jednakże celem wojsk inżynieryjnych jest osiągnięcie zdolności do naprawy dróg utwardzonych. W związku z tym są prowadzone prace zmierzające do wygenerowania potrzeb nowoczesnego sprzętu do prac drogowych i stworzenia pododdziałów do realizacji tych zadań.

Zrealizowane zamierzenia organizacyjne wojsk inżynieryjnych zmieniły ich charakter. Obecnie są one lżejsze, bardziej mobilne i bezpieczniejsze. Projekty dalszych działań w tym zakresie zostały umieszczone w planach na lata 2011-2018, co pozwoli przygotować pododdziały inżynieryjne do podejmowania nowych zadań zgodnie z potrzebami Sił Zbrojnych RP oraz sprawi, że będą jeszcze bardziej nowoczesne.

LITERATURA

1. Gajusz Juliusz Cezar, *O wojnie galijskiej*, < <http://fremitus.magma-net.pl/teksty/Cezar%20i%20Corpus%20Caesarianum/Cezar,%20O%20wojnie%20galijskiej.pdf> > [29.09.2010].
2. Green P., *Aleksander Wielki. Biografia*, wyd. III, Wyd. W.A.B., Warszawa 2004.

mgr Marcin BIAŁAS

Centralna Biblioteka Wojskowa
im. Józefa Piłsudskiego
w Warszawie

OBŁĘŻENIE MALBORKA (26 LIPCA – 19 WRZEŚNIA 1410 ROKU)

Zwycięska bitwa na polach Grunwaldu rozegrana 15 lipca 1410 roku, nie była sama w sobie celem polsko-litewskiej wyprawy. Aby osłabić siły krzyżackie istniała konieczność stoczenia walnej bitwy, ale korzystne warunki pokoju można było uzyskać tylko uderzając w samo serce państwa zakonnego – stolicę w Malborku.

Zamek nad brzegiem Nogatu wybudowany etapami w latach 1275-1400, był w tamtym czasie największą ceglana warownią w Europie, a także jednym z najwybitniejszych i wyrafinowanych założeń obronnych oraz rezydencjonalnych średniowiecza. Od jego południowej strony rozbudowano osadę miejską, obwiedzioną murami z basztami, wieżami i bramami przylegającymi do twierdzy, tworząc jeden kompleks warowny¹. Malbork stał się z czasem uosobieniem potęgi i atrakcyjności państwa zakonnego w całej Europie, do którego przybywali krzyżowcy wyprawiający się przeciwko Litwie. Był prawdziwym centrum administracyjnym i militarnym Zakonu².

W czwartek 17 lipca 1410 roku, armia królewska ruszyła przez Olsztynek i Morąg w kierunku Malborka. Mimo iż odległość z Grunwaldu do Malborka wynosiła niecałe 100 kilometrów pod murami stołecznej twierdzy krzyżaków stanęła dopiero 25 lipca. Dla konnych wojsk polsko-litewskich, stanowiło to trzy dni marszu, a lekkie chorągwie litewskie i tatarskie mogły dotrzeć na miejsce w ciągu jednego dnia. Niestety nie było możliwości zajęcia krzyżackiej twierdzy rajdem kawaleryjskim z zaskoczenia, gdyż 18 lipca do stolicy przybył komtur Świecia – Henryk von Plauen, przyprawdzając ze sobą znaczny oddział wojska. Udało mu się zgromadzić łącznie ponad 3000 zbrojnych, obsadzić zamek i opanować sytuację³.

¹ Bieszk J., *Zamki państwa krzyżackiego w Polsce*, Warszawa 2010, s. 104.

² Biskup M., Labuda G., *Dzieje Zakonu Krzyżackiego w Prusach*, Gdańsk 1986, s. 273.

³ Kuczyński S. M., *Wielka Wojna z Zakonem Krzyżackim w latach 1409-1411*, Warszawa 1960, s. 382-383.

Nie ulega wątpliwości, że przygotowany do obrony zamek w Malborku był twierdzą niemożliwą do zdobycia środkami techniki wojennej początków XV wieku. Mury miały bowiem około 23 metrów wysokości i u szczytu ponad 2,5 metra grubości, a zabezpieczony dopływ wody i zapasy żywności wystarczyłyby na kilka lat⁴. Obwarowania malborskie składały się zasadniczo z trzech pierścieni murów, w których umieszczono ufortyfikowane wieże i system osiemnastu bram. Najstarszą częścią były mury opasujące Zamek Wysoki, zaś drugi ciąg murów obejmował również Zamek Średni. Trzecia linia murów obronnych objęła szeroko pojęte Przedzamcze. Uzupełnienie tego systemu fortyfikacji stanowiły fosy, do których wodę doprowadzano kanałem z jeziora Dąbrówka⁵.

Dopóki więc obrońcy nie tracili wiary w celowość obrony, nie zagrażał im głód lub wybuch zarazy, względnie dopóki nie uzyskano sukcesu drogą przekupstwa i zdrady, zdobycie zamku było praktycznie niemożliwe.

Wojska królewskie, składające się przeważnie z pospolitego ruszenia, nie były zdolne do wytrwałych szturmów czy wielomiesięcznych działań oblężniczych, a skuteczniejszych – wojsk zaciężnych, król Jagiello posiadał zbyt mało. Pierwotny plan wojny nie przewidywał w zasadzie zdobywania stolicy, lecz dotarcie pod jej mury i zawarcie korzystnego pokoju. Nie zabrano więc na wyprawę sprzętu oblężniczego, ale działa zdobyte częściowo pod Grunwaldem; cięższe sprowadzono natomiast z miast pruskich, które poddały się polskiemu królowi⁶.

Jak pisze Konstanty Górski: [...] *po zwycięstwie pod Grunwaldem cała bardzo liczna artyleria krzyżacka dostała się w ręce Polaków. Mieli więc jej pod dostatkiem, przy następnym oblężeniu Malborka. Zdobyć go jednak nie byli w stanie. Przyczyną tego niepowodzenia mógł być, z jednej strony, brak dział burzących, ale nie mniej i nadzwyczajna grubość murów zamku Malborskiego, które przy 70 stopach wysokości, miały pod dachem jeszcze 8 stóp grubości*⁷.

Henryk von Plauen rozkazał spalić miasto Malbork, z wyjątkiem ratusza i kościoła św. Wawrzyńca. Przybyłe chorągwie polsko-litewskie od razu uderzyły na oddziały krzyżackie. 26 lipca wojska zakonne zostały zmuszone do odwrotu i schroniły się za mury zamkowe⁸. Komtur Świecia zdołał zgromadzić odpowiednie zapasy na kilka tygodni, lecz zamykając się w Malborku, skazał się na całkowitą defensywę. Dlatego dążył wszelkimi sposobami do jak najszybszego przerwania oblężenia, prowadząc zręczną grę dyplomatyczną.

⁴ *Zarys dziejów wojskowości polskiej do roku 1864. Tom I do roku 1648*, Warszawa 1965, s. 227.

⁵ Józwiak S., Trupinda J., *Organizacja życia na zamku krzyżackim w Malborku w czasach wielkich mistrzów (1309-1457)*, Malbork 2007, s. 62-64.

⁶ Pierwszą pewną wiadomość o użyciu działa w Polsce posiadamy dzięki zapisowi kronikarza Janka z Czarnkowa, który odnotował użycie działa w 1383 roku pod Pyzdrami. W 1390 roku podjęto produkcję dział w Krakowie a wyrobem prochu do dział oraz ich obsługą zajmowali się puszkarze wywodzący się z mieszczan. Chojnecki S., Mikula W., *Polska sztuka wojenna (X-XVIII w.)*, Warszawa 1997, s. 67.

⁷ Górski Konstanty., *Historia artylerii polskiej*, Warszawa 1902, s. 15.

⁸ Kuczyński S. M., op. cit., s. 396-397.

Ostrzeliwanie otoczonej ze wszystkich stron twierdzy nie dawało większych wyników. Prawdopodobnie ostrzeliwano zamek również od strony Żulaw, czego dowodzi wielka kula kamienna wmurowana w sklepienie refektarza letniego w pałacu wielkiego mistrza⁹. Kula ta nie została zapewne wystrzelona z armaty, czy moździerza, gdyż takich kalibrów wówczas nie odlewano. Natomiast używano techniki kopania dołów w ziemi wykładanych gliną, które po wysuszeniu napelniano prochem, a w otwór wkładano kamienną kulę i podpalało. Jeżeli otwór był wykopany pod odpowiednim kątem, kula – pomimo nie najlepszej celności – mogła wyrządzić duże szkody. Działo polskie stały, według Długosza, w Kaldowie, na lewym brzegu Nogatu, przy dawnym moście oraz przy kościele farnym i przy Bramie Piaskowskiej, na Zamku Wysokim od wschodniej strony. Działa spod kościoła farnego były przede wszystkim na bramę wiodącą z miasta do zamku i na Basztę Wróblową¹⁰. Ostrzeliwanie zamku poczyniło szkody w budynkach, ale mury stały nie naruszone.

Jak pisał Stefan M. Kuczyński: *Przeciw murom, może pomogłaby wielka kolubryna krzyżacka z 1409 roku, o jej losach wszakże w roku 1410 źródła milczą, ani jedna więc ze stron nie miała jej, pewnie, w użyciu*¹¹.

Armaty ostrzeliwały mury i obydwie zamki wyrządzając szkody, zwłaszcza w Zamku Środkowym, ale oblegający nawet nie próbowali wziąć twierdzy szturmem. Poza ostrzałem artyleryjskim ograniczano się do walk pod zamkiem i do przypadkowych potyczek z wypadami krzyżackimi. Dużym błędem sprzymierzonych wojsk było niedokładne odcięcie zamku w Malborku od świata, czego skutkiem był ciągle ruch wysłanników Henryka von Plauena przynoszących listy i nowiny z Zachodu.

Na początku sierpnia krzyżacy, nie mając szans na szybką odsiecz, rozpoczęli negocjacje. W zamian za odstąpienie od oblężenia, von Plauen oferował polskiemu królowi Pomorze Gdańskie i ziemię chełmińską, na co Jagiello nie przystał żądając bezwarunkowej kapitulacji. W tym samym czasie w Królewcu doszło do koncentracji armii marszałka krajowego Inflant Berna von Hevelmanna. Na jej spotkanie wyszły siły wielkiego księcia Witolda, wsparte 12 chorągwiami królewskimi. Doszło do negocjacji, w wyniku których Jagiello zgodził się, aby 50. rycerzy inflanckich wraz marszałkiem wpuszczono do Malborka, w celu nakłonienia von Plauena do poddania się.

Tymczasem nadchodząca późna jesień komplikowała coraz bardziej sytuację oblegających Malbork wojsk polsko-litewskich, które powołane pod broń

⁹ Kula według tradycji uderzyła w chwili, gdy w refektarzu odbywała się narada Henryka von Plauena z dowódcami krzyżackimi.

¹⁰ Górski Karol, *Dzieje Malborka*, Gdańsk 1973, s. 76.

¹¹ Kuczyński S. M., op. cit., s. 399. Autorzy *Zarysu dziejów wojskowości polskiej do roku 1864*, opisują że działo zostało zdobyte w 1410 r. przez wojska Jagielly i prawdopodobnie przekazano Witoldowi, który używał go później do zdobywania miast ruskich. Zob.; *Zarys dziejów wojskowości polskiej...*, s. 222.

w czerwcu, nie były przygotowane na pogarszające się warunki pogodowe. Istotniejszą sprawą było jednak wyczerpanie się środków w skarbcu królewskim na dalsze opłacanie zaciężników. Nie brakowało jedynie żywności, za pozyskiwanie której odpowiadały oddziały litewskie i tatarskie, plądrujące okoliczne posiadłości krzyżackie.

Po kolejnym fiasku negocjacji 11 września 1410 roku wojska litewskie wielkiego księcia Witolda, za zgodą króla opuściły obóz pod Malborkiem i powróciły na Litwę. Odwrót ten wsparł Jagiello sześcioma chorągwiami polskimi, dodatkowo osłabiając siły oblegające krzyżacką stolicę¹².

Ostatecznie, 19 września 1410 roku przerwano oblężenie Malborka i rozpoczął się odwrót wojsk królewskich. Patrząc na problem zdobycia Malborka od strony czysto wojskowej, oblężenie trwało zbyt krótko, jednakże prawdziwym powodem zaniechania dalszych działań ofensywnych była polityka. Odwrót spod Malborka był oczywiście posunięciem niekorzystnym, które w ostatecznym rozrachunku przyniosło utratę zajętych terytoriów i zamków krzyżackich. Lecz na pewno nie można mówić o katastrofie czy klęsce, bowiem na tym etapie wojny nie było można nic więcej osiągnąć. Trwanie pod murami Malborka, aż do chwili buntu nie opłaconych wojsk zaciężnych, dezercji pospolitego ruszenia, czy nadejścia odsieczy krzyżackiej prowadziłoby nieodwracalnie do porażki i całkowitego zaprzepaszczenia grunwaldzkiej wiktorii.

LITERATURA

1. Bieszk J., *Zamki państwa krzyżackiego w Polsce*, Warszawa 2010.
2. Biskup M., Labuda G., *Dzieje Zakonu Krzyżackiego w Prusach*, Gdańsk 1986.
3. Chojnecki S., Mięka W., *Polska sztuka wojenna (X-XVIII w.)*, Warszawa 1997.
4. Górski Karol., *Dzieje Malborka*, Gdańsk 1973.
5. Górski Konstanty., *Historia artylerii polskiej*, Warszawa 1902.
6. Józwiak S., Trupinda J., *Organizacja życia na zamku krzyżackim w Malborku w czasach wielkich mistrzów (1309-1457)*, Malbork 2007.
7. Kuczyński S. M., *Wielka Wojna z Zakonem Krzyżackim w latach 1409-1411*, Warszawa 1960.
8. *Zarys dziejów wojskowości polskiej do roku 1864. Tom I do roku 1648*, Warszawa 1965.

---

¹² Kuczyński S. M., *op. cit.*, s. 421.

PODSUMOWANIE

---

8 czerwca 2010 roku w siedzibie Centralnej Biblioteki Wojskowej w Warszawie odbyła się sesja popularno-naukowa pt. *Wsparcie inżynieryjne w Wielkiej Wojnie z Zakonem Krzyżackim 1409-1411* zorganizowana przez Departament Wychowania i Promocji MON, Szefostwo Inżynierii Wojskowej Sztabu Generalnego WP oraz Centralną Bibliotekę Wojskową. Wpisała się ona w kalendarz obchodów 600-lecia victorii grunwaldzkiej. Tytuł sesji sugeruje szersze potraktowanie tematu grunwaldzkiego i osadzenie go, z jednej strony, w ramach całej prowadzonej wojny, a z drugiej mocne zaakcentowanie roli jaką odegrali poprzednicy współczesnych wojsk inżynieryjnych w tych działaniach. Takie podejście jest wyrazem dynamicznego sięgania do tradycji oręża polskiego przez Szefostwo Inżynierii Wojskowej Sztabu Generalnego WP, którego inspiratorami są: gen. bryg. Janusz Lalka szef Inżynierii Wojskowej oraz silne środowisko weteranów tych wojsk, kierowane przez plk. w st. spocz. dr. Wiesława Leszka Ząbka, dbające o kultywowanie tradycji.

Jako historyk pragnę jednak zwrócić uwagę, iż zarówno w całej wojnie z lat 1409-1411 jak i samej bitwie grunwaldzkiej z 1410 roku, wsparcie inżynieryjne odegrało rolę znaczącą, aczkolwiek nie przesądziło o jej wyniku. Zarówno w wojnie jak i w bitwie ciężar prowadzonych walk dźwigała kawaleria i to ona doprowadziła do tego wielkiego tryumfu. Szkoda więc, że rodzaje wojsk – spadkobiercy jazdy polskiej nie zaznaczają swojego zainteresowania tradycjami i dokonaniem tej broni.

Program sesji obejmował cztery wystąpienia – referaty merytoryczne. Wzbogacała ją okolicznościowa wystawa pt. *600-lecie Bitwy pod Grunwaldem*, przygotowana przez kustosa Marcina Białasa z Ośrodka Informacji Naukowej CBW. Zaprezentowano na niej wiele interesujących publikacji, rycin, ilustracji i dokumentów ukazujących tematykę związaną z bitwą. Wszystkie materiały pochodzą ze zbiorów Centralnej Biblioteki Wojskowej.

W czasie sesji, ze względu na pilne obowiązki służbowe, jako pierwszy głos zabrał gen. bryg. Janusz Lalka szef Inżynierii Wojskowej Sztabu Generalnego WP.

W interesującym wystąpieniu pt. *Inżynieria wojskowa – współczesność i przyszłość*, wzbogaconym o wykresy, zestawienia i materiał ilustracyjny, pokazał współczesny stan tych wojsk. Stanowią one aktualnie około 10% stanu Wojska Polskiego i wykazują tendencję wzrostową. Są wyposażane w coraz nowocześniejszy sprzęt techniczny, co wpływa wydatnie na wzrost ich możliwości bojowych na polu walki. Wojska te wspomagają nie tylko poszczególne rodzaje sił zbrojnych w wykonywaniu zadań bojowych, ale są też bardzo użyteczne w zapewnieniu sprawnego funkcjonowania kraju w jego wymiarze cywilnym. To one uczestniczą – niestety coraz częściej z uwagi na anomalie klimatyczne – w niesieniu pomocy ludności poszkodowanej przez zjawiska atmosferyczne. Ich ważnym współcześnie zadaniem jest uczestnictwo w misjach pokojowych i stabilizacyjnych – niestety coraz więcej saperów jest też ofiarami prowadzonych działań poza granicami kraju. Bardzo interesująca była część wystąpienia poświęcona perspektywom wojsk inżynieryjnych, w której gen. J. Lalka przedstawił bliższe i dalsze plany organizacyjne, modernizacyjne i rozwojowe. Wniosek generalny – perspektywy przyszłościowe tego rodzaju wojsk rysują się wielce obiecująco.

Prof. dr hab. Marek Plewczyński, reprezentujący Akademię Obrony Narodowej i Akademię Podlaską w Siedlcach, wygłosił referat pt. *Mieszkańcy Mazowsza czersko-warszawskiego w Wielkiej Wojnie z Zakonem Krzyżackim*. Było to wystąpienie historyka – profesjonalisty, badacza tej epoki posiadającego w dorobku naukowych wiele interesujących książek i opracowań. Tym razem skupił uwagę słuchaczy na problematyce nieco przyczynkarskiej, słabo prezentowanej w historiografii, a mianowicie ukazał wkład mieszkańców części Mazowsza w wojnie z Zakonem Krzyżackim i samym starciu pod Grunwaldem. Powyższe wystąpienie było efektem najnowszych badań i ustaleń prof. Pleszczyńskiego. Wykazał inne, niż prezentuje to współczesna historiografia, trasy przemarszu wojsk tego regionu do miejsca bitwy. Podobnie uczynił w odniesieniu do tras wojsk litewskich. Stanowi to istotny element wzbogacający historiografię tej wojny i bitwy. Przedstawił również znaczący wkład chorągwi wojsk polskich ziemi czersko-warszawskiej w samą bitwę. Przytaczał wiele danych liczbowych i personaliów dotyczących uczestników walk i analizowanego oddziału. Wystąpienie prof. M. Plewczyńskiego wprowadziło uczestników sesji w tematykę historyczną obejmującą analizowaną wojnę i samą bitwę grunwaldzką.

Problematykę wkładu wojsk zabezpieczających pole bitwy grunwaldzkiej – nie były używane wówczas nazwy: wojska inżynieryjne, saperskie czy inżynieria wojskowa – przedstawił płk Tadeusz Dzikowski zastępca szefa Szefostwa Inżynierii Wojskowej Sztabu Generalnego WP. Było to wystąpienie poświęcone historii tworzenia się swoistego rodzaju wojsk o zadaniach współcześnie wykonywanych przez wojska inżynieryjne. Roboty ziemne służące przygotowaniu pola bitwy pod Grunwaldem były wykonywane nie przez rycerstwo, ale przez specjalne formacje robotników, którzy budowali szańce, wykopy, rowy i inne przeszkody dla szarżującej jazdy oraz stanowiska dla artylerii. Kierownictwo prac spoczywało

na wykwalifikowanej kadrze majstrów wojskowych nazywanych „szancmajster”. W interesujący sposób została wykazana rola tych specjalistów wojskowych zarówno podczas domarszu kolumn do miejsca starcia, w tym przepraw przez rzeki, co zostało zaprezentowane szczegółowo w kolejnym wystąpieniu, jak i samego przygotowania pola bitwy w okolicach Grunwaldu. Powyższe działania służyły ostatecznemu sukcesowi wojsk polsko-litewskich w analizowanej bitwie. Referent przedstawił także rozwój tego rodzaju wojsk w kolejnych okresach historycznych.

Bardzo specyficzny referat, z uwagi na podjęty temat, wygłosiła doc. dr hab. inż. Barbara Rymśza z Instytutu Badawczego Dróg i Mostów. Dotyczył on budowy repliki Mostu Jagiełły. Referentka nie będąc historykiem zawodowym, lecz wielkim pasjonatem historii przedstawiła swoje zabiegi o budowę repliki mostu na Wiśle pod Czerwińskiem, przez który przeprowały się wojska polskie dowodzone przez króla Władysława Jagiełłę. Na podstawie żmudnych badań archiwalnych i innych ustaliła technikę budowy mostu, użyte materiały, sposób ich spławu do miejsca wyznaczonego na przeprawę. Jej ustalenia obalają wiele mitów związanych z historią tego mostu. Celem wieloletnich badań była idea zbudowania repliki mostu, z okazji obchodów 600-lecia bitwy grunwaldzkiej. Pomysł budowy miał znaczenie nie tylko historyczne związane z obchodami, ale również posiadał wymiar popularyzatorski łącząc wydarzenie historyczne z bieżącą atrakcją turystyczną. Niestety idea ta nie doczekała się praktycznej realizacji z uwagi na nikle zainteresowanie ze strony instytucji państwowych i wojska – budowa wymagała nakładów finansowych. Władze lokalne, zarówno Czerwińska jak i powiatu płońskiego, nie były w stanie same sfinansować tej inwestycji, chociaż, o czym informował mnie osobiście starosta tego powiatu, Jan Mączewski – także fascynat historii – usilnie wspierały ten pomysł. Dodatkową przeszkodą w budowie okazała się tegoroczna wielka powódź. Można żywić tylko nadzieję, że w bardziej sprzyjających okolicznościach dojdzie do jego realizacji.

Z uwagi na wydanie drukiem niniejszych materiałów posesyjnych, a zwłaszcza możliwości ich wykorzystania w procesie upowszechniania wśród żołnierzy tradycji oręża polskiego, wydaje się konieczne chociażby zasygnalizowanie spraw niezmiernie istotnych dla zwycięstwa grunwaldzkiego i podtrzymywania tej tradycji w świadomości społeczeństwa polskiego, w tym wojska.

Zwycięstwo polskie pod Grunwaldem z 15 lipca 1410 roku zalicza się do trzech przełomowych bitew, które w ponad 1000-letnich dziejach oręża polskiego posiadają znaczenie o wymiarze europejskim. Victoria grunwaldzka zahamowała bowiem ekspansję germańską skierowaną nie tylko na ziemię polskie i litewskie, ale w zamyśle na całą Europę Środkowo-Wschodnią. Kolejnymi równie ważnymi bitwami były: odsiecz wiedeńska w 1683 roku, która powstrzymała pochód turecki i uchroniła chrześcijaństwo w Europie oraz bitwa na przedpolach Warszawy w sierpniu 1920 roku, która unicestwiła przerzut rewolucji bolszewickiej do Europy Zachodniej.

W Polsce tradycja grunwaldzka stała się popularna dopiero w pierwszej dekadzie ubiegłego stulecia i była związana z kolejną falą niemieckiej ekspansji na wschód z przywoływaniem idei grunwaldzkiej, ale w niemieckiej jej interpretacji¹. Wiązało się to z nową falą germanizacyjną Polaków, obchodami 200-lecia Królestwa Pruskiego w 1901 roku i prowokacyjnym wystąpieniem cesarza niemieckiego Wilhelma II, w którym mówił o postawieniu pod Grunwaldem pomnika wielkiemu mistrzowi Zakonu Krzyżackiego – Ulrychowi von Jungingenowi z napisem, iż w tym miejscu poniósł „bohaterską śmierć w walce o niemieckie prawa”. Ta i inne prowokacyjne wypowiedzi niemieckiego cesarza wzbudziły społeczność polską znajdującą się jeszcze pod zaborami. W wyniku inicjatywy społecznej z okazji 500-lecia bitwy grunwaldzkiej powołano społeczny Komitet Obchodu Grunwaldzkiego i wzniesiono w 1910 roku w Krakowie Pomnik Grunwaldzki przedstawiający króla Władysława Jagiełłę, zwycięskiego wodza spod Grunwaldu. Ufundował go Ignacy Jan Paderewski. W ten sposób tradycja grunwaldzka stała się niezmiernie żywa w społeczeństwie polskim, zwłaszcza po odzyskaniu przez Polskę niepodległości jesienią 1918 roku. Wcześniej kultywowały ją polskie formacje niepodległościowe walczące w I wojnie światowej, mimo próby jej obalenia przez Niemców, którzy nazwali zwycięstwo Paula von Hindenburga nad wojskami rosyjskimi w Prusach Wschodnich jako *victorię* pod Tannenbergiem (niemiecka nazwa Grunwaldu) i próbowali stworzyć wokół tego mit narodowy.

W Polsce odrodzonej w 1918 roku szczególnymi propagatorami tradycji grunwaldzkiej była prawica, zwłaszcza Narodowa Demokracja kierowana przez Romana Dmowskiego, która głosiła ideologię piastowską, jako nadrzędną przy określaniu kształtu terytorialnego II Rzeczypospolitej. Jej przedstawicielami w wojsku były głównie formacje wywodzące się z byłej armii gen. Józefa Hallera oraz sam generał Haller. Ważną rolę w upowszechnianiu tradycji grunwaldzkiej odgrywała w okresie międzywojennym prasa wojskowa, w tym „Polska Zbrojna”, „Wiarus” i „Żołnierz Polski”. Starano się wykazywać rolę współdziałania polsko-litewskiego w tym sukcesie militarnym i to mimo złych wówczas relacji politycznych między obydwoma państwami. Zwalczano „kult Tannenberga” związany ze wzniesionym tam w 1927 roku niemieckim pomnikiem dla upamiętnienia tryumfu z 1914 roku. Rozpoczęła się tzw. walka na pomniki. Obie strony stawiały pomniki tym przywódcom, którzy zasłużyli się szczególnie: w przypadku Polski – w walce z germanizacją, a w przypadku Niemiec – z jej szzerzeniem. Z okazji kolejnych rocznic odbywały się po obu stronach granicy liczne manifestacje patriotyczne z tym związane.

Idea grunwaldzka była również żywa w Polskich Siłach Zbrojnych utworzonych na Zachodzie i walczących z aliantami przeciwko Niemcom podczas

¹ Radziwiłłowicz D., *Tradycja grunwaldzka w świadomości politycznej społeczeństwa polskiego w latach 1910-1945*, Olsztyn 2003.

II wojny światowej. Głosili ją głównie politycy prawicy, w szczególności Stronnictwa Narodowego oraz prasa i wydawnictwa związane z nimi. Z kolei na terenie okupowanego kraju do tradycji tych nawiązywał Związek Walki Zbrojnej (Armia Krajowa), a jeszcze silniej Narodowe Siły Zbrojne. W ramach wychowania żołnierzy prowadzono w konspiracyjnych siłach zbrojnych pogadanki i prelekcje, które przybliżały tradycje polskie i ukazywały cele hitlerowskich Niemiec dotyczące praktycznej realizacji polityki germanizacyjnej. Ważną rolę w tym obszarze odgrywało Biuro Zachodnie (od 1944 r. Biuro Ziem Zachodnich) utworzone w składzie Delegatury Rządu na Kraj. Tradycja grunwaldzka była także upowszechniana w pracach o charakterze naukowym.

Polskie formacje lewicowe tworzone przez komunistów u boku Armii Czerwonej również wykorzystywały w swoich działaniach propagandowych tradycje grunwaldzką. Był to zabieg celowy, który miał odwrócić uwagę od kwestii upominania się o zwrot Kresów Wschodnich w zamian za obiecwane, kosztem Niemiec, nabytki terytorialne na zachodzie. Wykazywano, że pierwowzorem Niemiec hitlerowskich był Zakon Krzyżacki. W związku z tym polskie formacje lewicowe w ZSRR odwoływały się do tradycji grunwaldzkiej wykorzystując ją w symbolice wojskowej, dacie przysięgi 1. Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki, ustanowieniu „Krzyża Grunwaldu”, jako najwyższego odznaczenia wojskowego. Szeroko popularyzowano ją również w pracy politycznej i wydawanych periodykach.

Przyjąć można, że tradycja grunwaldzka stała się źródłem narodowej tożsamości Polaków podczas zaborów oraz często bodźcem do walki o wyzwolenie spod okupacji niemieckiej.

Po II wojnie światowej, w okresie Polski Ludowej tradycja ta była nadal wykorzystywana w celach ideologicznych. Z kolei po transformacji ustrojowej w Polsce zaczęto podchodzić do niej w sposób nieco wyważony, ale z gruntowną podbudową naukową tej problematyki. Co nie oznacza, że nie jest ona upowszechniana i propagowana, o czym świadczą obchody 600-lecia bitwy grunwaldzkiej, traktowane jako wydarzenie historyczne wyjątkowo ważne w 2010 roku.

Prof. dr hab. Lech Wyszczęłski

**WIELKA WOJNA
Z ZAKONEM KRZYŻACKIM**

BIBLIOGRAFIA

TOM LXXV ROK 2010

ZESZYT 1

WYKAZ CZASOPISM

- Acta Archeologica Lodziensia.* — 1986
T. 31
- Acta Universitatis Lodziensis. Folia Iuridica.* — 1994 vol. 61
- Acta Universitatis Nicolai Copernici.* —
1973 vol. 58
- Acta Universitatis Nicolai Copernici. Historia.* — 1982 R. 18
- Aktual'nýá Problemy Gistorii Belarusi.* —
2003 č. 1
- Ateneum.* — 1879 z. 4-6
- B***andera.* — 1988 nr 29
- Barny.* — 1969 nr 24
- Beiträger zur Geschichte Westpreussen.* —
1991 Bd. 12
- Belaruski Archeabraficny Stobodnik.* —
2005 Vyp. 6
- Belaruski Gistarycny Agljad.* — 2004
Vyp. 11
- Bellona.* — 1945 z. 1 ; 1946 z. 7 ; 1949
z. 1/2
- Bieżuńskie Zeszyty Historyczne.* — 1993
nr 1
- Biuletyn Akademii Wojskowo-Politycznej.* —
1955 nr 2
- Biuletyn Zachodnio-Słowiański.* — 1941
nr 4/5
- Č***asopis Slezskébo Muzea. Sér. B: Vědy
Historické.* — 1990 č. 1
- D***eutsche Ostkunde.* — 1989 H. 2
- Do Boju.* — 1944 nr 15/16
- Drogownictwo.* — 2009 nr 3
- Dziennik Gazeta Prawna.* — 2010 nr 135,
137
- Dziennik Łódzki.* — 1981 nr 27
- Dziennik Polski.* — 1983 nr 138
- Dziennik Zachodni.* — 1975 nr 168
- Dziś.* — 2000 nr 4
- Dziś i Jutro.* — 1951 nr 28
- F***orum.* — 2010 nr 28
- G***azeta Olsztyńska.* — 1980 nr 176 ;
1983 nr 66, 238
- Gazeta Wyborcza.* — 2007 nr 95 ; 2010
nr 158

- Gistaryčnyj Almanach*. — 2003 nr 8 ;
2007 nr 8, 13
- Głos Nauczycielski*. — 1987 nr 28
- Głos Robotniczy*. — 1945 nr 26
- Głos Szczeciński*. — 1980 nr 152
- Goniec Karpacki*. — 1943 nr 27
- Gościniec*. — 1976 nr 3
- Grodzenskaja Dečpžajnaga Universiteta imá
Ánki Kupaly*. — 2003 nr 2
- Gwardzista*. — 1943 nr 23
- Journal of Baltic Studies*. — 1991 nr 4
- Karo Archyvas*. — 1992 T. 13
- Kierunki*. — 1960 nr 28 ; 1961 nr 23
- Komunikaty Mazursko-Warmińskie*. —
1944 nr 2/3 ; 1958 nr 3 ; 1960 nr 2 ;
1967 nr 4 ; 1976 nr 1 ; 1980 nr 2 ;
1981 nr 1 ; 1983 nr 4 ; 1986 nr 3/4 ;
1997 nr 3 ; 1999 nr 4
- Kontrasty*. — 1987 nr 8
- Kronika Bydgoska*. — 1986/1988 T. 10
- Królewiec*. — 1885 nr 10/12
- Kwartalnik Architektury i Urbanistyki*. —
1877 T. 22
- Kwartalnik Historyczny*. — 1910 ; 1957
nr 6 ; 1959 nr 3 ; 1980 nr 2
- Lietuvos Istorijos Metraštis*. — 1990 M. 20
- Listy z Londynu*. — 1942 nr 9
- Lituania*. — 1996 nr 1/2
- Lituanoslavica Posnaniensia*. — 1989
T. 3 ; 1997 T. 7
- Lituanus*. — 1962 nr 3
- Małopolskie Studia Historyczne*. — 1960
z. 1/2 ; 1971 z. 3
- Masovia*. — 2001 T. 4
- Materiały do Dziejów Kultury i Sztuki
Bydgoszczy i Regionu*. — 2006 z. 11
- Miesięcznik Heraldyczny*. — 1910 nr 6/7
- Militärgeschichtliche Zeitschrift*. — 2006
H. 1
- Młody Technik*. — 1960 nr 7
- Monumenta Poloniae Historica. Seria No-
wa*. — 2007 T. 13
- Mówią Wieki*. — 1962 nr 1 ; 1975 nr 7 ;
1981 nr 8 ; 1985 nr 4 ; 1987 nr 4 ;
2001 nr 1, 3, 7, 9, 10 ; 2002 nr 6,
9 ; 2004 nr 7, 8 ; 2008 nr 1 ; 2010
Wyd. specjalne nr 2, nr 7
- Mysł Obronna Polski Południowej*. — 1998
nr 13
- Na Posterunku*. — 1923 nr 34 ; 1939
nr 29
- Na Straży Państwa*. — 1939 nr 6/7
- Nasz Dziennik (Wyd. 2)*. — 2010 nr 5, 127
- Nasza Mysł*. — 1949 nr 7/8
- Nasza Polska*. — 2010 nr 28
- Naujasis Žadynys*. — 1992 nr 5
- Newsweek Polska*. — 2010 nr 28
- Nike*. — 1975 nr 7
- Notatki Płockie*. — 1981 nr 2
- Odrodzenie*. — 1945 nr 33 ; 1987 nr 28
- Ogniwu Przyjaźni* — 1941 nr 28

- Państwo i Prawo*. — 1958 z. 5/6
- Polityka*. — 2002 nr 39 ; 2010 nr 2, wyd. specjalne nr 4 „Pomocnik Historyczny”, 27, 29
- Polsce Wierni*. — 2010 nr 7/8
- Polska (Metrop. Warsz.)*. — 2010 nr 149
- Polska Walcząca (Londyn)*. — 1941 nr 28
- Polska Zachodnia*. — 1947 nr 28
- Polska Zbrojna*. — 1937 nr 249 ; 1946 nr 165 ; 1992 nr 136 ; 2002 nr 29 ; 2003 nr 30 ; 2006 Wyd. Specjalne, nr 19
- Polska Zbrojna. Magazyn Tygodniowy*. — 1992 nr 27
- Polski Słownik Biograficzny*. — 2004 z. 1
- Pomorze*. — 1960 nr 14, 21
- Powstaniec Śląski*. — 1939 nr 28
- Praca Polityczno-Wychowawcza w Wojsku*. — 1945 nr 4
- Prawo i Życie*. — 1994 nr 36
- Przegląd Historyczno-Wojskowy*. — 2002 nr 2
- Przegląd Inżynierijno-Saperski*. — 1948 z. 2
- Przegląd Inżynierijny*. — 1958 z. 1
- Przegląd Kawalerii i Broni Pancernej (Londyn)*. — 1974 nr 73
- Przegląd Piechoty*. — 1947 z. 6
- Przegląd Polityczny OPW*. — 1943 nr 16
- Przegląd Polski*. — 1878/1879 T. 2 ; 1910 z. 1
- Przegląd Wojskowy*. — 1955 nr 7
- Przegląd Zachodni*. — 1945 nr 1 ; 1955 nr 7/8
- Przegląd Zachodnio-Pomorski*. — 2006 z. 3, 4
- Przekrój*. — 2009 nr 42
- Radar*. — 1987 nr 28
- Revue Historique de l'Armée*. — 1961 T. 17
- Rocznik Łódzki*. — 1961 R. 4
- Rocznik Muzeum Narodowego w Warszawie*. — 1973 T. 17
- Rocznik Olsztyński*. — 1960 T. 3 ; 1961/1962 T. 4 ; 1963 T. 5 ; 1964 T. 4 ; 1968 T. 8
- Rocznik Żyrardowski*. — 2002 T. 1
- Roczniki Historyczne*. — 2007 T. 73
- Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu*. — 1910 R. 17
- Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego*. — 1890 z. 2
- Rzeczpospolita*. — 2006 nr 66 ; 2007 nr 235
- Skrzydła Wolności*. — 1956 nr 7, 8
- Sprawozdanie Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego*. — 1947
- Straż nad Wisłą*. — 1939 nr 13
- Straż Polska*. — 1910 nr 3 ; 1911 nr 39
- Studia Grunwaldzkie*. — 1991 T. 1 ; 1992 T. 2 ; 1994 T. 3
- Studia i Materiały do Historii Sztuki Wojennej*. — 1954 T. 1 ; 1956 T. 2
- Studia i Materiały do Historii Wojskowości*. — 1960 T. 5 ; 1964 T. 10 ; 1993 T. 35
- Studia Kieleckie*. — 1992 nr 4
- Studia z Dziejów Polskiej Historiografii Wojskowej*. — 2009 T. 11
- Studia Zamkowe*. — 2006 T. 2
- Studia Źródłoznawcze*. — 1967 T. 12

Szkice Czułchowskie. — 1990 z. 1

Sztandar Ludu. — 1985 nr 187

Świat i Życie. — 1955 nr 28

Teki Historyczne. — 1966/1968 T. 15

Trybuna Robotnicza. — 1985 nr 220

Tygodnik Ilustrowany. — 1939 nr 30

Tygodnik Polski. — 1985 nr 28/29

Tygodnik Polski (Charbin). — 1939 nr 29

Tygodnik Polski (Nowy Jork). — 1943 nr 27

Wiarius. — 1939 nr 25 ; 1949 nr 13

Więści. — 1965 nr 29

Wiraże. — 1972 nr 27

Wojsko i Wychowanie. — 1993 nr 7 ; 1996 nr 7 ; 2000 nr 6

Wojsko Ludowe. — 1955 nr 7 ; 1960 nr 6, 7 ; 1989 nr 7

Wojsko Polskie. — 1956 z. 17

Wolna Polska (ZPP). — 1943 nr 18

Wprost. — 2002 nr 20 ; 2010 nr 28

WTK. — 1972 nr 32

Za i Przeciw. — 1980 nr 28

Zapiski Historyczne. — 1964 z. 4 ; 1971 z. 4 ; 1974 z. 2 ; 1987 z. 1 ; 1998 z. 1

Zapiski Historyczne Pomorza. — 1960 z. 2 ; 1968 z. 3 ; 1987 z. 1 ; 2000 z. 1-4 ; 2002 z. 1-4 ; 2006 z. 4 ; 2007 z. 1-3 ; 2009 z. 3

Zbliżenia Polska-Niemcy. — 1994 nr 3

Zeitschrift des Westpreussischen Geschichtsvereins. — 1886 H. 16 ; 1916 H. 56

Zeitschrift für Geschichte. — 1978 Bd. 28

Zeitschrift für Ostforschung. — 1963 H. 1 ; 1969 H. 1

Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Historia. — 1960 z. 15

Ziemia Pomorska. — 1947 nr 195

Vilnius. — 1995 Winter

Voенно-Istoričeskij Žurnal. — 1960 nr 7

Voennyj Sbornik. — 1910 nr 7

Voprosy Istorii. — 1960 nr 7 ; 1985 nr 7 ; 1991 nr 12

W Marszu. — 1942 nr 25

Warmia i Mazury. — 1958 nr 3, 4 ; 1959 nr 7 ; 1966 nr 10 ; 1979 nr 7 ; 1982 nr 7

Wiadomości Archeologiczne. — 1964 z. 1/2

Wiadomości Historyczne. — 1960 nr 4

Wiadomości Mazurskie. — 1946 nr 159

Wiadomości Polskie. — 1940 nr 26 ; 1942 nr 13

Žurnal Ministerstva Narodnogo Prosvěščeniá. — 1887 c. 154

Zwyciężymy. — 1944 nr 139

Żołnierz Polski. — 1966 nr 22 ; 1985 nr 28 ; 1986 nr 28 ; 1987 nr 28 ; 1998 nr 8 ; 2000 nr 8

Żołnierz Polski Ludowej. — 1981 nr 29

Żołnierz Wolności. — 1960 nr 167, 168 ;

1966 nr 121 ; 1985 nr 163

Życie i Myśl. — 1988 nr 12

Życie Literackie. — 1985 nr 28

WYKAZ SKRÓTÓW

- ABM** — Anti-Ballistic Missile Treaty
(Układ o ograniczeniu obrony przeciw-rakietowej)
- Abstr.* — abstract (streszczenie)
- ACE** — Allied Command Europe
(Dowództwo Sojuszniczych Sił Zbrojnych NATO w Europie)
- adm.* — admiral
- AK** — Armia Krajowa
- AL** — Armia Ludowa
- amb.* — ambasador
- AMW** — Agencja Mienia Wojskowego
- AMW** — Akademia Marynarki Wojennej
- ang.* — angielski
- AON** — Akademia Obrony Narodowej
- AP** — Armia Polska
- APW** — Armia Polska na Wschodzie
- art.* — artykuł
- aut.* — autor
- AWK** — Armia Wyzwolenia Kosowa
- B** — brygada
- b* — batalion, bateria
- b.* — były
- b.m.* — bez miejsca
- b.m.r.* — bez miejsca i roku
- b.r.* — bez roku
- b.w.* — bez wydawcy
- BA** — brygada artylerii
- BAL** — bezpilotowe aparaty latające
- baon* — batalion
- BBN** — Biuro Bezpieczeństwa Narodowego
- BCh** — Bataliony Chłopskie
- bibliogr.* — bibliografia
- biogr.* — biografia
- biul.* — biuletyn
- BK** — brygada kawalerii
- BL** — bezpieczeństwo lotów
- BMR** — broń masowego rażenia
- BnO** — biegi na orientację
- bomb.* — bombardier
- bosm.* — bosman
- bosmat* — bosmanmat
- bp* — biskup
- BPanc** — brygada pancerna
- bp panc* — bateria przeciwpancena
- bpzmot* — batalion piechoty zmotoryzowanej

- br.* — bieżący rok
bryg. — brygadier
BSap — brygada saperów
BŚT — bojowe środki trujące
BWP — bojowy wóz piechoty
BWR — bojowy wóz rozpoznawczy
- C**
CAW — Centralne Archiwum Wojskowe im. mjr. Bolesława Waligóry
CBW — Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego
cc — cichociemny
cd. — ciąg dalszy
CDO WP — Centrum Doskonalenia Oficerów Wojska Polskiego
CEI — Central European Initiative (Inicjatywa Środkowoeuropejska)
CFE — Conventional Forces in Europe (Traktat o Konwencjonalnych Siłach Zbrojnych w Europie)
chor. — chorąży
chor. mar. — chorąży marynarki
chor. szt. — chorąży sztabowy
CbRL — Chińska Republika Ludowa
CIA — Central Intelligence Agency (Centralna Agencja Wywiadowcza)
CISM — Conseil International du Sport Militaire (Międzynarodowa Rada Sportu Wojskowego)
cm — centymetr
COSK OC — Centralny Ośrodek Szkolenia Kadr Obrony Cywilnej
COSSSCz-S — Centralny Ośrodek Szkolenia Specjalistów Służby Czołgowo-Samochodowej
COSSTWL — Centralny Ośrodek Szkolenia Specjalistów Technicznych Wojsk Lotniczych
- COSSUe* — Centralny Ośrodek Szkolenia Służb Uzbrojenia i Elektroniki
COSWL — Centralny Ośrodek Szkolenia Wojsk Łączności
CRM — Crew Resource Management
CSK WAM — Centralny Szpital Kliniczny Wojskowej Akademii Medycznej
CSŁiJ — Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki
CSRO — Centrum Szkolenia Ratunkowo-Obronnego
CSWJiCb — Centrum Szkolenia Wojsk Inżynieryjnych i Chemicznych
CSWL — Centrum Szkolenia Wojsk Lądowych
CTBT — Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty (Traktat o Całkowitym Zakazie Prób Jądrowych)
CWKS — Centralny Wojskowy Klub Sportowy Legia
CWOBPP — Centralny Wojskowy Ośrodek Badawczy Paliw Płynnych
- cz.* — część
częśc. — częściowo
- d** — dywizjon
dal — dywizjon artylerii lekkiej
DAPlot. — dywizja artylerii przeciwlotniczej
dappanc — dywizjon artylerii przeciwpancernej
dar — dywizjon artylerii raketowej
dca — dowódca
DKF — dyskusyjny klub filmowy
DL — dywizja lotnicza
dn. — dnia

- doc.* — docent
dod. — dodatek
DOK — Dowództwo Okręgu Korpusu
dok. — dokończenie
DOL — drogowy odcinek lotniskowy
dot. — dotyczy
DOW — dowództwo okręgu wojskowego
DP — dywizja piechoty
DPanc — dywizja pancerna
DPC — Defence Planning Committee (Komitet Planowania Obrony)
dr — doktor
druk. — drukarnia
ds. — do spraw
DSW — Departament Społeczno-Wychowawczy
DWL — Dowództwo Wojsk Lądowych
DWP — Dom Wojska Polskiego
dyon — dywizjon
dyr. — dyrektor
DZ — dywizja zmechanizowana
- ed.* — edited, éditeur, édition (wydawca)
egz. — egzemplarz
err. — errata
ESDI — European Security and Defence Identity (Europejska Tożsamość w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony)
- faks.* — faksymile
FBI — Federal Bureau of Investigation (Federalne Biuro Śledcze)
- forew.* — foreword (przedmowa)
fot. — fotografia
FOW — flotyła obrony wybrzeża
fr. — francuski
fragm. — fragment
- GAM** — garnizonowa administracja mieszkań
gen. — generał
gen. bryg. — generał brygady
gen. dym. — generał dywizji
GL — Gwardia Ludowa
gl. — głównie
GO — Grupa Operacyjna
GPS — Global Positioning System (Globalny System Nawigacyjny)
graf. — graficzny, grafika
GROM — Grupa Reagowania Operacyjno-Mobilnego
GRU — Glavnoe Razvedyvatel'noe Upravlenie (Główny Zarząd Wywiadowczy)
GSD — główne stanowisko dowodzenia
GULAG — Glavnoe Upravlenie Lagerej
gw. — gwardia
GZSB WP — Główny Zarząd Szkolenia Bojowego Wojska Polskiego
- hab.* — habilitowany
hm. — harcmistrz
HMS — His (Her) Majesty's Ship (okręt Jego(Jej) Królewskiej Mości)
Hrsg. — Herausgeber, Herausgeber (wydawca)

i *in.* — i inni

IC MON — Instytucje Centralne Ministerstwa Obrony Narodowej

IFOR — Implementation Force (Siły Implementacyjne NATO w Bośni)

il. — ilustracja

im. — imienia

inc. — incipit (pierwszy wyraz tekstu)

INF — Intermediate Range Nuclear Forces (Układ o Eliminacji Broni Jądrowej Średniego Zasięgu)

inż. — inżynier

IPN — Instytut Pamięci Narodowej, Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

ISZTW — Instytut Systemów Zabezpieczenia Technicznego Wojsk

ITWL — Instytut Techniczny Wojsk Lotniczych

j *jęz.* — język

jr. — junior

k. — karta

k. nlb. — karta nieliczbowana

k.k. — kodeks karny

k.p.a. — kodeks postępowania administracyjnego

k.p.k. — kodeks postępowania karnego

KA — korpus armijny

kan. — kanonier

kbk — karabinek

KBN — Komitet Badań Naukowych

KBW — Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego

KBWE — Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie

Kedyw AK — Kierownictwo Dywersji Armii Krajowej

KFOR — Kosovo Force (Siły Kosowskie)

KG AK — Komenda Główna Armii Krajowej

kier. nauk. — kierownik naukowy

KL — korpus lotniczy

kmdr — komandor

kmdr por. — komandor porucznik

kmdr ppor. — komandor podporucznik

KMR — koło młodych racjonalizatorów

KOK — Komitet Obrony Kraju

kol. red. — kolegium redakcyjne

kolor. — kolorowy

kom. red. — komitet redakcyjny

koment. — komentarz

konsult. nauk. — konsultant naukowy

kontradm. — kontradmirał

KOP — Korpus Ochrony Pogranicza

KOW — Krakowski Okręg Wojskowy

kpr. — kapral

kpt. — kapitan

KPW — Komenda Portu Wojennego

KRLD — Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna

krypt. — kryptonim

ks. — księga

ks. — ksiądz

l. — lata

lejt. — lejtnant

LOK — Liga Obrony Kraju

- m** — metr
- m.* — mapa
- m.in.* — między innymi
- mag.* — magazyn
- mar.* — marynarz
- marsz.* — marszałek
- maszyn.* — maszynopis
- maszyn. powiel.* — maszynopis powielony
- mgr* — magister
- min.* — minister
- mjr* — major
- ml. chor.* — młodszy chorąży
- mm* — milimetr
- MON* — Ministerstwo Obrony Narodowej
- mps* — materiały pędne i smary
- MRB* — międzykontynentalne rakiety balistyczne
- MSW* — Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
- MS Wojsk.* — Ministerstwo Spraw Wojskowych
- MSZ* — Ministerstwo Spraw Zagranicznych
- MW* — marynarka wojenna
- MZBL* — młodzieżowy zespół bezpieczeństwa lotów
- n.med.** — nauki medyczne
- NAC* — North Atlantic Council (Rada Północnoatlantycka)
- NACC* — North Atlantic Cooperation Council (Północnoatlantycka Rada Współpracy)
- naczk.* — naczelny
- nadb.* — nadbitka
- nakł.* — nakład
- nakł. aut.* — nakładem autora
- NATO* — North Atlantic Treaty Organization (Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego)
- nauk.* — naukowy
- ndt.* — nadterminowy
- niem.* — niemiecki
- NKP* — naukowe koło podchorążych
- NKWD* — Narodnyj Komissariat Vnutrennykh Del' (Ludowy Komissariat Spraw Wewnętrznych)
- not.* — notował
- NOW* — Narodowa Organizacja Wojskowa
- NPG* — Nuclear Planning Group (Grupa Planowania Nuklearnego)
- npl* — nieprzyjaciel
- NPT* — Non-Proliferation Treaty (Układ o Nierozprzestrzenianiu Broni Jądrowej)
- NSZ* — Narodowe Siły Zbrojne
- NSZZ PW* — Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Pracowników Wojska
- nt.* — na temat
- NZW* — Narodowe Zjednoczenie Wojskowe
- o.** — ojciec
- objasn.* — objaśnienie
- OBWE* — Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie
- obwol.* — obwoluta
- OC* — obrona cywilna
- odb.* — odbitka
- oddzk.* — oddział

- ogn.* — ogniomistrz
OK — Okręg Korpusu
okł. — okładka
OLW — ogólnokształcące liceum wojskowe
omów. — omówienie, omówił
ON — obrona narodowa
ONiWzB — ośrodek naukowej informacji wojskowej i bibliograficznej
ONZ — Organizacja Narodów Zjednoczonych
OP — obrona powietrzna
OPBMAR — obrona przed bronią masowego rażenia
OPL — obrona przeciwlotnicza
oprac. — opracowanie, opracował
oprac. lit. — opracowanie literackie
opubl. — opublikował, opublikowany
org. — organizacja
ORM — Operational Risk Management
ORP — Okręt Rzeczypospolitej Polskiej
oryg. — oryginał, oryginalny
OS — ośrodek szkolenia
OSF — ośrodek sprawności fizycznej
OSNiP WP — Ośrodek Szkolenia Nurków i Pletwonurków Wojska Polskiego
OSSLWOLP — Ośrodek Szkolenia Specjalistów Łączności Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej
OSSWL — Ośrodek Szkolenia Specjalistów Samochodowych Wojsk Lotniczych
OW — okręg wojskowy
OWP — Organizacja Wyzwolenia Palestyny
p.o. — pełniący obowiązki
pa — pułk artylerii
pa — pułk artylerii armat
pac — pułk artylerii ciężkiej
pag. — pagina, paginacja
pal — pułk artylerii lekkiej
PAN — Polska Akademia Nauk
paplot — pułk artylerii przeciwlotniczej
pappzmc — pułk artylerii przeciwpancernej
par — pułk artylerii rakiet
pchor. — podchorąży
PCK — Polski Czerwony Krzyż
pcz — pułk czołgów
PDO — punkt dowódczo-observacyjny
pil. — pilot
pk. — pod kryptonimem
PKW — Polski Kontyngent Wojskowy
pl — pułk lotniczy
pl. — plan
plb — pułk lotnictwa bombowego
plm — pułk lotnictwa myśliwskiego
plmsz — pułk lotnictwa myśliwko-szturmowego
plot — przeciwlotniczy
plsz — pułk lotnictwa szturmowego
plut. — plutonowy
pld. — południe
plk — pułkownik
pln. — północ
plw. — półwysep
pm — pułk moździerzy
pn. — pod nazwą
PO — przysposobienie obronne
pocz. — początek
pod kier. — pod kierunkiem

- podtyt.* — podtytuł
pol. — polski
polem. — polemika
pop.-nauk. — popularnonaukowy
popr. — poprawiony, poprawił
por. — porucznik
portr. — portret
pos. — poseł
posł. — posłowie
POW — Pomorski Okręg Wojskowy
powiel. — powielony
poz. — pozycja
pp — pułk piechoty
ppg — pułk piechoty górskiej
ppk — przeciwpancerny pocisk kierowany
ppłk — podpułkownik
ppont — pułk pontonowy
ppor. — podporucznik
prom. — promotor
przedm. — przedmowa
przedr. — przedruk
przejrz. — przejrzany, przejrzał
przeł. — przelożył
przewodn. — przewodniczący
przygot. — przygotował
ps., pseud. — pseudonim
psap — pułk saperów
PSP — Polskie Siły Powietrzne
PSZ — Polskie Siły Zbrojne
pt. — pod tytułem
publ. — publikacja
pub — pułk artylerii haubic
PW — przysposobienie wojskowe
pz — pułk zmechanizowany
pzmot — pułk zmotoryzowany
- R.** — rok, rocznik
RAF — Royal Air Force (Królewskie Siły Powietrzne)
rec. — recenzja
red. — redakcja, redaktor
red. nac. — redaktor naczelny
red. nauk. — redaktor naukowy
ref. — referat
rep. — reportaż
repol. — repolemika
reprod. — reprodukcja
Rés. — résumé (streszczenie)
Rez. — rezjume (streszczenie)
reż. — reżyser
RFN — Republika Federalna Niemiec
ros. — rosyjski
rozdz. — rozdział
rozm. — rozmowa, rozmawiał
RP — Rzeczpospolita Polska
RPA — Republika Południowej Afryki
RPBJadr. — rejon porażenia bronią jądrową
rps, rpsy — rękopis, rękopisy
RSHA — Reichssicherheitshauptamt (Główny Urząd Bezpieczeństwa Rzeszy)
RSZ — rodzaje sił zbrojnych
rtm. — rotmistrz
ryc. — rycina
rys. — rysunek
RZA WP — Reprezentacyjny Zespół Artystyczny Wojska Polskiego
- S.** — strona
SALT — Strategic Arms Limitation Talks (Rokowania w sprawie Ograniczenia Zbrojeń Strategicznych)

- SAR* — Search And Rescue (Lotnicza Służba Poszukiwania i Ratownictwa)
- SAS* — Special Air Service (Sily Powietrzne do Zadań Specjalnych)
- scen.* — scenariusz
- SCh* — szkoła chorążych
- schem.* — schemat
- SChL* — Szkoła Chorążych Lotnictwa
- SChPTL* — Szkoła Chorążych Personelu Technicznego Lotnictwa
- SChWLiI* — Szkoła Chorążych Wojsk Łączności i Informatyki
- SCh WRiA* — Szkoła Chorążych Wojsk Rakietowych i Artylerii
- SD* — stanowisko dowodzenia
- SDI* — Strategic Defense Initiative (Inicjatywa Obrony Strategicznej)
- ser.* — seria
- SFOR* — Stabilization Forces (Sily Stabilizacyjne NATO w Bośni)
- SHAPE* — Supreme Headquarters Allied Powers Europe (Kwatera Główna Sojuszniczych Sił Zbrojnych NATO w Europie)
- sierż.* — sierżant
- sierż. sztab.* — sierżant sztabowy
- SIPRI* — Stockholm International Peace Research Institute (Sztokholmski Międzynarodowy Instytut Badań nad Pokojem)
- skr.* — skrócony
- SNDW* — sezonowy nieetatowy dom wypoczynkowy
- SOE* — Special Operations Executive (Kierownictwo Operacji Specjalnych)
- SPR* — szkoła podchorążych rezerwy
- spram.* — sprawozdanie
- sprost.* — sprostowanie
- SRCP* — sterowany raketowy cel powietrzny
- SSZiB* — Szefostwo Służby Zakwaterowania i Budownictwa
- st. chor.* — starszy chorąży
- st. chor. sztab.* — starszy chorąży sztabowy
- st. sierż.* — starszy sierżant
- st. sierż. sztab.* — starszy sierżant sztabowy
- st. szereg.* — starszy szeregowy (starszy szeregowiec)
- START* — Strategic Arms Reduction Treaty (Rokowania w Sprawie Redukcji Zbrojeń Strategicznych)
- streszcż.* — streszczenie
- strż.* — strzelec
- Sum.* — Summary (streszczenie)
- supl.* — suplement
- SW* — studium wojskowe
- sygn.* — sygnatura
- SZ* — sily zbrojne
- szereg.* — szeregowy (szeregowiec)
- SZP* — Służba Zwycięstwu Polski
- SŻAK* — Stowarzyszenie Żołnierzy Armii Krajowej
- ŚNP** — środki napadu powietrznego
- ŚOW** — Śląski Okręg Wojskowy
- ŚZZAK** — Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej
- T.** — tom
- tab.* — tabela
- tabl.* — tablica

- TDW* — teatr działań wojennych
tl. — tłumacz, tłumaczył
TOW — Tajna Organizacja Wojskowa
TSWL — Techniczna Szkoła Wojsk Lotniczych
TŚP — toksyczne środki przemysłowe
TWO — Towarzystwo Wiedzy Obronnej
tyt. — tytuł
tzp. — tak zwany
- UNDOF** — United Nations Disengagement Observer Force (Siły Narodów Zjednoczonych dla Obserwacji Rozdzielania Wojsk)
UNIDIR — United Nations Institute for Disarmament Research (Instytut Narodów Zjednoczonych ds. Badań Rozbrojeniowych)
UNIFIL — United Nations Interim Force in Lebanon (Tymczasowe Siły Zbrojne Narodów Zjednoczonych w Libanie)
UNIIMOG — United Nations Iran-Iraq Military Observer Group (Grupa Obserwatorów Wojskowych Organizacji Narodów Zjednoczonych w Iranie i Iraku)
UNIKOM — United Nations Iraq-Kuwait Observation Mission (Misja Obserwacyjna Narodów Zjednoczonych w Iraku i Kuwejcie)
UNMEE — United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea (Misja Narodów Zjednoczonych w Etiopii i Erytrei)
UNPROFOR — United Nations Protection Force (Siły Ochronne Organizacji Narodów Zjednoczonych w Jugosławii)
- UNSCOM** — United Nations Special Commission (Komisja ONZ ds. Rozbrojenia Iraku)
UNTAC — United Nations Transitional Authority in Cambodia (Tymczasowa Administracja Narodów Zjednoczonych w Kambodży)
UNTAG — United Nations Transition Assistance Group (Grupa Pomocy Organizacji Narodów Zjednoczonych w Okresie Przejściowym)
UPA — Ukraïns'ka Povstans'ka Armiã (Ukraińska Powstańcza Armia)
USA — United States of America (Stany Zjednoczone Ameryki)
USAAF — United States Army Air Forces (Siły Powietrzne Armii Stanów Zjednoczonych)
USAF — United States Air Force (Siły Powietrzne Stanów Zjednoczonych)
UW — Układ Warszawski
UZE — Unia Zachodnioeuropejska
uzup. — uzupełnienie
- Vol.** — volumen
- W. Germany** — West Germany
WAF — Wojskowa Agencja Fotograficzna
WAG — wydział administracyjno-gospodarczy
WAM — Wojskowa Agencja Mieszkaniowa
WAT — Wojskowa Akademia Techniczna
WBPB — Wojskowe Biuro Projektów Budowlanych

- WDR* — Westdeutscher Rundfunk
WDW — wojskowy dom wypoczynkowy
WEU — zob. UZE
wewn. — wewnętrzny, wewnątrz
węg. — węgierski
wg — według
WIBS — Wojskowy Instytut Badań Socjologicznych
wiceadm. — wiceadmiral
WiChR — Wojskowy Instytut Chemii i Radiometrii
wideokas. — wideokaseta
WIG — Wojskowy Instytut Geograficzny
WIH — Wojskowy Instytut Historyczny
WIHiE — Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii
WIL — Wojskowa Izba Lekarska
WiŁ — Wojskowy Instytut Łączności
WiML — Wojskowy Instytut Medycyny Lotniczej
WiN — Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość”
WiN — wynalazczość i nowatorstwo
wioloncz. — wiolonczela
WITI — Wojskowy Instytut Techniki Inżynierskiej
WITPiS — Wojskowy Instytut Techniki Pancernej i Samochodowej
WITU — Wojskowy Instytut Techniczny Uzbrojenia
WKDO — Wyższy Kurs Doskonalenia Oficerów
WKL — wojskowe koło literackie
WKR — wojskowa komenda rejonowa
WKU — wojskowa komenda uzupełnień
WKW — wojskowa komenda wojewódzka
WL — wojska lotnicze
WLiOP — Wojska Lotnicze i Obrony Powietrznej
wł. — włoski
właśc. — właściwy, właściwie
WNP — Wspólnota Niepodległych Państw
woj. — województwo
WONBSW — Wojskowy Ośrodek Naukowo-Badawczy Służby Weterynaryjnej
WOPL — wojska obrony przeciwlotniczej
WOR — wojskowy ośrodek rekreacyjny
WOSL — Wyższa Oficerska Szkoła Lotnicza
WOSSP — Wojskowy Ośrodek Szkolenia Specjalistów Pożarnictwa
WOSSZiB — Wojskowy Ośrodek Szkolenia Służby Zakwaterowania i Budownictwa
WOSzK — Wojskowy Ośrodek Szkolenia Kondycyjnego
WOW — Warszawski Okręg Wojskowy
WP — Wojsko Polskie
WPI — wojskowe punkty informacyjne
WPRP — wojskowe przedsiębiorstwo remontowo-produkcyjne
WR — wojska raketowe
WRE — walka radioelektroniczna
WRN — Wolność, Równość, Niepodległość
WRZKB — wojskowy rejonowy zarząd kwaterunkowo-budowlany
WSO — wyższa szkoła oficerska

- WŚOIW* — Wyższa Szkoła Oficerska Inżynierii Wojskowej
WŚOSK — Wyższa Szkoła Oficerska Służb Kwatermistrzowskich
WŚOSP — Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych
WŚOWCb — Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Chemicznych
WŚOWL — Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Łączności
WŚOWOPL — Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Obrony Przeciwlotniczej
WŚOWRiA — Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Rakietowych i Artylerii
WŚOWZ — Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Zmechanizowanych
współaut. — współautor
współopr. — współoprawy
współpr. — współpraca
wspólnudż. — wspóludział
wspólnyd. — współwydany
WŚzW — wojewódzki sztab wojskowy
wyd. — wydanie
wyd. rozsz. — wydanie rozszerzone
wyd. zmien. — wydanie zmienione
wykr. — wykres
wypom. — wypowiedź
wz. — wzór
WZGraf. — wojskowe zakłady graficzne
WZRB — wojskowe zakłady remontowo-budowlane

Z. — zeszyt
zał. — załącznik
zanot. — zanotował

ZBZZ — Związek Byłych Żołnierzy Zawodowych
zca — zastępca
zest. — zestawienie, zestawil
ZG — zarząd główny
ZHP — Związek Harcerstwa Polskiego
ZIW — Związek Inwalidów Wojskowych
złoż. — złożony
zm. — zmieniony
zob. — zobacz
ZOP — zwalczanie okrętów podwodnych
ZOS — zakładowy oddział samobrony
ZOŻ — Związek Ociemniałych Żołnierzy
ZPS — Związek Polskich Spadochroniarzy
ZS — Związek Sybiraków
Zsf. — Zusammenfassung (streszczenie)
ZSRR — Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ZT — związek taktyczny
ZWZ — Związek Walki Zbrojnej

[!] — błąd
[?] — prawdopodobnie
→1970 — przed 1970
= — równoległa wersja językowa
~ — około
1970→ — po 1970
25x25 cm — 25 na 25 cm
∅ — średnica

BIBLIOGRAFIA

---

1. **(K.J.):** W rocznicę Grunwaldu / (k.j.). // *Wiarius.* - 1949, nr 13, s. 14

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

2. **1410** Grunwald : Ostatnia wielka bitwa rycerskiej Europy / [aut.:] Anna Brzezińska [et al.] ; konsultacja projektu Marian Dygo. // *Polityka.* - 2010, wyd. specjalne nr 4 "Pomocnik Historyczny", s. 1-130

Fot., il., mapy, rys., szkic.

Bibliogr.

1. Krzyżacy 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
3. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

3. **534-tą** rocznicę Grunwaldu. // *Do Boju.* - 1944, nr 15/16, s. 1

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

4. **550** rocznica bitwy pod Grunwaldem : Grunwald 17 lipca 1960. Warszawa : Ogólnopolski Komitet Frontu Jedności Narodu, 1960. - 21, [3] s., [12] s. tabl. : il. ; 21 cm.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

[CBW sygn. Arch. 328138]

5. **ADAMCZYK, Mieczysław (1938-):** Negacja tradycji grunwaldzkiej w prasie robotniczej Królestwa Polskiego do 1918 roku / Mieczysław Adamczyk. // *Studia Kieleckie.* - 1992, nr 4, s. 53-63

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Tradycja – Polska

6. **ALBERTRANDI, Jan Chrzciel (1731-1808):** Dwadzieścia sześć lat panowania Władysława Jagielly, króla polskiego / skreślone przez Jana Albertrandego ; wyd. przez Edwarda Raczyńskiego. Wrocław : Zygmunt. Schletter, 1845. - VI, 276 s. ; 18 cm.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) - biografia 2. Litwa - 14-15 w. 3. Polska - 14-15 w.

[CBW sygn. 4553]

[CBW sygn. 201281]

7. **ANCZYC, Władysław Ludwik (1823-1883):** Bitwa pod Grunwaldem : Śmierć Warneńczyka : Stefan Czarniecki / Władysław Ludwik Anczyc. Warszawa : Gebethner i Wolff, 1909. - 20 s. ; 20 cm. Biblioteczka Młodzieży Szkolnej 112

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wydawnictwa popularne

8. **ARCHIWUM PAŃSTWOWE (TORUŃ):** Katalog dokumentów i listów krzyżackich Archiwum Państwowego w Toruniu. T. 1, (1251-1454) / Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych. Archiwum Państwowe w Toruniu ; [aut.] Andrzej Radziwiński, Janusz Tandecki. Warszawa : „DiG”, 1994. - XX, 148 s. ; 24 cm.

Indeks.

ISBN 83-85490-28-0

1. Archiwum Państwowe (Toruń) – zbiory
 2. Dokumenty – krzyżackie, państwo 3. Krzyżackie, państwo – historia 4. Źródła historyczne

9. **ARSZYŃSKI, Marian (1929- -)**: Budownictwo warowne zakonu krzyżackiego w Prusach (1230-1454) / Marian Arszyński; Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Toruń : UMK, 1995. - 269 s ; 24 cm. ISBN 83-231-0625-8

1. Krzyżacy – 13-15 w. 2. Architektura obronna polska – 13-15 w. 3. Architektura obronna niemiecka – 13-15 w. 4. Zamki krzyżackie – 13-15 w.

10. **ARSZYŃSKI, Marian (1929- -)**: Na marginesie najnowszego monograficznego opracowania problematyki historycznej i architektonicznej krzyżackich zamków konwentualnych w Prusach / Marian Arszyński. // Zapiski Historyczne Pomorza. -2002, z. 1, s. 125-143 M.

1. Krzyżacy – budownictwo 2. Zamki krzyżackie - 14-15 w.

Dot. „Die Konventsburgen im Deutschordensland Preussen” Tomasza Torbusa, Monachium 1998.

11. **AŚCIK, Kazimierz**: Z zagadek bitwy grunwaldzkiej : (Odwrót wojsk litewsko-ruskich pod Grunwaldem był manewrem operacyjnym) / Kazimierz Aścik. // *Mówią Wieki*. - 1975, nr 7, s. 25-26

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

12. **Badania** archeologiczne na Polach Grunwaldu w latach 1988-1990 / oprac. Mariusz Mielczarek [i in.]. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1992, T. 2, s. 77-92

Il., rys. Zsfg.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Archeologia

13. **BALZER, Oswald Marian (1858-1933)**: The Anniversary of the Battle of Grunwald / Oswald Balzer. London : Polish Ministry of Information, 1941. - 11, [1] s. ; 22 cm.

Transl. from a lecture, delivered in Lwów on July 15. 1910, at the celebration of the 500 th Anniversary of the Battle of Grunwald. Tyt. okł.

1. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie
 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Polska – historia – 15 w.

[CBW sygn. Arch. 118633]

[CBW sygn. P. 118313]

14. **BALZER, Oswald Marian (1858-1933)**: W rocznicę Grunwaldzką / Oswald Balzer. // *Wiadomości Polskie*. - 1942, nr 13, s. 6

Toż.: „Dziennik Polski”, 1941, nr 311.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody
 2. Mowy polskie – 20 w.

Przemówienie na uroczystym obchodzie 500 rocznicy zwycięstwa grunwaldzkiego, urządzonym przez m. Lwów dn. 29 VI 1910 r.

15. **BARABAŠEV, A. I.**: Tannenbergskâ bitva / A. I. Barabašev. // *Žurnal Ministerstva Narodnogo Prosvěšeniâ*. - 1887, c. 154, s. 151-194

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

16. **BARABAŠEV, A. I.**: Vitovt i ego politika do Grunvaldskoj bitvy (1410 g.) / A.I. Barabasev. St. Petersburg : Tipografia I.N. Skorochodova, 1885. - 166 s.

1. Witold (wielki książę litewski ; ca 1352-1430)

2. Litwa - 15-16 w.

17. **BARANOWSKI, Henryk (1920- -)**: Bibliografia bitwy pod Grunwaldem i jej tradycji / Henryk Baranowski, Ireneusz Czarciniński ; pod red. Mariana Biskupa ; Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk. Toruń : [b.w.], 1990. - 152 s. ; 23 cm.

ISBN 83-85196-56-0

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Tradycja

18. **BĄCZKOWSKI, Włodzimierz (1905-2000).**: Grunwald czy Pilawce / Włodzimierz Bączkowski. Warszawa : "Myśl Polska", 1938. - 208 s.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Grunwald (woj. warmińsko-mazurskie) – historia [CBW sygn. Arch. 83525]

19. **BEDNARSKI, Zbigniew:** Historyczne pole / Zbigniew Bednarski. // *Żołnierz Polski.* - 1987, nr 28, s. 12-14

Dot. bitwy pod Grunwaldem.

Il., rys.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

20. **Beiträge** zur Geschichte des Deutschen Ordens. Bd. 2 / Hrsg. von Udo Arnold. Marburg : Elwert, 1993. - VIII, 190 s. ; 23 cm. Quellen und Studien zur Geschichte des Deutschen Ordens Bd. 49

1. Krzyżacy 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Bitwa 1410 r. o Malbork 4. Krzyżackie, państwo

M.in. Marian Biskup: Das Echo der Tannenberg Schlacht und der Belagerung Marienburgs im deutschen Zweig des Deutschen Ordens im Sommer 1410.

21. **BELAVENEC, Petr Ivanovič:** Veliká poběda slavān nad němcami (tevtonami) pri Grunvalde 15-go Mula 1410 goda / sost. P. I. Bělavenec". [Petrograd : L.P. Sojkin], 1914. - 32 s. : il. ; 21 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

22. **BELAVENEC, Petr Ivanovič:** Wielkie zwycięstwo Słowian nad Niemcami (Teutonami) pod Grunwaldem d. 15 lipca 1410 roku / zebr. P. Bielawieniec. Petrograd : A. Smoliński, 1914. - 32 s. : il. ; 21 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

23. **BENARY, Albert:** Die Schlacht bei Tannenberg / von Albert Benary. Leipzig : Franz Schneider, 1933. - 95 s. ; 19 cm.

1. Krzyżacy – 15 w. 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

24. **BĘBENEK, Marian (1937-):** Zagadka Jagielly / Marian Bębenek. // *Myśl Obronna Polski Południowej.* - 1998, nr 13, s. 27-30

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351- 1434) – biografia 2. Władcy– biografic– Polska

25. **BIAŁUŃSKI, Grzegorz (1967- -):** Bitwa pod Grunwaldem w 1410 r. (w polskim ujęciu) i narodziny jej mitu / Grzegorz Białuński. // *Masovia.* - 2001, t. 4, s. 31-42

Zsfg.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – historiografia 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Historiografia polska – 20 w.

26. **BICZKOWSKI, Mirosław:** Bitwa pod Grunwaldem - najsłynniejszą bitwą w historii Polski / Mirosław Biczkowski. // *Drogami wędrówek i badań Profesora Rajmunda Galona : w 100. rocznicę urodzin (1906-2000).* - Toruń, 2006. - S. 105-110

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

27. **BIELSKI, Marcin (1495-1575):** Kronika Marcina Bielskiego. T. 1, Ks. 1-3 / wyd. Kazimierza Józefa Turowskiego. Sanok : Karol Pollak, 1856. - [2], XI, 2, 6-638 s. ; 19 cm.

1. Historiografia 2. Polska – 10-15 w.

28. **BIELSKI, Marcin (1495-1575):** Kronika Marcina Bielskiego. T. 2, Ks. 4-5 / wyd. Kazimierza Józefa Turowskiego. Sanok : Karol Pollak, 1856. - [3], 702-1222 s. ; 19 cm.

1. Historiografia 2. Polska - 10-15 w.

29. **BIELSKI, Marcin (1495-1575):** Kronika Marcina Bielskiego. T. 3, Ks. 6 wraz z kontynuacją / wyd. Kazimierza Józefa Turowskiego. Sanok : Karol Pollak, 1856. - [3], 1224-1790, LXXV s. ; 19 cm.

1. Historiografia 2. Polska – 10-16 w.

30. **BIESZK, Janusz**: Zamki państwa krzyżackiego w Polsce / Janusz Bieszk. Warszawa : Bellona, 2010. - 416 s., [48] s. tabl. : il. kolor. ; 24 cm.

Bibliogr. s. 383-392. Indeks.

1. Krzyżacy – budownictwo 2. Zamki krzyżackie

31. **BIKONT, Piotr (1955-)**: 1410, czyli Grunwald w teatrze / o najnowszym przedstawieniu "1410" Stowarzyszenia Teatralnego Badów z jego reżyserem Piotrem Bikontem rozmawia Jarosław Krawczyk. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 112

1. Długosz, Jan (1415-1480) - twórczość 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Teatr

32. **BIRUKOVA, Nina Ur'evna**: 101 arcydzieł dawnych mistrzów XV-XVIII wieku ze zbiorów Państwowego Ermitażu w Sankt Petersburgu : uzbrojenie - broń - tapiserie : katalog wystawy 15 czerwca - 12 listopada 2002 r. / [aut. katalogu Nina J. Birjukova, Jurij A. Miller, Jurij G. Jefimov ; tl. Hanna Fortuna et al.] ; Muzeum Zamkowe w Malborku. Malbork : Muzeum Zamkowe, 2002. - 221 s. : il. ; 28 cm.

Bibliogr. s. 157-158.

ISBN 83-86206-54-3

1. Muzeum Zamkowe (Malbork) – wystawy 2. Broń - 15-18 w. 3. Tapiserie - 15-18 w. 4. Zbroja – 15-18 w. 5. Katalogi wystaw

33. **BISKUP, Marian (1922-)**: Dzieje zakonu krzyżackiego w Prusach : gospodarka, społeczeństwo, państwo, ideologia / Marian Biskup, Gerard Labuda. Gdańsk : Wydawnictwo Morskie, 1986. - 624 s., [56] s. tabl. : faks., szkic ; 25 cm.

ISBN 83-215-7220-0

1. Krzyżacy – 12-16 w. 2. Krzyżackie, państwo – historia

[CBW sygn. 400972]

[CBW sygn. 401178]

34. **BISKUP, Marian (1922-)**: Dzieje zakonu krzyżackiego w Prusach : gospodarka, społeczeństwo, państwo, ideologia / Marian Biskup, Gerard Labuda. [Wyd. 2]. Gdańsk : Wydawnictwo Morskie, 1988. - 624 s., [56] s. tabl. : faks., fot., mapy, pl., portr. ; 25 cm. Seria Monografii Pomorskich Uwagi bibliogr. s. 516-553. - Indeksy.

ISBN 83-215-7238-3

1. Krzyżacy – 12-16 w. 2. Krzyżackie, państwo – historia

35. **BISKUP, Marian (1922-)**: Echa bitwy grunwaldzkiej i oblężenia Malborka w niemieckiej gałęzi Zakonu Krzyżackiego w lecie 1410 roku / Marian Biskup. // *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*. - 1983, nr 4, s. 411-424 Zsfg.

1. Krzyżacy 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Bitwa 1410 r. o Malbork

36. **BISKUP, Marian (1922-)**: Grunwaldzka bitwa : geneza - przebieg - znaczenie - tradycje / Marian Biskup. Warszawa : Interpress, 1991. - 211, [1] s., [40] s. tabl., [6] s. map. : il. ; 20 cm. Panorama Dziejów Polski. Fakty i Mity [t. 6]

Bibliogr. s. 207-[212].

ISBN 83-223-2533-9

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Tradycja 4. Polska – historia – 15 w.

[CBW sygn. 229313]

[CBW sygn. Arch. 229312]

37. **BISKUP, Marian (1922-)**: Najnowsze prace zachodnio-niemieckie nad historią zakonu krzyżackiego / Marian Biskup. // *Kwartalnik Historyczny*. - 1957, nr 6, s. 204-211

1. Krzyżacy 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Historiografia

38. **BISKUP, Marian (1922-)**: Najnowsze prace zachodnio-niemieckie nad historią zakonu krzyżackiego /

Marian Bi skup. // *Państwo i Prawo*. - 1958, z. 5/6, s. 1030

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

39. BISKUP, Marian (1922-): Nowe spojrzenie na Grunwald / Marian Biskup. // *Pomorze*. - 1960, nr 14

1. Krzyżacy 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
3. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 4. Historiografia

40. BISKUP, Marian (1922-): Stan badań nad bitwą grunwaldzką / Marian Biskup. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1991, T. 1, s. 11-23

Zsfg.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Historiografia

41. BISKUP, Marian (1922-): Velikaâ vojna Polši i Litvy s Tevtonskim ordenom (1409-1411 gg) v svete novejšich issledovanij / M. Biskup. // *Voprosy Istorii*. - 1991, nr 12, s. 14-22

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Historiografia

42. BISKUP, Marian (1922-): Wielka Wojna z Krzyżakami na Pomorzu i Kujawach / Marian Biskup. // *Pomorze*. - 1960, nr 21

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

43. BISKUP, Marian (1922-): Z badań nad Wielką Wojną z Zakonem Krzyżackim / Marian Biskup. // *Kwartalnik Historyczny*. - 1959, nr 3, s. 671-712

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Historiografia

44. BISKUP, Marian (1922-): Znaczenie zwycięstwa grunwaldzkiego : z perspektywy 570 - lecia / Marian Biskup. // *Gazeta Olsztyńska*. - 1980, nr 176

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

45. Bitwa o mit : Grunwald 1410-2010. // *Forum*. - 2010, nr 28, s. 48-51
Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Świadomość społeczna

Na podst. www.e-stredovek.cz.

46. Bitwa pod Grunwaldem : Ikono- grafia i ideologia pomiędzy 500. i 600. rocznicą : przewodnik po wystawie / aut. scenariusza wystawy i tekstu przewodnika Małgorzata Gałęziowska ; oprac. graf. Tadeusz Burniewicz. Ostróda : Muzeum w Ostródzie, 2010. - 23 s. : il. ; 21x20 cm.

Bibliogr. s. 23.

1. Muzeum (Ostróda) – wystawy 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

Wystawa ze zbiorów Muzeum w Ostródzie.

47. Bitwa pod Grunwaldem 15 lipca 1410 / [aut.:] Rafał Jaworski [et al.]. // *Rzeczpospolita*. - 2006, dodatek "Zwycięstwa oręża polskiego", nr 3, s. 1-16

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

48. Bitwa pod Grunwaldem. Kraków, 1878. [druk.:] Drukarnia "Czasu". - 20 s. ; 18 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

[CBW sygn. 303179]

49. Bitwa pod Koronowem 10. X. 1410 : Materiały z sesji naukowej zorganizowanej w Bydgoszczy w 550 rocznicę bitwy / red. nauk. Andrzej Tomczak. Warszawa : Wydawnictwo MON, 1961. - 90, [1] s. : [3] map., [5] tabl. Bydgoskie Towarzystwo Naukowe. Wydział Nauk Humanistycznych Dod. częściowo w jęz. łac.

1. Bitwa 1410 r. pod Koronowem 2. Koronowo (woj. kujawsko-pomorskie)

[CBW sygn. 117794]

[CBW sygn. Arch. 117925]

50. BŁACHUT, Władysław:

W rocznicę Grunwaldu / Władysław Błachut. // *Wieści*. - 1965, nr 29, s. 1

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

51. BŁAZIAK, Maria:

Miscelanea grunwaldzkie / Maria Błaziak. // *Uniwersalizm i regionalizm w kronikarstwie Europy Środkowo-Wschodniej : średniowiecze - początek czasów nowożytnych*. - Lublin, 1996. S. 216-232

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Kronika

52. BOBRZYŃSKI, Michał:

Dzieje Polski w zarysie. T. 1 / Michał Bobrzyński. Wyd. 5. Jerozolima : "W drodze", 1944. - 292 s. ; 24 cm.

1. Polska – historia – do 15 w.

[CBW sygn. Arch. 443603]

53. BOGACKI, Michał (historia):

Oblężenie Malborka w 1410 roku w świetle historiografii polskiej / Michał Bogacki. // *Studia z Dziejów Polskiej Historiografii Wojskowej*. - 2009, t. 11, s. 65-94

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Historiografia 3. Bitwa 1410 r. o Malbork

54. BOGORYA, Jaroslas:

La bataille de Grunwald / par Jaroslas Bogorya. Paris : imp. Schmidt, 1878. - 36 s. ; 20 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

55. BOOCKMANN, Hartmut

(1934-1998): Zakon Krzyżacki : dwa-nastcie rozdziałów jego historii / Hartmut Boockmann ; przełożył Robert Traba ; Niemiecki Instytut Historyczny. Warszawa : Volumen ; NIH, 1998. - 395 s., [24] s. tabl. : il., m. ; 24 cm.

Nota bibliogr. - Indeksy.

1. Krzyżacy – 12-16 w. 2. Krzyżackie, państwo - 14-16 w.

56. BORCHERT, Hans Joachim:

Marienburger Geschichtsbuch : Daten, Ereignisse und Namen / Hans Joachim Borchert. Frankfurt/Main : Fischer Rita G., 2006. - 543 s. : il.

1. Krzyżacy – budownictwo 2. Malbork (woj. pomorskie) – historia 3. Malbork (woj. pomorskie) – zamek

57. BORDZIŁOWSKI, Jerzy (1900-

-1983): O grunwaldzkiej strategii i taktyce / Jerzy Bordziłowski. // *Żołnierz Wolności*. - 1960, nr 167, s. 3

Il, rys.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

58. BORGOSZ, Józef (1928-):

Jak przygotować zaopatrzenie wojska w bitwie pod Grunwaldem : tyły i zaopatrzenie / Józef Borgosz. // *Wojsko Polskie*. - 1956, z. 17, s. 125-128

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

59. BORKOWSKI, Jacek:

Krótką historia Zakonu Krzyżackiego w Prusach / Jacek Borkowski. Warszawa : JB-Studio, 2001. - [20] s. : fot., mapa ; 21x11cm. Bibliogr.

ISBN 83-914664-4-2

1. Krzyżacy – 12-16 w. 2. Krzyżackie, państwo – historia 3. Wydawnictwa popularne

60. BORKOWSKI, Robert (litera

tura piękna): Serce Zakonu / Robert Borkowski. Poznań : Zysk i Spółka, 2010. – 460 s. ; 24 cm.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. o Malbork 3. Powieść polska

61. BORTNOWSKI, Władysław

(1913-1987): Bitwa pod Grunwaldem : szkic historyczno-wojskowy / Władysław Bortnowski. Warszawa : Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1951. - 53, [2] s., [1] k. tabl. : il., map. ; 21 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

[CBW sygn. 334751]

[CBW sygn. Arch. 111746]

62. **BORTNOWSKI, Władysław (1913-1987):** Przepawy przed bitwą pod Grunwaldem / Władysław Bortnowski // *Bellona*. - 1949, z. 1/2, s. 121-127
Szkic.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Przepawy (wojsk.)

63. **BRATKOWSKI, Jan (1888-1929):** Album Grunwald : szkic historyczny / oprac. Jasław z Bratkowa. Tanie wyd. Poznań : Polsko-Katolicka Księgarnia Nakładowa Z. Rzepeckiego i Ski, [ca 1910]. - [4], 191, [1] s., 19 k. tabl. : il. ; 20 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

64. **BRATKOWSKI, Jan (1888-1929):** Album jubileuszowy Grunwald / szkic historyczny oprac. Bratkowski. Po znań : Polsko-Katolicka Księgarnia Nakładowa Z. Rzepeckiego i Ski, 1910. - [4], 344 s., [23] s. tabl. : il. ; 20 x 29 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Albumy

Na k. tyt. pseud. aut.: Jasław z Bratkowa.
[CBW sygn. 44513]
[CBW sygn. 101821]
[CBW sygn. 30927]
[CBW sygn. G-712]

65. **BRATKOWSKI, Jan (1888-1929):** Grunwald 1410-1910 : szkic historyczny / Jasław z Bratkowa [pseud.]. Reprint. Pelplin : Wydawnictwo Bernardinum, 2010. - 348 s. : il. ; 18,5 x 28,5 cm.

ISBN 978-83-403795-1-7

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Albumy

66. **BRATKOWSKI, Jan (1888-1929):** Jubilejní album Grunwald / napsal Jasław z Bratkowa ; z polštiny přel. Bořivoj Prusík. Poznań ; Praha : Z. Rzepecki, 1910. - 331 s. : il.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Albumy

67. **BRYLIŃSKI, Janusz:** Grunwaldzki granit : Dzieje pomników na Polach Grunwaldu od 1910 r. / Janusz Bryliński. // *Gazeta Olsztyńska*. - 1983, nr 66

Il.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Pomniki

68. **BRZEZIŃSKI, Andrzej:** Kawalek średniowiecza / Andrzej Brzeziński. // *Mówią Wieki*. - 2002, nr 9, s. 54-55

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody 2. Grupy rekonstrukcji historycznej 3. Tradycje wojskowe – Polska

Dni Grunwaldu 2002 r.

69. **BRZOSTEK, Błażej (1977-):** Po nowym Grunwaldzie / Błażej Brzostek. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 106-111

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Propaganda - Polska - 1944-1989 r.

70. **BRZOZOWSKI, Andrzej (historia):** Angielczycy zachodzą nas z prawa! - czyli o gościach zakonu / Andrzej Brzozowski. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 19-24

Fot., rys.

1. Krzyżacy – 14-15 w. 2. Wyprawy krzyżowe 3. Rycerstwo – krzyżackie, państwo – 14-15 w. 4. Cudzoziemcy

71. **BRZOZOWSKI, Andrzej (historia):** Jedyna taka bitwa / Andrzej Brzozowski. // *Mówią Wieki*. - 2004, nr 8, s. 21

Fot.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka - bitwy 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody 3. Grupy rekonstrukcji historycznej

72. **BRZUSTOWICZ, Grzegorz Jacek (1964-):** O udziale księcia szczecińskiego Kazimierza V w bitwie pod Grunwaldem / Grzegorz Jacek

Brzustowicz. // *Przegląd Zachodniopomorski*. - 2006, z. 3, s. 21-45

II.

1. Kazimierz V (książe szczeciński ; ca 1380-1435) 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

73. **BUES, Almut:** Trzecia Rzesza i Jagiellonowie / Almut Bues ; przełożył Michał Czajkowski. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 100-104
Fot.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Znaczkę pocztowe polskie 4. Polska – a Niemcy - 1918-1939 r.

74. **BUJAK, Adam (1942-):** Chwała Grunwaldu / fot. Adam Bujak ; tekst główny Krzysztof Ożóg ; red., opisy, kompozycja Leszek Sosnowski. Kraków : Wydawnictwo Biały Kruk, 2010. - 296 s. : il. ; 24 x 31 cm.
ISBN 978-83-7553-085-8

1. Fotografia polska 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – w fotografii 3. Albumy

75. **BUJAK, Adam (1942-):** The Glory of Grunwald / fot. Adam Bujak ; tekst główny Krzysztof Ożóg ; red., opisy, kompozycja Leszek Sosnowski. Kraków : Wydawnictwo Biały Kruk, 2010. - 296 s. : il. ; 24 x 31 cm.

1. Fotografia polska 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – w fotografii 3. Albumy

76. **BUKOWIECKA, Zofia (1844-1920):** W pięćsetną rocznicę zwycięstwa Grunwaldzkiego / Zofia Bukowiecka. Po znań : Sekcja Kulturalna „Straży”, 1910. - 24 s. ; 20 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

77. **BUMILLER, Casimir:** Konrad und Ulrich von Jungingen : Beiträge zur Biographie der beiden Deutschordenshochmeister / Casimir Bumiller, Magdalene Wulfmeier. Horb/Neckar : Geiger-Verlag, 1995. - 51 s.

1. Jungingen, Ulrich von (ca 1360-1410) 2. Jungingen, Konrad von (ca 1355-1407) 3. Krzyżacy – 14-15 w.

78. **By** czas nie zaćmil i niepamięć : wybór kronik średniowiecznych : Gall, Mistrz Wincenty zw. Kadłubkiem, Kronika Wielkopolska, Kronika Oliwska, Kronika Krakowska, Janko z Czarnkowa, Kronika Książąt Polskich, Długosz, Kallimach / oprac. Antonina Jelicz ; [kroniki z łac. tł. Roman Grodecki i in.]. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1975. - 341, [3] s. : il. (w tym kolor.) ; 26 cm.

1. Polska – do 15 w. 2. Źródła historyczne

79. **ČAPAITĖ, Rūta:** Žalgirio laikų Lietuva ir jos kaimynai / Sudarytojai Rūta Čapaitė, Alvydas Nikžentaitis. Vilnius : Academia, 1993. - 251 s. : fot., rys. ; 20 cm. Acta Historica Universitatis Klaipedensis, 1392-4095 ; 1

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Litwa - 15 w. 4. Polska – 15 w. 5. Materiały konferencyjne Litwa i jej sąsiedzi w epoce bitwy pod Grunwaldem.

80. **CETERA, Bronisław:** Bitwa grunwaldzka w świetle reguł wojennych traktatu Wegecjusza / Bronisław Cetera. // *Rocznik Olsztyński*. - 1968, T. 8, s. 199-231

II.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka - bitwy

81. **CHABANIER, Jean:** Tannenberg 1410 / Jean Chabanier. // *Revue Historique de l'Armée*. - 1961, T. 17, nr 2, s. 3-25

II.

Bibliogr. s. 24.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka – bitwy

82. **CHŁOPOCKA, Helena:** Nieznana na kronika sporów polsko-krzyżackich w latach 1308-1420 / Helena Chłopocka. // *Zapiski Historyczne Pomorza*. - 2000, z. 2, s. 127-156

1. Biblioteka Czartoryskich (Kraków) – zbiory 2. Krzyżacy - 14-15 w. 3. Polska - 14-15 w. 4. Krzyżackie, państwo – 14-15 w. 5. Źródła historyczne

Kodeks Sędziwoja z Czechla.

83. CHODYŃSKI, Antoni Romuald (1945-): Broń i barwa w czasach krzyżackich od XIII do połowy XVI wieku : przewodnik po wystawie / Antoni Romuald Chodyński. Malbork : Muzeum Zamkowe, 2003. - 103 s., [1] k. tabl. skl. : fot., rys. (w tym kolor.) ; 24 cm.

Bibliogr. s. 99-102.

ISBN 83-86206-66-7

1. Muzeum Zamkowe (Malbork) – wystawy 2. Broń - 13-16 w. 3. Wojsko - Polska - 14-16 w. 4. Malbork (woj. pomorskie) – wystawy – od 2001 r. 5. Katalogi wystaw

84. CHODYŃSKI, Antoni Romuald (1945-): Rejzy krzyżackie na Litwę i Żmudź według kroniki Wiganda z Marburga / Antoni Romuald Chodyński. // *Studia Zamkowe*. - 2006, t. 2, s. 5-14

M.

1. Wigand von Marburg (1311-1394). Chronik 2. Historiografia 3. Litwa – 14-15 w. 4. Żmudź (Litwa) - 13-15 w.

85. CHODYŃSKI, Antoni Romuald (1945-): Zbrojownie malborskie : katalog wybranych obiektów ze zbiorów Muzeum Zamkowego w Malborku / Antoni Romuald Chodyński. Malbork : Muzeum Zamkowe, 1978. - 127, [1] s. : il. 3 tab. err. ; 24 cm.

1. Muzeum Zamkowe (Malbork) – zbiory 2. Broń - zabytki - 15-18 w. 3. Zbroja - 15-18 w. 4. Katalogi zbiorów

86. CHOJNACKA, Jadwiga: Materiały do bibliografii Grunwaldu / Jadwiga Chojnacka, Władysław Chojnacki. // *Rocznik Olsztyński*. - 1960, T. 3, s. 325-349

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

87. CHRUŠČOV-SOKOLNIKOV, Gavrill Al: Griunvaldas : dviej dali istorinis romanai / G. Chruščiovas-Sokolnikovas ; [iż rus~9 k. laisvai vertė O. Pleiryte-Pu- idiene]. 2-asis leid. Vilnius : "Mintis", 1992. - 366, [2] s. : il. ; 21 cm.

ISBN 5-417-00628-9

1. Literatura litewska – 20 w. 2. Powieść litewska – 20 w. 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 4. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

[CBW sygn. 415643]

88. CHURSKI, Zygmunt: Krajobraz Pól Grunwaldzkich w początkach XV wieku / Zygmunt Churski. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1994, T. 3, s. 15-31

II.

Zsfg.

1. 15 w. 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Grunwald (woj. warmińsko-mazurskie ; okręg)

89. CIECHANOWSKI, Jan Mieczysław (1930-): Grunwald był ważnym, chociaż niewykorzystanym zwycięstwem / Jan Ciechanowski ; rozm. przepr. Agaton Koziński. // *Polska (Metrop. Warsz.)*. - 2010, nr 149, dod. Forum, s. I-II

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Świadomość społeczna – Polska

90. CITKO, Lila: "Kronika Bychowca" na tle historii i geografii języka białoruskiego / Lila Citko. Białystok : Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2006. - 510 s. ; 24 cm.

1. Hronika Byhauca 2. Hronika Byhauca – język 3. Historiografia – 10-16 w.

91. CJAROCHÍN, Stanisłati: Slavutyja advagaj na vajne : da 580-goddzija Grunvaldskaj Bitvy (1410-1990 gg.) / Stanisłau Cjarochin. Mińsk : "Golas Radzimy", 1991. - 77, [3] s. ; 17 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

92. **Cronica conflictus Wladislai regis Poloniae cum Cruciferis anno Christi 1410** / z rękopisu Biblioteki Kórnickiej wyd. Zyg munt Celichowski. Poznań : Biblioteka Kórnicka, 1911. - [2], 31 s., 10 k. tabl. ; 18 cm.

1. Biblioteka Kórnicka PAN - zbiory 2. Cronica conflictus Wladislai Poloniae regis cum Cruciferis anno Christi 1410 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 4. Rękopisy łacińskie – Polska – 15 w. 5. Źródła historyczne

[CBW sygn. 301393]

93. **CZACHOROWSKI, Antoni:** Rola króla Władysława Jagielly w pertraktacjach polsko-krzyżackich przed Wielką Wojną / A. Czachorowski. // Acta Universitatis Nicolai Copernici. Historia. - 1982, R. 18, s. 13-37

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Polska – polityka – krzyżackie, państwo – 14-15 w. 4. Krzyżackie, państwo – polityka – Polska - 14-15 w.

94. **CZAJA, Roman (1960-):** Krzyżacy to my / Roman Czaja ; rozm. przepr. Natalia Waloch. Kto jest kim na obrazie Jana Matejki. Cz. 1 / Roman Daszczyński. // *Gazeta Wyborcza*. - 2010, nr 158, s. 18-19

1. Matejko, Jan (1838-1893). Bitwa pod Grunwaldem 2. Krzyżacy 3. Malarstwo polskie – historia – 19 w.

95. **CZARKOWSKA, Iwona:** Bolek i Lolek wśród rycerzy / [Iwona Czarkowska ; il. Agnieszka Sakra, Maciej Sojka]. Bielsko-Biała : Wydawnictwo Dragon, 2009. – 31, [1] s. : il. kolor. ; 31 cm. Książki bez Przemocy

Nazwy aut. i il. na s. red.
ISBN 978-83-61582-49-6 :

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wydawnictwa dla dzieci i młodzieży

96. **CZERKAWSKI, Andrzej (1924-2003):** Grunwald / Andrzej Czerkowski, Marek Dunin-Wąsowicz. Warszawa :

Rada Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa : Sport i Turystyka, 1969. - [12] k. : il. ; 18 cm.

Nazwa aut. na s. 4 okł.

1. Muzeum Bitwy Grunwaldzkiej (Stębark)
2. Stębark (woj. warmińsko-mazurskie) – muzealnictwo

97. **CZOŁOWSKI, Aleksander (1865-1944):** Grunwald 15 lipca 1410 / Aleksander Czołowski. Lwów : Gmina Królewskiego Stołecznego miasta Lwowa, 1910. - 42, [2] s. : il., tabl., pl., mapy. ; 20 cm.

1. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

[CBW sygn. 120265]

[CBW sygn. Arch. 306073]

98. **Das** Ausgabebuch des Marienburger Hauskomturs für die Jahre 1410-1420 : mit Unterstützung des Vereins für die Herstellung und Ausschmückung der Marienburg / hrsg. von Walther Ziesemer. Königsberg i. Pr. : Verlag von Thomas & Oppermann, 1911. - XXXIII, 464 s., [5] k. tabl. ; 24 cm.

1. Krzyżackie, państwo – 15 w. 2. Malbork (woj. pomorskie) – 15 w. 3. Źródła historyczne

”Księga Wydatków Komtura Zamkowego w Malborku z lat 1410-1420”.

99. **Das** Soldbuch des Deutschen Ordens 1410/1411 : die Abrechnungen für die Soldtruppen mit ergänzenden Quellen / bearbeitet und ediert von Sven Ekdahl. Köln : Duncker & Humblot GmbH, 1988. - VI, 204 s. ; 24 cm. ISBN 3-412-05285-X

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Budżet wojenny i wojskowy 3. Źródła historyczne

100. **Das** Soldbuch des Deutschen Ordens 1410/1411. Teil 2 / Sven Ekdahl. Köln : Böhlau-Verlag GmbH, 2010. - V, 408 s. ; 24 cm.

ISBN 9783412205836

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Budzet wojenny i wojskowy 3. Źródła historyczne

101. **DĄBROWSKI, Jan:** Grunwald / Jan Dąbrowski. // *Małopolskie Studia Historyczne*. - 1960, z. 1/2, s. 5-13
Toż. : "Tygodnik Powszechny" 1945, nr 17, s. 1-2

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

102. **DĄBROWSKI, Jan Konstanty:** Grunwald / Jan Konstanty Dąbrowski. [Warszawa], [1945]. - 5-13 s. ; 22 cm.

Nadb.: z Tygodnika Powszechnego. R. 1, nr 17.
1. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

[CBW sygn. Arch. 323616]

103. **DENKER, Jerzy:** Pod Grunwaldem : 1410-1910 / Jerzy Denker Kraków : nakł. aut., druk.: A. Koziński, 1910. - 29 s. ; 21 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

104. **Der Deutsche Orden in der Zeit der Kalmarer Union 1397-1521** / hrsg. von Zenon Hubert Nowak unter Mitarb. von Roman Czaja ; [Verzeichnis der Aut. Marian Arszczyński et al.] ; Universitas Nicolai Copernici. Toruń : Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 1999. - 219 s. : mapy, 1 portr. ; 24 cm. Ordines Militares 0867-2008 10

Nazwy aut. na s. 219.

W Centralnej Bibliotece Wojskowej wprowadzone jako czasopismo.

ISBN 83-231-1106-5

1. Krzyżacy – 14-16 w. 2. Unia Kalmarska

[CBW sygn. 016740]

105. **Der Ruhm Tannenbergs** / fot. Adam Bujak ; tekst główny Krzysztof Ożóg ; red., opisy, kompozycja Leszek Sosnowski ; tl. Adam Sosnowski. Kraków : Wydawnictwo Biały Kruk, 2010. - 296 s. : il. ; 24 x 31 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – w fotografii 2. Fotografia polska 3. Albumy

106. **DERDEJ, Piotr (1969-):** Koronowo 1410 / Piotr Derdej. Warszawa : „Bellona”, 2004. - 182, [2] s., [8] s. tabl : map., fot., portr ; 20 cm. Historyczne Bitwy [t. 131]

Bibliogr. s. [180]-182. ISBN 83-11-09951-0

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka – bitwy
2. Bitwa 1410 r. pod Koronowem

[CBW sygn. Arch. 234720]

[CBW sygn. 234721]

107. **DIATŁOWICKI, Tomasz:** Bitwa pod Grunwaldem / Tomasz Diatłowicki. Warszawa : Muchomor, 2010. - 49 s. ; 24 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Literatura dziecięca polska

108. **Die Hochmeister des Deutschen Ordens 1190-1994** / Hrsg. von Udo Arnold. Marburg : Elwert, 1998. - VIII, 367 s. ; 24 cm. Quellen und Studien zur Geschichte des Deutschen Ordens Bd. 40

1. Krzyżacy

109. **Die Spiritualität der Ritterorden im Mittelalter** / hrsg. von Zenon Hubert Nowak. Toruń : UMK, 1993. - 294, [1] s. : il. ; 24 cm. Ordines Militares 0867-2008 ; 7

ISBN 83-231-0375-5

1. Krzyżacy – kultura – 14-15 w. 2. Duchowość chrześcijańska – 14-15 w. 3. Zakony rycerskie

[CBW sygn. 016740]

110. **DIENSTL-DĄBROWA, Marian (1882-1957):** O "potrzebie" panoramy grunwaldzkiej / Maryan Dienstl. Warszawa : E. Wende ; Lwów : H. Altenberg, 1910. - 16 s. ; 22 cm.

Odb.: "Nowa Gazeta".

1. Styka, Adam (1890-1959) 2. Styka, Jan (1856-1925) 3. Styka, Tadeusz (1889-1954) 4. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 5. Malarstwo

polskie – historia – 19-20 w. 6. Panorama polska (mal.) – krytyka

111. **DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):**

Annales seu cronice inelytiRegni Poloniae / Jan Długosz. // *Głos Robotniczy*. - 1945, nr 26, s. 4

Fragm.: Jak walczone pod Grunwaldem.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

112. **DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):**

Banderia Prutenorum / [Jan Długosz] ; [wstęp Krzysztof Stopka ; tl. wstępu Guy Russell Torr ; tl. Banderiów z oryg. : Aleksandra Golik-Prus, Andrzej Ob-
rębski ; red. Zdzisław Pietrzyk]. Kraków : Prowincjonalna Oficyna Wydawnicza, 2009. - 95 s., [60] k. tabl. : il. ; 34 cm. Skarby Kultury i Literatury Polskiej

ISBN 978-83-88383-44-1

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Sztandary wojskowe – krzyżackie, państwo – 15 w. 3. Zdobyć wojenna – Polska – 15 w.

[CBW sygn. 1370415]

113. **DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):**

Banderia Prutenorum / Jan Długosz ; wydał Karol Górski. Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1958. - 338, [8] s., [4] s. tabl. : il., err. ; 25 cm.

K. tyt. i tekst również w jęz. łac.

1. Krzyżacy 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Sztandary wojskowe – krzyżackie, państwo – 15 w. 4. Zdobyć wojenna – Polska – 15 w.

[CBW sygn. 166460]

[CBW sygn. 168124]

[CBW sygn. 56416]

[CBW sygn. DZS 166461]

114. **DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):**

Banderia Prutenorum oder die Fahnen des Deutschen Ordens und seiner Verbündeten, welche in Schlachten und Gefechten des 15. Jahrhunderts eine Beute der Polen wurden : mit vielen Abbildungen / Jan Długosz ; Handschrift hrsg. von F.A. Vossberg. Berlin : druk.: C. Feister, 1849. - [2], 65, [1] s., [8] s. tabl. : il. ; 25 cm.

1. Krzyżacy 2. Sztandary wojskowe – krzyżackie, państwo – 15 w. 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

[CBW sygn. 325993]

115. **DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):**

Banderia Prutenorum tudzież Insignia seu clenodia Regni Poloniae / Jan Długosz ; wyd. Józef Muczkowski. Kraków : [s.n.], 1851. - 75 s., [16] k. tabl. : il. ; 22 cm. [Odb.: Józef Muczkowski: Roz-
maitości historyczne i bibliograficzne. Z. 2. Kraków 1851].

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – pamiątki

2. Heraldyka – Polska – 15 w. 3. Sztandary wojskowe – krzyżackie, państwo – 15 w. 4. Zdobyć wojenna – Polska – 15 w.

116. **DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):**

Banderia Prutenorum tudzież Insignia seu clenodia regni Poloniae / Jan Długosz ; wydał Józef Muczkowski. Kraków : Druk. Uniwersytecka, 1851. - 75., [16] s. tabl. : il. ; 25 cm.

1. Krzyżacy 2. Sztandary wojskowe – krzyżackie, państwo – 15 w. 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 4. Zdobyć wojenna – Polska – 15 w.

[CBW sygn. DZS 47141]

117. **DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):**

Bitwa Grunwaldzka : (z historii Polski) / Jan Długosz ; oprac. Jan Dąbrowski. Kraków : nakł. Krakowskiej Spółki Wydawniczej, 1921. - 142 s. ; 17 cm. Biblioteka Narodowa. Seria 1

Bibliogr. s. 48.

1. Długosz, Jan (1415-1480) – twórczość 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – historiografia 3. Historiografia polska – 15 w.

118. **DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):**

Bitwa grunwaldzka : (z historii Polski) / Jan Długosz ; oprac. Jan Dąbrowski. Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich ; Warszawa : De Agostini Polska, 2003. - LXXVI, [2], 166, [1] s. ; 20 cm. Skarby Biblioteki Narodowej

Bibliogr.

ISBN 83-04-04632-6 („Ossolineum”)

1. Długosz, Jan (1415-1480) - twórczość 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Historiografia polska – 15 w.

Wyd. oparte na publ. Krakowskiej Spółki Wydawniczej, 1925. Biblioteka Narodowa. Seria 1 nr 31.

119. DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):
Bitwa grunwaldzka : fragment / Jan Długosz. // *Wiadomości Polskie*. - 1940, nr 26, s. 2

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

120. DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):
Bitwa Grunwaldzka : z historii Polski / Jan Długosz ; oprac. Jan Dąbrowski. Wyd. 2, rozszerz. Kraków, 1925. [druk:] Krakowska Spółka Wydawnicza. - LIV, 112 s. ; 17 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

[CBW sygn. Arch. 217704]

[CBW sygn. 42336]

121. DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):
Bitwa grunwaldzka / Jan Długosz ; red. nauk. Stanisław Sierpowski ; wstęp Hanna Krzyżostaniak ; przypisy Jan Dąbrowski. Wrocław : Oficyna Wydawnicza Foka ; Kraków : przy współpr. Marketing Room Poland, 2010. - XII, 114, [1] s. ; 21 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

122. DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):
Bitwa straszna Polaków z Krzyżakami : ilustracja scen bitewnych odtworzonych na podstawie opisu Jana Długosza / wybór i przekład [z łac.] Jerzy Sikorski ; oprac. graf. Marcin Łabaj ; zdj. Witold Mierzejewski Olsztyn : Agencja WIT Witold Mierzejewski, 2010. - 93, [3] s. : fot. ; 22x24 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

123. DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):
Chorażwie krzyżackie Jana Długosza / [tł. z łac.] ; wstęp i oprac. Stefan

K. Kuczyński. Warszawa : Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1987. - 161, [3] s. : il. ; 9 cm. Bibliofilski Edycja Miniatur [t. 2]

Bibliogr. s. 159 - [162].

ISBN 83-221-0450-2

1. Krzyżacy 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Sztandary wojskowe – krzyżackie, państwo – 15 w. 4. Zdobywc wojenna – Polska – 15 w.

[CBW sygn. 226916]

[CBW sygn. Arch. 226915]

124. DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):
Grunwaldska bitwa / J. Długosz ; wydanie przygotowało G.A. Stratanovskij, B.V. Kazanskij, L.V. Razumovskaa. Sankt Petersburg : Nauka, 2007. - 211 s.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

125. DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):
Grunwaldska bitwa / Jan Długosz ; wyd. przygotowało G. A. Stratanovskij, B. V. Kazanskij, L. V. Razumovskaa. Moskwa : Izdatel'stvo Akademii Nauk SSSR, 1962. - 211, [3] s. : il. ; 23 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

[CBW sygn. 90755]

126. DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):
Jana Długosza Banderia Prutenorum / wyd. Karol Górski ; przekł. wstępu i objaśn. na łac. Gabriela Pianko, Lidia Winniczuk ; oprac. graf. Marek Rudnicki. Warszawa : Państw. Wydaw. Naukowe, 1958. - 338, [6] s., [5] s. tabl. : il., err. ; 25 cm.

Oryg. łac. i tł. pol. - 2 s. tyt. łac.

Indeksy.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Heraldyka – 15 w. 3. Sztandary wojskowe – krzyżackie, państwo – 15 w. 4. Zdobywc wojenna – Polska - 15 w.

127. DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):
Jana Długosza Banderia Prutenorum tudzież ; Insignia seuclenodia Regni Poloniae / Jan Długosz ; wyd. Józef

Muczkowski. Warszawa : Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe : na zam. Zrzeszenia Księgarstwa, 1987. - 75 s., [16] k. rys. (w tym kolor.) ; 20 cm.

Przedr. fotooffs., oryg. : Kraków : w Drukarni Uniwersyteckiej, 1851. - Tekst łac., koment. pol.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Heraldyka – 15 w. 3. Sztandary wojskowe – krzyżackie, państwo – 15 w. 4. Zdobyć wojenna – Polska – 15 w.

128. DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):

Jana Długosza chorągwie grunwaldzkich zwycięzców / wstęp i oprac. Stefan K[rzysztof] Kuczyński ; chorągwie rysował Szymon Kobyliński. Warszawa : Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1989. – 157, [3] s. : il. kolor. ; 8 x 7 cm.

Opisy chorągwi przejęte z tłumaczenia z łac. Roczników J. Długosza.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Heraldyka – 15 w. 3. Sztandary wojskowe – krzyżackie, państwo – 15 w. 4. Zdobyć wojenna – Polska – 15 w.

129. DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):

Jana Długosza chorągwie krzyżackie / [tl. z łac.] ; wstęp i oprac. Stefan K[rzysztof] Kuczyński. Warszawa : Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1987. - 161, [3] s. : il. ko lor. ; 9 x 6 cm. Bibliofilka Edycja Miniatur Wydawnictw Artystycznych i Filmowych

Oryg. : „Banderia Prutenorum”.

Bibliogr. s. 159-[162].

83-221-0450-2

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – pamiątki 2. Heraldyka – 15 w. 3. Sztandary wojskowe – krzyżackie, państwo – 15 w.

[CBW sygn. 226915 Arch]

[CBW sygn. 226916]

130. DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):

Joannis Dlugossii Senioris Canonici Cracoviensis Opera omnia = Jana Długosza kanonika krakowskiego dzieła wszystkie. Vol. 1, Vita S. Stanisłai : vita B. Kunegundis : vitae episcoporum poloniae : vita Sbignei de Oleśnica cardinalis : Clenodia. Banderia Prute-

norum : Epistolae / ad fidem veterimorum librorum manuscriptorum recenserunt Ingatius Polkowski et Żegota Pauli ; a cura Alexandri Przeddziecki ed. Cracoviae : [s.n.], 1887. - [4], 4, [1] s., s. VI-XXII, [2], XVI, 638, [2], XXVII s. ; 27 cm.

1. Heraldyka – 15 w. 2. Sztandary wojskowe – krzyżackie, państwo – 15 w. 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – pamiątki 4. Zdobyć wojenna – Polska – 15 w.

131. DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):

Roczniki czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego. T. 6, 1370-1405 / Jana Długosza ; [kom. red. Krystyna Pieradzka ; oprac. tekstu łac. Danuta Turkowska, i Maria Kowalczyk ; tl. z jęz. łac. Julia Mrukówna ; red. t. Zbigniew Pierzanowski]. Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1981. - 383, [4] s. : err. ; 26 cm.

K. tyt. także w jęz. łac.

1. Polska – historia – 14-15 w.

[CBW sygn. 98769 T. 6]

[CBW sygn. 98770 T. 6]

132. DŁUGOSZ, Jan (1415-1480):

Spotkanie się i bitwa straszna Polaków z Krzyżakami 15 lipca 1410 roku / Jan Długosz ; wybór i przekł. [z łac.] Jerzy Sikorski ; oprac. graf. Mieczysław Romańczuk. Olsztyn : Muzeum Warmii i Mazur, 1988. – 54, [2] s. : il. ; 23 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

[CBW sygn. Arch. 338736]

133. DOBRACZYŃSKI, Jan:

Zwycięstwo pod Grunwaldem i przegrany pokój / Jan Dobraczyński. // Barwy. - 1969, nr 24, s. 8

Fragm. "Szkiców historycznych".

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

134. DOBRY, Artur: Conservatio pro memoria : dzieje odbudowy zamku malborskiego : informator wystawy czasowej / Artur Dobry ; Muzeum

Zamkowe w Malborku. Malbork : MZ, 2003. - 60 s. : il., portr. ; 24 cm.

Wybrana literatura s. 26-27.

ISBN 83-86206-61-6

1. Muzeum Zamkowe (Malbork) – wystawy
2. Zamki i pałace – ochrona i konserwacja – Polska – 19-20 w. 3. Malbork (woj. pomorskie) – zamek– ochrona i konserwacja 4. Malbork (woj. pomorskie) – wystawy – od 2001 r.
5. Katalogi wystaw

135. **Dokumenty** do dziejów Kujaw i ziemi dobrzyńskiej XIV-XIX w / wyd. Zenon Guldon [et al.]. Warszawa ; Poznań : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1974. - 87, [1] s. : il. ; 24 cm. Tekst dok. część. łac.

1. Dobrzyńska, Ziemia – 14-19 w. 2. Kujawy – 14-19 w.

136. **DOMAŃSKA, Hanna:** Zespól umocnień Malborka z XIII-XV wieku / H. Domańska. // *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki*. - 1877, t. 22, s. 3-18

1. Zamki krzyżackie 2. Malbork (woj. pomorskie) – budownictwo – historia

137. **DREJ, Szymon:** Archeolog pod Grunwaldem / Szymon Drej. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 54-59

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Archeologia

138. **DUDZIK, Marian:** L'itinéraire de Grunwald / [Marian Dudzik ; trad. Kazimiera Bielawska]. Warszawa : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1976. - 30, [2] s., [2] k. tabl. kolor. : il., 3 mapy ; 22 cm.

Tyt. oryg.: [Szlak Grunwaldzki, 1976]. Opis wg okł.

1. Grunwald (woj. warmińsko-mazurskie ; okręg) 2. Przewodniki turystyczne

139. **DUDZIK, Marian:** Szlak Grunwaldzki / [Marian Dudzik]. Warszawa : Krajowa Agencja Wydawnicza,

1976. - 30, [2] s., [2] k. tabl. kolor. : il., 3 mapy ; 22 cm.

Opis wg okł.

1. Podróże wojskowo-historyczne – Polska 2. Grunwald (woj. warmińsko-mazurskie ; okręg)
3. Przewodniki turystyczne

140. **DUDZIK, Marian:** The Grunwald Route / [Marian Dudzik ; transl. Maria Paczyńska]. Warszawa : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1976. - 31, [1] s., [2] k. tabl. kolor. : il., 3 mapy ; 22 cm.

Tyt. oryg.: [Szlak Grunwaldzki, 1976]. - Opis wg okł.

1. Przewodniki turystyczne 2. Grunwald (woj. warmińsko-mazurskie ; okręg)

141. **DUKSZTA, Mieczysław (ca 1800-ca 1900):** Bitwa pod Grunwaldem dnia 15 lipca 1410 r / Mieczysław Duksza pseud. Zenobiusz Mieszko. Lublin, 1908. [druk.:] Drukarnia „Polaka-Katolika”. – 32 s.

Współopr. z sygn. 225728 A.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Grunwald (woj. warmińsko-mazurskie) – historia [CBW sygn. 225728 F]

142. **DYMEK, Benon (1934-):** Mazowsze a Grunwald / Benon Dymek. // *Rocznik Żyrardowski*. - 2002, t. 1, s. 99-112

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Krzyżackie, państwo – a Mazowsze – 14-15 w. 3. Mazowsze – a krzyżackie, państwo – 14-15 w.

143. **Echa** grunwaldzkie: 1410-1910: w pięćsetną rocznicę pogromu Krzyżaków / odp. red. i wyd. Józef Paderewski. Wydaw. pamiątkowe popularno-historyczne ilustrowane. [Kraków] : J. Paderewski, [1910]. - 48 s. : il. ; 25 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

144. **Echa** i owoce / Oprac. R.R. // *Żołnierz Polski*. - 1987, dod. spec., s. 10, 23 Dod. spec. Żołnierza Polskiego zawiera artykuły o Grunwaldzie.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

145. **EHRlich, Ludwik (1889-1968)**.: Paweł Włodkowiec i Stanisław ze Skarbimierza / Ludwik Ehrlich. Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1954. - 237, [1] s. : faks. ; 22 cm. Bibliogr. s. 229-[233].

1. Dyplomacja polska – 15 w. 2. Prawo międzynarodowe – 15 w. 3. Polska – polityka – 15 w.

[CBW sygn. 157197]

[CBW sygn. 157198]

[CBW sygn. 161163]

146. **EHRlich, Ludwik (1889-1968)**.: Rektor Paweł Włodkowiec, rzecznik obrony przeciw Krzyżakom / Ludwik Ehrlich. Kraków : Uniwersytet Jagielloński : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1963. - 72, [4] s. ; 18 cm. Wydawnictwa Jubileuszowe (Uniwersytet Jagielloński), 0083-4297 ; t. 6

1. Paweł Włodkowiec (ca 1370-ca 1435) 2. Dyplomacja polska – 14-15 w. 3. Krzyżackie, państwo – a Polska – 15 w. 4. Polska – a krzyżackie, państwo – 15 w.

147. **EKDAHL, Sven (1935-)**.: Bitwa o Grunwald / Sven Ekdahl, rozm. przepr. Krzysztof A[ndrzej] Kuczyński. // *Życie Literackie*. - 1985, nr 28, s. 1, 13

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

148. **EKDAHL, Sven (1935-)**.: Die "Banderia Prutenorum" des Jan Długosz - eine Quelle zur Schlacht bei Tannenberg 1410 : Untersuchungen zu Aufbau, Entstehung und Quellenwert der Handschrift / von Sven Ekdahl. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht, 1976. - 315 s. : il. kolor ; 25 cm. Abhandlungen der Akademie der Wissenschaften in Göttingen. Philologisch-Historische Klasse ; F. 3 Nr. 104 Miteinem Anhang : Farbige Abbildungen der 56 Banner, Transkription und Erläuterungen des Textes.

ISBN 3-525-82382-7

1. Długosz, Jan (1415-1480) – twórczość 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Sztandary wojskowe – krzyżackie, państwo – 15 w. 4. Zdobywc wojenna – Polska – 15 w.

149. **EKDAHL, Sven (1935-)**.: Die "Flucht der Litauer" in der Schlacht bei Tannenberg / Sven Ekdahl. Lampertheim : Litauisches Kulturinstitut, 1999. - 33 s.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Litwa – 15 w.

150. **EKDAHL, Sven (1935-)**.: Die Flucht der Litauer in der Schlacht bei Tannenberg / Sven Ekdahl. // *Zeitschrift für Ostforschung*. - 1963, H. 1, s. 11-19

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

151. **EKDAHL, Sven (1935-)**.: Die Schlacht bei Tannenberg 1410 : Quellenkritische Untersuchungen. Bd. 1, Einführung und Quellenlage / Sven Ekdahl. Berlin : Duncker & Humblot GmbH, 1982. - 378 s.

ISBN 9783428053766

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

152. **EKDAHL, Sven (1935-)**.: Die Schlacht bei Trannenberg 1410 : Quellenkritische Untersuchungen / Sven Ekdahl. Berlin, 1982. -

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

Rec.: Śliwiński, Józef // *Przegląd Humanistyczny*. 1984, nr 4, s. 160-164

Polem.: Biskup, Marian // *Zapiski Historyczne Pomorza*. 1984, z. 4, s. 137-149

153. **EKDAHL, Sven (1935-)**.: Die Schlacht von Tannenberg und ihre Bedeutung in der Geschichte des Ordensstaates / Sven Ekdahl. // *Deutsche Ostkunde*. - 1989, H. 2, s. 63-80

Mapy

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Krzyżackie, państwo

154. **EKDAHL, Sven (1935-):** Ein Brief des Ritters Luppold von Köckritz an Hochmeister Ulrich von Jungingen vom April 1410 / Sven Ekdahl. // *Prusy - Polska - Europa : studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesno-średniowiecznych*. - Toruń, 1999. S. 231-247

1. Jungingen, Ulrich von (ca 1360-1410)
2. Köckritz, Luppold von 3. Krzyżacy

155. **EKDAHL, Sven (1935-):** Grunwald 1410 : Studia nad tradycją i źródłami / Sven Ekdahl ; tl. Maciej Dorna. Kraków : Wydawnictwo Avalon, 2010. – 352 s. ; 24 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Tradycja
3. Źródła historyczne

156. **EKDAHL, Sven (1935-):** Kilka uwag o Księdze żoldu Zakonu Krzyżackiego z okresu "Wielkiej Wojny" 1410-1411 / Sven Ekdahl. // *Zapiski Historyczne Pomorza*. - 1968, z. 3, s. 111-130

Tab.

1. Krzyżacy - 15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Uposażenie wojskowe – 15 w.

157. **EKDAHL, Sven (1935-):** Pobojowisko grunwaldzkie i okolica w XV i XVI stuleciu / Sven Ekdahl, tl. Ryszard Walczak, Michael Müller, Monika Müller. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1994, T. 3, s. 61-118

Zsfg.

1. 15-16 w. 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
3. Grunwald (woj. warmińsko-mazurskie ; okreg)

158. **EKDAHL, Sven (1935-):** St Birgitta of Sweden, the Battle of Tannenberg (Grunwald) and the Foundation of the Monastery Triumphus Mariae in Lublin / Sven Ekdahl. // *Między Śląskiem a Wiedniem : księga jubileuszowa z okazji 60. urodzin prof. dr. hab. Krzysztofa A. Kuczyńskiego*. - Płock, 2008. S. 287-301

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Brygida (św. ; 1303-1373) 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 4. Zakony żeńskie 5. Lublin (woj. lubelskie) – kościół Wniebowzięcia NMP

159. **EKDAHL, Sven (1935-):** Tannenberg / Grunwald : Ein politisches Symbol in Deutschland und Polen / Sven Ekdahl. // *Deutscher Orden 1190-1990*. - Lüneburg, 1997. S. 241-302

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Symbole – Polska 3. Symbole – Niemcy

160. **EKDAHL, Sven (1935-):** Tannenberg / Grunwald ein politisches Symbol in Deutschland und Polen / Sven Ekdahl. // *Journal of Baltic Studies*. - 1991, nr 4, s. 271-324

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

161. **FAHL:** Dzieje Krzyżaków : oraz ich stosunki z Polską, Litwą i Prussami : poprzedzone rysem dziejów wojen krzyżowych. T. 1-2 / czerpane z najlepszych źródeł przez Leona Rogalskiego. Warszawa : S. Orgelbrand, 1846. - [4], 587, [1] s., [4] k. tabl. ; 23 cm.

T. 1-2 współwydane

1. Krzyżackie, państwo – 14-15 w.

162. **FILLER, Witold (1931-2009):** "Oto jest olbrzymów dzieło" : Grunwald w polskiej literaturze i sztuce / Witold Filler. Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, cop. 2005. - 152 s. : il. (w tym kolor.) ; 21 cm.

Bibliogr. s. 149-151.

ISBN 83-7441-207-0

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – w literaturze 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – w sztuce 3. Literatura polska – tematyka – 15-20 w. 4. Sztuka polska – tematyka – 19-20 w.

163. **FISCHER, Paul (1859-1931):** Tannenberg : die Schlacht bei Tannenberg-Grünfelde und Geschichte der Ostmark bis zur Marienburger Huldigung 1772 in Gesprächen und

Aufklärungsabenden / dargest. von Paul Fischer. Graudenz : Verlag von Gustav Röthes Verlagsbuchhandlung, 1910 ([s.l. : s.n.]). - 61, [1] s. : il., m. ; 22 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Krzyżackie, państwo – historia

164. **FLORÂ, B. N.:** Grunwał'dskaa bitwa / B. N. Florâ. // *Voprosy Istorii*. -1985, nr 7, s. 105-117

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

165. **FONT, Márta (1952-):** A német lovagrend alkonya / Font Márta ; [a térképet rajz. Fonyódi Valéria]. Pécs : IPTE TK Kiadói Iroda, 1997. - [4], 149, [1] s., [8] k. map zlož. : fot., mapy ; 24 cm.

Bibliogr. s. 145-147.

Dotyczy m. in. bitwy pod Grunwaldem.

ISBN 963-641-455-6

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

166. **FRAS, Zbigniew (1952-1998):** Grunwald w prasie polskiej drugiej połowy XIX wieku / Zbigniew Fras. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1992, T. 2, s. 38-52

Zsfg.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Prasa (wydawnictwa) – Polska – 19 w.

167. **FRAS, Zbigniew (1952-1998):** O Wilhelmie II, mowie malborskiej i obchodach rocznicy bitwy grunwaldzkiej w 1902 r. / Zbigniew Fras. // *Zbliżenia Polska-Niemcy*. - 1994, nr 3, s. 67-75

1. Wilhelm II (cesarz Niemiec ; 1859-1941)

2. 20 w. 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody 4. Mowy niemieckie

168. **GAGUA, Ruslan B.:** Hronika kanfliktu Vladzislava karala Polscy z Krzyżakami u hod Hrystu 1410 / Ruslan Gagua. // *Belaruskii Archeabraficy Stobodnik*. -2005, Vyp. 6, s. 61-69

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Krzyżacy - 15-16 w. 3. Wojna 1409- -1411 r. polsko-krzyżacka 4. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

169. **GAGUA, Ruslan B.:** Istočniki srażeńiâ pri Grunval'de / R. B. Gagua. // *Aktual'nyâ Problemy Gistorii Belarusi*. - 2003, č. 1, s. 201-204

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

170. **GAGUA, Ruslan B.:** Listy Âgajly i ananimnaâ "Chronika kanfliktu" âk krynicy pa dasledavannu Grunval'dskaj bitvy / R. B. Gagua. // *Gistaryčny Al'manach*. -2007, nr 13, s. 119-140

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Historiografia 4. Źródła historyczne

171. **GAGUA, Ruslan B.:** Rossijskaâ i belorusskaâ istoriografiiâ srażeńiâ pri Grunval'de / R. B. Gagua. // *Grodzenskaga Deâpžujnaga Universiteta imâ Anki Kupaly*. - 2003, nr 2, s. 15-22

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – historiografia 2. Historiografia rosyjska 3. Historiografia białoruska

172. **GAGUA, Ruslan B.:** Vâlিকাâ vajna Vâlikaga Knâstva Litojckaga i Karaleystva Pol'skaga e Teytonskim ordenam u 1409-1411 g. / R. B. Gagua. // *Gistaryčny Al'manach*. - 2007, nr 8, s. 145-166

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

173. **GAL, Marianna:** Grunwald 1410 : przewodnik dla dzieci i rodziców / Marianna Gal ; il. Ewa Brykowska-Liniecka. Warszawa : Veda Agencja Wydawnicza, 2010. – 86 s., [1] k. tabl. zlož. luzem : il. kolor. ; 22x25 cm. Polska na 6

ISBN 978-83-61932-07-9

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wydawnictwa dla dzieci

174. **GARBACIK, Józef (1907-1976).**: W 550 - lecie bitwy pod Grunwaldem / Józef Garbaciak. // *Wiadomości Historyczne*. - 1960, nr 4, s. 173-181

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

175. **GARBACIK, Józef (1907-1976).**: Zygmunt Luksemburczyk wobec Wielkiej Wojny polsko-krzyżackiej (1409-1410) / Józef Garbaciak. // *Małopolskie Studia Historyczne*. - 1960, z. 1/2, s. 15-36

1. Zygmunt Luksemburski (cesarz rzymsko-niemiecki ; 1368-1437) 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka – ocena

176. **GAWĘDA, Stanisław (1914-1994).**: Rola Krakowa w okresie przygotowań do wyprawy grunwaldzkiej / Stanisław Gawęda. // *Małopolskie Studia Historyczne*. - 1960, z. 1/2, s. 37-50

1. Przygotowania wojenne – Polska – 15 w.
2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
3. Kraków (woj. małopolskie ; okręg) – 13-15 w.

177. **GĄSSOWSKA, Maja:** Klasztor cysterek pw. św. Michała w Rewalu wobec wielkiej wojny (1409-1411) / Maja Gąssowska. // *W: Kancelaria wielkich mistrzów i polska kancelaria królewska w XV wieku : materiały z międzynarodowej konferencji naukowej, Malbork 2-3 X 2004*. - Malbork, 2006. - S. 63-83

1. Cysterki - Polska - 13-15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Rewal (woj. zachodniopomorskie)

178. **GEJSMAN, P.A.:** Pol'sko-litovsko-russkij pochod v Vostocnuu Prussiu i sraženiepri Grunval'de Tannenberge / P. A. Gejsman. // *Voennyj Sbornik*. - 1910, nr 7, s. 37-70

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

179. **GEREMEK, Rafał:** Bitwa o Grunwald : Niemcy, tak jak Polacy, przez wieki propagandowo wykorzystywali pamięć o Krzyżakach i śmierci wielkiego mistrza / Rafał Geremek. // *Newsweek Polska*. - 2010, nr 28, s. 74-75

Fot.

1. Jungingen, Ulrich von (ca 1360-1410) 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Propaganda – Niemcy 4. Propaganda – Polska

180. **GG.:** Krzyżacy bronili się zaciekle // *Gazeta Wyborcza*. - 2007, nr 95, s. 1, 4

1. Festiwal Nauki i Sztuki (7 ; 2007 ; Toruń)
2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Popularyzacja wiedzy – imprezy – Polska

181. **GIEŁŻYŃSKI, Wojciech (1930-):** Zwycięstwo pod Grunwaldem / Wojciech Giełżyński. Warszawa : Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1973. -74, [2] s.: il. ; 25 cm. Biblioteczka Historyczna

1. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie
2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

[CBW sygn. Arch. 327064]

182. **GIERLACH, Bogusław:** Mogiła zbiorowa na polach Grunwaldu / Bogusław Gierlach. // *Rocznik Olsztyński*. - 1963, T. 5, s. 199-205

Wykopaliska w 1962 r.

Il., rez., sum.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

183. **GLATMAN, Ludwik (1859-1915).**: Wielka wojna : szkic historyczny : w pięćsetną rocznicę zwycięstwa pod Grunwaldem / Ludwik Glatman. Warszawa : M. Arct, 1911. - 185, [1] s., [1] m. ; 20 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

[CBW sygn. 204662]

184. **GOŁĘBIEWSKI, Łukasz (1773-1849).**: Dzieje Polski. T. 1, Panowanie Władysława Jagielly / Łukasz

Gołębiowski. Warszawa : [druk.:] Drukarnia S. Orgelbrand, 1846. - [4], XXV, 573, [1] s. ; 21 cm.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) - polityka 2. Polska - 14-15 w.

[CBW sygn. 88355]

[CBW sygn. 4523]

185. **GONČAROV, Valerij V.:** Badania nad zakonem krzyżackim w historiografii rosyjskiej (1995-2005) / Valery V. Gončarov, Vera Matuzova ; tl. Paweł A. Jeziorski. // *Zapiski Historyczne Pomorza*. - 2006, z. 4, s. 107-114

1. Krzyżacy – historiografia 2. Historiografia rosyjska

186. **Goniec grunwaldzki** / red. Adrian Czerwiński. Wyd. specjalne. Warszawa : Wojskowa Zakłady Graficzne, 1960. - 3, [1] s. : il. ; 30 cm.

Dod. do czas. Wiraże, nr 29. W nagłówku po tyt.: ... donosi o wielkopomnym zwycięstwie od niesionym 550 lat temu nad Krzyżakami.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

187. **GORZKOWSKI, Marian (1830-1911):** Bitwa pod Grunwaldem : wskazówki do obrazu Jana Matejki / Marian Gorzkowski. Kraków : nakł. aut., 1878. - 25 s. ; 17 cm.

1. Matejko, Jan (1838-1893). Bitwa pod Grunwaldem 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

188. **GOYSKI, Marian (1880-1922):** Znaczenie dziejowe bitwy pod Grunwaldem / Maryan Goyski. Kraków : Koło VI. TSL, 1908. - [2], 66, [1] s. ; 23 cm. Odczyty Popularne. Seria 1 ; nr 10

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

189. **GÓRSKI, Karol:** Studia i szkice z dziejów państwa krzyżackiego / Karol Górski. Olsztyn : "Pojezierze", 1986. - XI, [1], 221, [1] s. : portr. ; 24 cm.

Zsfg.

ISBN 83-7002-229-4

1. Krzyżacy 2. Krzyżackie, państwo

[CBW sygn. 401467]

[CBW sygn. 401468]

190. **GÓRSKI, Karol (1903-1988):** Dzieje Malborka / Karol Górski. Gdańsk : Wydawnictwo Morskie, 1973. - 292, [2] s., [55] s. tabl. : szkic, tabl., il. ; 24 cm.

Bibliogr.

1. Krzyżacy – budownictwo 2. Zamki krzyżackie 3. Malbork (woj. pomorskie) – historia 4. Malbork (woj. pomorskie) – zamek

[CBW sygn. 267116]

191. **GÓRSKI, Karol (1903-1988):** Dzieje Malborka / Karol Górski. Gdynia : Wydawnictwo Morskie, 1960. - 239, [1] s. : il., tabl., pl., err. ; 21 cm.

1. Krzyżacy – budownictwo 2. Zamki krzyżackie 3. Malbork (woj. pomorskie) – historia 4. Malbork (woj. pomorskie) – zamek

[CBW sygn. Arch. 173810]

[CBW sygn. 173811]

192. **GÓRSKI, Karol (1903-1988):** Kawaleria krzyżacka / Karol Górski. // *Mówią Wieki*. - 2001, nr 7, s. 6-11 Fot.; Przedr. art. zamieszcz. w: "Przegląd Kawaleryjski". - 1934, nr 12.

1. Zakony rycerskie – Europa – 13-15 w. 2. Kawaleria – krzyżackie, państwo – 13-15 w.

193. **GÓRSKI, Karol (1903-1988):** Państwo Krzyżackie w Prusach / Karol Górski. Gdańsk : Instytut Bałtycki, 1946. - 295 s. ; 23 cm. Wydawnictwa Instytutu Bałtyckiego

1. Krzyżacy 2. Krzyżackie, państwo

[CBW sygn. 172624]

[CBW sygn. 34825]

[CBW sygn. 95496]

[CBW sygn. 257144]

194. **GÓRSKI, Karol (1903-1988):** Państwo krzyżackie w Prusach w historiografii amerykańskiej / Karol Górski. [S. l. : s. n.], 1980. - S. [1], 458-460 ; 24 cm.

Tyt. nagł. - [Nadb.: Komunikaty Mazursko-Warmińskie, 1980, nr 3.

1. Historiografia amerykańska – 20 w.
2. Krzyżackie, państwo

195. **GÓRSKI, Karol (1903-1988):** Początki reprezentacji rycerstwa w stanach Państwa Krzyżackiego w Prusach w XV w. / Karol Górski. [Toruń : s. n.], 1968. - S. [1], 132-150 ; 24 cm. [Nadb.] : Zapiski Historyczne. - R. 1968, z. 3. - Tyt. nagł.

1. Rycerstwo
2. Sądownictwo
3. Struktura społeczna
4. Krzyżackie, państwo – 15 w.

196. **GÓRSKI, Karol (1903-1988):** Ustrój Państwa i Zakonu Krzyżackiego / Karol Górski. Gdynia : Instytut Bałtycki, 1938. - IV, 72 s. ; 21 cm.

Bibliogr.

1. Rzyżacy
  2. Krzyżackie, państwo
- Wydawnictwa Instytutu Bałtyckiego.
Rozprawa z pracy zbiorowej "Dzieje Prus Wschodnich".

[CBW sygn. 326114]

197. **GÓRSKI, Konstanty (1826-1898):** Bitwa pod Grunwaldem dnia 15 lipca 1410 r. / Konstanty Górski. Warszawa : Drukarnia W. Ratyńskiego, 1888. - 60, [1] s. : il. ; 22 cm.

Odb. z "Biblioteki Warszawskiej".

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

198. **GRABARCZYK, Tadeusz:** Piechota zaciężna Królestwa Polskiego w XV wieku / Tadeusz Grabarczyk; Katedra Historii Polski Średniowiecznej Uniwersytetu Łódzkiego. Łódź : "Ibidem", 2000. - 313 s., [2] k. tabl. : faks., il., rys., schem., szkic., err ; 23 cm.

Bibliogr. s. [285]-295.

ISBN 83-912403-6-3

1. Piechota – organizacja – Polska – 15 w.
2. Piechota – uzbrojenie – Polska – 15 w.
3. Wojska najemne – Polska – 15 w.

[CBW sygn. 426551-2]

199. **GRABOWSKA-CHAŁKA, Janina (1945-2004):** Arcydzieło Jana Matejki „Bitwa pod Grunwaldem” w Zamku Malborskim / [tekst Janina Grabowska]. Malbork : Muzeum Zamkowe, [1978]. - 13, [1] s. : il. (w tym kolor.), portr. ; 17 cm.

1. Matejko, Jan (1838-1893). Bitwa pod Grunwaldem
2. Muzeum Zamkowe (Malbork) – wystawy

200. **GRABOWSKA-CHAŁKA, Janina (1945-2004):** Bitwa pod Grunwaldem - arcydzieło Jana Matejki w Zamku Malborskim / [tekst Janina Grabowska]. [Malbork : Muzeum Zamkowe, 1976]. - 13, [1] s. : il. (w tym kolor.), portr. ; 17 cm.

Nazwa aut. na 8 s. okł.

1. Matejko, Jan (1838-1893). Bitwa pod Grunwaldem
2. Muzeum Zamkowe (Malbork) – wystawy
3. Malarstwo polskie – 19 w.

201. **GRABOWSKI, Ignacy (1866-1933):** Grunwald : [dramat] / Ignacy Grabowski. Warszawa : S. Orgelbranda Synowie, 1910. - VII, [1], 163 s. ; 24 cm.

1. Dramat polski – 20 w.
2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – w sztuce

[CBW sygn. 26533]

202. **GRABOWSKI, Ignacy (1866-1933):** Piorun Grunwaldu / napisał Ignacy Grabowski. Warszawa : "Placówka", 1921. - 16 s. ; 19 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
2. Wydawnictwa popularne

[CBW sygn. 306989]

203. **GRABOWSKI, Janusz:** Poługa służb specjalnych : rola wywiadu i kontrwywiadu państwa krzyżackiego w Prusach / Janusz Grabowski. // *Zapiski Historyczne Pomorza*. - 2007, z. 2/3, s. 185-193

1. Wywiad państwa krzyżackiego – 13-15 w.
2. Krzyżackie, państwo

Na marginesie pracy "Wywiad i kontrwywiad w państwie zakonu krzyżackiego w Prusach" Sławomira Józwiaka.

204. **GRABOWSKI, Janusz:** Z dziejów stosunków Polski z zakonem krzyżackim w Prusach (XIII-XVI wiek) / Janusz Grabowski. Warszawa : DiG, 2006. - 50, [2] s. : il., faks. ; 24 cm. 1. 13-16 w. 2. Krzyżackie, państwo – polityka – Polska 3. Polska – polityka – krzyżackie, państwo

205. **GRAJNERT, Józef (1831-1910):** Pochód wojsk polskich i bitwa pod Grunwaldem : opowiadanie historyczne z początków XV wieku : dla młodzieży i ludu naszego / Józef Grajner. Weissensee : Księgarnia Nakładowa, E. Bartels, [ca 1909]. - 61, [2] s. ; 20 cm.

R. wyd. wg innych poz. wyd.

1. Krzyżacy - 12-15 w. 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Wydawnictwa popularne

206. **Grunwald** - dzieło Słowiańszczyzny. // *Gwardzista*. - 1943, nr 23, s. 3

Analogia historyczna do okresu hitlerowskiej okupacji.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

207. **Grunwald** - symbol sojuszu narodów słowiańskich. // *Skrzydła Wolności*. - 1956, nr 7, s. 4 ; nr 8, s. 4

II.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

208. **Grunwald** : 550 lat chwały / oprac. Jan Stanisław Kopczewski, Mateusz Siuchniński. Warszawa : Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1960. - 389, [3] s. : faks., il., mapy ; 24 cm.

1. Krzyżacy - 15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 4. Polska - 15 w. 5. Litwa - 15 w.

[CBW sygn. 171287]

[CBW sygn. 171288]

[CBW sygn. 171289]

[CBW sygn. 171290]

209. **Grunwald** : 550 lat chwały / oprac. Jan Stanisław Kopczewski, Mateusz Siuchniński. Wyd. 2 uzup. Warszawa : Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1961. - 445, [3] s. , [1] k. tabl. : il., tabl., faks., m. ; 24 cm.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

210. **Grunwald** : Dwa utwory z I połowy XX wieku z Warmii i Mazur / wstęp Janusz Jasiński. Olsztyn : Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego, 2010. - 32 s. : fot., portr. ; 16 cm.

1. 16-20 w. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem - obchody

Dot. "Na 500 rocznicę Grunwaldu" Andrzeja Samulowskiego oraz "Bitwa pod Grunwaldem" Michała Kajki.

211. **Grunwald** : przewodnik historyczny : a w nim historia prawdziwa zmagania Królestwa Polskiego z Krzyżakami, jako też sławnej klęski grunwaldzkiej, którą Władysław, król Polski, tymże Krzyżakom zadal Roku Pańskiego 1410 / pod red. Jana Gancewskiego. Olsztyn : Pracownia Wydawnicza "ElSet", 2010. - 111, [1] s., [1] k. tabl. złoż. luzem : il. kolor. ; 21 cm. Bibliogr. s. 108-109.

ISBN 978-83-61602-68-2

1. Krzyżacy - 15 w. 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Krzyżackie, państwo - a Polska - 15 w. 4. Krzyżackie, państwo - a Polska - 15 w.

Ukazał się z dodatkiem: Grunwald : informator praktyczny : o historycznym bitwy znaczeniu, jakie imprezy w programie jubileuszu wiktoria grunwaldzkiej ułożono, gdzie pytać i szukać aktualnych o tym informacji, jak do miejsc ważnych dotrzeć i co na polach grunwaldzkich obejrzeć należy, gdzie przenocować, gdy przyjdzie ochota pozostać tu dłużej i co w okolicach warto zobaczyć, gdy bitewny zgilek zamilknie.

212. **Grunwald** : w rocznicę wiekopomnego zwycięstwa. // *Na Postępie*. - 1939, nr 29, s. 675

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

213. **Grunwald** : wydawnictwo jubileuszowe... 1410-1910 z kalendarzem na r. 1911 / zebrał i oprac. Włodzimierz Trampczyński. Warszawa : A. Zięchowski, 1911. – 108 s. ; 25 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

214. **Grunwald** / red. nauk. Tadeusz Jurga ; zdjęcia : Adam Kaczkowski. Wyd. 2. Warszawa : "Sport i Turystyka", 1969. - [12] s. ; 18 cm.

Rada Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa. Streszcz. w jęz. ang., fr., niem. i ros.

1. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie
2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

[CBW sygn. 302193]

215. **Grunwald** / zdjęcia: Adam Kaczkowski. Warszawa : "Sport i Turystyka", 1967. - [12] s. ; 18 cm.

Rada Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa. Streszcz. w jęz. ang., fr., niem. i ros.

1. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie
2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

[CBW sygn. 301122]

[CBW sygn. 301123]

216. **Grunwald** 1410 - 1910. New York : Komitet Obchodu Pięćsetnej Rocznicy Grunwaldzkiej, 1910. - 31, [1] s. : il. ; 15 cm.

1. Krzyżacy - 12-16 w. 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody 3. Świadomość narodowa – Polska 4. Wydawnictwa popularne

217. **Grunwald** 1410 - Berlin 1945. [S.l. : s.n., 1945]. - [4] s. ; 31 cm.

Przedruk.

1. Propaganda - Polska - 1944-1956 r. 2. Niemcy – a Polska 3. Polska – a Niemcy

218. **Grunwald** 1410 : opisanie bitwy według Jana Długosza / red. Anna Westfeld ; red. nauk. Jan Gancewski. Olsztyn : Pracownia Wydawnicza El-Set, 2010. – 372 s. : il. ; 28 cm.

ISBN 978-83-61602-78-1

1. Długosz, Jan (1415-1480) 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

219. **Grunwald** 1410 : wybór tekstów źródłowych. T. 1, Narodziny idei krucjatowej / tl. i oprac. Jan Powierski ; tl. uzup. i red. Janusz Trupinda ; Muzeum Zamkowe w Malborku. Malbork : Muzeum Zamkowe w Malborku, 2005. - 206 s. ; 24 cm.

ISBN 83-86206-89-6

1. Krzyżacy 2. Wyprawy krzyżowe 3. Balty – historia 4. Krzyżackie, państwo 5. Źródła historyczne

220. **Grunwald** 1410-2010. Warszawa : Narodowe Centrum Kultury, 2010. - 202 s. : rys. ; 29 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Komiksy Antologia komiksów (w jęz. pol. i lit.).

221. **Grunwald** 15 VII 1410 r. - 1943 : [opis bitwy]. // *Przegląd Polityczny OPIW*. - 1943, nr 16, s. 17-18

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

222. **Grunwald** w pamięci Polaków / [tekst: Jerzy Sikorski] ; Społeczny Komitet Grunwaldzki. Olsztyn : Biuro Funduszu Grunwaldzkiego z dotacji Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, 1985. - [32] s. : il. ; 24 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Świadomość społeczna – Polska

[CBW sygn. 337240]

223. **Grunwald** w Rondlu Bramy Floryańskiej. Kraków : J. Styka, 1909. - 39 s. : il. ; 20 cm.

1. Styka, Jan (1856-1925) 2. Styka, Tadeusz (1889-1954) 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 4. Malarstwo polskie – 20 w.

Zawiera m.in. wypowiedz. Jana Styki i Tadeusza Styki dot. kolistego obrazu bitwy pod Grunwaldem.

224. **Grunwald** w świadomości Polaków / [aut.:] Marian Biskup [et al.]. Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1981. - 57, [3] s. ; 24 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

[CBW sygn. 334599]

[CBW sygn. Arch. 334600]

225. **Grunwald**, Grunwald slawimy ... / wybór i oprac. Beata Kowalska ; [aut. tekstów Krzysztof Kamil Baczyński et al.]. Oleśnica : ZHP CSIZ, 1985. - 43, [3] s. : faks., nuty, rys. ; 20 cm. Biblioteczka Programowo-Metodyczna (Związek Harcerstwa Polskiego. Centralna Szkoła Instruktorów Zuchowych im. Janusza Korczaka)

Bibliogr. s. [47].

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Scenariusze imprez okolicznościowych

226. **Grunwald**. // *Straż nad Wisłą*. - 1939, nr 13, s. 3

Skrócony opis bitwy grunwaldzkiej wg Jana Długosza.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

227. **Grunwald**. // *W Marszu*. - 1942, nr 25, s. 1-2

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

228. **Grunwald**. Warszawa : Rada Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa : "Sport i Turystyka", 1967. - [12] k. : il. ; 18 cm.

1. Muzeum Bitwy Grunwaldzkiej (Stębark)
2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Stębark (woj. warmińsko-mazurskie) – muzealnictwo

229. **GRZEGORZ, Maksymilian (1935-)**.: Pomorze Gdańskie pod rządami Zakonu Krzyżackiego w latach 1308-1466 / Maksymilian Grzegorz. Bydgoszcz : Wydawnictwo Uczelniane WSP - Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1997. - 424, [1] s., [1] k. tabl. złoż. luz. : [2] k. map ; 24 cm.

Bibliogr. s. 337-370. - Indeksy.

ISBN 83-7096-229-7

1. Krzyżackie, państwo – polityka – 14-15 w.
2. Pomorze Gdańskie – 14-15 w.

230. **GRZEGORZ, Maksymilian (1935-)**.: Pomorze Gdańskie pod rządami Zakonu Krzyżackiego w latach 1308-1466 / Maksymilian Grzegorz. Wyd. 2. Bydgoszcz : Wydawnictwo

Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, cop. 2007. - 268, [1] s., [1] k. mapy ; 24 cm.

Bibliogr. s. 225-239.

ISBN 978-837096-610-2

1. Krzyżackie, państwo – polityka – 14-15 w.

2. Pomorze Gdańskie – 14-15 w.

[CBW sygn. 443179]

231. **GRZYBOWSKI, Michał Marian (1937-)**.: Z ziemi płockiej pod Grunwald / Michał Grzybowski. Płock : Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „Drukarnia”, 2010. -

1. Mąkowski, Władysław (1885-1945) Przez Mazowsze pod Grunwald 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

Książka zawiera także reprint szkiców historyczno-regionalnych ks. Władysława Mąkowskiego „Przez Mazowsze pod Grunwald”.

232. **GRZYMAŁA, R.**: Rocznica Grunwaldu / R. Grzymała. // *Goniec Karpacki*. - 1943, nr 27, s. 3

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

233. **GUBAS, Dariusz**: Jan Matejko - bitwa pod Grunwaldem / Dariusz Gubas. // *Polsce Wierni*. - 2010, nr 7/8, s. 32 Fot.

1. Matejko, Jan (1838-1893). Bitwa pod Grunwaldem 2. Matejko, Jan (1838-1893) - twórczość 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

234. **GUDAVIČIUS, Edvardas (1929-)**.: Grunwald and Vytautas? : What Happend after the Battle of Grunwald? / Edvardas Gudavičius. // *Vilnius*. - 1995, Winter, s. 167-178

1. Witold (wielki książę litewski ; ca 1352-1430)

2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

235. **GUDAVIČIUS, Edvardas (1929-)**.: Kelios pastabos apie lietuvių taktiką Žalgirio mūšyje / Edvardas Gudavičius. // *Karo Archyvas*. - 1992, T. 13, s. 34-42

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Taktyka

Uwagi o taktyce Litwinów w bitwie pod Grunwaldem.

236. GUDAVIČIUS, Edvardas (1929-): Między kultem a rzeczywistością : Rozważania o postrzeganiu Witolda Wielkiego w historiografii i społeczeństwie litewskim / Edvardas Gudavičius. // *Tematy polsko-litewskie : Historia, literatura, edukacja.* - Olsztyn, 1999. S. 54-66

1. Witold (wielki książę litewski ; ca 1352-1430)
2. Historiografia litewska 3. Litwa

237. GUDAVIČIUS, Edvardas (1929-): Žalgirio operacija it Vytauto rizika / Edvardas Gudavičius. // *Naujasis Žadims.* - 1992, nr 5, s. 24-28

1. Witold (wielki książę litewski ; ca 1352-1430)
2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
Bitwa pod Grunwaldem i ryzyko Witolda.

238. HAFTKA, Mieczysław (1937-): Pod murami Malborka : lato 1410 / Mieczysław Haftka. Gdańsk : Wydawnictwo Marpress, 2010. - 151, [5] s., [8] s. tabl. ko lor., [2] k. złoż. : il., fot., faks., rys. ; 21 cm.

1. Bitwa 1410 r. o Malbork 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

239. HAFTKA, Mieczysław (1937-): Zamek w Malborku na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO / Mieczysław Haftka ; Muzeum Zamkowe w Malborku. Malbork : MZ, 1998. - 11s.: il. ; 27 cm.

ISBN 83-86206-23-3

1. Architektura obronna niemiecka – zabytki – Polska 2. Malbork (woj. pomorskie) – zamek

240. HALAGA, Ondrej R. (1918-): Grunwald a Koszyce : prokrzyżackie „Bractwo” przeciwko polonofilskiej Radzie Miejskiej / Onraj R. Halaga. // *Studia Grunwaldzkie.* - 1991, T. 1, s. 64-76

Zsfg.

1. Zygmunt Luksemburski (cesarz rzymsko-niemiecki ; 1368-1437) - a Polska 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 4. Koszyce (Słowacja) – do 15 w.

”Bracia” Smoczego Zakonu, król Zygmunt Luksemburski i rada miejska Koszyc wobec wojny z Zakonem Krzyżackim.

241. HARASYMOWICZ, Jerzy (1933-1999): Banderia prutenorum czyli chorągwie pruskie podniesione roku pańskiego 1410 w święto rozesłania apostołów pod Grunwaldem przeciw królowi Władysławowi Jagielle i przez króla przewrócone jak i cała moc niemiecka i przywiezione do Krakowa / Jerzy Harasymowicz-Broniuszyc. Kraków : Wydawnictwo Literackie, 1976. - 122, [2] s. : il. ; 21 cm.

W sygn. ded. aut. Jerzemu Maramarosowi.

1. Sztandary – wojsko – krzyżackie, państwo – 15 w. 2. Poezja polska - 20 w. 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

[CBW sygn. 411616]

[CBW sygn. Arch. 274571]

242. HECKMANN, Dieter (1955-): Kriegstechnische Innovationen in den mittelalterlichen Deutschordenslanden Preussen und Livland / Dieter Heckmann. // *Militär-geschichtliche Zeitschrift.* - 2006, H. 1, s. 113-129

Abstr.

1. Krzyżacy – uzbrojenie – 13-16 w.

243. HENZLER, Marek: Kołczyński Jagielly : Markowe szlaki / Marek Henzler. // *Polityka.* - 2010, nr 29, s. 66-70

Fot., szkic.

1. Jagiellonowie (ród) 2. Szlaki turystyczne – Polska

Pamiętki po Jagiellonach.

244. HENZLER, Marek: Samochodzik i Krzyżacy : Markowe szlaki / Marek Henzler. // *Polityka.* - 2010, nr 27, s. 64-69 Fot., szkic.

1. Krzyżacy 2. Szlaki turystyczne – Polska 3. Krzyżackie, państwo
Pamiętki po krzyżackim państwie.

245. **HERBST, Stanisław (1907-1973):** Uwagi o bitwie grunwaldzkiej: po trzeba nowej hipotezy / Stanisław Herbst. // *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*. - 1958, nr 3, s. 193-196

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

246. **Historia** Polski. : oprac. zbiorowe T. 1, Do roku 1764, cz. 1, Do połowy XV w. / pod red. Tadeusza Manteuffla ; tom pod red. Henryka Łowmiańskiego ; oprac. J. Bardach [et al.] ; Polska Akademia Nauk. Instytut Historii. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1957. – 758, [1] s., [6] tabl. : il. ; 25 cm + 6 map.

Bibliogr. s. [661]-726.

1. Polska – historia – do 15 w.

[CBW sygn. 164933 T. 1 cz. 1]

[CBW sygn. 164933 T. 1 cz. 1 (Mapy)]

[CBW sygn. 164936 T. 1. cz. 1+Mapy]

[CBW sygn. Arch. 164934 T. 1 cz. 1+mapy]

247. **Hołd** Grunwaldowi : Album pamiątkowy zebrany staraniem "Straży Polskiej". Kraków : Fr. Terakowski, 1910. - 150 s. : il. ; 24 cm.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Albumy

[CBW sygn. 295411]

[CBW sygn. 45465]

[CBW sygn. 95461]

248. **HORN, Alexander (1834-1897):** Tannenberg : Altpreussische Manatsschrift / Alexander Horn. // *Królewiec*. - 1885, nr 10/12, s. 637-648

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

249. **Hronika** Bychovca / red. kol. M.N. Tichomirov [et al.]. Moskwa : "Nauka", 1966. - 152, [3] s. : il. ; 19 cm.

1. Hronika Byhauca 2. Historiografia – 15-18 w.

250. **HYZIAK, T.:** Stanisławów, Pomnik Grunwaldu w parku ces. Elżbiety [Dokument ikonograficzny] / fot. T. Hyziak. -

Na aw. także logo z nazwiskiem wyd.: Henryk Frist Kraków.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – pomniki
2. Pomniki – Ukraina 3. Ikonografia 4. Pocztówki – Polska – 20 w. 5. Iwano-Fran-kowsk (Ukraina) – pomniki

251. **Imagines** potestatis : Insignien und Herrschaftszeichen im Königreich Polen und im Deutschen Orden / red. Janusz Trupinda. Malbork : Muzeum Zamkowe ; Bydgoszcz : Bydgoski Dom Wydawniczy Margrafen s. c., 2007. - 411, [1] s. : il. ; 30 cm.

Katalog der Ausstellung im Schlossmuseum in Marienburg, 8. Juni-30. September 2007. Bibliogr. s. 395-[412].

ISBN 978-83-60518-10-6 (Muzeum)

1. Krzyżacy 2. Insignia 3. Polska – a Krzyżackie, państwo – polityka – 15 w. 4. Krzyżackie, państwo – a Polska – polityka – 15 w.

252. **J.K.:** Bydgoszcz w okresie bitwy pod Grunwaldem : dzielny starosta bydgoski (Jan z Brzozogłów) przyczynił się do wielkopomnego zwycięstwa Jagielly / J.K. // *Ziemia Pomorska*. - 1947, nr 195, s. 4

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

253. **JAKŠTAS, Juozas (1900-1989):** Długosz about the battle of Tannenberg / Juozas Jakštas. // *Lituanus*. - 1962, nr 3, s. 71-72, 74-75, 77-84

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

254. **JAKŠTAS, Juozas (1900-1989):** Jogaila / parašė J. Jakštas [et al.] ; red. A. Šapoka. Kaunas : [s.n.], 1935. – 333 s. ; 25 cm.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Polska - 14-15 w. 3. Litwa - 14-15 w.

255. **JAKŠTAS, Juozas (1900-1989):** Jogaila / parašė J. Jakštas [et al.] ; red. A. Šapoka. [Przedr.]. Kaunas :

UAB "Delta", [1991]. - 333, [2] s. ; 21 cm.

Przedr., oryg.: Kaunas : Švietimo m-jos krygu leidimo kom. leidinys, 1935.

Tl. tyt.: Jagiello.

R. wyd. na podst. daty druku.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Litwa - 14-15 w. 3. Polska - 14-15 w.

256. **JAKUBOWSKI, Andrzej Józef**: Refleksje w rocznicę Grunwaldu / Andrzej Józef Jakubowski. // *Tygodnik Polski*. - 1985, nr 28/29, s. 9

II.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

257. **Jana Matejki** "Bitwa pod Grunwaldem": nowe spojrzenia / Sven Ekdahl [et al.] ; pod red. Katarzyny Murawskiej-Muthesius. Warszawa : Muzeum Narodowe, 2010. - 93 s., [16] s. tabl. : il., 26 cm. Nowe spojrzenia na sztukę

ISBN 978-83-7100-842-9

1. Matejko, Jan (1838-1893). Bitwa pod Grunwaldem 2. Malarstwo historyczne polskie

258. **JANICKI, Marek Andrzej (1971-)**: Bitwa pod Grunwaldem w tradycji staropolskiej : Propaganda i pamięć zbiorowa / Marek A. Janicki. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 71-75 Fot., rys.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Propaganda – Polska 3. Tradycja – Polska

259. **JANOSZ-BISKUPOWA, Irena (1925-)**: Materiały dotyczące udziału Torunia w wyprawie krzyżackiej na ziemię dobrzyńską w r. 1409 / Irena Janosz-Biskupowa. // *Zapiski Historyczne Pomorza*. - 1960, z. 2, s. 83-101

1. Krzyżacy – a Dobrzyńska, Ziemia – 15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

260. **JANUŚ, Marian**: Gdy wytrąbiono hasło bojowe... : przed rocznicą zwycięstwa pod Grunwaldem /

Marian Januś. // *Wirazę*. - 1972, nr 27, s. 14

II.

Muzyka wojskowa w wojsku polskim w XIV-XV w., głównie w bitwie pod Grunwaldem.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Muzyka polska – wojsko – 14-15 w.

261. **JASIEINICA, Paweł (1909-1970)**.: Polska Jagiellonów / Paweł Jasienica. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1963. - 451, [4] s. : faks., fot. ; 21 cm.

1. Jagiellonowie (ród) 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Polska – historia – 14-16 w.

[CBW sygn. 157088]

[CBW sygn. 157089]

262. **JASIEINICA, Paweł (1909-1970)**.: Polska Jagiellonów / Paweł Jasienica. Warszawa, 2007. –

1. Jasienica, Paweł (1909-1970) – twórczość 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Polska – historia – 14-16 w.

Rec.: Kalwat, Wojciech // *Mówią Wieki*. - 2008, nr 1, s. 58

263. **JASIEINICA, Paweł (1909-1970)**.: Polska Jagiellonów / Paweł Jasienica. Wyd. 2. Warszawa : PIW, 1965. - 438 s. : il. ; 21 cm.

Indeks

ISBN 83-06-0191-4

1. Jagiellonowie (ród) 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Polska – historia – 14-16 w.

[CBW sygn. 32063]

264. **JASIEINICA, Paweł (1909-1970)**.: Polska Jagiellonów / Paweł Jasienica. Wyd. 6. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1983. - 449, [3] s. : faks., fot. ; 21 cm.

ISBN 83-06-00305-5

1. Jagiellonowie (ród) 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Polska – historia – 14-16 w.

[CBW sygn. 290765]

265. **JASIEINICA, Paweł (1909-1970)**.: Polska Jagiellonów / Paweł

Jasienica. Wyd. 7. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1985. - 395, [5] s. : faks., fot. ; 21 cm.

ISBN 83-06-02091-4

1. Jagiellonowie (ród) 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Polska – historia – 14-16 w.

[CBW sygn. 293457]

266. **JASZENICA, Paweł (1909-1970):** Polska Jagiellonów. T. 1 / Paweł Jasienica. Wyd. 4. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1975. - 294, [2] s. ; 21 cm.

1. Jagiellonowie (ród) 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Polska – historia – 14-16 w.

[CBW sygn. 212509 T. 1]

267. **JASZENICA, Paweł (1909-1970):** Polska Jagiellonów. T. 2 / Paweł Jasienica. Wyd. 4. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1975. - 246, [2] s. ; 21 cm.

1. Jagiellonowie (ród) 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Polska – historia – 14-16 w.

[CBW sygn. 212509 T. 2]

268. **JASIŃSKI, Grzegorz (1957-):** Marcina Gerssa opis bitwy pod Grunwaldem / Grzegorz Jasiński. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1991, T. 1, s. 153-172

Zsfg.

1. Gerss, Marcin (1808-1895) 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Kalendarze polskie – 19 w.

269. **JASIŃSKI, Janusz (1928-):** Grunfelde - Grunwald i Tannenberg : z tradycji nazwy i bitwy w wiekach XV i XIX / Janusz Jasiński. // *W : Grunwald - "Rota" - Nowowiejski : konferencja naukowa Olsztyn, U czerwca 2010*. - Olsztyn, 2010. - S. 45-58

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Tradycja

270. **JAWORSKI, Rafał (1973-):** Bitwa śmiertelna / Rafał Jaworski. // *Rzeczpospolita*. - 2006, nr 66. Dod.

"Zwycięstwa Oręża Polskiego" nr 3, s. 10-11

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

271. **JAWORSKI, Rafał (1973-):** Dwa nagie miecze / Rafał Jaworski. // *Polska Zbrojna*. - 2006, Wyd. Specjalne, s. 10-13

Fot.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-434) 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie – bitwy 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

272. **JAWORSKI, Rafał (1973-):** Wojna pana Długosza / Rafał Jaworski. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 36-42

Fot., rys.

1. Długosz, Jan (1415-1480). Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

273. **Jednodniówka** w lipcu 1909-1910 : w przededniu 500-letniej rocznicy wiekopomnej bitwy pod Grunwaldem. Kraków : Drukarnia S.L. Deutschera, 1909. - 9 s. ; fol.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

274. **Jednodniówka** wydana przez Polski Związek Zachodni w Olsztynie z okazji zwycięstwa oręża polskiego nad Krzyżakami pod Grunwaldem 1410 - 15 lipca - 1945 / [red. Antoni Kwiatkowski]. Olsztyn : Polski Związek Zachodni, 1945. - 12 s. ; 30 cm.

1. Polski Związek Zachodni 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

275. **Józef Ignacy Kraszewski** : twórczość i recepcja / pod red. Lecha Ludorowskiego. Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1995. - 346, [1] s. ; 24 cm.

1. Kraszewski, Józef Ignacy (1812-1887) - twórczość 2. Sienkiewicz, Henryk (1846-1916). Krzyżacy 3. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

Materialy z konferencji, Biała Podlaska - Romanów - Chelme, 18-21 V 1987 r. M.in. referaty: Marceli Kosman: Jadwiga i Jagiello. Wizje powieściowe a rzeczywistość historyczna i Joanna Maciszewska: Apokaliptyczny Grunwald J.J. Kraszewskiego ("Krzyżacy 1410") i H. Sienkiewicza ("Krzyżacy").

276. **JÓZWIAK, Sławomir:** Centralne i terytorialne organy władzy zakonu krzyżackiego w Prusach w latach 1228-1410 : rozwój - przekształcenia - kompetencje : rozprawa habilitacyjna / Sławomir Józwiak ; Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Toruń : UMK, 2001. - 247 s., [1] k. tabl. złoż. : szkic. ; 24 cm.

Zsfg.

Bibliogr. s. [226]-239.

ISBN 83-231-1306-8

1. Dysertacje naukowe 2. Krzyżackie, państwo – administracja – 13-15 w.

[CBW sygn. 428410]

277. **JÓZWIAK, Sławomir:** Informacje o charakterze wywiadowczym w korespondencji urzędników krzyżackich w okresie wielkiej wojny (1409-1411) / Sławomir Józwiak. // *W: Kancelaria wielkich mistrzów i polska kancelaria królewska w XV wieku : materiały z międzynarodowej konferencji naukowej, Malbork 2-3 X 2004.* - Malbork, 2006. - S. 145-157

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
2. Wywiad państwa krzyżackiego

278. **JÓZWIAK, Sławomir:** Liczebność konwentów zakonu krzyżackiego w Prusach w pierwszej połowie XV wieku / Sławomir Józwiak. // *Zapiski Historyczne Pomorza.* - 2007, z. 1, s. 7-22

1. Krzyżacy – 15 w.

279. **JÓZWIAK, Sławomir:** Na tropie średniowiecznych szpiegów : wywiad i kontrwywiad w polsko-litewsko-krzyżackich stosunkach politycznych w XIV i pierwszej połowie XV

wieku / Sławomir Józwiak. Inowrocław : Zakład Poligraficzno-Wydawniczy Pozkał : Polskie Towarzystwo Historyczne. Oddział, 2005. - 149, [3] s. : faks., fot. kolor. ; 24 cm.

Bibliogr. s. 145-[150].

ISBN 83-89390-24-8

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
2. Szpiegostwo 3. Wywiad państwa krzyżackiego - 13-15 w. 4. Wywiad polski - 14-15 w. 5. Wywiad litewski - 14-15 w. 6. Krzyżackie, państwo – polityka – Polska - 14-15 w. 7. Polska – polityka – 14-15 w. 8. Litwa – polityka – 14-15 w.

280. **JÓZWIAK, Sławomir:** Organizacja życia na zamku krzyżackim w Malborku w czasach wielkich mistrzów (1309-1457) / Sławomir Józwiak, Janusz Trupinda. Malbork : Muzeum Zamkowe w Malborku, 2007. - 531 s. : fot., rys ; 24 cm.

Bibliogr. s. 511-531.

ISBN 978-83-60518-08-3

1. Krzyżacy – życie codzienne – 14-15 w.
2. Zamki i palace – Polska – 14-15 w. 3. Architektura obronna niemiecka – Polska – 14-15 w.
4. Malbork (woj. pomorskie) – zamek

[CBW sygn. 443011]

281. **JÓZWIAK, Sławomir:** Przed "wielką wojną" : polsko-krzyżacka rozgrywka dyplomatyczna w czerwcu-sierpniu 1409 roku / Sławomir Józwiak, Adam Szweda. // *Roczniki Historyczne.* - 2007, t. 73, s. 139-164

1. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie
2. Polska – polityka – krzyżackie, państwo – 14-15 w. 3. Krzyżackie, państwo – polityka – Polska - 14-15 w.

282. **JÓZWIAK, Sławomir:** Wywiad i kontrwywiad w państwie zakonu krzyżackiego w Prusach / Sławomir Józwiak ; Muzeum Zamkowe w Malborku. Malbork : Muzeum Zamkowe, 2004. - 265, [1] s. ; 24 cm.

Bibliogr. s. 253-261.

1. Wywiad państwa krzyżackiego 2. Krzyżackie, państwo

283. JÓŹWIAK, Sławomir: Zmiany w sposobie funkcjonowania administracji terytorialnej w ziemi chełmińskiej pod panowaniem Zakonu Krzyżackiego w latach 1410-1422 / Sławomir Józwiak. // *Zapiski Historyczne Pomorza*. - 2002, z. 3/4, s. 61-70
1. 1410-1422 r. 2. Krzyżackie, państwo – administracja 3. Polska – polityka – 15 w.

284. JUČAS, Mečislovas (1926-): Grunwaldskajabitva / Mečislovas Jučas. Vilnius : Gospolitnaucizdat, 1959. - 67 s. : il., mapy ; 18 cm.
Bibliogr. s. 65-66.
1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

285. JUČAS, Mečislovas (1926-): Grunwald 1410 / Mečislovas Jučas ; tł. Jan Jurkiewicz. Kraków : Wydawnictwo Avalon, 2010 - 264 s. ; 24 cm.
Tyt. oryg.: Žalgirio mušis.
1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

286. JUČAS, Mečislovas (1926-): The Battle of Grunwald / M. Jučas ; translated by Albina Strunga ; ed. by Joseph Everatt, Mindaugas Sapoka. Vilnius : Lithuanian Art Museum ; National Museum Palace of the Grand Dukes of Lithuania, 2009. - 126 s.
1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

287. JUČAS, Mečislovas (1926-): Žalgirio mūšis / Mečislovas Jučas. Vilnius : "Mokslas", 1990. - 174, [2] s., [32] s. tabl. : mapy ; 23 cm.
Tł. tyt.: Bitwa pod Grunwaldem.
Indeksy.
ISBN 5-420-00242-6
1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

288. JUČAS, Mečislovas (1926-): Žalgirio mūšis / Mečislovas Jučas. Vilnius : Baltos lankos, 1999. - 327 s. : il. ; 24 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

289. JURGĖLA, Constantine R. (1904-1988): Tannenberg : (Eglijia - Grunwald) 15 July 1410 / Constantine R. Jurgėla. New York : Lithuanian Veterans Association "Ramovė", 1961. - 104 s. : il. ; 21 cm.

Bibliogr.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

290. KACZMAREK, Roman (1912-1985): Bibliografia Grunwaldu : (materiały) / Roman Kaczmarek. // *Bellona*. - 1946, z. 7, s. 510-517
1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Bibliografia

291. Kalendarium stosunków polsko-krzyżackich / oprac. Andrzej Brzozowski. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 4-5
1. Polska – polityka – krzyżackie, państwo – 12- 16 w. 2. Krzyżackie, państwo – polityka – Polska – 12-16 w. 3. Kalendarium

292. Kancelaria wielkich mistrzów i polska kancelaria królewska w XV wieku : materiały z międzynarodowej konferencji naukowej Malbork 2-3 IX 2004 / pod red. Janusza Trupindy ; Muzeum Zamkowe w Malborku. Malbork : Muzeum Zamkowe, 2006. - 317, [3] s. : il. (gl. kolor) ; 24 cm.
ISBN 83-86206-94-2

1. Administracja – Polska – 14-15 w. 2. Administracja – krzyżackie, państwo – 14-15 w. 3. Polska – polityka – krzyżackie, państwo – 14-15 w. 4. Krzyżackie, państwo – polityka – Polska – 14-15 w. 5. Materiały konferencyjne

293. Kancelaria wielkich mistrzów w Malborku : katalog wystawy, 15 czerwca – 15 sierpnia 2001 r. / oprac. Janusz Trupinda. Malbork : Muzeum Zamkowe, 2001. 86 s., [14] s. tabl. : il., faks., wykry. ; 27 cm.
ISBN 83-86206-43-8

1. Muzeum Zamkowe (Malbork) – wystawy
 2. Dokumenty – krzyżackie, państwo – 14-15 w.
 3. Kancelaria – krzyżackie, państwo – 14-15 w.
 4. Krzyżackie, państwo – administracja – 14-15 w. 5. Malbork (woj. pomorskie) – wystawy – od 2001 r. 6. Katalogi wystaw

294. **Kancelarie** krzyżackie : stan badań i perspektywy badawcze : materiały z międzynarodowej konferencji naukowej, Malbork 18-19 X 2001 / pod red. Janusza Trupindy ; Muzeum Zamkowe w Malborku. Malbork : Muzeum Zamkowe, 2002. - 279 s. : il. ; 24 cm.

ISBN 83-86206-57-8

1. Archiwistyka – krzyżackie, państwo 2. Dokumenty – krzyżackie, państwo 3. Kancelaria – krzyżackie, państwo 4. Krzyżackie, państwo – administracja 5. Materiały konferencyjne

295. **KARAEV, Georgij Nikolaewiç:** K 550 - letiu Grunwaldskoj bitvy / Georgij Nikolaewiç Karaev, Vladimir Dorofeeviç Koroluk. // *Voprosy Istorii.* - 1960, nr 7, s. 92-100

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

296. **KARKOSZKA, Janusz:** Tajemnice Pola Grunwaldzkiego. Cz. 2-4 / Janusz Karkoszka. // *Trybuna Robotnicza.* - 1985, nr 220 ; nr 232 ; nr 244

Cz. 2, Historia i mity ; nr 220.

Cz. 3, Kamień Jagiellowy ; nr 232.

Cz. 4, Bitwa o bitwę ; nr 244.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Archeologia

Dot. badań archeologicznych na miejscu bitwy pod Grunwaldem.

297. **KASIUK, Mieczysław:** Bitwa pod Grunwaldem / Mieczysław Kasiuk. Warszawa : Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1957. - 156 s., [1] s., [2] mapy : tabl., err. ; 22 cm.

1. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 4. Polska - historia – 15 w.

[CBW sygn. 163394]

[CBW sygn. Arch. 163413]

298. **KĄKOLEWSKI, Igor (1963-):** Polska czarna legenda zakonu krzyżackiego / Igor Kąkolewski. // *Mówią Wieki.* - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 76-81

Fot.

1. Krzyżacy - 12-15 w. 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Świadomość społeczna – Polska

299. **KĘPKA, Tomasz:** Czy wygrano zwycięstwo pod Grunwaldem ? Tomasz Kęпка. // *Odrodzenie.* - 1987, nr 28, s. 4

II.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

300. **KIEDACZ, Witold:** Słomiane opaski z lasu lubieńskiego / Witold Kiedacz. // *Dziennik Polski.* - 1983, nr 138, s. 3, 6

Bitwa pod Grunwaldem.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

301. **KIJUĆ, Władysław:** Chińsko - mongolska doktryna wojenna na polu grunwaldzkim / Władysław Kijuć. // *Kontrasty.* - 1987, nr 8, s. 31-34

II.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

302. **KILARSKI, Maciej (1922-2003):** Odbudowa i konserwacja zespołu zamkowego w Malborku w latach 1945-2000 / Maciej Kilariski. Malbork : Muzeum Zamkowego w Malborku, 2007. - 323 s. : il. ; 30 cm.

Kalendarium.

Bibliogr. s. 317-323.

ISBN 83-86206-81-0

1. Architektura obronna – zabytki – ochrona i konserwacja – Polska 2. Malbork (woj. pomorskie) – zamek

303. **KIRCHMAYER, Jerzy (1895-1959):** Grunwald : 15 lipca 1410 / Jerzy Kirchmayer. // *Bellona.* - 1945, [z. 1], s. 3-15

II.

Przygotowania do wojny, układ sił, przebieg działań wojennych.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

304. **KIRCHMAYER, Jerzy (1895-1959):** Grunwald : 15 lipca 1410 / Jerzy Kirchmayer. // *Odrodzenie*. - 1945, nr 33, s. 1-3

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

305. **KIRCHMAYER, Jerzy (1895-1959):** Przed rocznicą grunwaldzką : dwie idee / Jerzy Kirchmayer. // *Polska Zbrojna*. - 1946, nr 165, s. 3

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

306. **KLEIN, Andrzej:** Album grunwaldzki / Andrzej Klein, Andrzej Nadolski, Andrzej Nowakowski ; [il. A. Klein]. Olsztyn : Olsztyńskie Wydawnictwo Prasowe, 1988. - 50, [1] s. : il. ; 21 x 29 cm.

Pod stopką red. błęd. ISBN.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Ikono-
grafia 3. Polska – 15 w. 4. Wydawnictwa dla
dzieci i młodzieży

307. **KLEIN, Andrzej:** Banderia Apud Grunwald = Chorągwie krzyżackie pod Grunwaldem. Cz. 2 / Andrzej Klein, Piotr Nowakowski. Łódź : Alexander, 2000. - 117, [3] s. : il. kolor ; 24 cm.

Bibliogr.

ISBN 83-912334-1-3 (cz. 2)

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna
1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Heraldyka -
Polska – 15 w. 4. Rycerstwo – godła – Polska –
do 15 w. 5. Sztandary – Polska – 15 w.

308. **KLEIN, Andrzej:** Banderia Apud Grunwald = Chorągwie polskie pod Grunwaldem. Cz. 1 / Andrzej Klein, Nicholas Sekunda, Konrad A. Czernielewski. Łódź : Alexander, 2000. - 127 s. : il. ; 24 cm.

Bibliogr.

ISBN 83-912334-0-5

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna
1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Heraldyka -
Polska – 15 w. 4. Rycerstwo – godła – Polska –
o 15 w. 5. Sztandary – Polska – 15 w.

309. **KLIMECKA, Grażyna:** Rycerze Jagielly w wielkiej wojnie 1410 roku / Grażyna Klimecka. // *Mówią Wieki*. - 1985, nr 4, s. 1-4, 37

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna
1409-1411 r. polsko-krzyżacka

310. **KLUBÓWNA, Anna (1906-1991):** Zawisza Czarny w historii i legendzie / Anna Klubówna. Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1974. - 340, [2] s. : il., faks. ; 20 cm.

Bibliogr.

1. Zawisza Czarny z Garbowa (?-1428) – bio-
grafia 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie
3. Rycerstwo

[CBW sygn. 269476]

311. **KLUBÓWNA, Anna (1906-1991):** Zawisza Czarny w historii i legendzie / Anna Klubówna. Wyd. 2. Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1979. - 336 s. : il., faks. ; 20 cm.

Bibliogr. s. 329 - [331].

1. Zawisza Czarny z Garbowa (?-1428) – bio-
grafia 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie
3. Rycerstwo

[CBW sygn. 280310]

312. **KLUGE, Rolf-Dieter:** Darstellung und Bewertung des Deutschen Ordens in der deutschen und polnischen Literatur : Ein Überblick / R.-D. Kluge. // *Zeitschrift für Ostforschung*. - 1969, H. 1, s. 15-53

1. Krzyżacy 2. Polska – a krzyżackie, państwo – 15 w.

313. **KOÂLOVIČ, Mihail Osipovič (1828-1891):** Grunval'denskaa bitva 1410 goda : reč M. O. Koâloviča. St. Petersburg : Tip. A.S. Suvorina, 1885. - 20 s. ; 20 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

314. **KOCZY, Leon:** Bitwa pod Grunwaldem / Sławomir Zawada

[pseud.]. Jeruzolima : "Hamadpis Liphshitz Press", 1942. – 96, [1] s. : il., szkic. ; 22 cm. Biblioteka Naukowa na Bliskim Wschodzie nr 3

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

Nazwa aut. Leon Koczy.

[CBW sygn. 341855]

[CBW sygn. Arch. 337365]

315. **KOCZY, Leon (1900-1981):** Grunwald : dzień chwały polskiego oręża / Leon Koczy. [Glasgow] : [Towarzystwo Społeczno-Oświatowe im. gen. Władysława Sikorskiego], 1960. - 40 s. : tabl. ; 24 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

Szkocja 1960. 966 Millenium Polski 1966.

[CBW sygn. 118595]

[CBW sygn. 323153]

[CBW sygn. Arch. 121546]

316. **KOCZY, Leon (1900-1981):** Grunwaldiana / Leon Koczy. // *Teki Historyczne*. - 1966/1968, T. 15, s. 91-111

Problemy źródeł do bitwy pod Grunwaldem i krytycznego ich rozbioru.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Źródła historyczne

317. **Kodeks** dyplomatyczny Wielkopolski. T. 7, Zawiera dokumenty nr 401-773 z lat 1401-1415 / wyd. i oprac. Antoni Gąsiorowski i Ryszard Walczak ; koment. opatrzył Antoni Gąsiorowski. Poznań : Wydawnictwa Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 1985. - XXXVIII, 605, [2] s. ; 25 cm. Wydawnictwa Źródłowe Komisji Historycznej 0208-9033 t. 19

K. tyt. oraz tekst również w jez. lac.

ISBN 83-01-05274-0

1. Dyplomacja polska – 15 w. 2. Prawo – Polska – 15 w. 3. Polska – polityka – 15 w.

[CBW sygn. 45173 T. 7]

318. **KOLA, Andrzej:** Sesja naukowa z okazji 575 rocznicy pod Grunwaldem / Andrzej Kola. // *Zapiski*

Historyczne Po morza. - 1987, z. 1, s. 223-225

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Konferencje

319. **KOLANKOWSKI, Ludwik (1882-1956):** Dzieje Wielkiego Księstwa Litewskiego za Jagiellonów. T. 1, 1377-1499 / L. Kolankowski. Warszawa : skl. gł. Kasa im. Mianowskiego, 1930 [i.e. 1929]. - IX, [1], 474, [1] s. ; 25 cm.

Dalszych t. nie opublikowano. - R. wyd. na pod stawie UWD.

1. Litwa - 14-15 w.

320. **KOPCZYŃSKI, Michał (1964-):** Bitwa pod Grunwaldem [Dokument dźwiękowy] / Michał Kopczyński. [Warszawa] : Centralny Ośrodek Informacji Gospodarczej, [2008]. - 1 płyta CD (42 min.) : digital, stereo ; 12 cm. Historia Polski. Średniowiecze [26]

Na opakowaniu : Bonus - film omawiający obraz Jana Matejki "Bitwa pod Grunwaldem". Miejsce wyd. i numeracja w serii wg www.aristos.pl.

Data wyd. wg www.audiobook.pl. Opis wg opakowania.

Na etykiecie CD tytuł : Historia Polski - Średniowiecze.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Książki mówione 3. Dokumenty dźwiękowe

321. **KORMANOWA, Żanna (1900-1988):** Grunwald : 15 lipca 1410 roku / Żanna Kormanowa. Moskwa : nakł. Związku Patriotów Polskich w ZSSR, 1943. - 39, [1] s., [4] s. il. ; 17 cm. Biblioteczka Związku Patriotów Polskich w ZSRR

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

322. **KORMANOWA, Żanna (1900-1988):** Tak było - tak będzie / Żanna Kormanowa. // *Wolna Polska (ZPP)*. - 1943, nr 18, s. 2

Rys.

Opis bitwy pod Grunwaldem.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

323. **Koronowo** : zarys dziejów miasta / [red. nauk. Marian Biskup]. Bydgoszcz : BTN, 1968. - 112, [4] s. : il. ; 24 cm. Prace Popularnonaukowe - Bydgoskie Towarzystwo Naukowe nr 2

Bibliogr. przy tekstach.

1. Bitwa 1410 r. pod Koronowem 2. Koronowo (woj. kujawsko-pomorskie) – historia

324. **KORTA, Adam**: Dwa Grunwaldy : Grunwald 1410 r. : Berlin 1945 r. / Adam Korta. // *Bellona*. - 1946, z. 7, s. 425-435

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Wojna 1939-1945 r. - bitwy - Niemcy 4. Bitwa 1945 r. o Berlin

325. **KORTA, Adam**: Prawda o Grunwaldzie / Adam Korta. // *Praca Polityczno-Wychowawcza w Wojsku*. - 1945, nr 4, s. 33-34

Dot. roli chorągwi słowiańskich w bitwie grunwaldzkiej i przyczyn niewykorzystania zwycięstwa.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

326. **KORTA, Adam**: Strategia i taktyka bitwy grunwaldzkiej / Adam Korta. // *Nasza Myśl*. - 1949, nr 7/8, s. 83-91

II.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Strategia wojenna – Polska – 15 w.

327. **KORZON, Tadeusz (1839-1918)**.: Grunwald : ustęp z dziejów wojennych Polski / napisał Tadeusz Korzon. Warszawa : M. Arct, 1910. - 44 s., [1] mapa ; 18 cm. Biblioteczka Narodowa Nr 33

1. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 4. Polska - historia – 15 w.

Tyt. okł.

[CBW sygn. 300619]

[CBW sygn. 304257]

328. **KOSIDOWSKI, Zenon**: Grunwald zawsze żywy / Zenon Kosidowski. // *Tygodnik Polski* (Nowy Jork). - 1943, nr 27, s. 1

I. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

329. **KOSMA, Adam**: Saga o bitwie : Grunwald / Adam Kosma. // *Żołnierz Polski*. - 1987, dod. spec., s. 2-3, 14

II, rys.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

330. **KOSMAN, Marcei (1940- -)**.: Jagiello królem Polski : z dziejów unii Polski i Litwy / Marcei Kosman ; [il. Iwona Pilch]. Wyd. 3. Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1987. - 79, [1] s. : rys. ; 17 cm. Biblioteczka Historyczna (Warszawa)

Koniec tekstu na s. 3 okł.

ISBN 83-02-03292-1

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) - polityka 2. Unia Krewska 3. Polska - 15 w. 4. Litwa - 15 w.

331. **KOSMAN, Marcei (1940- -)**.: Jagiello królem Polski : z dziejów unii Polski i Litwy / Marcei Kosman. Warszawa : Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1969. - 68 s. : il., mapa ; 23 cm. Biblioteczka Historyczna PZWS

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) - polityka 2. Unia Krewska 3. Polska - 15 w. 4. Litwa - 15 w.

332. **KOSMAN, Marcei (1940- -)**.: Jagiello królem Polski : z dziejów unii Polski i Litwy / Marcei Kosman. Wyd. 2. Warszawa : Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1973. - 64 s. : il. ; 21 cm. Biblioteka Historyczna - Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) - polityka 2. Unia Krewska 3. Polska - 15 w. 4. Litwa - 15 w.

333. **KOSMAN, Marcei (1940-):** Krzyżacy w historii i legendzie wieków : w 600 rocznicę Grunwaldzkiej wiktorii / Marcei Kosman. Toruń : Wydawnictwo Naukowe GRADO, 2010. - 250 s. ; 21 cm.

ISBN 978-83-61201-63-2

1. Krzyżacy 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

334. **KOSMAN, Marcei (1940-):** Litwa pierwotna mity, legendy, fakty / Marcei Kosman. Warszawa : Iskry, 1989. – 377, [3] s. ; 20 cm.

ISBN 83-207-0796-X

1. Litwa – historia – do 15 w.

[CBW sygn. 228105]

[CBW sygn. 228106]

335. **KOSMAN, Marcei (1940-):** Na tropach bohaterów ”Krzyżaków” / Marcei Kosman. Warszawa : ”Książka i Wiedza”, 1995. - 177, [4] s., [16] s. tabl. : il., fot., mapa, portr. ; 21 cm.

ISBN 83-05-12746-X

1. Sienkiewicz, Henryk (1846-1916). Krzyżacy
2. Polska - 15 w.

336. **KOSMAN, Marcei (1940-):** Na tropach bohaterów ”Krzyżaków” / Marcei Kosman. Wyd. 2. Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2010. - 255, [5] s. : il. ; 20 cm.

Na okł.: 600-lecie bitwy pod Grunwaldem 1410-2010.

ISBN 978-83-7177-604-5

1. Sienkiewicz, Henryk (1846-1916). Krzyżacy
2. Polska - 15 w.

337. **KOSMAN, Marcei (1940-):** O Polsce i Litwie Jagiellonów / Marcei Kosman. // *Zapiski Historyczne Pomorza*. - 2000, z. 1, s. 143-150

1. Jagiellonowie (ród) 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Polska – 14-16 w.

338. **KOWALCZYK, Elżbieta (historia):** Dzieje granicy mazowiecko-krzyżackiej (między Drwęcą a Pisą) /

Elżbieta Kowalczyk; Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa : „DiG”, 2003. – 335, [1] s. : faks., fot., mapy, rys., tab. ; 25 cm.

Bibliogr. s. 297-335. - Zsfg.

ISBN 83-7181-280-9

1. Archeologia – Polska 2. Fortyfikacje ziemne – Polska – 14-15 w. 3. Polska – granice – krzyżackie, państwo 4. Mazowsze – archeologia – 14-15 w. 5. Podlasie – archeologia – 14-15 w.

339. **KOWALEWSKI, Krzysztof (historia):** Grunwald 1410 : nieostatnie słowo rycerskiej jazdy / Krzysztof Kowalewski. // *Mówią Wieki*. - 2010, nr 7, s. 14-18

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

340. **KOWALEWSKI, Krzysztof (historia):** Koronowo 1410 : triumf fikcji literackiej / Krzysztof Kowalewski. // *Mówią Wieki*. - 2004, nr 7, s. 10

Fot.

1. Sienkiewicz, Henryk (1846-1916) 2. Długosz, Jan (1415-1480) 3. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka – w literaturze 4. Bitwa 1410 r. pod Koronowem – w literaturze

Na marginesie opowiadania ”Ongi i dziś”

H. Sienkiewicza.

341. **KOWALSKI, Wacław:** Grunwald i okolice / Wacław Kowalski. Warszawa : Sport i Turystyka, 1962. - 94, [2] s. : mapy ; 17 cm.

Bibliogr.

1. Przewodniki turystyczne 2. Grunwald (woj. warmińsko-mazurskie ; okręg)

[CBW sygn. 53036]

[CBW sygn. 52506]

342. **KOZIELEWSKI, Ignacy (1882-1964):** Zawisza Czarny z Garbowa : życie i czyny na tle epoki / oprac. dla rzesz skautowych Ignacy Kozielewski. Piotrków : [druk.] M. Dobrzański, 1918. - 70 s. ; 18 cm. Książnica Polskiego Skauta nr 1

1. Zawisza Czarny z Garbowa (?-1428) – biografia 2. Rycerstwo 3. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 4. Polska – 14-15 w.

[CBW sygn. 43169]

343. KRAJEWSKI, Mirosław (1946-): Materiały do bibliografii historycznej Ziemi Dobrzyńskiej / Mirosław R. Krajewski. Włocławek : Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej, 1986. – 174, [2] s. ; 24 cm.

1. Ziemia Dobrzyńska – historia 2. Bibliografia

[CBW sygn. 433168]

344. KRAJEWSKI, Wojciech (1964-): Krajobraz po bitwie : pole bitwy pod Grunwaldem wciąż skrywa swe tajemnice / Wojciech Krajewski. // *Polska Zbrojna*. -2003, nr 30, s. 30

Fot.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka – bitwy
2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – pamiątki
3. Archeologia średniowieczna – Polska

345. Krajobraz grunwaldzki w dziejach polsko-krzyżackich i polsko-niemieckich na przestrzeni wieków: wokół mitów i rzeczywistości : tradycje kulturowe i historyczne ziem pruskich / pod red. Jana Gancewskiego ; Polskie Towarzystwo Historyczne. Oddział w Olsztynie. Olsztyn : Pracownia Wydawnicza ElSet, 2009. - 229, [3] s., [1] k. tabl. kolor., [3] k. tabl. kolor. złoż. luz. : il. ; 24 cm. Biblioteka "Mrągowskich Studiów Humanistycznych". Historia nr 1

Indeks.

ISBN 978-83-61602-61-3

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – historiografia 2. Historiografia niemiecka 3. Historiografia polska 4. Krzyżackie, państwo – a Polska – 15 w. 5. Polska – a krzyżackie, państwo – 15 w.

346. KRASIŃSKI, Henryk (1804-1876): Le celebre Vitold, grandduc de Lithuanie : précédé de Notions sur la Samogitie / par Henri Krasinski.

Paris : Guiraudet et Jouast, 1834. – 36 s. ; 20 cm.

1. Witold (wielki książę litewski ; ca 1352-1430)
2. Żmudź (Litwa)

347. KRASZEWSKI, Józef Ignacy (1812-1887): Krzyżacy : obrazy z przeszłości 1410 roku. Cz. 1 / J.I. Kraszewski. Łódź : Władysław Bąk, [ok. 1947]. - 196 s., [1] k. tabl. ; 21 cm. Biblioteka Historyczna [t.]

Cz. 1 współwyd. z Cz. 2.

1. Krzyżacy 2. Krzyżackie, państwo – historia
3. Powieść polska – 19 w.

[CBW sygn. 75924 Cz. 1]

348. KRASZEWSKI, Józef Ignacy (1812-1887): Krzyżacy : obrazy z przeszłości 1410 roku. Cz. 2 / J.I. Kraszewski. Łódź : Władysław Bąk, [ok. 1947]. - 188, [7] s. ; 21 cm. Biblioteka Historyczna [t.]

Cz. 2 współwyd. z Cz. 1.

1. Krzyżacy 2. Krzyżackie, państwo – historia
3. Powieść polska – 19 w.

[CBW sygn. 75924 Cz. 2]

349. KRASZEWSKI, Józef Ignacy (1812-1887): Krzyżacy 1410 : obrazy z przeszłości / Józef Ignacy Kraszewski ; oprac. Jerzy Pośpiech. Wyd. 4. Katowice : "Śląsk", cop. 1983. - 266, [6] s. ; 21 cm. Biblioteka Karola Miarki [t. 3]

ISBN 83-216-0337-8 oprawa twarda

1. Krzyżacy 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.

[CBW sygn. 291013]

350. KRASZEWSKI, Józef Ignacy (1812-1887): Krzyżacy 1410 / Józef Ignacy Kraszewski. Warszawa : Orion, 2010. -340 s. ; 21 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – w literaturze polskiej 2. Powieść polska – 19 w.

351. KRAUSHAR, Aleksander (1843-1931): Sprawy krzyżackie w Polsce, według dyplomatów archiwalnych :

1226-1421 / Alexander Kraushar. Warszawa : Gebethner i Wolff, 1911. - 80 s. ; 24 cm. Miscellanea Archiwalne ; 2

1. Krzyżackie, państwo – polityka – 13-15 w.
2. Polska - 13-15 w. 3. Źródła historyczne

352. **KRAWCZYK, Jarosław (1955-)**: Święty wiatr nad Grunwaldem / Jarosław Krawczyk. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 92-95

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

353. **KRAWCZYK, Maciej**: Starcie młodszych synów : na śmierć i życie / Maciej Krawczyk. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 48-52

Fot.

1. Jungingen, Ulrich von (ca 1360-1410)
2. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

354. **KŘIVÁNEK, Arnošt**: Jan Sokol - królewski rycerz z Lamberku / Arnošt Křivánek. // *Przegląd Historyczno-Wojskowy*. - 2002, nr 2, s. 11-116

1. Sokol, Jan 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka – bitwy – udział Czechów 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – udział Czechów

Uzup.;; Jan Sokol (Sokół) z Lamberku oraz udział Czechów i Morawian w wielkiej wojnie z Zakonem Krzyżackim 1409-1411; na marginesie artykułu Arnošta Křivánka; Stefan Chojnecki; *Przegląd Historyczno-Wojskowy*; 2002; nr 2; s. 117-123.

355. **KROMER, Marcin (1512-1589)**: Kronika polska Marcina Kromera : [...] ksiąg XXX, dotąd w trzech językach, a mianowicie w łacińskim, polskim i niemieckim wydana, na język polski z łacińskiego przełożona. Cz. 1 / [tl.] przez Marcina z Błażowa Błażowskiego. Obecne wyd. w jęz. pol. 2. Sanok, 1857. [druk:] Drukarnia Karola Pollaka. - [2], VI, [1], 8-760 s. ; 20 cm.

1. Historiografia 2. Polska – 10-15 w.

356. **KROMER, Marcin (1512-1589)**: Kronika polska Marcina Kromera : [...] ksiąg XXX, dotąd w trzech językach, a mianowicie w łacińskim, polskim i niemieckim wydana, na język polski z łacińskiego przełożona. Cz. 2 / [tl.] przez Marcina z Błażowa Błażowskiego. Sanok, 1857. [druk:] Drukarnia Karola Pollaka. - 761-1500 s. ; 20 cm.

1. Historiografia 2. Polska - 10-15 w.

357. **Kronika** konfliktu Władysława króla polskiego z Krzyżakami w roku pańskim 1410 / [z łac. rpsu Biblioteki Kórnickiej przeł. Jolanta Danka, Andrzej Nadolski]. Olsztyn : Muzeum Warmii i Mazur, 1984. - 17, [3] s. ; 24 cm.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

[CBW sygn. 336281]

358. **Kronika** konfliktu Władysława króla polskiego z Krzyżakami w roku pańskim 1410 / [z łac. rpsu przeł. Jolanta Danka i Andrzej Nadolski]. Olsztyn : Muzeum Warmii i Mazur : Towarzystwo Przyjaciół Muzeum, 1983. - 16 s.

Oryg.: Cronica conflictus Wladislai Regis Poloniae cum Cruciferis anno Christi 1410, Poznań 1911.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

[CBW sygn. 336281]

359. **Kronika** konfliktu Władysława króla polskiego z Krzyżakami w roku pańskim 1410 / z łac. przeł. Jolanta Danka, Andrzej Nadolski. [Wyd. 3 i. e. 5]. Olsztyn : Muzeum Warmii i Mazur, [1988]. - 15, [1] s. ; 21 cm.

Tyt. równol. : Cronica conflictus Wladislai Regis Poloniae cum Cruciferis anno Christi 1410. - T1. na podstawie łac. rpsu Biblioteki Kórnickiej wyd. w Poznaniu w 1911 r.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

360. **Kronika** konfliktu Władysława Króla Polskiego z Krzyżakami w roku pańskim 1410 / z lac. przeł. Jolanta Danka, Andrzej Nadolski. Wyd. 3. Olsztyn : Muzeum Warmii i Mazur, [1986]. - 15, [1] s. ; 21 cm.

Tyt. równol. : Cronica conflictus Wladislawi Regis Poloniae cum Cruciferis anno Christi 1410. - Tł. na podstawie lac. rpsu Biblioteki Kórnickiej wyd. w Poznaniu w 1911 r.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

361. **Kronika** konfliktu Władysława króla polskiego z Krzyżakami w roku pańskim 1410 / z lac. przeł. Jolanta Danka, Andrzej Nadolski. Wyd. 4. Olsztyn : Muzeum Warmii i Mazur, 1987. - 15, [1] s. ; 21 cm.

Tyt. równol. : Cronica conflictus Wladislawi Regis Poloniae cum Cruciferis anno Christi 1410. - Tł. na podstawie lac. rpsu Biblioteki Kórnickiej wyd. w Poznaniu w 1911 r.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

362. **KRÓL, Kazimierz (1853-1944)**.: Krzyżacy w Polsce : książka do czytania i na odczyt / opowiedział Kazimierz Król ; Wydawnictwo imienia Staszycy. Warszawa : skl. gl. w Księgarni Polskiej, 1908. - 75, [1] s. : il. ; 21 cm.

1-szy wydawca na podst. okł.

1. Krzyżackie, państwo – historia 2. Krzyżackie, państwo – a Polska 3. Wydawnictwa popularne

363. **KRÓL, Kazimierz (1853-1944)**.: Krzyżacy w Polsce : książka do zwyczajnego czytania i na odczyt / opowiedział Kazimierz Król. Wyd. 2. Warszawa : skl. gl. Księgarnia Polska, 1918. - 60, [1] s. : il. ; 19 cm. Wydawnictwo im. Mieczysława Brzezińskiego
1. Krzyżackie, państwo – historia 2. Krzyżackie, państwo – a Polska 3. Wydawnictwa popularne

364. **KRÓLIŃSKI, Kazimierz (1874-1938?)**.: Grunwald / Kazimierz Króliński. Wyd. 2. Stanisławów : Roman Jasielski, 1920. - 23 s. ; 16 cm. Czytanki Polskie L. 1

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wydawnictwa popularne Tyt. okł.

[CBW sygn. Arch. 305228]

365. **KRÓLIŃSKI, Kazimierz (1874-1938?)**.: Krzyżacy / Kazimierz Króliński. Stanisławów : Roman Jasielski, 1920. - 31 s. ; 15 cm. Czytanki Polskie L. 16

1. Krzyżacy 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Wydawnictwa popularne [Def. b. k. tyt.].

[CBW sygn. Arch. 305227]

[CBW sygn. 829713]

[CBW sygn. 884-3]

366. **KRZEMIŃSKI, Adam (1945-)**.: Anty-Grunwald : Grunwald 1410-2010 / Adam Krzemiński. // *Forum*. - 2010, nr 28, s. 52-54

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Propaganda – Polska - 16-17 w. 4. Propaganda - Niemcy Tł. art. zamieszcz. w "Die Zeit". - 2010, 1 VII.

367. **KRZEMIŃSKI, Adam (1945-)**.: Nagie miecze na lemieszce / Adam Krzemiński. // *Polityka*. - 2010, nr 2, s. 60-63

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Świadomość narodowa – Niemcy 3. Świadomość narodowa – Polska

368. **Krzyżacy** : historia, zamki, bitwy / red. Katarzyna Kucharczuk. Warszawa : Carta Blanca, 2010. - 176 s. : il. ; 33 cm.

1. Krzyżacy 2. Zamki krzyżackie 3. Krzyżackie, państwo

369. **Krzyżacy** : krótka historia zakonu krzyżackiego w Polsce. Grudziądz : W.Kulerski, 1908. - 96 s., [4] k. tabl. : il. ; 18 cm.

1. Krzyżackie, państwo – historia 2. Wydawnictwa popularne

370. **KRZYŻANIAKOWA, Jadwiga:** Kancelaria królewska Władysława Jagielly : studium z dziejów kultury politycznej Polski w XV wieku. Cz. 1 / Jadwiga Krzyżaniakowa ; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydział Filozoficzno-Historyczny. Poznań : Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, 1972. - 255, [2] s. ; 23 cm. Prace Wydziału Filozoficzno-Historycznego - Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Historia nr 56

Bibliogr.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Dyplomacja polska - 15 w. 3. Kancelaria - Polska - 14-15 w. 4. Polska – polityka – 15 w.

371. **KRZYŻANIAKOWA, Jadwiga:** Kancelaria królewska Władysława Jagielly : studium z dziejów kultury politycznej Polski w XV wieku. Cz. 2, Urzędnicy / Jadwiga Krzyżaniakowa ; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Poznań : Wydawnictwo Naukowe UAM, 1979. - 201, [1] s. ; 24 cm. Historia 0554-8217 nr 77

Bibliogr. - Indeksy.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Dyplomacja polska - 15 w. 3. Kancelaria – Polska – 14-15 w. 4. Urzędnicy – Polska – 14-15 w. 5. Polska – polityka – 15 w.

372. **KRZYŻANIAKOWA, Jadwiga:** Poglądy Jana Długosza na Zakon Krzyżacki i jego stosunki z Polską / Jadwiga Krzyżaniakowa. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1992, T. 2, s. 7-37

1. Długosz, Jan (1415-1480) – twórczość 2. Krzyżacy – historiografia 3. Krzyżackie, państwo – a Polska – 15 w. 4. Polska – a krzyżackie, państwo – 15 w.

373. **KRZYŻANIAKOWA, Jadwiga:** Władysław II Jagiello / Jadwiga

Krzyżaniakowa, Jerzy Ochmański. Wyd. 2. Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo, 2010. - 372 s. : il. ; 21 cm.

ISBN 978-83-04-04778-5

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) – biografia

374. **Księga** pamiątkowa obchodu pięćsetnej rocznicy zwycięstwa pod Grunwaldem w dniu 15, 16 i 17 lipca 1910 r. w Krakowie z dodaniem albumu literacko-artystycznego poświęconego wielkiej rocznicy dziejowej / zebrał i ułożył Kazimierz Bartoszewicz. Kraków : nakł. Franciszka Terakowskiego, 1911. - s. L, [1], 144 s., [10] s. tabl. : tabl., il., rys. ; 24 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Albumy

[CBW sygn. 46056]

[CBW sygn. 46430]

[CBW sygn. 26225]

[CBW sygn. 98835]

375. **KUBISZ, Bogusław:** Grunwald - mekka rycerzy / Bogusław Kubisz. // *Mówią Wieki*. - 2001, nr 9, s. 13 Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody 2. Grupy rekonstrukcji historycznej

376. **KUC, Michał:** Oblężenie twierdzy malborskiej w 1410 roku - aspekty militarne / Michał Kuc. // *Zapiski Historyczne Pomorza*. - 2000, z. 1, s. 25-44

1. Bitwa 1410 r. o Malbork 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

377. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985):** Bitwa pod Grunwaldem / Stefan M. Kuczyński. Katowice : Śląsk, 1985. - 213, [3] s. : il. ; 21 cm + [11] k. map. Bibliogr. s. 213-[214].

ISBN 83-216-0508-7

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

378. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Bitwa pod Grunwaldem / Stefan Maria Kuczyński. // *Studia i Materiały do Historii Sztuki Wojennej*. - 1954, T. 1, s. 531-572

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

379. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Bitwa pod Grunwaldem / Stefan Maria Kuczyński. Katowice : "Śląsk", [1987]. - 213, [3] s. : il., fot., portr., mapy : [11] s. ; 21 cm.

Bibliogr. s. 213-214.

ISBN 83-216-0508-7

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

[CBW sygn. Arch. 401869]

380. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Grunwald / Stefan M. Kuczyński, Krystyna Sroczyńska. Warszawa : Wydawnictwo "Arkady", 1960. - 57, [7] s., [1] k. tabl. złoż., [16] k. tabl. : il., mapy ; 32 cm.

1. Matejko, Jan (1838-1893). Bitwa pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 4. Krzyżackie, państwo 5. Albumy Album.

[CBW sygn. 48742]

[CBW sygn. 68622]

381. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Grunwald 1410-1960 / [Stefan M. Kuczyński, Władysław Ogrodziński]. Olsztyn : "Pojezierze", 1959. - 64 s. , [16] s. tabl., [1] k. złoż. map ; 21 cm.

Zawiera: Wielkość Grunwaldu / Władysław Ogrodziński.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Agrotechnika – Polska – do 15 w.

382. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Historia wojskowości polskiej : wybrane zagadnienia / Stefan M. Kuczyński. Warszawa, 1972. - 3 szkice.

S. 99-123 : Operacja grunwaldzka 1410 roku.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

383. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Informacja tzw. latopisu Bychowca o "Wielkiej Wojnie" lat 1409-1411 : uwagi krytyczne / Stefan M. Kuczyński. // *Rocznik Łódzki*. - 1961, R. 4, s. 76-79

1. Hronika Byhaiica 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Historiografia

384. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Informacje tzw. latopisu Bychowca o "wielkiej wojnie" lat 1409-1411 : (uwagi krytyczne) / Stefan M. Kuczyński. *Łódź* : Archiwum Akt Dawnych, 1961. - S. 65-[84] ; 24 cm.

1. Hronika Byhauca 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Rosja – 13-15 w. 4. Litwa – 13-16 w. Nadb. z "Rocznik Łódzki" 1961, t. 6.

[CBW sygn. 336664]

385. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Korektury historyczne do "Krzyżaków" Henryka Sienkiewicza / Stefan M. Kuczyński. // *Przegląd Zachodni*. - 1955, nr 7/8, s. 503-526

1. Sienkiewicz, Henryk (1846-1916). Krzyżacy 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – w literaturze polskiej

386. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Król Jagiello ok. 1351-1434 / Stefan M. Kuczyński. Warszawa : Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1985. - 185, [3] s., [16] s. tabl. : il. ; 19 cm.

Bibliogr. 166-169.

ISBN 83-11-07092-X

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) - biografia 2. Władcy - Polska - 14-15 w.

Na s. 4 okł. błędny ISBN.

[CBW sygn. 224462]

[CBW sygn. 224882]

[CBW sygn. Arch. 224461]

387. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Król Jagiello ok. 1351-1434 / Stefan M. Kuczyński. Wyd. 2. Warszawa : Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1987. - 174, [2] s., [16] s. tabl. : szkic. ; 20 cm.

Bibliogr. 162-164.

ISBN 83-11-07092-X

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) - biografia 2. Władcy - Polska - 14-15 w.

[CBW sygn. 226598]

[CBW sygn. Arch. 226597]

388. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985):** Kto dowodził w bitwie pod Grunwaldem / Stefan M. Kuczyński. [S.l. : s.n.], 1947. - [2], 40 s. ; 21 cm. Odb. z kwartalnika "Nauka i Sztuka". - 1947, t. 5, s. 171-210.

1. Witold (wielki książę litewski ; ca 1352-1430) 2. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 3. Zyndram z Maszkowic (ca 1350-1415) 4. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 5. Dowodzenie (wojsk.) - Polska - 15 w. 6. Wojsko - Polska - 15 w.

389. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985):** O Grunwaldzie wciąż za mało wiemy ... / WTK rozmawia z prof. dr. Stefanem Marią Kuczyńskim ; rozm. przeprowadził F. Z. Weremiej. // *WTK*. - 1972, nr 32

Dot. badań nad dziejami stosunków polsko-krzyżackich.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

390. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985):** O miejscu zgonu w. mistrza i kilku sprawach innych / Stefan Maria Kuczyński. Olsztyn : Stacja Naukowa Polskiego Towarzystwa Historycznego (Instytut Mazurski) 1960. - S. 153-[161] ; 24 cm. Nadb. z.: "Komunikaty Mazursko-Warmińskie". - 1960, nr 2.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

[CBW sygn. 02072 A]

391. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985):** O miejscu zgonu wielkiego mistrza [Ulryka von Jungingen] i kilku sprawach innych / Stefan M. Kuczyński. // *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*. - 1997, nr 3, s. 332-339

1. Jungingen, Ulrich von (ca 1360-1410)

2. Krzyżacy 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem Przedr. art. zamieszcz. w "Komunikaty Mazursko-Warmińskie". - 1960, nr 2.

392. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985):** Pierwszy pokój toruński : (1 lutego 1411 r.) / Stefan M. Kuczyński. [Toruń] : Towarzystwo Naukowe w Toruniu, 1954. - S. [139]-165 ; 24 cm. Nadb. z: *Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu* T. 20 z. 1/4, s. 139-165.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Umowy międzynarodowe - Europa - 15 w.

393. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985):** Pokłosie Grunwaldu / Stefan Maria Kuczyński. // *Rocznik Olsztyński*. - 1964, T. 4, s. 397-426

Omów. publikacji poświęconych bitwie pod Grunwaldem.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

394. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985):** Problemy Grunwaldu / Stefan Maria Kuczyński. // *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Historia*. - 1960, z. 15, s. 11-21

Zsfg.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

395. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985):** Przeszłość : powieść historyczna. Cz. 2, Zawisza Czarny / Stefan M. Kuczyński. Wyd. 2, poszerz. Katowice : "Śląsk", 1977. - 351, [1] s., [7] s. tabl. ; 21 cm.

1. Zawisza Czarny z Garbowa (?-1428) - biografia 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Rycerstwo

[CBW sygn. 276347]

396. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985):** Przeszłość. T. 2, Zawisza Czarny / Stefan M. Kuczyński. Katowice : "Śląsk", 1980. - 527, [1] s., [8] s. tabl. ; 20 cm.

1. Zawisza Czarny z Garbowa (?-1428) - biografia 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Rycerstwo

[CBW sygn. 269914]

397. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Rzeczywistość historyczna w "Krzyżakach" Henryka Sienkiewicza / Stefan M. Kuczyński. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1963. - 190, [2] s. ; 19 cm.

1. Sienkiewicz, Henryk (1846-1916). Krzyżacy
2. Krzyżacy - 15 w. 3. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 4. Powieść polska - 19 w.

[CBW sygn. 101817]

[CBW sygn. 101819]

398. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Rzeczywistość historyczna w "Krzyżakach" Henryka Sienkiewicza / Stefan M. Kuczyński. Wyd. 2. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1967. - 207, [1] s. ; 19 cm.

Bibliogr.

1. Sienkiewicz, Henryk (1846-1916). Krzyżacy
2. Krzyżacy - 15 w. 3. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 4. Powieść polska - 19 w.

[CBW sygn. 202388]

399. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Spór o Grunwald : rozprawy polemiczne / Stefan Maria Kuczyński. Warszawa : Wydawnictwo MON, 1972. - 276, [3] s. : mapy, szkic. ; 20 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Grunwald (woj. warmińsko-mazurskie) - historia

[CBW sygn. 209388]

[CBW sygn. Arch. 209387]

400. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Sprawa dowództwa w bitwie grunwaldzkiej / Stefan M. Kuczyński. // *Sprawozdanie Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego*. - 1947, s. 33-39

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

401. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Studia z dziejów Europy Wschodniej X-XVII w. / Stefan Maria Kuczyński. Warszawa : Państwowe

Wydawnictwa Naukowe, 1965. - 272, [3] s. : mapy, err. ; 23 cm.

S. 189-202, Grunwaldzkie pole : (wykład inauguracyjny, wygłoszony w Uniwersytecie Łódzkim w dn. 1 października 1959 r.).

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Polska - 5 w.

402. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Studia z dziejów Europy Wschodniej X-XVII w. / Stefan Maria Kuczyński. Warszawa : Państwowe Wydawnictwa Naukowe, 1965. - 272, [3] s. : mapy, err. ; 23 cm.

S. 203-219 : Informacje tzw. latopisu Bychowca o "Wielkiej Wojnie" lat 1409-1411 : (uwagi krytyczne).

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Polska - 15 w.

403. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Taktyka walki skrzydła litewsko - ruskiego w bitwie pod Grunwaldem / Stefan Maria Kuczyński. // *Studia i Materiały do Historii Wojskowości*. - 1964, T. 10, cz. 2, s. 35-46

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

404. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Wielka wojna z Zakonem Krzyżackim w latach 1409-1411 / Stefan M. Kuczyński ; [red. Janusz Sikorski i Jadwiga Nadziejka]. Wyd. 2. [Warszawa] : Ministerstwo Obrony Narodowej, 1960. - 622, [2] s., [26] s. tabl., [13] k. szkic. : err. ; 24 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

[CBW sygn. 171306]

[CBW sygn. Arch. 171307]

405. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Wielka wojna z Zakonem Krzyżackim w latach 1409-1411 / Stefan M. Kuczyński ; Wojskowy Instytut Historyczny im. Wandy Wasilewskiej. [Wyd. 5]. Warszawa : Wydawnictwo Ministerstwa Obrony

Narodowej, 1987. - 682, [6] s., [12] k. m. : il. ; 24 cm.

Bibliogr. s. 565-592.
ISBN 83-11-07355-4

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

Rés., Rez., Sum., Zsfg.

[CBW sygn. 402525]

[CBW sygn. Arch. 402524]

406. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Wielka wojna z Zakonem Krzyżackim w latach 1409-1411 / Stefan Maria Kuczyński ; Wojskowy Instytut Historyczny. Wyd. 3. Warszawa : Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1966. - 707, [3] s., [1] k. m. : il. ; 21 cm.

Bibliogr.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

[CBW sygn. Czyt. 245392]

[CBW sygn. 245393]

[CBW sygn. 245394]

407. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Wielka wojna z Zakonem Krzyżackim w latach 1409-1411 / Stefan Maria Kuczyński ; Wojskowy Instytut Historyczny. Wyd. 4 popr. Warszawa : Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1980. - 682, [16] s., [12] k. szkic : il., szkic. ; 24 cm. Bibliogr.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

[CBW sygn. 283149]

[CBW sygn. Arch. 283148]

408. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Wielka wojna z Zakonem Krzyżackim w latach 1409-1411 / Stefan Maria Kuczyński. Warszawa : Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1955. -551 s., [11] k. m., [9] k. tabl. : err. ; 24 cm. Prace Komisji Wojskowo-Historycznej Ministerstwa Obrony Narodowej. Seria A nr 3

Bibliogr. s. 417-438.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

[CBW sygn. 03439 A]

[CBW sygn. 010245]

[CBW sygn. 010246]

409. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Władysław Jagiello 1350-1434 / Stefan M. Kuczyński. Warszawa : Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1971. - 177, [3] s. : il. ; 16 cm. Bitwy, Kampanie, Dowódcy [t.] 10/70

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) - biografia 2. Władcy - Polska - 14-15 w.

[CBW sygn. 208278]

[CBW sygn. Arch. 208279]

410. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Zawisza Czarny : powieść historyczna / Stefan M. Kuczyński. Wyd. 2. Katowice : Śląsk, 1983. - 351, [1] s., [8] s. tabl. ; 21 cm. ISBN 83-216-0469-2

1. Zawisza Czarny z Garbowa (?-1428) – biografia 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Rycerstwo 4. Powieść historyczna polska – 20 w.

Stanowi cz. 2 cyklu historycznego pt. "Przeszłość".

411. **KUCZYŃSKI, Stefan Maria (1904-1985).**: Zawisza Czarny : powieść historyczna. Katowice : Śląsk, 1984. - 336, [1] s., [8] s. tabl. ; 21 cm. ISBN 83-216-0469-2

1. Zawisza Czarny z Garbowa (?-1428)

2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie

3. Rycerstwo 4. Powieść historyczna polska – 20 w.

412. **KUJOT, Stanisław (1845-1914).**: Rok 1410 : wojna / Stanisław Kujot. // *Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu*. - 1910, R. 17, s. 56-331

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

413. **Kunst der Konservation** : ein halbes Jahrhundert der Konservationsstudien in Warschau : Ausstellung in

der Malbork-Burg, 24 Juni-20 September 1997 / [Bearb. des Katalogs Michal Hilchen]. [Malbork] : Burg-Museum ; Warszawa : Akademia Sztuk Pięknych, [1998]. - 40 s. : fot. ; 30 cm.

ISBN 83-86206-20-9 (BM)

1. Muzeum Zamkowe (Malbork) – wystawy
2. Konserwatorstwo – Polska
3. Malbork (woj. pomorskie) – wystawy – od 1989 r.
4. Katalogi wystaw

414. **KURASŃ, Stanisław (-2009):** Litwa a Polska za czasów Jagielly i Witolda / Stanisław Kuraś. // *Lituania*. - 1996, nr 1/2, s. 192-197

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434)
2. Witold (wielki książę litewski ; ca 1352-1430)
3. Litwa – polityka – Polska – 14-15 w.
4. Polska – polityka – Litwa – 14-15 w.

415. **Kurier Grunwaldzki** : Grunwald, lipiec 1410. Nr 1 / [zesp. red. Andrzej Białoczyk et al.]. Olsztyn : RSW "Prasa-Książka-Ruch" : na zlec. Społecznego Komitetu Grunwaldzkiego, [1985]. - 7, [1] s. : il. ; 43 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
2. Jednościówki - Polska - 1956-1989 r.
3. Jednościówki
4. Grunwald (woj. warmińsko-mazurskie ; okręg)

416. **KUSZTELSKI, Błażej (1943-):** Grunwald 1410 / Błażej Kuztelski ; il. Danuta Kurasz. Poznań : G&P, 2010. -63 s. : il. kolor. ; 29 cm.

ISBN 978-83-7272-216-4

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
3. Wydawnictwa popularne

417. **KWAŚNIEWSKI, Bolesław:** Oręż grunwaldzki / Bolesław Kwaśniewski. // *Młody Technik*. - 1960, nr 7, s. 48-55

Il.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

418. **KWIATKOWSKI, Krzysztof:** Okoliczności wypowiedzenia wojny królowi polskiemu Władysławowi II

przez wielkiego mistrza Zakonu Niemieckiego Ulricha von Jungingen w sierpniu 1409 roku / Krzysztof Kwiatkowski. // *Zapiski Historyczne Pomorza*. - 2009, z. 3, s. 7-36

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434)
2. Jungingen, Ulrich von (ca 1360-1410)
3. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
4. Źródła historyczne

419. **KWIATKOWSKI, Stefan Franciszek (1946-):** O zapomnianym programie ideowym kaplicy grunwaldzkiej w latach 1410-1414 / Stefan Kwiatkowski. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1991, T. 1, s. 57-63

Zsfg.

1. 15 w.
2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
3. Kościoły i kaplice
4. Architektura sakralna

420. **KWIATKOWSKI, Stefan Franciszek (1946-):** Śpiewy grunwaldzkie : dlaczego rycerstwo Władysława Jagielly miałyby śpiewać "Bogurodzicę" podczas kampanii w Prusach w 1410 roku? / Stefan Kwiatkowski. // *Przegląd Zachodnio-Pomorski*. - 2006, z. 4, s. 107-118

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
2. Pieśń religijna – katolicyzm – Polska – 13-15 w.

421. **LABUDA, Gerard (1916-):** Grunwaldzkie refleksje / Gerard Labuda. // *Polska Zachodnia*. - 1947, nr 28

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

422. **LANG, Roman:** Pójdziemy w bój o nowy Grunwald 1410-1943 : Grunwald zwrotnym punktem w dziejach / Roman Lang. // *Wolna Polska (ZPP)*. - 1943, nr 18, s. 2

Il.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

423. **LAPIN, Nikolaj Aleksandrovič:** Grunval'dskaa bitva : razgrom nemeckih rycarej 15 iula 1410 goda / N. Lapin, A. Turcinskij. Moskva : Voenizdat, 1939. - 45 s.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

424. **LASKOWSKI, Otton:** Grunwald / Otton Laskowski. Wyd. 2. Londyn : nakł. Wydziału Prac Kulturalno-Oświatowych Ministerstwa Obrony Narodowej, 1943. - 191, [1] s., [8] k. szkic. złoż. ; 22 cm.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

[CBW sygn. Arch. 411004]

425. **LASKOWSKI, Otton (1892-1953):** Grunwald / Otton Laskowski. // *Polska Walcząca (Londyn)*. - 1941, nr 28, s. 1

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

426. **LASKOWSKI, Otton (1892-1953):** Grunwald / Otton Laskowski. Warszawa : Towarzystwo Wiedzy Wojskowej, 1926. - [2], 148 s., [8] k. szkic. : il., err. ; 25 cm.

Bibliogr.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

Odb. z "Przeglądu Wiedzy Wojskowej" 1925, R. 2.

[CBW sygn. 106405]

[CBW sygn. 26704]

[CBW sygn. 25293]

[CBW sygn. 44029]

427. **LASKOWSKI, Otton (1892-1953):** The Battle of Grunwald and the German Drang nach Osten / Otton Laskowski ; wstęp Alan Crosland Graham. London, 1942. - 22 s., [3] mapy : il. ; 22 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

428. **LECHITA:** W przeddzień rocznicy grunwaldzkiej / Lechita. Kraków : J. Dużyk, 1910. - 21 s. ; 23 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

429. **LEŚNIEWSKI, Henryk:** Mój Grunwald : gawędy / Henryk Leśniowski. Kraków : Harcerska Oficyna

Wydawnicza : na zlec. Głównej Kwatery ZHP [Związku Harcerstwa Polskiego], 1988. - 32 s. ; 20 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Harcerstwo – wychowanie 3. Wydawnictwa popularne

430. **LEŚNIEWSKI, Henryk:** Mój Grunwald : gawędy i artykuły / Henryk Leśniowski. Olsztyn : Komenda Chorągwi Warmińsko-Mazurskiej ZHP, 2010. - 167 s. ; 21 cm.

1. Krzyżacy 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

431. **LEŚNIEWSKI, Henryk:** Tajemnice grunwaldzkiego pobożstwa / Henryk Leśniowski, Romuald Odoj. Wyd. 2, rozszerz. Olsztyn : Ośrodek Badań Naukowych ; Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego, 2010. - 128 s., [8] s. tabl. kolor. : il., fot., faks. ; 21 cm.

1. Krzyżacy 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Grunwald (woj. warmińsko-mazurskie ; okręg)

432. **LISIAK, Henryk:** Z dziejów walki o narodowe przetrwanie : obchody pięćsetnej rocznicy bitwy pod Grunwaldem / Henryk Lisiak. // *Życie i Myśl*. - 1988, nr 12, s. 28-34

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

433. **LOHMEYER, Karl:** Polen-Littauen und der Ordensstaat in Preussen : ein Vortrag / von Carl Lohmeyer. [Königsberg : s.n., 1876]. - 35 s. ; 22 cm. Separat-Abdr. aus der Altpreuss. Monatsschrift Bd. 13 Ht. 4.

Opis wg nagł.

1. Krzyżackie, państwo – a Litwa 2. Krzyżackie, państwo – a Polska 3. Litwa – a krzyżackie, państwo 4. Polska – a krzyżackie, państwo

434. **ŁBIK, Lech (1957-):** Malbork w dwóch anegdotach kronikarskich z XV wieku / Lech Łbik. // *Materiały do Dziejów Kultury i Sztuki Bydgoszczy i Regionu*. -2006, z. 11, s. 63-68

1. Kronika – Krzyżackie, państwo – 15 w. 2. Malbork (woj. pomorskie) – życie codzienne – 15 w.

435. **ŁBIK, Lech (1957-)**: Polsko-krzyżackie zmagania o Bydgoszcz w 1409 r. / Lech Łbik. // *Kronika Bydgoska*. - 1986/1988, t. 10, s. 26-39

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

436. **ŁEBIŃSKI, Władysław (1840-1907)**: Bitwa pod Grunwaldem czyli zwycięstwo Polaków nad Krzyżakami 1410 r. wedle Długosza, Karola Szajnochy i in. / Władysław Salawa [pseud. Poznań : Drukarnia J. I. Kraszewskiego, 1886. – 735 s. Czytelnia Ludowa III, 2

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Historiografia

437. **ŁOJKO, Jerzy (1948-)**: Choągwie polskie i litewskie w bitwie pod Grunwaldem / Jerzy Łojko. // *Litvano-Slavica Posnaniensia*. - 1989, T. 3, s. 141-154

II.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

438. **ŁOSIAK, Marta**: Nie tylko Grunwald / Marta Łosiak. Kraków : Zielona Sowa, 2010. - 32 s. ; 29 cm.

1. Krzyżacy 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

439. **ŁOSSOWSKI, Piotr (1925-)**: Jagiello nie jest już zdrajcą / Piotr Łossowski. // *Polityka*. - 2002, nr 39, s. 76

Fot.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Polska - a Litwa - polityka - 15 w.

440. **ŁOWMIAŃSKI, Henryk (1898-1984)**: Polityka Jagiellonów / Henryk Łowmiański ; do druku przygotował Krzysztof Pietkiewicz. Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1999. - XII, 673 s. ; 25 cm.

1. Jagiellonowie (ród) 2. Polska – 14-16 w.

441. **ŁOWMIAŃSKI, Henryk (1898-1984)**: Polityka Jagiellonów / Henryk Łowmiański. Wyd. 2. Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2006. - XII, 673 s. ; 24 cm.

ISBN 83-7177-401-X

1. Jagiellonowie (ród) 2. Polska – 14-16 w.

[CBW sygn. 439844]

442. **ŁOWMIAŃSKI, Henryk (1898-1984)**: Prusy - Litwa - Krzyżacy / Henryk Łowmiański ; wybór, oprac., wstęp i posł. Marceli Kosman. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1989. - 480, [3] s., [1] k. portr. ; 21 cm.

Indeks.

ISBN 83-06-01711-0

1. Krzyżacy – historia 2. Krzyżackie, państwo – a Litwa – polityka

[CBW sygn. 405720]

[CBW sygn. 405721]

443. **ŁOWMIAŃSKI, Henryk (1898-1984)**: Witold : Wielki książę litewski / Henryk Łowmiański. Wilno : Komitet Obchodu Pięćsetnej Rocznicy Zgonu W. Księcia Witolda, 1930. - 121, [3] s. ; 21 cm.

[CBW sygn. Arch. 44083]

444. **ŁOWMIAŃSKI, Henryk (1898-1984)**: Witold wielki książę litewski / Henryk Łowmiański ; przedm. Zbysław Wojtkowiak. // *Litvano-Slavica Posnaniensia*. - 1997, t. 7, s. 17-71

1. Witold (wielki książę litewski ; ca 1352-1430) – biografia

445. **ŁUCZAK, Bogdan**: Ludzkie szczątki kostne z Pól Grunwaldu / Bogdan Łuczak. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1991, T. 1, s. 106-144

Fot., rys.

1. Kości – archeologia – Polska 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Archeologia

446. **MACIAK, Dariusz**: Grunwaldzkie szlaki turystyczne : kaplica

Zygmuntowska / Dariusz Maciak, Waldemar Mierzwa. Warszawa : Wydawnictwo PTTK "Kraj", 1983. - 18, [1] s. ; 13 s. : il. ; 17 cm.

Numeracja stron w kierunkach przeciwnych.

ISBN 83-7004-234-7

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Bitwa 1410 r. o Malbork

447. **MACIAK, Dariusz (1958-)**: Marsz wojsk Jagielly na Malbork : Lipiec 1410 / Dariusz Maciak, Waldemar Mierzwa. Warszawa : Wydawnictwo PTTK "Kraj", 1988. - [32] s. : il. ; 16 cm.

Tekst książki drukowany przeciwnie.

ISBN 83-7005-234-7

1. Bitwa 1410 r. o Malbork 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Przewodniki turystyczne 4. Grunwald (woj. warmińsko-mazurskie ; okręg)

448. **MACIEJEWSKI, Gabriel**: Grunwald z lipowego drewna / Gabriel Maciejewski. // *Polska Zbrojna*. - 2006, nr 19, s. 34-35

Fot.

1. Papina, Jan 2. Rzeźba polska 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 4. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

449. **MAJEWSKI, Piotr Maciej (1972-)**: Na Grunwald! / Piotr M. Majewski. // *Mówią Wieki*. - 2002, nr 6, s. 58-59

Fot.

1. Gry komputerowe 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

Omów. gry komputerowej "Krzyżacy".

450. **MAJEWSKI, Wiesław**: Kilka uwag o bitwie pod Grunwaldem / Wiesław Majewski. // *Zapiski Historyczne Pomorza*. - 1960, z. 2, s. 9-33

Bibliogr.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

451. **MAJEWSKI, Wiesław**: O zdobyciu Dąbrówna i rozpoznaniu w armii

Jagielly w 1410 r. / Wiesław Majewski. // *Zapiski Historyczne*. - 1971, z. 4, s. 141-144

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
2. Rozpoznanie wojskowe

Na marginesie publikacji Stanisława Belcha i Stanisława M. Kuczyńskiego.

452. **MAJEWSKI, Wiesław**: Wokół Grunwaldu : o preliminariach i pierwszej fazie bitwy, o odwróceniu Litwinów / Wiesław Majewski. // *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*. - 1967, nr 4, s. 547-561

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

453. **MAKŁOWICZ, Józef (1881-1960)**: Podarek, mały grunwaldzki / J. Makłowicz. Lwów : Księgarnia Zienkowicza i Chęcińskiego, 1930. - 11 s. ; 32 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

454. **MALESZEWSKI, Jan**: Organizacja wojskowa w bitwie pod Grunwaldem / Jan Maleszewski. // *Polska Zbrojna*. - 1937, nr 249

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

455. **MAŁACHOWSKI, Stanisław (ca 1801-1883)**: Zawisza Czarny : szkic do wykładu popularnego / Stanisław Małachowski. Warszawa : "Księgarnia Polska", 1929. - 35 s. ; 19 cm.

1. Zawisza Czarny z Garbowa (?-1428) – biografia 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Rycerstwo

[CBW sygn. Arch. 304898]

456. **MAŁACZYŃSKA, Gertruda**: Wielka wojna z Zakonem Krzyżackim 1409- 1411 / Gertruda Małaczyńska. // *Wojsko Ludowe*. - 1960, nr 6, s. 19-31

Fot.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

457. **MAMUSZKA, Franciszek (1905-1995).**: Malbork i zamek malborski / Franciszek Mamuszka. Gdynia : Wydawnictwo Morskie, 1957. – 83 s. : fot., plany ; 17 cm.

Bibliogr. s. 82.

1. Krzyżacy 2. Malbork (woj. pomorskie) – zamek

458. **MARCHAL, Guy P. (1938- -).**: Schweizerfahne und Schweizer in der Schlacht bei Tannenberg 1410 ? : Zum schweizergeschichtlichen Ertrag einer Faksimileedition der “Banderia Prutenorum” / Guy P. Marchal. // *Zeitschrift für Geschichte*. - 1978, Bd. 28, s. 66-72

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Sztandary wojskowe 3. Wojska najemne – Szwajcaria – 15 w.

459. **MARKIEWICZ, Stanisław:** Bitwa pod Grunwaldem / St. Markiewicz. // *Przegląd Wojskowy*. - 1955, nr 7, s. 56-63 Il.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

460. **MASCHKE, Erich (1900-1982).**: Der deutsche Ordensstaat : Gestalten seiner grossen Meister / Erich Maschke. 2 Aufl. Hamburg : Hanseatische Verlagsanstalt, 1935. - 127, [1] s. ; 23 cm.

Bibliogr.

1. Krzyżacy 2. Krzyżackie, państwo [CBW sygn. 245212]

461. **MASŁOWSKI, Jan (1931-).**: The Battle of Tannenberg - Grunwald : July 15, 1410 / Jan Masłowski. Pittsburgh : Polish Falcon's of America, 1942. - [2], 17, [1] s. : il. ; 18 cm.

Odb. z ”Sokół Polski”.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

462. **MASTEIKA, Romas (1937- -).**: Žalgirio mūšis : [istorinis apsakymas] / Romas Masteika. Vilnius : RaMastas, 1999. -55, [1] s. : il. ; 8 cm.

ISBN 9986-9314-0-1

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Ikono-
grafia 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem –
pamiętki

463. **MATEJKO, Jan (1838-1893).**: Bitwa pod Grunwaldem : 15 lipca 1410 : obraz Jana Matejki. Warszawa : Naczelna Dyrekcja Muzeów i Ochrony Zabytków, 1949. - [5] s. : il. ; 25 cm.

1. Matejko, Jan (1838-1893). Bitwa pod Grunwaldem 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Malarstwo polskie – historia – 19 w. 4. Ikono-
grafia

464. **MATERNICKI, Jerzy (1935- -).**: Tradycja grunwaldzka jako przedmiot badań historycznych / Jerzy Maternicki. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1992, T. 2, s. 63-72

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Tradycja 3. Historiografia

465. **MATUZOVA, Vera Ivanovna:** Srednevekovyj Nemeckij orden v sovremennoj meždunarodnoj istoriografii / Vera I. Matuzova. // W: *Drevnejsie gosudarstva Vostočnoj Evropy : materialy i issledovania*. - Moskva, 2004. - S. 296-310

1. Krzyżacy – historiografia 2. Historiografia

466. **MAZAN, Leszek:** Dwa nagie miecze czyli nie rozwiązana zagadka / Leszek Mazan. // *Dziennik Łódzki*. - 1981, nr 27

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Miecz

467. **MAZAN, Leszek:** Zagadka dotąd nie rozwiązana : dwa nagie miecze / Leszek Mazan. // *Żołnierz Polskiej Ludowej*. - 1981, nr 29, s. 5

Dot. losów mieczy przesłanych Władysławowi Jagiellom przez Krzyżaków przed bitwą pod Grunwaldem.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Miecz

468. **MAĆZEWSKI, Czesław:** Grunwald - chwała oręża polskiego /

Czesław Mączewski. // *Tygodnik Polski (Charbin)*. - 1939, nr 29, s. 2-3

Toż.: "Wiarus", 1939, nr 23, s. 73, il.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

469. **MĄCZEWSKI, Czesław:** Koronowo : Chwała oręża polskiego / Cz. Mączewski. // *Wiarus*. - 1939, nr 25, s. 795

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Koronowem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

470. **MENCFEL, Michał:** Jan Matejko "Schlacht bei Grunwald" und ihre Rezeption im 19. und 20. Jahrhundert / Michał Mencfel. // *W: Visuelle Erinnerungskulturen und Geschichtskonstruktionen in Deutschland und Polen 1800 bis 1939*. - Warszawa, 2006. - S. 95-108

1. Matejko, Jan (1838-1893). Bitwa pod Grunwaldem

471. **MEYER, L.:** Die im Sommerremter des Hochmeisterpalastes in Marienburg eingemauerte Steinkugel und die sich daran knupfende Überlieferung / L. Meyer. // *Zeitschrift des Westpreussischen Geschichtsvereins*. - 1916, H. 56, s. 191-211

1. Bitwa 1410 r. o Malbork 2. Działo - krzyżackie, państwo

Działo w bitwie o Malbork.

472. **MICHALSKI, Maciej (1968-):** Tradycja czy tradycje grunwaldzkie: analiza treści / Maciej Michalski. // *W: Cognitioni gestorum : studia z dziejów średniowiecza dedykowane profesorowi Jerzemu Strzeliżykowski*. - Warszawa, 2006. - S. 611-626

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Tradycja -Polska

473. **MIECZYŚLAWSKI, Krzysztof:** Przygotowanie Grunwaldu / Krzysztof Mieczysławski. // *Tygodnik Ilustrowany*. - 1939, nr 30, s. 569-570

Il.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

474. **MIELCARZ, Jan:** Ziemia Człuchowska w dobie Grunwaldu / Jan Mielcarz. // *Szkice Człuchowskie*. - 1990, z. 1, s. 10-25

1. 15 w. 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Człuchów (woj. pomorskie)

475. **MIELCZAREK, Mariusz (1945-):** Monety znalezione na Polach Grunwaldu w latach 1980-1985 / Mariusz Mielczarek. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1991, T. 1, s. 145-149

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Monety 3. Archeologia

476. **MIERZWA, Waldemar:** Bibliografia grunwaldzka / Waldemar Mierzwa. Olsztyn : Dom Książki, cop., 1990. - 152 s., [16] s.tabl. : faks. ; 21 cm.

ISBN 83-7036-010-6

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Polska - 15 w. 3. Bibliografia

[CBW sygn. Arch. 406585]

477. **MIERZWA, Waldemar:** Grunwald - pole bitwy / Waldemar Mierzwa. [Wyd. 3]. Warszawa : Wydawnictwo PTTK [Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego] "Kraj", 1989. - 16 s. : rys. ; 17 cm.

Opis wg okł.

ISBN 83-7005-257-6

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

478. **MIERZWIŃSKI, Mariusz:** Malbork - Castle of the Teutonic Order : mini tour guide / [auth. Mariusz Mierzwiński ; phot. by Leszek Okoński ; transl. by BA BEL]. [Gdańsk] : Tessa, [2002]. - 31, [1] s. : 1 il., fot. kolor. ; 16 cm.

Opis wg okł.

Data wyd. ustalona z wydaw.

ISBN 83-88882-19-8

1. Zamki i pałace – Polska 2. Przewodniki tury styczne 3. Malbork (woj. pomorskie) – zamek

479. **MIERZWIŃSKI, Mariusz:** Malbork - Zamek Krzyżacki : mini-przewodnik / [aut. tekstu Mariusz Mierzwiński ; aut. zdjęć Leszek Okoński]. [Gdańsk] : "Tessa", [1999]. - 31, [1] s. : 1 il., fot. kolor. ; 16 cm.

Opis wg okł.
ISBN 83-88027-20-4

1. Zamki i pałace – Polska 2. Przewodniki turystyczne 3. Malbork (woj. pomorskie) – zamek

480. **MIERZWIŃSKI, Mariusz:** Malbork - Zamek Krzyżacki : mini-przewodnik / [aut. tekstu Mariusz Mierzwiński i ; aut. zdjęć Leszek Okoński]. [Gdańsk] : "Tessa", [2002].- 31, [1] s. : fot. ; 16 cm.

Opis wg okł.
ISBN 83-88882-18-X

1. Zamki i pałace – Polska 2. Przewodniki tury styczne 3. Malbork (woj. pomorskie) – zamek

481. **MIERZWIŃSKI, Mariusz:** Rok Grunwaldzki w Malborku / Mariusz Mierzwiński, Ewa Malinowska ; oprac. Andrzej Brzozowski, Mateusz Borucki. // *Mówią Wieki*. - 2010, nr 7, s. 20-21

Fot.
1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody
2. Malbork (woj. pomorskie)

482. **MIETELSKI, Jan (1930-):** Ścisłe odtworzenie momentów i warunków nie których zjawisk astronomicznych w czasie bitwy pod Grunwaldem / Jan Mietelski. // *Małopolskie Studia Historyczne*. - 1971, z. 3. s. 419-427
1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Astronomia – Polska – 15 w.

483. **MIKALOJUS, Kondratas:** Lietuvių tautos ir valstybės istorija. 1D./ Kondratas Mikalojus. Vilnius :

Leidybos Centras, 1994. - 349, [2] s. : schem., szkic.; 22 cm.

Bibliogr. s. 341-344.
ISBN 9986-03-070-6

1. Litwa – historia – do 15 w.
[CBW sygn. 415742 1 D.]

484. **MIKOŁAJCZAK, Witold:** Bitwa pod Grunwaldem 1410 / [tekst Witold Mikołajczak ; konsultacja merytoryczna oraz dobór ikonografii Tomasz Specyjal]. Zakrzewo : Wydawnictwo Replika, 2010. - 64 s. : il. ; 31 cm.

ISBN 978-83-7674-041-6
1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Wydawnictwa popularne

485. **MIKOŁAJCZAK, Witold:** Grunwald 1410 : bitwa, która przeszła do legendy / Witold Mikołajczak. Zakrzewo : Wydawnictwo Replika, 2010. - 219, [1] s., [20] s. tabl. : il. ; 21 cm.

Bibliogr. s. 218.
ISBN 978-83-7674-038-6

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

486. **MIKOŁAJCZAK, Witold:** Grunwald 1410 : krok od kłeski / Witold Mikołajczak. Zakrzewo : "Replika", cop. 2007. - 122, [5] s., [19] s. tabl. : il., pl. ; 21 cm.

Bibliogr. s. [125].
ISBN 978-83-60383-09-4
1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
[CBW sygn. Arch. 444360]
[CBW sygn. WD 444361]

487. **MIKULSKI, Krzysztof (1960-):** Krzyżacy nad Bałtykiem / Krzysztof Mikulski. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 12-18

Fot.
1. Krzyżacy – 12-15 w.

488. **MIKUŁA, Wojciech Stanisław:** Grunwald - 1410 / Wojciech S.

Mikula. // *Wojsko i Wychowanie*. - 1996, nr 7, s. 60-64

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
2. Krzyżacy – historia – 15 w. 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

489. **MILITZER, Klaus:** Das Problem der zwei Schwerter in der Schlacht bei Tannenberg / Klaus Militzer. // *W: Rechtsverstandnis und Konfliktbewältigung : gerichtliche und aussergerichtliche Strategien im Mittelalter*. - Köln, 2007. - S. 379-389

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Miecz

490. **MILITZER, Klaus:** Der Wandel in der Begründung der Existenz des Deutschen Ordens und seiner Selbstrechtfertigung vor und nach der Schlacht bei Tanneberg / Klaus Militzer. // *W: Kancelaria wielkich mistrzów i polska kancelaria królewska w XV wieku : materiały z międzynarodowej konferencji naukowej, Malbork 2-3 X 2004*. - Malbork, 2006. - S. 179-190

1. Krzyżacy – 14-15 w. 2. Krzyżackie, państwo - 14-15 w.

491. **MILITZER, Klaus:** Historia zakonu krzyżackiego / Klaus Militzer ; przekł. Ewa Marszał, Jerzy Zakrzewski. Kraków : Wydawnictwo WAM, cop. 2007. - 331, [1] s. : il. ; 21 cm. Biblioteka Historii Kościoła

Tyt. oryg.: "Die Geschichte des Deutschen Ordens" 2005.

Bibliogr. s. 284-298. Indeksy.

ISBN 978-83-7318-862-4 :

1. Krzyżacy 2. Krzyżackie, państwo – historia

492. **MŁODOŻENIEC, Stanisław (1895-1959):** Grunwald / Stanisław Młodożeniec ; wstęp Stanisław Czernik ; rys. Jan Matejko. Olsztyn : "Pojezierze", 1976. - 39, [4] s. : rys., 21 cm.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem [CBW sygn. 329365]

493. **MORAWSKI, Wojciech:** Krzyżackie biuro turystyczne : Polska czasów Jagiellów była, jak na nasze standardy, ta nim państwem / Wojciech Morawski ; rozm. przepr. Paweł Różyński. // *Dziennik Gazeta Prawna*. - 2010, nr 137, s. A11-A12

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
3. Bitwy – popularyzacja – Polska – od 2001 r.
4. Krzyżackie, państwo – polityka – Polska – 15 w. 5. Polska – polityka – krzyżackie, państwo – 15 w. 6. Polska – gospodarka – 15 w.

494. **MOŻEJKO-CHIMIAK, Beata:** Zawisza Czarny z Garbowa herbu Sulima / Beata Możejko, Sobiesław Szybkowski, Błażej Śliwiński. Gdańsk, 2003. –

1. Zawisza Czarny z Garbowa (?-1428) – biografia 2. Rycerstwo – biografie – Polska – 14-15 w. 3. Recenzje

Rec.: Piwowarczyk, Dariusz // *Mówią Wieki* 2004, nr 12, s. 61

495. **MÜLLECK, Christina:** Die Schlacht von Grunwald 1410 oder Tannenberg im Spiegel der Geschichte : Unterrichtsvorschlag für ein multiperspektives Herangehen im Fach Geschichte / Christina Mülleck. // *Danzig - Gdansk : Deutsch-polnische Geschichte, Politik und Literatur*. - Dillingen, 1996. S. 232-243

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

496. **MURAWSKI, Klaus-Eberhard:** Zwischen Tannenberg und Thorn : die Geschichte des Deutschen Ordens unter dem Hochmeister Konrad von Erlichshausen 1441-1449 / von Klaus Eberhard Murawski. Göttingen : "Musterschmidt" Wissenschaftlicher

Verlag, 1953. - 482 s. ; 21 cm. Göttinger Bausteine zur Geschichtswissenschaft H. 10/11 Veröffentlichungen der Historischen Kommission für Ost- und Westpreussische Landesforschung Nr. 3

1. Krzyżackie, państwo – 15 w.

497. **MUSIAŁOWICZ, Bartosz:**

Szóste zwycięstwo pod Grunwaldem : po raz piąty na pola Grunwaldu zjechały się bractwa rycerskie z Polski, Niemiec, Włoch, Czech, Białorusi oraz Węgier, aby świętować rocznicę wiktorii sprzed 592 lat / Bartosz Musiałowicz. // *Polska Zbrojna*. - 2002, nr 29, s. 43-45

Fot.

1. Matejko, Jan (1838-1893). Bitwa pod Grunwaldem 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody 3. Grupy rekonstrukcji historycznej

498. **MYTAREVA, Kira:** Bitwa pod Grunwaldem Jana Matejki w Petersburgu / Kira Mytareva. // *Rocznik Muzeum Narodowego w Warszawie*. - 1973, T. 17, s. 345-352

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

499. **Na dwa fronty : uwag kilka w pięćsetną rocznicę Grunwaldu.** Lwów : skl. gł. Księgarni H. Altenberga, 1910. -149, [1] s. ; 19 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody 2. Polska – a Niemcy

500. **NADOLSKI, Andrzej (1921-1993):** Grunwald : problemy wybrane / Andrzej Nadolski ; posłowie Witold Świątosławski. Wyd. 2. Wodzisław Śląski ; *Łódź* : Wydawnictwo Templum, 2010. - 274 s. : il. ; 24 cm.

Bibliogr. s. 257-267.

ISBN 978-83-9292-18-6-8

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

501. **NADOLSKI, Andrzej (1921-1993):** Grunwald : problemy wybrane /

Andrzej Nadolski. Olsztyn : OBN, 1990. - 242, [2] s., [1] s. tabl. : szkic, wykr. ; 24 cm.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

Rozprawy i Materiały. Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne "Pojezierze". Ośrodek Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego 1990, Nr 115.

[CBW sygn. 015052 A]

502. **NADOLSKI, Andrzej (1921-1993):** Grunwald 1410 / Andrzej Nadolski. Warszawa : "Bellona", 2003. - 142, [2] s., [8] s. tabl., [3] s. tabl. złoż. : fot., mapy, rys. ; 20 cm. Historyczne Bitwy

Bibliogr. s. 138-140.

ISBN 83-11-09658-9

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

503. **NADOLSKI, Andrzej (1921-1993):** Grunwald 1410 / Andrzej Nadolski. Warszawa : Bellona, 2010. - 142 s. : il. (w tym kolor.), fot., rys. ; 20 cm.

ISBN 978-83-11-11896-6

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

504. **NADOLSKI, Andrzej (1921-1993):** Grunwald 1410 / Andrzej Nadolski. Wyd. 2. Warszawa : Bellona, 1996. - 142, [2] s., [4] s. szkic. złoż., [8] s. tabl. : szkic. ; 20 cm. Historyczne Bitwy [t. 49]

ISBN 83-11-08620-6

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

[CBW sygn. 232182]

[CBW sygn. 232183]

505. **NADOLSKI, Andrzej (1921-1993):** Grunwald 1410 / Andrzej Nadolski. Wyd. 3 Warszawa : Bellona, 1999. - 142, [2] s., [8] s. tabl., [2] k. map. złoż. : il. ; 20 cm. Historyczne Bitwy

Bibliogr. s. 138-140.

ISBN 8311086206

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Polska - historia – 15 w.

506. **NADOLSKI, Andrzej (1921-1993).**: Pola Grunwaldu w świetle badań 1980 roku / Andrzej Nadolski. // *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*. - 1981, nr 1, s. 155-168

Il., rys.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

507. **NADOLSKI, Andrzej (1921-1993).**: Rozważania o Grunwaldzie / Andrzej Nadolski. // *Kwartalnik Historyczny*. - 1980, nr 2, s. 447-457

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

Analiza przebiegu bitwy pod Grunwaldem na podstawie tekstu "Cronica Conflictus".

508. **NADOLSKI, Andrzej (1921-1993).**: Stan archeologicznych badań Pól Grunwaldu (do roku 1988) / Andrzej Nadolski. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1991, T. 1, s. 24-33

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Archeologia – Polska – 20 w. 3. Grunwald (woj. warmińsko-mazurskie ; okręg)

509. **NADOLSKI, Andrzej (1921-1993).**: Z problematyki archeologicznych badań Pola Grunwaldzkiego / Andrzej Nadolski. // *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*. - 1980, nr 2, s. 123-134

Rys.
1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Archeologia – Polska – 20 w. 3. Grunwald (woj. warmińsko-mazurskie ; okręg)

M. in. o przebiegu bitwy pod Grunwaldem.

510. **Najwcześniejsze** echa Grunwaldu : mity o liczebności wojsk Jagielly. // *Dziennik Zachodni*. - 1975, nr 168

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Potencjał bojowy – Polska – 15 w.

511. **NALEPA, Tadeusz Juliusz (1894-1985).**: Jeszcze o bitwie grunwaldzkiej / Tadeusz Nalepa. // *Przegląd Kawalerii i Broni Pancernej (Londyn)*. - 1974, nr 73, s. 69-71

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

Odpowiedź na zastrzeżenia płka K. Czechowicza w „Prz. Kaw.” nr 71 s. 607 w sprawie art. ww w nr 69 dot. bitwy pod Grunwaldem.

512. **NAŁĘCZ, Daria (1951-):** Grunwaldzkie krzepienie serc : [obchody rocznic bitwy w XIX i XX w.] / Daria Nałęcz. // *Radar*. - 1987, nr 28, s. 4-5

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody
2. Polska- 19-20 w.

513. **NARBUTT, Teodor (1784-1864).**: Dzieje starożytne narodu litewskiego. T. 6, Panowanie Witolda w wieku XV / przez Teodora Narbutta. Wilno : A. Marcinkowski, 1839. - [4], V-VI, [4], 566 s., [3] k. tabl. : pl., tabl. ; 21 cm.

1. Witold (wielki książę litewski ; ca 1352-1430)
2. Litwa – 15 w.

514. **NIEBOROWSKI, Paul Waldemar (1873-):** Der Deutsche Orden und Polen : in der Zeit des grössten Konfliktes / von Paul Nieborowski. Breslau : Wahlstatt, 1924. - VIII, 296 s. : err. ; 23 cm.

Indeks.

1. Krzyżackie, państwo – a Polska – polityka – 15 w. 2. Polska – a Krzyżackie, państwo – polityka – 15 w.

515. **NIKŽENTAITIS, Alyvdas (1961-):** Bitwa pod Grunwaldem w ocenie społeczeństwa litewskiego XV-XVI stulecia / Alyvdas Nikžentaitis. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1994, T. 3, s. 7-14

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Litwa- 15- 16 w.

516. **NIKŽENTAITIS, Alyvdas (1961-):** Vytauto ir Jogailos įvaizdis Lietuvos ir Lenkijos visuomenėse / Alyvdas Nikžentaitis. Vilnius : Aidai, 2002. - 143, [1] s. : fot., rys. ; 20 cm.

Indeks.

ISBN 9955-445-54-8

1. Witold (wielki książę litewski ; ca 1352-1430)
2. Władysław Jagiełło (król Polski ; ca 1351-1434) 3. Polska – stereotyp 4. Litwa – stereotyp

517. **NIKŽENTAITIS, Alvydas (1961-)**: Žalgirio mūšio vertinimas XV-XVI a. lietuvos visuomeneje / Alvydas Nikžentaitis. // *Lietuvos Istorijos Metraštis*. - 1990, [M. 20], s. 5-13

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Litwa – 15- 16 w.

Ocena bitwy grunwaldzkiej w XV-XVI w. na Litwie.

518. **NITECKI, Józef**: Krzyżacy a współczesność : grzechy Kościoła / Józef Nitecki. // *Dziś*. - 2000, nr 4, s. 60-68

1. Krzyżacy – historia – 12-16 w. 2. Zakony rycerskie – historia

519. **NOWACKI, Tadeusz**: Bitwa pod Grunwaldem i jej znaczenie w dziejach Polski / Tadeusz Nowacki. // *Na Posterunku*. - 1923, nr 34, s. 530-531

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – ocena

520. **NOWAK, Tadeusz Marian (1917-2010)**: Stefan (Szczepan) Puczek h. Rola (zm. 1424/5), rycerz pasowany, stolnik łęczycki / Tadeusz Nowak, Alicja Szymczakowa. // *Polski Słownik Biograficzny*. - 2004, z. 1, s. 149-150

Bibliogr.

1. Puczek, Stefan (-1424/5) – biografia
2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka – bitwy
3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 4. Rycerstwo -biografie – Polska – 15 w.

521. **NOWAK, Tadeusz Marian (1917-2010)**: Uwagi o technice budowy mostów polowych w Polsce w w. XV do XVIII / Tadeusz Nowak. // *Studia i Materiały do Historii Sztuki Wojennej*. - 1956, T. 2, s. 345-387

Fot., rys.

1. Mosty – budowa i konstrukcje – Polska – 15-18 w.

522. **NOWAK, Zenon Hubert (1934-1999)**: Akt rozpoczynający "Wielką Wojnę" : list wypowiedni wielkiego mistrza Ulryka von Jungingena z 6 sierpnia 1409 roku / Zenon Nowak. // *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*. - 1976, nr 1, s. 79-85 Tab.

1. Jungingen, Ulrich von (ca 1360-1410)
2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
3. Listy niemieckie

523. **NOWAKOWSKI, Andrzej (1939-)**: Arms and armour in the medieval Teutonic Order's State in Prussia / Andrzej Nowakowski; [transl. from Pol. by Maria Abramowicz]. Łódź : Oficyna Naukowa MS, 1994. - 161, [3] s : il. ; 24 cm. Studies on the History of Ancient and Medieval Art of Warfare vol. 2

ISBN 83-85874-01-1

1. Krzyżacy – uzbrojenie – 13-16 w. 2. Krzyżackie, państwo – 14-15 w.

Oryg. : Uzbrojenie wojsk krzyżackich w Prusach w XIV w. i na początku XV w..

524. **NOWAKOWSKI, Andrzej (1939-)**: Arsenale zamków krzyżackich w Prusach w latach 1364-1431 / Andrzej Nowakowski. // *Acta Archeologica Lodzjensia*. - 1986, T. 31, s. 49-99

1. Arsenale (bud.) – krzyżackie, państwo – 14-15 w. 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Zamki krzyżackie – 14-15 w.

525. **NOWAKOWSKI, Andrzej (1939-)**: Badania archeologiczne na Polach Grunwaldu w latach 1980-1985 / Andrzej Nowakowski, Mariusz Mielczarek, Zdzisława Wawrzonowska. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1991, T. 1, s. 77-105

Fot., m., rys.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Archeologia

526. **NOWAKOWSKI, Andrzej (1939-)**: O wojskach Zakonu Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu

Niemieckiego w Jerozolimie zwanego krzyżackim / Andrzej Nowakowski ; Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego ; il. i oprac. graf. Andrzej Klein. Olsztyn : OBN, 1988. - 197, [3] s. : il., err. ; 21 cm. Biblioteka Olsztyńska [nr] 14

1. Krzyżacy 2. Zakony rycerskie
[CBW sygn. Arch. 412532]

527. **NOWAKOWSKI, Andrzej (1939-)**: Sprawozdanie z badań archeologicznych na Polach Grunwaldu w latach 1983-1984 / Andrzej Nowakowski, Mariusz Mielczarek. // *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*. - 1986, nr 3/4, s. 439-449

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

528. **NOWAKOWSKI, Andrzej (1939-)**: Wojownicy pod Grunwaldem / Andrzej Nowakowski ; il. Andrzej Klein. Warszawa : Wydawnictwo PTTK "Kraj", 1988. - 32 s. : il. ; 12 x 17 cm.

ISBN 83-7005-213-4

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wydawnictwa popularne

529. **NOWAKOWSKI, Andrzej (1939-)**: Wojskowość w średniowiecznej Polsce / Andrzej Nowakowski ; Muzeum Zamkowe w Malborku. Malbork : MZ, 2005. - 266 s : m., rys., schem., szkic ; 26 cm.

Bibliogr.

ISBN 83-86206-82-9

1. Historia wojskowa – Polska – 10-15 w.
[CBW sygn. Ach. 147202]
[CBW sygn. 147203]

530. **NOWOWIEJSKI, Feliks (1877-1946)**: "Hasło": uroczysta pieśń na obchód Grunwaldzki / napisał Feliks Nowo wiejski ; do słów Maryi Konopnickiej. –

Na fort. z tekstem podl.

1. Muzyka polska – 20 w. 2. Druki muzyczne – Polska – 20 w. 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

531. **O Grunwaldzie 1410-1960** : wiersze, opowiadania, inscenizacje / wybór i oprac. Zygmunt Przybył. Warszawa : Za rząd Oświaty i Kultury Głównego Zarządu Politycznego Wojska Polskiego, 1960. - 254, [1] s. : il. ; 20 cm. Biblioteka Materiałów Repertuarowych Nr 4.

Bibliogr.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – w literaturze polskiej 2. Literatura polska – 15-20 w. 3. Scenariusze imprez okolicznościowych
[CBW sygn. Arch. 271722]

532. **OCHAŁÓWNA, Czesława**: Bitwa grunwaldzka w poezji polsko-lacińskiej XV wieku / Czesława Ochałówna. // *Małopolskie Studia Historyczne*. - 1960, z. 1/2, s. 81-106

1. 15 w. 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Poezja polsko-lacińska

533. **OCHMAŃSKI, Jerzy (1933-1996)**: Nad Kroniką Bychowca / Jerzy Ochmański. // *Studia Źródłoznawcze*. - 1967, t. 12, s. 155-163

1. Hronika Byhauca 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Rosja - 13-15 w. 4. Litwa - 13-16 w.

534. **Od Zawiszy do Tarnowskiego** : szkice z dziejów epoki jagiellońskiej / pod red. Macieja Podgórskiego, Adama A[ndrzej] Witusika. Lublin : Wojewódzki Komitet Stronnictwa Demokratycznego, 1987. - 236, [4] s. : portr., rys. ; 20 cm.

1. Polska- 14-15 w.

535. **ODZIEMKOWSKI, Janusz (1950-)**: Problem badawczy "Grunwald" i jego realizacja w latach 1987-1988 / Janusz Odziemkowski. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1991, T. 1, s. 189-194

1. Krzyżacy 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Historiografia polska 4. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie

Resortowy Program Badań Naukowych "Grunwald".

536. **OFFMAŃSKI, Mieczysław (1866-1945).**: Grunwald : monografia historyczna / oprac. Mieczysław Offmański. Warszawa : M. Arct, 1903. - 120 s., [1] k. szkic. ; 13 cm. Książki dla Wszystkich

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
3. Polska - 15 w.

[CBW sygn. 204504]

537. **OFFMAŃSKI, Mieczysław (1866-1945).**: Pamiątki po Piastach i Jagiellonach pozostałe w wierzeniach, tradycji i zabytkach / Mieczysław Offmański. Warszawa : M. Arct, 1905. - 218 s. ; 20 cm.

1. Piastowie (ród)
2. Jagiellonowie (ród)
3. Świadomość społeczna

538. **OFFMAŃSKI, Mieczysław (1866-1945).**: Słownik miejscowości w których znajdują się jeszcze zabytki czasów Piastowskich i Jagiellońskich 965-1572 / Mieczysław Offmański. Warszawa : M. Arct, 1906. - 207 s. ; 13 cm. Książki dla Wszystkich

1. Piastowie (ród)
2. Jagiellonowie (ród)
3. Zespoły historyczne miast
4. Polska - zabytki - 10-16 w.

Współopr. z sygn. 21095 A.

539. **Ordensherrschaft, Stände und Stadtpolitik : zur Entwicklung des Preussenlandes im 14. und 15. Jahrhundert / Beitr. von Klaus Conrad, Klaus Neitmann und Ernst Manfred Wermter ; hrsg. von Udo Arnold. Lüneburg : Verl. Nordostdeutsches Kulturwerk, 1985. - [4], 123, [1] s. : mapa ; 21 cm. Schriftenreihe Nordost-Archiv H. 25 Tagungsberichte der Historischen Kommission für Ost- und Westpreussische Landesforschung Bd. 5**

Dotyczy pol. ziem północnych.
ISBN 3-922296-30-0

1. Miasta - krzyżackie, państwo - 14-15 w.
2. Krzyżackie, państwo - 14-15 w.

540. **Ordines Militares : Die Ritterorden als Träger der Herrschaft: territorien, Grundbesitz und Kirche : Colloquia Torunensia Historica / Universitas Nicolai Copernici ; hrsg. von Roman Czaja und Jürgen Sarnowsky ; red. wydaw. Mirosława Szprenglewska. -**

Indeksy: geogr. s. 279-300

1. Zakony rycerskie - historiografia

[CBW sygn. 016740 A]

541. **OZIMEK, Stanisław:** Grunwald 1410 / Stanisław Ozimek. // *Żołnierz Polski.* - 1966, nr 22, s. 4-6

II.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

542. **PABIAN, Andrzej:** Zamki krzyżackie na ziemi chełmińskiej / Andrzej Pabian, Waldemar Rozynkowski. Toruń : „Scriptor M&A” [etc.], 1997. - 127 s. : il., fot. kolor., mapy, rys. ; 23 cm.

Bibliogr. s. 123-125.

ISBN 83-905595-3-6

1. Zamki krzyżackie
2. Zamki i pałace - Polska
3. Krzyżackie, państwo - kultura
4. Chełmińska, Ziemia - budownictwo - 14-15 w.

543. **PACHOŃSKI, Henryk (1878-1957).**: Krzyżacy : pamiątka grunwaldzka 1410-1910 / Henryk Pachonński. Kraków : Drukarnia „Głosu Narodu”, 1910. - 30 s. ; 24 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

544. **PANAS, Henryk (1912-1985).**: Czy nowe poprawki do bitwy grunwaldzkiej / Henryk Panas. // *Warmia i Mazury.* - 1966, nr 10, s. 12-13

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

Na marginesie art. S. Belcha: Nieznane źródła do bitwy pod Grunwaldem i recenzji ww art. pióra S. Herbsta.

545. **PANAS, Henryk (1912-1985).**: Poprawki do bitwy grunwaldzkiej / Henryk Panas. // *Warmia i Mazury.* - 1958, nr 3, s. 1-4

Mapy

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

546. **PANAS, Henryk (1912-1985).**: Szlakiem Jagielly / Henryk Panas. // *Warmia i Mazury*. - 1959, nr 7, s. 1-5

Fot., m.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
2. Przegrupowanie (wojsk.) – 15 w.

Droga wojsk polsko-litewskich znad Wisły do Grunwaldu w dniach 30 VI - 13 VII 1410.

547. **Państwo** zakonu krzyżackiego w Prusach : podziały administracyjne i kościelne w XIII-XVI wieku / pod red. Zeno na Huberta Nowaka przy współpr. Romana Czai ; oprac. Marian Arszczyński [i in.] ; Towarzystwo Naukowe w Toruniu ; Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Toruń : UMK, 2000. - 132, [4] s., [4] k. tabl. złoż. : fot., pl., szkic. ; 26 cm.

Bibliogr. przy rozdż.

ISBN 83-87639-26-5

1. Kościół katolicki 2. Krzyżackie, państwo – podział administracyjny

[CBW sygn. 146364]

548. **Państwo** zakonu krzyżackiego w Prusach : władza i społeczeństwo / Marian Biskup [et al.] ; red. nauk. Marian Biskup, Roman Czaja. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2008. - 580 s., [40] s. tabl. (w tym kolor.) : il. ; 25 cm.

Bibliogr. s. 498-546. Indeksy.

ISBN 978-83-01-15526-1

1. Krzyżackie, państwo – historia

549. **PARAVICINI, Werner (1942-).**: Die Preussenreisen des Europäischen Adels. Cz. 2 / Werner Paravicini. [B.m.], 1995. -

1. Krzyżacy – 14-15 w. 2. Wyprawy krzyżowe – 14-15 w. 3. Litwa - 14-15 w. 4. Krzyżackie, państwo – 14-15 w.

Wyprawy zachodnioeuropejskiej szlachty do Prus dla walki przeciwko Litwie w l. 1305-1409.

Rec.: Biskup Marian // *Zapiski Historyczne* 1997, z. 1, s. 132-135

550. **PARMENTIER ANDRÉ (1865-)**: Conférence de M. André Parmentier sur la Bataille de Grunwald : faite le 29 Octobre 1910^a la Salle de la Société de Géographie. Paris : Impr. Polyglotte A. Reiff, 1911. - 16 s. ; 24 cm. Extr. du "Bulletin Polonais" de Mai 1911.

Opis wg okł.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

551. **PAŠUTA, Vladimiras (1918-1983).**: 550-letie Grjunval'dskoj bitvy / V. Pašuto, M. Jučas. // *Voенно-Istoričeskij Žurnal*. - 1960, nr 7, s. 78-88

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

552. **PASZ, Józef**: Dlaczego Jagiello zwlekał / Józef Pasz. // *Dziś i Jutro*. - 1951, nr 28, s. 3, 6

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) - polityka 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

553. **PAWLICKA, Aleksandra**: Grunwald - teraz klęska / Aleksandra Pawlicka. // *Przekrój*. - 2009, nr 42, s. 24-25

1. Widowiska – planowanie – Polska 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

554. **PAWŁOWSKI, Bronisław (1883-1962).**: Grunwald / Bronisław Pawłowski. Toruń : Pomorski Instytut Wydawniczy, 1946. - 40 s. ; 21 cm.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Polska - 15 w.

[CBW sygn. 107342]

555. **PELECH, Markian**: W sprawie okupu za jeńców krzyżackich z wielkiej wojny (1409-1411) / Markian Pelech. // *Zapiski Historyczne*. - 1987, z. 1, s. 131-152 ; z. 2, 95-112 [Cz. 1-2].

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Jeńcy wojenni – 15 w. 3. Okup

556. **PETERS, Stanisław**: Przesłanki udziału Śląska w bitwie pod Grunwaldem / Stanisław Peters. // *Świat i Życie*. - 1955, nr 28, s. 1

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

557. **PETRUS DE DUSBURG (12...-13..):** Chronica terra Prussie / Peter von Diusburg ; ed. Jarosław Wenta, Sławomir Wyszomirski. // *Monumenta Poloniae Historica. Seria Nova*. - 2007, t. 13

1. Petrus de Dusburg. Chronicon terrae Prussiae 2. Historiografia – 10-16 w.

558. **PETRUS DE DUSBURG (12...-13..):** Hronika zemli Prusskoj / Petr iz Dusburga ; otv. red. A.L. Choroškevič. Moskva : Ladomir, 1997. - 384 s.

1. Petrus de Dusburg. Chronicon terrae Prussiae 2. Historiografia – 10-16 w.

559. **PIENIAŻEK, Czesław (1844-1917):** Grunwald / Czesław Pieniążek. // *Straż Polska*. - 1911, nr 39

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

560. **PIERADZKA, Krystyna (1908-1986):** Bitwa grunwaldzka w obcych relacjach kronikarskich (pruskich, śląskich i zachodnioeuropejskich) / Krystyna Pieradzka. // *Małopolskie Studia Historyczne*. - 1960, z. 1/2, s. 51-65

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – historiografia

561. **PIJANOWSKI, Tomasz:** Szlakiem krzyżackich warowni / Tomasz Pijanowski. // *Mówią Wieki*. - 2004, nr 7, s. 50-54

Fot.

1. Krzyżacy – budownictwo 2. Zamki krzyżackie – Polska 3. Architektura obronna niemiecka – zabytki – Polska

562. **PISKADŁO, Antoni:** Grody, zamki, fortece : budownictwo i architektura obronna do schyłku średniowiecza / Antoni Piskadło. Warszawa : MON, 1977. - 485 s. : ryc. ; 21 cm.

Bibliogr.

1. Architektura obronna polska – do 15 w.
[CBW sygn. 49760]
[CBW sygn. 49843]

563. **PIWOWARCZYK, Dariusz (1971-):** Janusz z Tuliszkowa – rycerz kolid / Dariusz Piwowarczyk. // *Mówią Wieki*. - 2001, nr 10, s. 33-39

Fot.

1. Janusz z Tuliszkowa 2. Rycerstwo – kultura – Polska – 14-15 w. 3. Dyplomacja polska – 15 w.

564. **PIWOWARCZYK, Dariusz (1971-):** Mszczuj ze Skrzyńska – pogromca wielkiego mistrza? / Dariusz Piwowarczyk. // *Mówią Wieki*. - 2001, nr 1, s. 24-30

Fot.

1. Jungingen, Ulrich von (ca 1360-1410) 2. Mszczuj, ze Skrzyńska 3. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 4. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 5. Grunwald (woj. warmińsko-mazurskie) – historia

Polem.: ; Kilka słów o rzekomym pogromcy Ulryka von Jungingena; Ginter Karol; *Mówią Wieki*; 2001; nr 3; s. 25.

Odpowiedź autora artykułu; Piwowarczyk Dariusz; *Mówią Wieki*; 2001; nr 3; s. 26.

Okoliczności śmierci Ulryka von Jungingen w 1410 r.

565. **PIZUŃSKI, Paweł:** Krzyżacy od A do Z / Paweł Pizuński. Skarszewy : "Arenga", [2000]. - 282, [2] s. : il., mapy ; 20 cm.

Na okł. podtyt.: leksykon.

Bibliogr.

ISBN 83-909057-6-0

1. Krzyżacy 2. Krzyżackie, państwo 3. Encyklopedie

566. **PIZUŃSKI, Paweł:** Poczet wielkich mistrzów krzyżackich / Paweł Pizuński. Gdańsk : "Marpress", 1997. - 141, [2] s : 2 mapy, portr.

Bibliogr. s. 139.

ISBN 83-85349-58-8

1. Krzyżacy – biografie – 13-15 w. 2. Zakony rycerskie – historia

567. **PIZUŃSKI, Paweł:** Wielki leksykon rycerstwa polskiego / Paweł Pizuński. Gdańsk : L L Firma Dystrybucyjno-Wydawnicza, 2007. - 360 s. : il. (w tym kolor.) ; 30 cm.

Bibliogr. s. 351-360.

1. Rycerstwo – biografie – Polska – 14-15 w.

568. **PLATTER, Bruno:** Powrót do źródeł / z wielkim mistrzem Zakonu Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie Bruno Platterem rozmawiają Wiesław Piechocki, Andrzej Sowa. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 32-35

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – historiografia

569. **PŁOSKI, Tadeusz (1956-2010):** Grunwald - sprawiedliwe zwycięstwo / Tadeusz Płoski. // *Nasz Dziennik (Wyd. 2)*. -2010, nr 127, s. 24-25

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody
2. Sprawiedliwość społeczna – teologia – katolicyzm

Szkic homilii, która miała być wygłoszona 15 lipca 2010 r. podczas Mszy Świętej polowej w 600. rocznicę wielkiego zwycięstwa Polski pod Grunwaldem.

570. **PODGORECZNY JÓZEF:** Region bydgoski w potrzebie grunwaldzkiej / Józef Podgoreczny. // *Nike*. - 1975, nr 7, s. 25-26

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

571. **PODRALSKI, Jerzy (1929-):** Książęta zachodnio-pomorscy a Krzyżacy : 570 rocznica grunwaldzkiej victorii / Jerzy Podrański. // *Głos Szczeciński*. - 1980, nr 152

1. Krzyżackie, państwo – a Pomorze Zachodnie – polityka – 15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Pomorze Zachodnie – 15 w.

572. **Pogrom** Krzyżaków pod Grunwaldem. Warszawa : J.K. Chmielewski, 1910. - 31 s. ; 20 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wydawnictwa popularne

573. **Pogrom** wielki Krzyżaków w bitwie pod Grunwaldem i Tannenbergiem : wspomnienia historyczne ku uczczeniu 492 rocznicy tego pogromu. Kraków : G. Węgrzyn, 1902. – 16 s.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

574. **POL, Krzysztof (1941-2008):** Oręż słać będziemy...: w rocznicę bitwy pod Grunwaldem / Krzysztof Pol. // *Żołnierz Polski*. - 1986, nr 28, s. 12-14

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

575. **POLAK, Józef Zbigniew (1923-):** Szlakiem Jagielly - Kurzętnik / piórkiem i węglem Józef Zbigniew Polak ; tekst Irena Czarnecka. Kurzętnik : Wydawnictwo Reklamowe ABC-bis, 2007. - 56 s. : il. ; 22x30 cm.

Bibliogr. s. 56.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
2. Kurzętnik (woj. warmińsko-mazurskie)
3. Wydawnictwa popularne

576. **POLAK, Wojciech (1967-):** Aprobata i spór : Zakon krzyżacki jako instytucja kościelna w dziełach Jana Długosza / Wojciech Polak. Lublin : TNKUL, 1999. - 291, [2] s. ; 24 cm. Źródła i Monografie - Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 195

Bibliogr.

ISBN 83-87703-75-3

1. Długosz, Jan (1415-1480). Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae 2. Krzyżacy – 15-16 w. 3. Historiografia polska – 15 w. 4. Krzyżackie, państwo

577. **POLAK, Wojciech (1967-):** Polska - Zakon Krzyżacki - christianitas w ujęciu Jana Długosza / Wojciech Polak. // *Uniwersalizm i regionalizm w kronikarstwie Europy Środkowo-Wschodniej : średniowiecze - początek czasów nowożytnych*. - Lublin, 1996. S. 173-194

1. Długosz, Jan (1415-1480). Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae 2. Krzyżacy – 15 w. 3. Polska - 15 w.

578. **PÖLITZ, Karl Heinrich Ludwig (1772-1838):** Die Geschichte Preussens, von den ältesten Zeiten bis auf unsere Tage. Bdch. 2 / von K. H. L. Pölitz. Dresden : P. G. Hilschersche Buchh., 1827. - VI, 131, [1] s. ; 18 cm. Allgemeine Historische Taschenbibliothek für Jedermann T. 14

1. Krzyżackie, państwo – 15 w. 2. Prusy Książęce – historia

579. **POLLAKÓWNA, Marzena:** Kronika Piotra z Duisburga / Marzena Pollakówna. Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1968. - 229 s. : err. ; 24 cm.

Bibliogr.

1. Petrus de Dusburg. Chronicon terrae Prussiae 2. Historiografia – 10-16 w.

580. **Polska** technika wojskowa do 1500 roku : praca zbiorowa / pod red. Andrzeja Nadolskiego. Warszawa : Oficyna Naukowa, 1994.-439, [1] s., [24] s. tabl. : il., mapy, pl., rys. ; 24 cm. Z Dziejów Nauki i Techniki 1

Indeks.

Bibliogr. s. 385-401.

ISBN 83-85505-14-8

1. Inżynieria wojskowa – Polska 2. Broń – Polska - 10-15 w. 3. Fortyfikacje - Polska - 10-15 w. 4. Wojsko – wyposażenie – Polska – 9-15 w.

581. **Polska** walczy z Niemcami : Grunwald. Warszawa : Wyd. Komisja Wczasów Młodzieżowych. Zakł. Graf. "Prasa Wojskowa", 1947. – 23 s. Biblioteka Obozowa nr 5

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

582. **Polskie** tradycje wojskowe. 1, Tradycje walk obronnych z najazdami Niemców, Krzyżaków, Szwedów, Turków i Tata rów / pod red. Janusza Sikorskiego ; Wojskowy Instytut Historyczny ; [aut. Wiesław Majewski, Tadeusz Marian Nowak, Jerzy Teodorczyk]. Warszawa : Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1990. -

479, [1] s. : faks., fot., mapy, portr. ; 25 cm.

ISBN 83-11-07675-8

1. Sztuka wojenna – Polska – 10-16 w. 2. Wojsko - Polska - 10-16 w. 3. Polska - polityka - 10-17 w.

583. **Polsko-litewskie** braterstwo broni [w bitwie pod Grunwaldem]. // *Powstanie Śląskie*. - 1939, nr 28, s. 15-16

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – udział Polaków 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – udział Litwinów 3. Unia Krewska

584. **POŁCHOWSKI, Henryk:** Grunwald / Henryk Polchowski. // *Bandera*. - 1988, nr 29, s. 4-5, 14

Rys.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

585. **POŁEĆ, Janusz:** 600 rocznica bitwy pod Grunwaldem / Janusz Poleć. // *Polsce Wierni*. - 2010, nr 7/8, s. 30-31 Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

586. **Pomnik** Grunwaldzki w Krakowie 1910-1976 : na chwałę narodu / tekst Andrzej Urbańczyk ; aut. zdjęć Witold Cęckiewicz [i in.] ; Komitet Odbudowy Pomnika Grunwaldzkiego w Krakowie. Kraków : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1976. – [100] s. : faks., fot. ; 29 cm.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – pomniki 3. Albumy

587. **Pomnik** króla Jagielly : pamiętka uroczystości grunwaldzkich w Krakowie w dniach 15-go, 16-go i 17-go lipca 1910 r. Kraków : nakł. Drukarni "Prawdy", 1910. - 19, [7] s. tabl.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) - pomniki 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

[CBW sygn. 345881]

588. **POPŁAWSKI, Seweryn:** Kościół i Grunwald / Seweryn Popławski. // *Straż Polska*. - 1910, nr 3
1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

[CBW sygn. Arch. 352128]
[CBW sygn. 356053]

589. **PORĘBSKI, Mieczysław (1921-):** Jana Matejki "Bitwa pod Grunwaldem" / Mieczysław Porębski. Wyd. 2. Warszawa : Auriga, 1960. - 20, [6] s., [65] s. tabl. ; 21 cm. Klejnoty Sztuki Polskiej
1. Matejko, Jan (1838-1893). Bitwa pod Grunwaldem

[CBW sygn. 171597]
[CBW sygn. G-836]

590. **PORĘBSKI, Mieczysław (1921-):** Jana Matejki Bitwa pod Grunwaldem / napisał Mieczysław Porębski. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1953. - 20, [6] s., [33] s. tabl. ; 21 cm. Klejnoty Sztuki Polskiej
1. Matejko, Jan (1838-1893). Bitwa pod Grunwaldem

[CBW sygn. 154198]
[CBW sygn. 154199]

591. **POSPIESZNY, Kazimierz (1953-):** Malborska rezydencja wielkich mistrzów, królów i cesarzy : przewodnik / Kazimierz Pospieszny ; Muzeum Zamkowe w Malborku. Malbork : [MZ], 1991. - 16 s., [16] s. tabl. : il. (w tym kolor.) ; 21 cm.
Bibliogr. s. 16.
1. Zamki i pałace – Polska 2. Przewodniki tury styczne 3. Malbork (woj. pomorskie) – zamek

592. **POTKOWSKI, Edward:** Grunwald 1410 / Edward Potkowski. Kraków : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1994. - 72 s. : faks., szkic. ; 27 cm. Dzieje Narodu i Państwa Polskiego
Bibliogr.
ISBN 83-03-03641-6
1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
Opis wg okł.

593. **POTKOWSKI, Edward:** Johannes Voigt i początki nowoczesnej historio grafii Grunwaldu / Edward Potkowski. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1994, T. 3, s. 33-60

1. Voigt, Johannes (1786-1863) 2. Krzyżacy
3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – historio-
grafia 4. Historiografia niemiecka – 19 w.

594. **POTKOWSKI, Edward:** Rycerze w habitach / Edward Potkowski. Warszawa : "Bellona", 2004. - 268 s., [32] s. tabl. : il., rys., mapy ; 20 cm.

1. Krzyżacy 2. Zakony rycerskie
[CBW sygn. 70655]

595. **POTKOWSKI, Edward:** Rycerze w habitach / Edward Potkowski. Warszawa : Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1974. - 353, [7] s., [36] s. tabl. : faks., il., mapy, schem. ; 18 cm.

Bibliogr. s. 341-[354].
1. Krzyżacy 2. Zakony rycerskie
[CBW sygn. Arch. 211039]
[CBW sygn. 211040]

596. **POTKOWSKI, Edward:** Rycerze w habitach / Edward Potkowski. Wyd. 2 popr. i uzup. Warszawa : Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1978. - 413, [3] s., [32] s. tabl. : faks., il., map., schem. ; 18 cm.
Bibliogr.

1. Krzyżacy 2. Zakony rycerskie
[CBW sygn. 216124]
[CBW sygn. Arch. 216123]

597. **POTKOWSKI, Edward:** Zakony rycerskie / Edward Potkowski. Warszawa : "Bellona", 1995. - 221, [3] s., [8] s. tabl. : szkic. ; 22 cm. Zakony Rycerskie [t. 1] Notka bibliogr. 209-[222].

ISBN 83-11-08450-5
1. Krzyżacy 2. Zakony rycerskie
[CBW sygn. 415001]
[CBW sygn. 415002]

598. **POTKOWSKI, Edward:** Zakony rycerskie / Edward Potkowski. Warszawa : "Bellona", 2005. - 229, [3] s. : il., map., rys. ; 31 cm.

Notka bibliogr. 224-230.

ISBN 83-11-10107-8

1. Krzyżacy 2. Zakony rycerskie
[CBW sygn. Arch. 299935]

599. **POWEL, Witold:** Angielskie echa zwycięstwa pod Grunwaldem / Witold Powel. // *Powstanie Śląskie*. - 1939, nr 28, s. 17-18

II.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

600. **PÓLTURZYCKI, Józef (1934-):** Klęska Grunwaldu na lekcji / [Józef Pólturzycki]. Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, cop. 1997. - 99 s., [2] k. map. ; 21 cm.

Nazwa aut. na okł.

Bibliogr. s. 59-60.

ISBN 83-7174-161-8

1. Historia – nauczanie – Polska 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

601. **Prace** z dziejów państwa i zakonu krzyżackiego / pod red. Antoniego Czacharowskiego. Toruń : Uniwersytet Mikołaja Kopernika, 1984. - 186 s. ; 24 cm. Universitas Nicolai Copernici. Ordines Militares ; nr 2

1. Krzyżackie, państwo – polityka – Polska – 14-15 w. 2. Polska – polityka – krzyżackie, państwo – 14-15 w.

[CBW sygn. 016740]

602. **PRAWDZIC, Władysław:** Niewyzyskane zwycięstwo Grunwaldzkie / Władysław Prawdzic. // *Biuletyn Zachodnio-Słowiański*. - 1941, nr 4/5, s. 12-15

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

603. **PRIŠĻĀK, U.:** Gistaričnaâ postać Vitaūta ū sučasnaj belaruskaj gistaryâgrafii i navukova-papulárnaj litaratury / U. Prišlâk. // *Gistaryčny Al'manach*. - 2003, nr 8, s. 167-173

1. Witold (wielki książę litewski ; ca 1352-1430) – historiografia 2. Historiografia białoruska

604. **PROCHASKA, Antoni (1852-1930):** Dzieje Witolda Wielkiego Księcia Litwy / Antoni Prochaska. Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, cop. 2008. - 401 s. ; 24 cm.

Indeks.

ISBN 978-83-242-0881-4

1. Witold (wielki książę litewski ; ca 1352-1430) - biografia 2. Litwa- 14-15 w. 3. Polska- 14-15 w.

605. **PROCHASKA, Antoni (1852-1930):** Król Władysław Jagiello. T. 1 / Antoni Prochaska. Kraków : Akademia Umiejętności, 1908. - VII, 414 s. ; 24 cm.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) - biografia

606. **PROCHASKA, Antoni (1852-1930):** Król Władysław Jagiello. T. 2 / Antoni Prochaska. Kraków : Akademia Umiejętności, 1908. - 433 s. ; 24 cm.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) – biografia

607. **PROCHASKA, Antoni (1852-1930):** Przed Grunwaldem / Antoni Prochaska. // *Ateneum*. - 1879, z. 4, s. 1-24 ; z. 5, s. 242-273 ; z. 6, s. 465-486

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

608. **Prusy** - Polska - Europa : studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesno- nowożytnych / pod red. Andrzeja Radziwińskiego i Janusza Tandeckiego. Toruń : UMK, 1999. - 359, [3] s. : faks., fot. ; 24 cm.

ISBN 83-231-1088-3

1. Nowak, Zenon Hubert (1934-1999) 2. Europa – do 17 w. 3. Krzyżackie, państwo – 14-15 w. 4. Polska – 10-15 w. 5. Prusy Królewskie – 15 w.

Prace ofiarowane Profesorowi Zenonowi Hubertowi Nowakowi w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin i czterdziestolecie pracy naukowej.

[CBW sygn. 428425]
[CBW sygn. 430745]

609. **Prusy** i Inflanty między średniowieczem a nowożytnością : państwo, społeczeństwo, kultura : zbiór studiów / pod red. Bogusława Dybasia, Mariusza Makilly Toruń : Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2003. - [7], 216 s., [2] k. tabl. złoż. : portr., map. ; 24 cm.

ISBN 83-231-1644-X

1. Biskup, Marian (1922-) 2. Krzyżackie, państwo – historia 3. Inflanty – historia 4. Prusy – historia

[CBW sygn. 443080]

610. **PRZEDPEŁSKI, Marian (1912-1998)**.: Marsz Władysława Jagielly przez Mazowsze Płockie pod Grunwald 3-9 lipca 1410 r. / Marian Przedpelski. // *Bieżuńskie Zeszyty Historyczne*. - 1993, nr 1, s. 33-44

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Marsz (wojsk.)

611. **PRZEDPEŁSKI, Marian (1912-1998)**.: Marsz Władysława Jagielly przez Mazowsze Płockie pod Grunwald 3-9 lipca 1410 r. / Marian Przedpelski. // *Notatki Płockie*. - 1981, nr 2, s. 7-12

Il., mapa

Bibliogr.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Mazowsze – działania – 15 w.

612. **Przewodnik** po Muzeum i Polu Grunwaldzkim / [oprac. graf. Ryszard Poprawski]. Olsztyn : Wydział Kultury Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej : Dyrekcja Muzeum Wojska Polskiego ; Warszawa : Pojezierze, 1963. - 38, [2] s. : il., m. ; 18 cm.

1. Muzeum Bitwy Grunwaldzkiej (Stębark)

2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Przewodniki turystyczne

613. **RADOCH, Marek (1964-)**.: Kilka uwag o konfliktach na pograniczu litewsko-mazowieckim i litewsko-krzyżackim w latach 1401-1426 : (w świetle źródeł krzyżackich) / Marek Radoch. // *W: Szkiele z dziejów społeczno-gospodarczych Podlasia i Grodzieńszczyzny od XV do XVI wieku*. - Olsztyn, 2005. - S. 9-31

1. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 2. Polska – 15 w. 3. Litwa – 15 w. 4. Krzyżackie, państwo – 15 w. 5. Źródła historyczne

614. **RADZIMIŃSKI, Andrzej (1958-)**.: Zakon Krzyżacki i jego państwo w Prusach : wybór tekstów źródłowych / pod red. Andrzeja Radziwińskiego ; wyboru dokonali Leszek Zygner [et al.]. Toruń : Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2005. - 160 s. ; 26 x 21 cm.

ISBN 83-231-1921-X

1. Krzyżacy – historiografia 2. Zakony rycerskie – historia 3. Krzyżackie, państwo – historia 4. Źródła historyczne

[CBW sygn. 443077]

615. **RADZISZEWSKA, Julia (1919-2008)**.: Echa bitwy grunwaldzkiej w ruskich latopisach / Julia Radziszewska. // *Matopolskie Studia Historyczne*. - 1960, z. 1/2, s. 67-80

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – historiografia

616. **RADZIWIŁŁOWICZ, Dariusz**: Grunwald w świadomości Polaków żyjących pod zaborami / Dariusz Radziwiłłowicz. // *Wojsko Ludowe*. - 1989, nr 7, s. 85-87

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody 2. Świadomość narodowa – Polska – 18-20 w.

617. **RADZIWIŁŁOWICZ, Dariusz**: Grunwaldzkie dylematy / Dariusz Radziwiłłowicz. // *Wojsko i Wychowanie*. - 1993, nr 7, s. 35-37

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Świadomość narodowa – Polska – 20 w.

618. **RADZIWIŁŁOWICZ, Dariusz:** Zabary z Niemcami / Dariusz Radziwiłłowicz. // *Prawo i Życie*. - 1994, nr 36, s. 14-15

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody
Obchody rocznicy bitwy pod Grunwaldem w lipcu 1939 r.

619. **RAJEWSKI, Zdzisław (1907-1974):** Muzealny pokaz pól bitewnych [Grunwald] / Zdzisław Rajewski. // *Wiadomości Archeologiczne*. - 1964, z. 1/2, s. 96-101

Il., mapa

1. Muzeum Bitwy Grunwaldzkiej (Stębark)
2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

620. **RATAJCZYK, Leonard (1928-):** Szczytowe osiągnięcia w okresie grunwaldzkim : 1000 lat oręża polskiego / Leonard Ratajczyk. // *Żołnierz Wolności*. - 1966, nr 121, s. 3

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

621. **RAWSKI, Aleksander:** Pod Grunwald! : podczas inscenizacji Bitwy pod Grunwaldem spotkało się około ośmiuset krajowych i zagranicznych rycerzy / Aleksander Rawski. // *Żołnierz Polski*. - 2000, nr 8, s. 33-35

Fot.

1. Krzyżacy – 12-16 w. 2. Zakony rycerskie – historia 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody 4. Grupy rekonstrukcji historycznej

622. **REITEMEIER, Arnd:** England, Preussen und Polen nach der Schlacht von Tannenberg 1410 - Anteilnahme, Kritik, Vermittlungstätigkeit / Arnd Reitemeier. // *Zapiski Historyczne*. - 1998, z. 1, s. 17-42

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Anglia – 15 w. 3. Prusy - 15 w. 4. Polska - 15 w.

623. **RETMAŃSKI, Karol Ludwik:** W pięćsetną rocznicę "Grunwaldu" (1410- 1910) / Karol Ludwik Retmański. [Kraków] : nakł. aut., 1910. - 47 s. ; 22 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

624. **REZLER, Marek:** Zakon Krzyżacki a Polska 1226-1525 / Marek Rezler. Kościan : "Książnica Polska", 1991. - 54, [2] s. ; 15 cm. Szkice Historyczne [t. 2]

Bibliogr.

ISBN 83-85270-05-1

1. Krzyżacy – 13-16 w. 2. Krzyżackie, państwo - polityka - Polska - 13-16 w. 3. Prusy Królewskie – historia

[CBW sygn. 309188]

[CBW sygn. 309189]

624. **Ritterorden und Region - politische, soziale und wirtschaftliche Verbindungen im Mittelalter** / Hrsg. von Zenon Hubert Nowak. Toruń : Uniwersytet Mikołaja Kopernika, 1995. - 171, [3] s. : 1 mapa ; 24 cm. Colloquia Torunensia Historica. Ordines Militares 0867-2008 ; 8

ISBN 83-231-0375-5

1. Krzyżacy – 12-16 w. 2. Zakony rycerskie
3. Materiały konferencyjne

[CBW sygn. 016740]

626. **ROSALAK, Maciej:** O różnicy między królem Władysławem Jagiellą a wielkim księciem Mikołajem Mikołajewiczem : bitwa pod Tannenbergiem sierpień 1914 r. / Maciej Rosalak. // *Rzeczpospolita*. - 2007, nr 235. Dod. "Bitwy Świata" nr 30 "Bitwa pod Tannenbergiem 26-31 sierpnia 1914 r.", s. 3

Fot.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Mikołaj, M. Romanov (wielki książę Rosji) 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 4. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 5. Bitwa 1914 r. pod Tannenbergiem 6. Wojna 1914-1918 r. - bitwy - Polska 7. Stębark (woj. warmińsko-mazurskie)

627. **Rozmaiitości** historyczne i bibliograficzne. Z. 2, Wiadomořć o rękopismach historii Długosza jego Banderia Prutenorum tudzieř Insignia seu clenodia Regni Poloniae / wyd. Józef Muczkowski. Kraków : [s.n.], 1851. - [2], 158, [2] s., [17] k. tabl. : il. ; 21 cm.

1. Długosza, Jan (1415-1480) – twórczość
2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – pamiątka
3. Historiografia – 10-16 w.
4. Sztandary wojskowe – krzyżackie, państwo – 15 w.
5. Zdobyć wojenna – Polska – 15 w.

628. **RZĄD, Ryszard:** Zamek w Malborku 1882-1945 : dni powszednie odbudowy / Ryszard Rząd ; [tl. Elke Michalik]. Wyd. 2, uzup. Malbork : Muzeum Zamkowe, 2002. - XX, 210 s., [1] k. pl. złoř. : il., portr. ; 30 cm.

Bibliogr. s. XX.

83-86206-53-5

1. Zamki i pałace – ochrona i konserwacja – Polska
2. Malbork (woj. pomorskie) – zamek – ochrona i konserwacja

629. **SADOWSKI, Grzegorz:** Historia na żywo : czy Krzyřacy wygrają bitwę pod Grunwaldem? / Grzegorz Sadowski. // *Wprost.* - 2002, nr 20, s. 72
Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody
2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie – bitwy
3. Grupy rekonstrukcji historycznej – Polska

630. **SADZAWICZNY, Edward:** O bitwie grunwaldzkiej / Edward Sadzawiczny. // *Przegląd Piechoty.* - 1947, z. 6, s. 311-319

Rys.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

631. **SAGANOWIĆ, Genadz' (1961-):** Rusiny pad Grunwaldem u 1410 g. / Genadz M. Saganović. // *Belaruskii Gistarychny Agljad.* - 2004, Vyp. 11, s. 26-39

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

632. **SAMSONOWICZ, Henryk (1930-):** Kto zyskał, kto stracił / Henryk Samsonowicz, rozmawiał Wojciech Sierakowski. // *Głos Naukowy.* - 1987, nr 28, s. 5

Il.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

633. **SAMSONOWICZ, Henryk (1930-):** Wejście Polski w świat : bitwa grunwaldzka / Henryk Samsonowicz, oprac. Ryszard Zieliński. // *Za i Przeciw.* - 1980, nr 28

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

634. **Sąd** boży pod Grunwaldem / w 500-ną rocznicę wydał Ignacy Kłopotowski. Warszawa : Drukarnia "Polaka-Katolika" i "Posiewu", 1910. - 30 s. : il.; 20 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

635. **SCHENZLE, Heinz:** Schlacht bei Tannenberg 1410 - Kampf um die Marienburg / Heinz Schenzle. Schwaig b. Nürnberg : Verlag E. Kästner, 1985. - 57 s. : il.

1. Krzyřacy
2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
3. Bitwa 1410 r. o Malbork

636. **SCHMIDTCHEN, Volker (1945-):** Die Feuerwaffen des Deutschen Ritterordens bis zur Schlacht bei Tannenberg 1410 : Bestände, Funktion und Kosten, dargestellt anhand der Wirtschaftsbücher des Ordens von 1374 bis 1410 / Volker Schmidtchen. Lüneburg : Nordostdeutsches Kulturwerk, 1977. - 93 s., [1] k. mapa : il. ; 21 cm. Schriftenreihe Nordost-Archiv H. 10

Bibliogr.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
2. Źródła historyczne

637. **SCHULTZE, Wilhelm Herman (1861-1917):** Der Russenschreck :

eine Erzählung für die Jugend aus den Tagen der Schlacht bei Tannenberg / von Wilhelm Arminius [pseud.]. 2. Aufl. Stuttgart : Levy & Miller, [ok. 1916]. - 243 s. : il. ; 23 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wydawnictwa popularne

638. **SEGESSER VON BRUNEGG, H.A.**: Schweizer im Deutschordensland Die Schweizerfahne aus der Schlacht bei Tannenberg (Grünwald) 1410 / von H. A. Segesser v. Brunegg. Basel : Buchdruckerei Emil Birkhäuser & Cie, 1933. - 23 s. : il. ; 26 cm.

Sonderdr. aus dem Schweizer Archiv für Heraldik. No 3, 1933.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – udział Szwajcarów 2. Rycerstwo – Szwajcaria – 15 w.

639. **Selbstbild** und Selbstverständnis der geistlichen Ritterorden / hrsg. von Roman Czaja und Jürgen Sarnowsky ; Universitas Nicolai Copernici. Toruń : Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2005. - 285 s., [45] s. tabl. (w tym kolor.) : il. ; 24 cm. Colloquia Torunensia Historica. Ordines Militares 0867-2008 ; 13

Materiały z 12 Konferencji "Ordines militares - Colloquia Torunensia Historica", Toruń, 26-28 września 2003. Indeksy.

1. Duchowość zakonna – historia 2. Zakony rycerskie 3. Materiały konferencyjne

[CBW sygn. 016740]

640. **SEMKOWICZ, Władysław Aleksander (1878-1949)**.: Nieznane zapiski o bitwie pod Koronowem w r. 1410 / Władysław Semkowicz. // *Kwartalnik Historyczny*. - 1910, s. 528-532

1. Bitwa 1410 r. pod Koronowem 2. Wojna 1409- 1411 r. polsko-krzyżacka

641. **SEMKOWICZ, Władysław Aleksander (1878-1949)**.: O ustroju chorągiewnym w bitwie pod Grun-

waldem / Władysław Semkowicz. // *Miesięcznik Heraldyczny*. - 1910, nr 6/7, s. 94-97

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Sztandary wojskowe – Polska – 15 w.

642. **SERCZYK, Jerzy (1927-2006)**.: *Obraz Zakonu Krzyżackiego w historiografii toruńskiej wczesnego Oświecenia / Jerzy Serczyk. // Acta Universitatis Nicolai Copernici*. - 1973, vol. 58, s. 159-174

1. Krzyżacy – historiografia 2. Historiografia polska – 18 w.

643. **SEWARD, Desmond (1935-)**.: *Mnisi wojny : krótka historia zakonów rycerskich / Desmond Seward*. Wyd. 2 popr. Poznań : Zysk i Spółka, 2007. - 301 s., [16] s. tabl. : il. ; 24 cm.

1. Krzyżacy 2. Zakony rycerskie – historia 3. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie

644. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916)**.: *Bitwa pod Grunwaldem 15 lipca 1410 r. : fragment powieści Henryka Sienkiewicza "Krzyżacy" / wyboru dokonał i komentarzem opatrzył Andrzej Syta ; [il. Barbara Lis-Romańczukowa]*. Warszawa : Stowarzyszenie Księgarzy Polskich, 1987. - 198, [2] s. : il. ; 9 cm.

ISBN 83-85020-08-X (popr.)

1. Sienkiewicz, Henryk (1846-1916). Krzyżacy 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – w literaturze polskiej 3. Powieść polska – 19 w.

645. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916)**.: *Krzyżacy : Bitwa pod Grunwaldem / Henryk Sienkiewicz, Jan Matejko ; przedm. Józef Szaniawski*. Warszawa : Ex Libris, 2010. - 432 s. : il. ; 24x33 cm.

ISBN 978-83-7634-040-1

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Malarstwo polskie – 19 w.

646. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916)**.: *Krzyżacy : powieść*. T. 1 /

Henryk Sienkiewicz ; ze wstępem Leona Kruczkowskiego. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1954. - 459, [1] s : il. ; 21 cm.

1. Krzyżacy - 15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.
[CBW sygn. 156625 T. 3]

647. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916).**: Krzyżacy : powieść. T. 1 / Henryk Sienkiewicz. Jeruzolima : "W Drodze", [między 1942 i 1945]. - 208 s. ; 18 cm.

1. Krzyżacy - 14-15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.
[CBW sygn. 235618 T. 1]

648. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916).**: Krzyżacy : powieść. T. 1 / Henryk Sienkiewicz. Warszawa : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1939. - [4], 284 s. ; 19 cm.

1. Krzyżacy - 14-15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.
[CBW sygn. 152624 T. 1]
[CBW sygn. 20099 T. 1]

649. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916).**: Krzyżacy : powieść. T. 2 / Henryk Sienkiewicz ; ze wstępem Leona Kruczkowskiego. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1954. - 539, [1] s : il. ; 21 cm.

1. Krzyżacy - 15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.
[CBW sygn. 156625 T. 4]

650. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916).**: Krzyżacy : powieść. T. 2 / Henryk Sienkiewicz. Jeruzolima : "W Drodze", [między 1942 i 1945]. - 210 s. ; 18 cm.

1. Krzyżacy - 14-15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.
[CBW sygn. 235618 T. 2]

651. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916).**: Krzyżacy : powieść. T. 2 / Henryk Sienkiewicz. Warszawa :

Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1939. - [4], 224 s. ; 19 cm.

1. Krzyżacy - 14-15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.
[CBW sygn. 152624 T. 2]
[CBW sygn. 20099 T. 2]

652. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916).**: Krzyżacy : powieść. T. 3 / Henryk Sienkiewicz. Jeruzolima : "W Drodze", [między 1942 i 1945]. - 231 s. ; 18 cm.

1. Krzyżacy - 14-15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.
[CBW sygn. 235618 T. 3]

653. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916).**: Krzyżacy : powieść. T. 3 / Henryk Sienkiewicz. Warszawa : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1939. - [4], 286 s. ; 19 cm.

1. Krzyżacy - 14-15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.
[CBW sygn. 152624 T. 3]
[CBW sygn. 20099 T. 3]

654. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916).**: Krzyżacy : powieść. T. 4 / Henryk Sienkiewicz. Jeruzolima : "W Drodze", [między 1942 i 1945]. - 241 s. ; 18 cm.

1. Krzyżacy - 14-15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.
[CBW sygn. 235618 T. 4]

655. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916).**: Krzyżacy : powieść. T. 4 / Henryk Sienkiewicz. Warszawa : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1939. - [4], 295 s. ; 19 cm.

1. Krzyżacy - 14-15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.
[CBW sygn. 152624 T. 4]
[CBW sygn. 20099 T. 4]

656. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916).**: Krzyżacy / Henryk Sienkiewicz. Bitwa pod Grunwaldem / Jan Matejko ; przedm. Józef Szaniawski.

Warszawa : Ex Libris - Galeria Polskiej Książki, 2010. - 429, [2] s., [64] s. tabl. kolor, [2] k. tabl. kolor. złoż. : il. ; 25 cm.

Na s. przedtyt.: Narodowe wydanie jubileuszowe, Grunwald - 600 rocznica wiekopomnego zwycięstwa 15 lipca 1410.

ISBN 978-83-7634-048-7

1. Matejko, Jan (1838-1893). Bitwa pod Grunwaldem 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Malarstwo polskie – 19 w. 4. Ikonografia 5. Powieść polska – 19 w.

657. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916):** Krzyżacy. T. 1 / Henryk Sienkiewicz ; fot. Adam Bujak. Kraków : Wydawnictwo Biały Kruk, 2010. - 288 s. : il. ; 25 cm.

ISBN 978-83-7553-094-0 (t. 1)

1. Krzyżacy - 14-15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.

658. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916):** Krzyżacy. T. 1 / Henryk Sienkiewicz. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1948. - [4], 216, [1] s., [1] k. tabl. : portr. ; 19 cm.

1. Krzyżacy - 15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.

[CBW sygn. 35693 T. 23 t. 1]

[CBW sygn. 76373 T. 23 t. 1]

659. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916):** Krzyżacy. T. 1 / Henryk Sienkiewicz. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1960. - 479, [1] s., [10] k. tabl. : il. ; 21 cm.

1. Krzyżacy - 14-15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.

[CBW sygn. 171300 T. 1]

660. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916):** Krzyżacy. T. 1 / Henryk Sienkiewicz. Wyd. 34. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1982. - 338 s. : il. ; 21 cm.

ISBN 83-06-00581-3

1. Krzyżacy - 14-15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.

[CBW sygn. 289257 T. 1]

661. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916):** Krzyżacy. T. 1 / Henryk Sienkiewicz. Wyd. nowe. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1953. - 410, [1] s. ; 21 cm.

1. Krzyżacy - 14-15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.

[CBW sygn. 151969 T. 1]

662. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916):** Krzyżacy. T. 2 / Henryk Sienkiewicz ; fot. Adam Bujak. Kraków : Wydawnictwo Biały Kruk, 2010. - 312 s. : il. ; 25 cm.

ISBN 978-83-7553-095-7 (t. 2)

1. Krzyżacy - 14-15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.

663. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916):** Krzyżacy. T. 2 / Henryk Sienkiewicz. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1948. - [4], 220, [1] s., [1] k. tabl. : portr. ; 19 cm.

1. Krzyżacy - 15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.

[CBW sygn. 35693 T. 24 t. 2]

[CBW sygn. 76373 T. 24 t. 2]

664. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916):** Krzyżacy. T. 2 / Henryk Sienkiewicz. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1960. - 573, [3] s., [13] k. tabl. : il. ; 21 cm.

1. Krzyżacy - 14-15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.

[CBW sygn. 171300 T. 2]

665. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916):** Krzyżacy. T. 2 / Henryk Sienkiewicz. Wyd. 34. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1982. - 390, [2] s. : il. ; 21 cm.

ISBN 83-06-00581-3

1. Krzyżacy - 14-15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.

[CBW sygn. 289257 T. 2]

666. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916):** Krzyżacy. T. 2 / Henryk

Sienkiewicz. Wyd. nowe. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1953. – 479, [1] s. ; 21 cm.

1. Krzyżacy - 14-15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.
[CBW sygn. 151969 T. 2]

667. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916).**: Krzyżacy. T. 3 / Henryk Sienkiewicz. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1948. - [4], 259, [1] s., [1] k. tabl. : portr. ; 19 cm.

1. Krzyżacy - 15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.
[CBW sygn. 35693 T. 25 t. 3]
[CBW sygn. 76373 T. 25 t. 3]

668. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916).**: Krzyżacy. T. 4 / Henryk Sienkiewicz. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1948. - [4], 251, [1] s., [1] k. tabl. : portr. ; 19 cm.

1. Krzyżacy - 15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Powieść polska – 19 w.
[CBW sygn. 35693 T. 26 t. 4]
[CBW sygn. 76373 T. 26 t. 4]

669. **SIENKIEWICZ, Henryk (1846-1916).**: Ongi i dziś : bitwa pod Koronowem / Henryk Sienkiewicz; oprac. Krzysztof Kowalewski. // *Mówią Wieki*. - 2004, nr 7, s. 8-11

Fot.

1. Długosz, Jan (1415-1480) 2. Literatura polska - tematyka - 20 w. 3. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 4. Bitwa 1410 r. pod Koronowem

Zbeletryzowane fragm. "Roczników"
Jana Długosza nt. bitwy.

670. **SIERADZAN, Wiesław (1957-)**: Dyplomacja w cieniu Grunwaldu / Wiesław Sieradzan. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 65-70

Fot.

1. Włokowic, Paweł (ca 1370-1435) 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Krzyżackie, państwo – a Polska – polityka – 15 w. 4. Polska – a krzyżackie, państwo – polityka – 15 w.

671. **SIEROCIŃSKI, Roman**: Rycerze kruszwiccy : ku nieśmiertelnej chwale bohaterów z pod Grunwaldu 1410 i z pod Warszawy 1920 / Roman Sierociński. Poznań : Drukarnia "Gazety Powszechniej", 1925. - [2], 29, [1] s. ; 21 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

672. **SIKORSKA, Jolanta**: Legenda bitwy pod Grunwaldem na przełomie XIX i XX wieku / Jolanta Sikorska. // *Mówią Wieki*. - 1981, nr 8, s. 29-32

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Świadomość narodowa – Polska – 19-20 w.

673. **SIKORSKI, Janusz**: Grunwald 1410 r. / Janusz Sikorski. // *Polska Zbrojna*. - 1992, nr 136, s. 4

II.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

674. **SIKORSKI, Janusz**: Grunwald 1410 r. / Janusz Sikorski. // *Zołnierzy Wolności*. - 1985, nr 163, s. 6

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

675. **SIKORSKI, Janusz**: Wielka wojna z zakonem krzyżackim 1409-1411 / Janusz Sikorski. // *Polska Zbrojna. Magazyn Tygodniowy*. - 1992, nr 27, s. III

Fot.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

676. **SIKORSKI, Jerzy (1935-)**: Grunwald - problemy wybrane / Jerzy Sikorski. // *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*. - 1944, nr 2/3, s. 347-357

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Archeologia

677. **SIKORSKI, Jerzy (1935-)**: Grunwald w pamięci Polaków / [tekst Jerzy Sikorski, zdjęcia Waclaw Kapusto] ; Społeczny Komitet Grunwaldzki. [Olsztyn] : Biuro Funduszu Grunwaldzkiego, [1991]. - [32] s. : fot. kolor. ; 24 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody
2. Pomniki - Polska - 20 w.

678. **SIKORSKI, Jerzy (1935-)**: Marsz króla polskiego Władysława Jagielly na Malbork [w 1410 r.] / Jerzy Sikorski. // *Warmia i Mazury*. - 1979, nr 7
Fot.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. o Malbork

679. **SKIERŚ, Stanisław**: Polska sztuka inżynierska w okresie Odrodzenia : XV-XVII w. / Stanisław Skierś. // *Przegląd Inżynierski*. - 1958, z. 1, s. 59-77

Rys.

1. Inżynieria wojskowa – Polska – 15-17 w.

680. **SKOMIAŁ, Jakub**: Jan Długosz o Władysławie Jagiellie : (charakterystyka króla w świetle "Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae") / Jakub Skomiał. // *Acta Universitatis Lodzianae. Folia Iuridica*. - 1994, vol. 61, s. 15-31

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) - biografia 2. Długosz, Jan (1415-1480). *Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae*

681. **SKROBOT, Wiesław**: Grunwald 1410 - pamięć i zapamiętywanie : 600 lat po triumfie / Wiesław Skrobot. // *Rok Wielkich Rocznicy Powiatu Ostródzkiego*. - Ostróda, 2010. - S. 7-41

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody
2. Tradycja - Polska

682. **SKWARCZYŃSKI, Zdzisław (1914-1987)**: Katalog wystawy starożytności imienia króla Władysława Jagielly w pięćsetną rocznicę bitwy pod Grunwaldem w roku 1910 / ułożył B. U. Kraków : [Komitet Wystawy], 1910. - 29 s. ; 20 cm.

1. Sztuka sakralna polska – 14-16 w. 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Kraków (woj. małopolskie) - wystawy - 1901-1914 r. 4. Katalog wystaw

683. **Słowo o Grunwaldzie** : Długosz, staroświecka pieśń, Jan z Wiślicy, Niemcewicz, Słowacki, Sienkiewicz / wybrał i objaśnił Stanisław Lempicki. Warszawa : Czytelnik, 1945. - 102, [1] s., tabl. ; 24 cm.

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka
2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Historiografia 4. Literatura polska

[CBW sygn. 34014]

[CBW sygn. 66683]

[CBW sygn. Arch. 97172]

684. **SMOLKA, Stanisław (1854-1924)**: Dwie rocznice : Grunwald i Beresteczko / Stanisław Smolka. // *Przegląd Polski*. - 1910, z. 1, s. 1-18

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody
2. Bitwa 1651 r. pod Beresteczkiem – obchody

685. **SMOLKA, Stanisław (1854-1924)**: Grunwald i Beresteczko / Stanisław Smolka. Kraków : Księgarnia Spółki Wydawniczej Polskiej, 1910. - 20 s. ; 24 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

686. **SMOLKA, Stanisław (1854-1924)**: Polska i Brandenburgia za czasów Jagielly / Stanisław Smolka. Warszawa, 1896. [druk.] Drukarnia Józefa Sikorskiego. - [2], 17 s. ; 21 cm.

Odbitka z "Biblioteki Warszawskiej".

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Polska - 14-15 w. 3. Brandenburgia (Niemcy) - 14-15 w.

687. **SOBCZAK, Kazimierz (1923-2004)**: O wielkiej wojnie z Zakonem Krzyżackim / Kazimierz Sobczak, Eugeniusz Kozłowski. // *Biuletyn Akademii Wojskowo-Politycznej*. - 1955, nr 2, s. 50-60

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

688. **SOBIESZCZAŃSKI, Jarosław**: Dziedzictwo słuszości / Jarosław Sobieszczański. // *Kierunki*. - 1960, nr 28, s. 5

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Jeńcy wojenni

M.in. problem jeńców wojennych w bitwie pod Grunwaldem.

689. **SOKOLNICKI, Michał (1880-1967):** Na dar grunwaldzki / Konrad Leński. Kraków : nakł. aut., 1910. - 8 s. ; 24 cm.

Na s. tyt. pseud. aut. Nazwa aut.: Michał Sokolnicki.

Kat. Kras. hasło: Leński Konrad.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody
2. Kraków (woj. małopolskie) – imprezy – 1901-1914 r.

690. **SOKOŁOWSKI, August (1846-1921):** Dzieje Polski ilustrowane. T. 1 / napisał August Sokolowski ; z il. Jana Matejki [et al.]. Wyd. 3. Wiedeń : nakł. Maurycego Perlesa, 1911. - IV, 311 s., [3] k. tabl. złoż. : il., portr. ; 25 cm.

1. Polska – historia – do 15 w.

691. **SOLAK, Kazimierz:** Zamek i Muzeum Zamkowe w Malborku : informator dla turystów / Kazimierz Solak. Malbork : MZ, ca [1985]. - 48 s., [32] s. tabl., [1] k. luz. : il., fot., pl. ; 17 cm.

1. Muzeum Zamkowe (Malbork) – zbiory
2. Zamki i palace – Polska 3. Malbork (woj. pomorskie) – muzealnictwo – zbiory 4. Malbork (woj. pomorskie) – zamek 5. Informatory

692. **SOWA, Barbara:** Grunwald, grill i kute bramy / Barbara Sowa. // *Dziennik Gazeta Prawna*. - 2010, nr 135, s. A 3

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody 2. Broń biała - ceny - Polska - od 2001 r.
3. Broń ochronna – ceny – Polska – od 2001 r.

693. **SPIERALSKA, Beata:** Grunwald : maska i symbol / Beata Spieralska. // *Mównia Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 96-99

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie

694. **SPIERALSKI, Zdzisław:**

W sprawie rejestru popisowego z czasów wielkiej wojny z Zakonem Krzyżackim / Zdzisław Spieralski. // *Studia i Materiały do Historii Wojskowości*. - 1960, t. 5, s. 510-527

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

695. **SPIERALSKI, Zdzisław (1927-1983):** Czy koniec sporów o Grunwald ? : (refleksje polemiczne) / Zdzisław Spieralski. // *Zapiski Historyczne*. - 1974, z. 2, s. 89-101

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

Na temat polemiki wokół różnych problemów bitwy, jak np. polskiego i litewskiego zaplecza gospodarczego, liczebności sił zbrojnych pod Grunwaldem i in.

696. **SPIERALSKI, Zdzisław (1927-1983):** W sprawie udziału Moldawian w bitwie pod Grunwaldem / Zdzisław Spieralski. // *Zapiski Historyczne*. - 1964, z. 4, s. 7-14

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – udział Moldawian

697. **SROCZYŃSKA, Krystyna:** Bitwa pod Grunwaldem Jana Matejki / Krystyna Sroczyńska. Warszawa : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1976. - 46, [2] s. : il. ; 15 cm.

1. Matejko, Jan (1838-1893). Bitwa pod Grunwaldem 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
3. Ikonografia

[CBW sygn. 310878]

698. **SROCZYŃSKA, Krystyna (-1992):** Ze studiów nad ikonografią bitwy pod Grunwaldem / Krystyna Sroczyńska. // *Rocznik Olsztyński*. - 1961/1962, T. 4, s. 53-104

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Sztuka polska

699. **SROCZYŃSKI, Józef (1866-):** Pod Grunwaldem / Jan Nowina. Stanisławów : R. Jasielski, 1902. - 22 s. Czytanki Polskie 1

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

700. **Stanisławów** [Dokument ikonograficzny]. –

Poczt. dwuwidokowa.

Na rew. ozn.: 18.

Ul. 3-go Maja ; Pomnik Grunwaldzki.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – pomniki
2. Pomniki – Ukraina 3. Ikonografia 4. Iwano-Frankowsk (Ukraina) – pomniki 5. Iwano-Frankowsk (Ukraina) – ulice i place 6. Pocztówki – Polska – 20 w.

701. **Stanisławów**, Park Jordanański i Sienkiewicza, Pomnik Grunwaldzki i aleja Ułanów Krechowieckich [Dokument ikonograficzny]. –

Tyt. wg adnot. na rew.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – pomniki
2. Pomniki – Ukraina 3. Ikonografia 4. Pocztówki – Polska – 20 w. 5. Iwano-Frankowsk (Ukraina) – pomniki

702. **Stanisławów**, Pomnik Grunwaldu w parku ces. Elżbiety [I] [Dokument ikonograficzny] = Stanisław. –

Na rew. ozn.: K 65.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – pomniki
2. Pomniki – Ukraina 3. Ikonografia 4. Pocztówki – Polska – 20 w. 5. Iwano-Frankowsk (Ukraina) – pomniki

703. **Stanisławów**, Pomnik Grunwaldzki [Dokument ikonograficzny]. –

Data wg koresp.

Na rew. ozn.: 9.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – pomniki
2. Pomniki – Ukraina 3. Ikonografia 4. Pocztówki – Polska – 20 w. 5. Iwano-Frankowsk (Ukraina) – pomniki

704. **STANKIEWICZOWA, Zofia**: Na polach Grunwaldu / opowiadania dla młodzieży Zofia Stankiewiczowa. Lwów : nakł. aut., 1910. - 31 s. ; 23 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

[CBW sygn. 304366]

705. **STAŃCZYK, Andrzej (1938-)**: Most, który wyznaczył losy Europy / Andrzej Stańczyk. // *Drogomictwo*. - 2009, nr 3, s. 104-108

Fot.

Bibliogr.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Mosty

706. **ŠTĚPÁN, Václav (1941-)**: Účast žoldněů z českých zemi (zejména Slezska a severní Moravy) ve "Velké válce 1409-1411" zachycená prameny z velmistrovského archivu řádu německých rytířů / Václav Štěpán. // *Časopis Slezského Muzea. Sér. B: Vědy Historické*. - 1990, čís. 1, s. 1-15

Fot.

1. 15 w. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Czechy – 15 w.

707. **STOKOWSKI, Marek (1957-)**: Krzyżacy - ich państwo i zamki / Marek Stokowski. Wrocław : Wydawnictwo Dolnośląskie, 2002. - 47, [1] s. : il. (gł. ko lor.), mapy kolor. ; 28 cm. Czytam i Wiem

Tyt. okł.: Krzyżacy. Na okł. podtyt.: co skłoniło niemieckich rycerzy-zakonników do przybycia nad dolną Wisłę?, jak powstało państwo mnichów i jak było zorganizowane?, dlaczego Krzyżacy ponieśli klęskę pod Grunwaldem? ISBN 83-7023-924-2

1. Krzyżacy – budownictwo 2. Krzyżackie, państwo – historia 3. Wydawnictwa popularne

708. **STOKOWSKI, Marek (1957-)**: Legendy i opowieści zamku Malbork / Marek Stokowski ; [il. Agnieszka Albrecht]. Gdańsk : Exter, 2002. - 68, [2] s. : mapa, rys. ; 17 cm. ISBN 83-86029-65-X

ISBN 83-86029-65-X

1. Legendy i podania polskie 2. Malbork (woj. pomorskie) – zamek

709. **STOLARCZYK, Stanisław**: Dlaczego Jagiello zwyciężył pod Grunwaldem : Polska mało znana / Stanisław Stolarczyk. // *Gościniec*. - 1976, nr 3, s. 14-15

Il.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

710. **STROKOWA, Jadwiga (1857-1916)**: Polsce! Litwie! Cześć! :

w rocznicę grunwaldzką : dzieciom polskim / Jadwiga z Łobzowa [pseud.]. Kraków : nakł. aut. 1910. - 28 s., [4] s. tabl. : il. ; 19 cm.

Opis wg okł.

Nazwa aut.: Jadwiga Strokowa.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

711. **STRYJKOWSKI, Maciej (ca 1547-ca 1593):** Kronika polska, Litewska, Żmudzka y Wszystkicy Rusi etc. T. 1 / wydanie nowe, będące dokładnym powtórzeniem wydania pierwotnego królewieckiego z r. 1582, poprzedzone wiadomością o życiu i pismach Strykowskiego przez Mikołaja Malinowskiego, oraz rozprawą o latopisach ruskich przez Daniłowicza, pomnożone prze drukiem dzieł pomniejszych Strykowskiego według pierwotnych wydań. Warszawa : nakł. Gustawa Leona Gluckberga, 1846. – XLVIII, 63, 392 s. ; 21 cm.

1. Historiografia – 10-16 w. 2. Litwa – historia 3. Żmudź (Litwa) – historia

712. **SUKERTOWA-BIEDRAWINA, Emilia (1887-1970):** Na Szlaku Jagiellowym : powiat działdowski a król Władysław Jagiello : w 500-tną rocznicę śmierci króla / Emilia Sukertowa-Biedrawina. Działdowo : Towarzystwo Miłośników Ziemi Działdowskiej, 2010. – 24 s. ; 21 cm.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) – biografia 2. Działdowo (woj. warmińsko-mazurskie ; okręg)

Publikacja wznowiona wg wyd. z 1934 r.

713. **SUKERTOWA-BIEDRAWINA, Emilia (1887-1970):** Na szlaku Jagiellowym : powiat działdowski a król Władysław Jagiello / Emilia Sukertowa-Biedrawina. Działdowo : Muzeum Mazurskie, 1934. - 21 s. ; 22 cm.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Działdowo (woj. warmińsko-mazurskie ; okręg)

714. **SUKERTOWA-BIEDRAWINA, Emilia (1887-1970):** Szlakiem Jagielly pod Grunwald / Emilia Sukertowa-Biedrawina. // *Wiadomości Mazurskie*. - 1946, nr 159, s. 2-3

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

715. **SUKERTOWA-BIEDRAWINA, Emilia (1887-1970):** Tradycje grunwaldzkie na Działdowszczyźnie / Emilia Sukertowa-Biedrawina. // *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*. - 1960, nr 2, s. 163-166

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Tradycja – Polska 3. Działdowo (woj. warmińsko-mazurskie ; okręg)

716. **SULIMA, Jerzy:** Grunwald / Jerzy Sulima. // *Na Straży Państwa*. - 1939, nr 6/7, s. 4-6

Rys.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

717. **SYPEK, Agnieszka:** Zamki i obiekty warowne od Malborka do Torunia / Agnieszka i Robert Sypek. Warszawa : "Al-ma-Press", [2004]. - 144 s : fot. kolor., rys ; 21 cm. Zamki i Obiekty Warowne Polski 4 ISBN 83-7020-322-1

1. Architektura obronna polska 2. Zamki i pałace – Polska 3. Zamki krzyżackie – Polska 4. Przewodniki turystyczne

Na okł. podtyt.: Malbork, Toruń, Golub-Dobrzyń, Kwidzyn, Chełmno, Brodnica, Radzyń Chełmiński, Sztum.

718. **SYPEK, Agnieszka:** Zamki i obiekty warowne od Malborka do Torunia / Agnieszka i Robert Sypek. Wyd. 2. Warszawa : Oficyna Wydawnicza "Alma-Press", 2008. - 144 s. : il. kolor. ; 21 cm. Zamki i Obiekty Warowne Polski 10

Na okł.: Malbork, Toruń, Golub-Dobrzyń, Kwidzyn, Chełmno, Brodnica, Radzyń Chełmiński, Sztum.

ISBN 978-83-7020-322-1

1. Architektura obronna polska 2. Zamki i pałace – Polska 3. Zamki krzyżackie – Polska 4. Przewodniki turystyczne

719. **SYPEK, Robert**: Zamki i obiekty warowne Państwa Krzyżackiego. Cz. 1, Ziemia Chełmińska i Michałowska / Robert Sypek. Warszawa : Agencja Wydawnicza CB, 1999. - 143, [1] s. : fot., mapy, rys., szkic. ; 21 cm. Przewodnik Turystyczno-Historyczny 2
ISBN 83-86245-49-2

1. Architektura obronna niemiecka – zabytki – Polska 2. Zamki i pałace – Polska 3. Przewodniki turystyczne

[CBW sygn. 427995 Cz. 1]

720. **SYPEK, Robert**: Zamki i obiekty warowne Państwa Krzyżackiego. Cz. 2, Pomezania, Ziemia Sasińska i Ziemia Lubawska / Robert Sypek. Warszawa : Agencja Wydawnicza CB, cop. 2000. – 142 s : il. kolor., mapy ; 21 cm. Przewodnik po Zamkach, Grodach, Obiektach Warownych Polski 3
ISBN 83-86245-49-2 (2 cz.)

1. Architektura obronna niemiecka – zabytki – Polska 2. Zamki i pałace – Polska 3. Przewodniki turystyczne

Na okł. podtyt.: przewodnik turystyczno-historyczny.

721. **SZACHERSKI, Zbigniew (1901-1985)**: Chłop polski saperem średniowiecza / Zbigniew Szacherski. // *Przegląd Inżyniersko-Saperski*. - 1948, z. 2, s. 172-180

Il.,

1. Wojsko - Polska - do 15 w. 2. Chłopi - Polska - do 15 w.

722. **SZAJNOCHA, Karol (1818-1868)**: Jadwiga i Jagiello : 1374-1413 : opowiadanie historyczne. T. 1 / przez Karola Szajnochę. Wyd. 2, popr. Lwów : nakł. aut., 1861. - XXVI, 386 s. ; 22 cm.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Jadwiga (królowa Polski ; 1374-1399) 3. Polska – historia – 14-15 w.

723. **SZAJNOCHA, Karol (1818-1868)**: Jadwiga i Jagiello : 1374-1413 : opowiadanie historyczne. T. 2 / przez Karola Szajnochę. Wyd. 2, popr. Lwów : nakł. aut., 1861. -402 s. ; 22 cm.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Jadwiga (królowa Polski ; 1374-1399) 3. Polska – historia – 14-15 w.

724. **SZAJNOCHA, Karol (1818-1868)**: Jadwiga i Jagiello : 1374-1413 : opowiadanie historyczne. T. 3 / przez Karola Szajnochę. Wyd. 2, popr. Lwów : nakł. aut., 1861. - 384 s. ; 22 cm.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Jadwiga (królowa Polski ; 1374-1399) 3. Polska – historia – 14-15 w.

725. **SZAJNOCHA, Karol (1818-1868)**: Jadwiga i Jagiello : 1374-1413 : opowiadanie historyczne. T. 4 / przez Karola Szajnochę. Wyd. 2, popr. Lwów : nakł. aut., 1861. - 396 s. ; 22 cm.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Jadwiga (królowa Polski ; 1374-1399) 3. Polska – historia – 14-15 w.

726. **SZAJNOCHA, Karol (1818-1868)**: Jadwiga i Jagiello : 1374-1413 : Opowiadanie historyczne. T. 1-2 / Karol Szajnocha ; wstęp Stefan M. Kuczyński. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1970. - 719, [1] s., [24] k. tabl. : il., portr. ; 21 cm.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 2. Jadwiga (królowa Polski ; 1374-1399) 3. Polska – historia – 14-15 w.

727. **SZAJNOCHA, Karol (1818-1868)**: Jadwiga i Jagiello 1374-1413 : Opowiadanie historyczne / Karol Szajnocha ; wstęp Stefan M. Kuczyński. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1969. – 719 s. : il. ; 20 cm.

Bibliogr.

Indeks

1. Jadwiga (królowa Polski ; 1374-1399) 2. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 3. Polska – historia – 14-15 w.

[CBW sygn. 37754]

728. **SZAJNOCHA, Karol (1818-1868).**: Jadwiga i Jagiello 1374-1413 : Opowiadanie historyczne. T. 1-2 / Karol Szajnocha ; wstęp Stefan M. Kuczyński ; red. Marian Henryk Serejski. Wyd. 2. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1974. - 719 s. : tabl. ; 20 cm.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434)
2. Jadwiga (królowa Polski ; 1374-1399)
3. Polska – historia – 14-15 w.

729. **SZAJNOCHA, Karol (1818-1868).**: Jadwiga i Jagiello 1374-1413 : opowiadanie historyczne. T. 3-4 / Karol Szajnocha ; wstęp Stefan M. Kuczyński ; red. Marian Henryk Serejski. Wyd. 2. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1974. - 689 s., tabl. : mapa ; 20 cm.

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434)
2. Jadwiga (królowa Polski ; 1374-1399)
3. Polska – historia – 14-15 w.

730. **SZAJNOCHA, Karol (1818-1868).**: Jadwiga i Jagiello. T. 1 / Karol Szajnocha. Warszawa : Franc. Jul. Granowski, 1902. -

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434)
2. Jadwiga (królowa Polski ; 1374-1399)
3. Polska – historia – 14-15 w.

731. **SZAJNOCHA, Karol (1818-1868).**: Jadwiga i Jagiello. T. 2 / Karol Szajnocha. Warszawa : Franc. Jul. Granowski, 1902. -

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434)
2. Jadwiga (królowa Polski ; 1374-1399)
3. Polska – historia – 14-15 w.

732. **SZAJNOCHA, Karol (1818-1868).**: Jadwiga i Jagiello. T. 3 / Karol Szajnocha. Warszawa : Franc. Jul. Granowski, 1902. -

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434)
2. Jadwiga (królowa Polski ; 1374-1399)
3. Polska – historia – 14-15 w.

733. **SZAJNOCHA, Karol (1818-1868).**: Jadwiga i Jagiello. T. 4 / Karol Szajnocha. Warszawa : Franc. Jul. Granowski, 1902. -

1. Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434)
2. Jadwiga (królowa Polski ; 1374-1399)
3. Polska – historia – 14-15 w.

734. **SZAJNOCHA, Karol (1818-1868).**: Wielka Wojna z Zakonem : 1409-1411 / fragmenty z dzieła Karola Szajnochy "Jadwiga i Jagiello" ; [wyboru dokonał i komentarzami opatrzył Lech Chmiel ; il. Konstanty Maria Sopoćko]. [Wyd. 2]. Warszawa : Stowarzyszenie Księgarzy Polskich, 1990. - 329, [3] s. : rys. ; 9 cm.

Bibliogr. s. 325-327.

ISBN 83-85020-07-1

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

735. **SZAŁKOWSKI, Zdzisław:** Na polach Grunwaldu : Informator o miejscach historycznych związanych z Bitwą Grunwaldzką / Zdzisław Szalkowski ; Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie. Olsztyn : Muzeum Warmii i Mazur, 1978. - 55, [1] s. : szkic. 3, il., err.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
2. Informatory

[CBW sygn. 334144]

736. **SZAŁKOWSKI, Zdzisław:** Pole bitwy pod Grunwaldem : stan badań, charakterystyka terenu : przewodnik / Zdzisław Szalkowski. Warszawa : WAP, 1974. - 346 s. ; 24 cm.

Praca magisterska.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

737. **SZANIAWSKI, Józef:** Grunwald - pole chwały / Józef Szaniawski. // *Nasza Polska*. - 2010, nr 28, s. 1, 10-11

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody
2. Rycerstwo – Polska – 15 w.
3. Świadomość społeczna – Polska

738. **SZANIAWSKI, Józef (1944- -).**: Grunwald pole chwały / Józef Szaniawski ; przedmowa "Sprawiedliwe zwycięstwo" Tadeusz Płoski. Warszawa : Ex Libris, 2010. - [5], 301 s. : il. ; 24 cm.

ISBN 978-83-7634-052-4

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

739. **SZANIAWSKI, Józef (1944- -):** Grunwald w 150 odsłonach / Józef Szaniawski ; rozm. przep. Piotr Czartoryski-Sziler. // *Nasze Dzienniki (Wyd. 2)*. - 2010, nr 5, s. 12

1. Matejko, Jan (1838-1893) – twórczość
2. Sienkiewicz, Henryk (1846-1916). *Krzyżacy*
3. Ilustracje – Polska – 19 w. 4. Malarstwo monumentalne polskie – 18-19 w. 5. Powieść polska – 19 w.

Dot. jubileuszowego wydania "Krzyżaków" H. Sienkiewicza.

740. **SZKODZIŃSKI, Jan (1882- -):** Grunwald 1410-1910 : dla ludu i młodzieży / Jan Szkodziński. Kraków : Ognisko Nauczycielskie, 1910. – 36 s. ; 24 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

741. **SZLANTA, Piotr (1971- -):** Niemieckie odkrywanie Grunwaldu w XIX i XX wieku / Piotr Szlanta. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 87-91

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Archeologia

742. **SZLANTA, Piotr (1971- -):** Polityka historyczna w czasach zaborów : obchody grunwaldzkie 1910 roku / Piotr Szlanta. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 82-86

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody
2. Galicja - 1901-1914 r.

743. **SZOSTKIEWICZ, Adam (1952- -):** Propaganda spod Grunwaldu : jak rozgromienie Krzyżaków w bitwie grunwaldzkiej nabrało siły mitu narodowego / Adam Szostkiewicz. // *Polityka*. - 2010, nr 29, s. 29-31

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Świadomość społeczna

744. **SZULCZEWSKI, Wawrzyniec:** Holdy Krzyżackie / Wawrzyniec Szulczewski. // *Mówią Wieki*. - 1987, nr 4, s. 24-28

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

745. **SZWEDA, Adam:** Organizacja i technika dyplomacji polskiej w stosunkach z zakonem krzyżackim w Prusach w latach 1386-1454 / Adam Szweda. Toruń : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2009. - 465 s. ; 24 cm.

1. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie
2. Polska – polityka – krzyżackie, państwo – 14-15 w. 3. Krzyżackie, państwo – polityka – Polska- 14-15 w.

746. **SZYMCZAK, Jan:** Henryk von Plauen : Zbawca zakonu krzyżackiego w Prusach w 1410 roku / Jan Szymczak. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 60-64

Fot.

1. Heinrich von Plauen (ca 1370-1429) - biografia
2. Krzyżackie, państwo – 15 w.

747. **ŚLIWA, Michał (1946- -):** Stosunek polskiego ruchu robotniczego do obchodów grunwaldzkich w Krakowie w 1910 roku / Michał Śliwa. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1991, T. 1, s. 173-187

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody
2. Robotnicy - Polska - 1901-1914 r.

748. **ŚLIWIŃSKI, Błażej (1954- -):** O tzw. chorągwi gniewskiej w bitwie pod Grunwaldem / Błażej Śliwiński. // *Krzyżowcy, kronikarze, dyplomaci*. - Gdańsk, 1997. - S. 285-293

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

749. **ŚLIWIŃSKI, Józef:** Pamięć Grunwaldu na łamach "Gazety Olsztyńskiej" [w l. 1906-1939] / Józef Śliwiński. // *Gazeta Olsztyńska*. - 1983, nr 238

1. Gazeta Olsztyńska (1886-1939) 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Gazety polskie – 20 w.

750. **ŚLIWIŃSKI, Józef:** Tradycje grunwaldzkie [legandy, podania, pieśni ludowe] / Józef Śliwiński. // *Warmia i Mazury*. - 1982, nr 7, s. 5-6

1. Legendy i podania polskie 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

751. **ŚLIWIŃSKI, Józef:** Z dziejów tradycji grunwaldzkiej w Lubawskim / Józef Śliwiński. Lubawa : [s.n.], 1982. - 13, [2] s. ; 21 cm.

Bibliogr. s. [14-15].

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Lubawa (woj. warmińsko-mazurskie)

752. **ŚWIDERSKA-WŁODARCZYK, Urszula:** Średniowieczna obyczajowość wojenna / Urszula Świdowska. // *Wojsko i Wychowanie*. - 2000, nr 6, s. 80-86

Bibliogr.

1. Historia wojskowa – Polska – 13-16 w. 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Rycerstwo – Polska – 13-16 w. 4. Sztuka wojenna

753. **ŚWIĘTOSŁAWSKI, Witold:** Koszty broni palnej i jej użycia w państwie krzyżackim w Prusach na początku XV wieku / Witold Świętosławski. // *Studia i Materiały do Historii Wojskowości*. - 1993, t. 35, s. 19-31

1. Broń palna – eksploatacja – krzyżackie, państwo – 15 w.

754. **ŚWITAŁA, Bogusław:** Zamek Krzyżacki w Malborku : niezamknięta karta historii / [fot.] Bogusław Światała ; [tekst] Mariusz Mierzwiński ; [tl. na jęz. niem. Anna Kubrak, Beata Łapanowska, tl. na jęz. ang. Marek Kuczyński]. Ząbki : Apostolicum, 2003. - 189 s. : il. kolor. ; 34 cm.

ISBN 83-7031-344-2

1. Architektura obronna niemiecka – zabytki - Polska 2. Fotografia polska - od 1989 r. 3. Malbork (woj. pomorskie) – zamek 4. Albumy

755. **ŚWITAŁA, Bogusław:** Zamek krzyżacki w Malborku : niezamknięta karta historii / [fot.] Bogusław Światała; [tekst] Mariusz Mierzwiński. Ząbki, 2003. -

1. Architektura obronna niemiecka – zabytki - Polska 2. Fotografia polska - od 1989 r. 3. Malbork (woj. pomorskie) – zamek 4. Albumy

Rec.: Brzozowski, Andrzej // *Mówią Wieki*. 2004, nr 7, s. 56

756. **TARGOWSKI, Michał (1979-):** Grunwald - starcie polsko-litewskie / Michał Targowski. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 43-47 Fot., rys.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Tradycja – Polska 3. Tradycja – Litwa

757. **TARNOWSKI, Stanisław (1837-1917):** Nowy obraz Matejki : bitwa pod Grunwaldem / Stanisław Tarnowski. // *Przegląd Polski*. - 1878/1879, T. 2, s. 260-285

1. Matejko, Jan (1838-1893). Bitwa pod Grunwaldem 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Malarstwo polskie – 19 w.

758. **TEODORCZYK, Jerzy:** Dlaczego armaty króla zawiodły? : [oblężenie Malborka w 1410 r.] / Jerzy Teodorczyk. // *Mówią Wieki*. - 1962, nr 1, s. 12-14

1. Bitwa 1410 r. o Malbork 2. Armaty – użycowanie – Polska – 15 w.

759. **THUNERT, Franz:** Der grosse Krieg zwischen Polen und dem Deutschen Orden 1410 bis 1. Februar 1411 / F. Thunert. // *Zeitschrift des Westpreussischen Geschichtsvereins*. - 1886, H. 16

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

760. **TORBUS, Tomasz (1961-):** Die Konventsburgen im Deutschenland Preussen / Tomasz Torbus.

München : R. Oldenbourg Verlag, 1998. - 956 s. : il. ; 24 cm. Schriften des Bundesinstituts für Ostdeutsche Kultur und Geschichte Bd. 11

1. Krzyżacy – budownictwo 2. Zamki krzyżackie - 14-15 w.

Chronologia i typologia 38 komturek zamków krzyżackich w Prusach wzniesionych od poł. XIII do początku XV w.

761. **TORBUS, Tomasz (1961-):** Zamki krzyżackie / Tomasz Torbus. Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 2010. - 270 s. : il. kolor., fot. ; 21 cm.

1. Krzyżacy– budownictwo 2. Zamki krzyżackie

762. **TRABA, Robert (1958-):** Grunwald w niemieckiej publicystyce prowincji Prusy Wschodnie na przełomie XIX i XX wieku / Robert Traba. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1992, T. 2, s. 53-62

1. Czasopisma niemieckie 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Prusy Wschodnie – 19-20 w.

763. **TRABA, Robert (1958-):** Konstrukcja i proces dekonstrukcji narodowego mitu : rozważania na podstawie analizy semantycznej polskich obchodów rocznic grunwaldzkich w XX wieku / Robert Traba. // *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*. - 1999, nr 4, s. 515-531

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody 2. Świadomość narodowa – Polska

764. **TRUPINDA, Janusz:** O "Kronice Dusburga" na marginesie najnowszej pracy Stefana Kwiatkowskiego / Janusz Trupinda. // *Zapiski Historyczne Pomorza*. - 2000, z. 3/4, s. 181-188

1. Petrus de Dusburg 2. Krzyżacy – 12-15 w. 3. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie

Dot. "Zakon Niemiecki w Prusach umysłowość średniowieczna", Toruń 1998.

765. **TRUPINDA, Janusz:** Zamek Malbork - niedokończona historia / Janusz Trupinda. // *Mówią Wieki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 25-31

Fot., rys.

1. Architektura obronna niemiecka – zabytki – Polska 2. Malbork (woj. pomorskie) – zamek

766. **TURNBULL, Stephen R. (1948-):** Tannenberg 1410 : Disaster for the Teutonic Knights / Stephen Turnbull. London : Osprey Publishing Ltd, 2003. - 96 s. : il. ; 25 cm.

ISBN 978-1-841765617

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

767. **TWARDOCH, Szczepan (1979-):** Wieczny Grunwald : powieść z końca czasów / Szczepan Twardoch. Warszawa : Narodowe Centrum Kultury, 2010. - 210 s. ; 21 cm.

ISBN 978-83-61-587-29-3

1. Powieść polska 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – w literaturze polskiej

768. **TYSZKIEWICZ, Jan (1939-):** Krzyżacy / Jan Tyszkiewicz, Karol Móravski. Warszawa : "Książka i Wiedza", 1970. - 311, [9] s. : il., mapy, portr. ; 18 cm. Światowid

Bibliogr.

1. Krzyżacy – 12-16 w. 2. Krzyżackie, państwo – historia

769. **TYSZKIEWICZ, Jan (1939-):** Krzyżacy / Jan Tyszkiewicz, Karol Móravski. Wyd. 2 popr. Warszawa : "Książka i Wiedza", 1973. - 368, [4] s. : il., mapy, portr. ; 19 cm. Światowid

Bibliogr.

1. Krzyżacy – 12-16 w. 2. Krzyżackie, państwo – historia

770. **TYSZKIEWICZ, Jan (1939-):** Krzyżacy / Jan Tyszkiewicz, Karol Móravski. Wyd. 3 popr. Warszawa : "Książka i Wiedza", 1980. - 294, [5] s. : il. 4 mapy ; 17 cm.

Bibliogr. s. 274-275.

1. Krzyżacy – 12-16 w. 2. Krzyżackie, państwo – historia

771. **URBAN, William L. (1939-)**: Krzyżacy : historia działań militarnych / William Urban ; tl. z ang. Eugeniusz Możejko. Warszawa : "Książka i Wiedza", 2005. – 374, [1] s., [8] s. tabl. : rys., fot., mapy ; 21 cm.

Bibliogr.
ISBN 83-05-13365-6

1. Zakony rycerskie – historia 2. Krzyżacy – historia – 10-15 w.

[CBW sygn. 72342]

772. **URBAN, William L. (1939-)**: Krzyżacy : historia działań militarnych / William Urban ; tl. z ang. Eugeniusz Możejko. Wyd. 2. Warszawa : "Książka i Wiedza", 2007. – 374, [1] s., [4] k. tab. : il., mapy. ; 21 cm.

Bibliogr.
ISBN 83-05-13365-6

1. Zakony rycerskie – historia 2. Krzyżacy – historia – 10-15 w.

[CBW sygn. 75229]

773. **URBAN, William L. (1939-)**: Średniowieczni najemnicy / William Urban. Warszawa : Bellona, 2008. – 273 s. ; 24 cm.

ISBN 978-83-11-112995

1. Krzyżacy 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Wojska najemne

774. **URBAN, William L. (1939-)**: Tannenberg and after : Lithuania, Poland, and the Teutonic Order in search of immortality / William Urban. Rev. ed. Chicago : Lithuanian Research and Studies Center, 2003. – [2], XXXIII, 500 s. : il. ; 26 cm.

Indeks.

ISBN 0-9297-0025-2

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Krzyżackie, państwo – 14-15 w. 3. Litwa – 14-15 w. 4. Polska – 14-15 w.

775. **URBAN, William L. (1939-)**: Žalgiris ir kas po jo : Lietuva,

Lenkija ir Vokiečių ordinas - nemirtingumo beiškant / William Urban ; [iš anglų kalb. verte Ovidijus Stokys ir Aldona Matulytė]. Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004. – 543, [1] s. : il. ; 25 cm. + 1 mapa.

Dotyczy bitwy pod Grunwaldem.

Bibliogr.

ISBN 5-420-01533-1

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 3. Krzyżackie, państwo – 14-16 w. 4. Litwa – 14-16 w. 5. Polska – 14-16 w.

776. **Uroczystości grunwaldzkie** : akademia w Moskwie [z okazji 534-tej] rocznicy bitwy pod Grunwaldem. // *Zwyciężymy*. - 1944, nr 139, s. 1

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

777. **Vergangenheit** und Gegenwart der Ritterorden : die Rezeption der Idee und die Wirklichkeit / hrsg. von Zenon Hubert Nowak ; unter Mitarb. von Roman Czaja ; Universitas Nicolai Copernici. Toruń : Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2001. – 258, [1] s. ; 24 cm. Colloquia Torunensia Historica. Ordines Militares 0867-2008 ; 11

1. Zakony rycerskie – historia 2. Materiały konferencyjne

[CBW sygn. 016740]

778. **VIETIG, Jürgen (1941-)**: Die polnischen Grunwaldfeiern der Jahre 1902 und 1910 / von Jürgen Vietig. [S.l. : s.n., 1981]. - S. [1], 238-262 ; 23 cm. Tyt. nagł.

Sonderdruck aus: Germania Slavica II.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – w literaturze polskiej 3. Literatura polska – tematyka – 19-20 w.

779. **Viribus unitis an victoriam** : Jednodniówka literacka 1410 : rok 1910. Kraków : K. Weiss, 1910. - 7 s. ; fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

780. **VOIGT, Johannes (1786-1863)**.: Geschichte des Deutschen Ritter-Ordens in seinen zwölf Balleien in Deutschland. Bd. 1 / Johannes Voigt. Berlin : Georg Reimer, 1857. - XII, 675 s. ; 23 cm.

1. Krzyżacy 2. Krzyżackie, państwo Alf. got.
[CBW sygn. 95822]

781. **VOIGT, Johannes (1786-1863)**.: Geschichte des Deutschen Ritter-Ordens in seinen zwölf Balleien in Deutschland. Bd. 2 / Johannes Voigt. Berlin : Georg Reimer, 1859. - XXII, 698 s. ; 23 cm.

1. Krzyżacy 2. Krzyżackie, państwo Alf. got.
[CBW sygn. 95822]

782. **VOIGT, Johannes (1786-1863)**.: Geschichte Marienburgs, der Stadt und des Haupthauses des deutschen Ritter-Ordens ind Preussen / von Johannes Voigt. Königsberg : Gebrüder Vorntträger, 1824. - XX, 588, [2] s., [1] k. tabl. ; 21 cm.

1. Krzyżacy 2. Malbork (woj. pomorskie)
3. Malbork (woj. pomorskie) – zamek
[CBW sygn. 30211]
[CBW sygn. 5294]

783. **W** rocznicę zwycięstwa pod Grunwaldem. Toruń : Polski Związek Zachodni, 1939. - 32 s. ; 23 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

784. **W** stulecie "Krzyżaków" Henryka Sienkiewicza / red. Lech i Halina Ludorowscy. Kielce : Kieleckie Towarzystwo Naukowe, 2000. - 375, [1] s. : il. ; 24 cm.

Bibliogr. - Indeks.

1. Sienkiewicz, Henryk (1846-1916). Krzyżacy
2. Powieść polska – 19 w.

785. **WADWICZ, Hubert**: Grunwald : w pięćsetną rocznicę pogromu niemieckiego na polach grunwaldzkich dnia 15 lipca 1410 roku / Hubert Wadwicz. Chrzanów : M. Ziemińska, 1910. - 18 s. ; 22 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

786. **WAGNER, Jan**: Wiwisekcja fałszerstwa / Jan Wagner. // *Kierunki*. - 1961, nr 23, s. 9, 11

1. Koszyk, Szymon (1891-1972) Opolanie w bitwie pod Grunwaldem 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Ziomkostwa
Atak organu Ziomkostwa Górnosłańskiego na pracę S. Koszyka "Opolanie w bitwie pod Grunwaldem".

787. **WAPOWSKI, Bernard (1450-1535)**.: Dzieje Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego od roku 1380 do 1535. T. 1 / przez Bernarda Wapowskiego z Rachtamowic ; ze świeżo odkrytego społecznego rękopisu [...] przetł., przypisami objaśnił [...] Mikołaj Malinowski. Wilno : T. Glücksberg, 1847. - [4], 491 s. ; 22 cm.

1. Litwa - 14-15 w. 2. Polska - 14-15 w.

788. **WARDACH, Roman**: Obchody jubileuszowe 500-lecia bitwy pod Grunwaldem / Roman Wardach ; pod kier. Ignacego Zarebskiego. Kraków : WSP, 1970. -

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

789. **WASILEWSKI, Tadeusz (1933-2005)**: Uwagi o liczebności, składzie etnicznym i uzbrojeniu litewskiego pospolitego ruszenia konnego w latach 1410-1529 / Tadeusz Wasilewski. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1991, T. 1, s. 52-56

1. Pospolite ruszenie – Polska – 15 w. 2. Litwa - 15 w.

790. **Werkstatt** des Historikers der mittelalterlichen Ritterorden : quellenkundlichen Probleme und Forschungsmethoden / hrsg. von Zenon Hubert Nowak ; Universitatis Nicolai Copernici. Toruń : Uniwersytet Mikołaja Kopernika, 1987. - 192 s. : fot., 1 mapa ; 24 cm. Colloquia Torunensia Historica. Ordines Militares 4

ISBN 83-231-0095-0

1. Zakony rycerskie – historiografia – metody
[CBW sygn. 016740]

791. **WERMINGHOFF, Albert (1869-1923)**.: Die Schlacht bei Tannenberg <15. Juli 1410> und ihre Bedeutung für das Deutschtum im Osten / von Albert Werminghoff. Berlin : Deutscher Ostmarkenverein, 1910. - 59 s. ; 24 cm.

Alf. got.

1. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Polska - 15 w.
[CBW sygn. 118056]

792. **WĘCOWSKI, Piotr (1972-)**.: A jak poszedł król na wojnę..., czyli Władysław Jagiello i jego państwo / Piotr Węcowski. // *Mówią Wielki*. - 2010, Wyd. specjalne nr 2, s. 6-11
Fot., rys.

1. Unia Krewska 2. Polska - 14-15 w.
3. Litwa - 14-15 w.

793. **WICHERT, Ernst (1831-1902)**.: Heinrich von Plauen : Ein Roman aus dem Vergangeneit / Ernst Wichert. Berlin : O. Arnold, 1943. - 442 s. ; 19 cm.

1. Heinrich von Plauen (ca 1370-1429) 2. Krzyżacy – 14-15 w. 3. Powieść niemiecka

794. **WICHERT, Ernst (1831-1902)**.: Heinrich von Plauen : Historischer Roman aus dem deutschen Orden / Ernst Wichert. Berlin : Deutsche Buchgemeinschaft GmbH, 1940. - 704 s. ; 19 cm.

1. Heinrich von Plauen (ca 1370-1429) 2. Krzyżacy – 14-15 w. 3. Powieść niemiecka - 20 w.

795. **Wielkiego** Księstwa Litewskiego i Żmudzkiego kronika / podług rękopisu z roku 1550 wyd. Stanisław Ptaszycki. Warszawa : Centralna Drukarnia w Śremie, 1932. - [2], X, [1], [50] s. : facs. ; 37 cm.

1. Historiografia – 10-16 w. 2. Litwa – historia
3. Żmudź (Litwa) – historia

796. **Wielkiego** Księstwa Litewskiego i Żmudzkiego kronika / podług rękopisu z roku 1550 wyd. Stanisław Ptaszycki. Wilno : Aleksander Chomiński, 1907. - [4], VIII, 49, [1], 19, [1] s. : facs., err. ; 32 cm.

1. Historiografia – 10-16 w. 2. Litwa – historia
3. Żmudź (Litwa) – historia

797. **Wieniec** grunwaldzki z 1910 roku : wydawnictwo historyczne pamiątkowe, ilustrowane : zbiór aktów i dokumentów historycznych z 1910 r. : ku uczczeniu 500-letniej rocznicy wielkopomnego zwycięstwa Polaków nad Krzyżakami. Kraków : G. Gebethner i Sp., 1911. - 140 s. ; 31 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

798. **WIERZYŃSKI, Józef (1871-1941)**.: Wspomnienia wielkich dni : 1410-1910 [Grunwald] / Józef Wierzyński. Wilno : J. Zawadzki, 1911. - 30 s. ; 22 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

799. **WILLMA, Adam**: Zew krwi / Adam Willma. // *Żołnierz Polski*. - 1998, nr 8, s. 54-55

Fot.

1. Szymański, Jacek 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Tradycje wojskowe 4. Grunwald (woj. warmińsko-mazurskie) – historia

800. **WITUSIK, Adam Andrzej (1940-2007)**.: Wiktoria grunwaldzka w 1410 roku / Adam Andrzej Witusik. // *Sztandar Ludu*. - 1985, nr 187, s. 4-5
Rys.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

801. **WŁADZIŃSKI, Jan (1861-1935)**.: Grunwald a kościół Panny Marii w Lublinie : 1410-1910 / Jan Władziński. Lublin : 1910. [druk.] Drukarnia M. Kossakowskiej, - 47 s. ; 21 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Wota – Polska 3. Lublin (woj. lubelskie) – kościół Wniebowzięcia NMP

802. **WOJCIECHOWSKI, Zygmunt (1900-1955).**: Grunwald : w 535 rocznicę zwycięstwa / Zygmunt Wojciechowski. Poznań : Polski Związek Zachodni, 1945. - 8, [2] s. ; 24 cm. Biblioteka Polskiego Związku Zachodniego

Odb. z: "Przegląd Zachodni", 1945, nr 1.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

803. **WOJCIECHOWSKI, Zygmunt (1900-1955).**: Grunwald / Zygmunt Wojciechowski. // *Przegląd Zachodni*. - 1945, nr 1, s. 1-8

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

804. **Wojna** Polski i Litwy z zakonem krzyżackim w latach 1409-1411 / Sławomir Józwiak, Sobiesław Szybkowski, Adam Szweda, Krzysztof Kwiatkowski. Malbork : Muzeum Zamkowe, 2010. - 846 s. ; 24 cm.

ISBN 978-83-60518-33-5

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

805. **WOLSKI, Krzysztof:** Polskie pola bitew w świetle archeologii : średniowiecze i okres wczesnonowożytny / Krzysztof Wolski. Racibórz : Wydawnictwo WAW, 2008. - 170 s. : il., rys. ; 20 cm. Bibliogr.

ISBN 978-83-89802-70-5

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Archeologia

[CBW sygn. 76677]

806. **WRÓBEL, Jan:** Krzyżacy kontra patrioci : 600-lecie bitwy pod Grunwaldem / Jan Wróbel. // *Wprost*. - 2010, nr 28, s. 46-48

Fot.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Świadomość społeczna

807. **WRÓBLEWSKI, Karol:** O Krzyżactwie i o znaczeniu bitwy pod Grunwaldem 15 lipca 1410 r. / Karol Wróblewski. Stryj : nakł. aut., B. Mielański, 1902. - 20 s. ; 18 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

808. **Wspomnienie** Grunwaldu. // *Listy z Londynu*. - 1942, nr 9, s. 1-2

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

809. **WYROZUMSKA, Bożena (1933-):** Panika wojenna w Krakowie jesienią 1409 roku / Bożena Wyrozumska. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1992, T. 2, s. 73-76

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2. Panika wojenna 3. Kraków (woj. małopolskie) – 14-15 w.

810. **WYROZUMSKA, Bożena (1933-):** W sprawie dywersji węgierskiej w Polsce w czasie Wielkiej Wojny z Zakonem Krzyżackim / Bożena Wyrozumska. // *Studia Grunwaldzkie*. - 1991, T. 1, s. 150-152

1. Zygmunt Luksemburski (cesarz rzymsko-niemiecki ; 1368-1437) - a Polska 2. Wojna 1409- 1411 r. polsko-krzyżacka

811. **WYROZUMSKI, Jerzy (1930- -):** Przepadek chorągwi krzyżackich w 1794 roku / Jerzy Wyrozumski. // *Kraków w powstaniu kościuszkowskim*. - Kraków, 1996. - S. 57-60

1. Krzyżacy – sztandary – 15 w. 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Sztandary wojсковe 4. Powstanie 1794 r. kościuszkowskie

Chorągwie krzyżackie zdobyte w bitwie pod Grunwaldem, przechowywane w katedrze wawelskiej.

812. **Wytwórczość** w Polsce średniowiecznej i nowożytnej / [red. nauk. Jadwiga Chudziakowa, Alina Sosnowska]; Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Uniwersyteckie Centrum Archeologii Średniowiecznej i Nowożytnej. Toruń : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2009. -217 s., [48] s. tabl., [7] k. tabl. : il. (w tym kolor.) ; 24 cm. *Archaeologia Historica Polona* ; t. 18

Na okł. i grzb. wyłącznie tyt. serii.

Książka zawiera artykuł Marii Dąbrowskiej pt.

”Proces odlewania dział w lejni malborskiej w XV wieku” (s. 21-44).

Bibliogr. przy pracach.

ISBN 978-83-231-2432-0

1. Rzemiosło – Polska – 11-16 w. 2. Przemysł zbrojeniowy – krzyżackie, państwo – 15 w.
3. Armaty – budowa i konstrukcje – krzyżackie, państwo – 15 w.

813. **Z** rodzinnych stron Mikołaja Zyndrama wodza z pod Grunwaldu : Stary Sącz, Gólkowice, Jazowsko, Maszkowice, Łącko, Czerwiec i Zabrzeż. Brody : nakł. rodaków, 1910. -

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Łącko (woj. małopolskie ; okręg) – historia

814. **ZABOROWSKI, Jan**: Grunwald : geneza i sens wydarzeń / Jan Zaborowski ; Zachodnia Agencja Prasowa. Dziennikarska Spółdzielnia Pracy. Warszawa : Rada Naczelna Towarzystwa Rozwoju Ziem Zachodnich, 1960. - 144 s. ; 29 cm.

1. Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie
2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 3. Krzyżacy - historia - 13-15 w. 4. Polska - historia - 13-15 w.

[CBW sygn. 298872]

[CBW sygn. Arch. 144422]

815. **Zakon** krzyżacki a cystersi z Oliwy i Pelplina : niepublikowane źródła z pierwszej połowy XV w. (korespondencja) / oprac. Józef Śliwiński. Warszawa : Na czelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, 1999. - 46 s., [17] s. tabl. : faks., fot., mapy, rys. ; 24 cm. Nowe Miscellanea Historyczne. Pomorze

Tekst. część. w jęz. niem.

ISBN 83-86643-67-6

1. Zakony rycerskie – historia 2. Krzyżackie, państwo – a Cystersi – 15 w.

[CBW sygn. 1051118]

[CBW sygn. 1051119]

816. **Zakon** Krzyżacki a Polska w Średniowieczu : IV Konferencja Wspólnej Komisji Podręcznikowej PRL [Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej] -

RFN [Republiki Federalnej Niemiec] Historyków 16-22 IX 1973 r., Warszawa : V Konferencja Wspólnej Komisji Podręcznikowej PRL-RFN 19-23 IX 1974 r., Toruń / red. Marian Biskup ; Wspólna Komisja Podręcznikowa PRL - RFN. Poznań : Instytut Zachodni, 1987. - 114, [2] s. ; 24 cm. Materiały Konferencji Wspólnej Komisji Podręcznikowej PRL-RFN t. 2

ISBN 83-85003-16-9

1. Krzyżackie, państwo – a Polska – polityka – 13-15 w. 2. Prusy Królewskie – historia
3. Materiały konferencyjne

[CBW sygn. 404939]

[CBW sygn. 410357]

817. **Zakon** krzyżacki w historii, ideologii i działaniu - symbole dziejowe : praca zbiorowa / pod red. nauk. Jana Gancewskiego ; [tl. Krzysztof Gębura, André Schmeier ; współpr. Simon Helms]. Olsztyn : Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego [etc.], 2010. - 293, [2] s. ; 24 cm.

Tyt. równol.: Der Deutsche Orden : in Geschichte, Ideologie und Wirkung - historische Symbole.

ISBN 978-83-87031-30-5 (Agencja Wydawnicza "Remix")

1. Krzyżacy 2. Zamki krzyżackie 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody 4. Polityka historyczna – Polska – 19-20 w. 5. Krzyżackie, państwo – historia

818. **ZAKRZEWSKI, Ignacy (1823-1889)**.: Bitwa pod Grunwaldem stoczona 1410 roku 15 lipca / Ignacy Zakrzewski. // *Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego*. - 1890, z. 2, s. 11-28

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

819. **Zamek** Wysoki w Malborku : interdyscyplinarne badania skrzydła północnego = The High Castle of Malbork : interdisciplinary research on the Northern wing / pod red. Marii Poksińskiej ; [tl. Ewa Derkowska-Rybicka]. Malbork : Muzeum Zamkowe,

2006. - 242, [2] s. ; il. kolor. ; 30 cm.
Bibliogr. w przypisach.

ISBN 83-60518-00-9

1. Architektura obronna – zabytki – ochrona i konserwacja – Polska 2. Malbork (woj. pomorskie) – zamek

820. **ZANIEWSKI, Piotr:** Szlakami zamków krzyżackich / Piotr Zaniewski. Warszawa : "Muza", 2005. - 363, [4] s. : fot., pl. ; 19 cm. Przewodnik Turystyczny

Bibliogr.

ISBN 83-7319-680-3

1. Zamki krzyżackie – Polska 2. Architektura obronna niemiecka – zabytki – Polska 3. Przewodniki turystyczne

[CBW sygn. 234932]

821. **Zbrodnia w Gdańsku.** // *Warmia i Mazury*. - 1958, nr 4, s. 28-29

1. 1411 r. 2. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 3. Gdańsk (woj. pomorskie ; okręg)

Wg. Kacper Schütz : *Historia Rerum Prussicarum 1599. Dot. rozprawy Krzyżaków z Gdańskiem w 1411 r.*

822. **ZBYSZEWSKI, Andrzej:**

Kto i kiedy zmarnował zwycięstwo grunwaldzkie / Andrzej Zbyszewski. // *Żołnierz Wolności*. - 1960, nr 168, s. 2-3

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

W 550 rocznicę Grunwaldu.

823. **ZDRADA, Jerzy (1936-):**

Kraków - Grunwald 1910 / Jerzy Zdrada. // *W : Grunwald - "Rota" - Nowowiejski : konferencja naukowa Olsztyn, 14 czerwca 2010*. - Olsztyn, 2010. - S. 9-44

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody

824. **ZDRENKA, Joachim (1952-**

-): Weitere Quellen über den Hochmeister He-inrich von Plauen (1410-1413) aus dem Staatsarchiv Danzig / Joachim Zdranka. // *Beiträger zur Geschichte Westpreussen*. - 1991, Bd. 12, s. 169-182

1. Heinrich von Plauen (ca 1370-1429) 2. Krzyżacy 3. Archiwum Państwowe (Gdańsk) – zbiory

825. **ZIELICZ, Stefan:** Karta chwały nie tylko oręza polskiego / Stefan Zielicz. // *Wojsko Ludowe*. - 1960, nr 7, s. 3-5

1. Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka

826. **ZIMOWSKI, Kazimierz:**

Echa grunwaldzkie 1410-1910 : w pięćsetną rocznicę pogromu Krzyżaków / Kazimierz Zimowski. Kraków : nakł. autora, 1910. - 30 s. ; 24 cm.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

827. **Znaczenie** dziejowe Grunwaldu. // *Ogniwu Prz. yj*. - 1941, nr 28, s. 3, 6

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

828. **ZUBRZYCKI, Tadeusz**

(1876-1928): Dwie bitwy : grunwaldzki dzień : pod Kluszyńcem / Tadeusz Zubrzycki. Lwów : Towarzystwo im. Piotra Skargi, 1911. - 16 s. ; 23 cm. Wydawnictwo Towarzystwa im. Piotra Skargi nr 9

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

829. **ŻAKI, Andrzej (1923-):**

Góra Zyndrama w Maszkowicach nad Dunajcem / Andrzej Żaki. // *Małopolskie Studia Historyczne*. - 1960, z. 1/2, s. 107-110

Fot., rys.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 2. Miejsca pa mięci narodowej – Polska

W r. 1910, w 500-lecie bitwy grunwaldzkiej, na krawędzi góry umieszczona została kamienna tablica pamiątkowa ("Zyndramowi - Rodacy _ 1410-1910").

830. **ŻAMBO, Henryk:** Bitwa

Grunwaldzka / Henryk Żambo. // *Żołnierz Polski*. - 1985, nr 28, s. 21

Il.

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

831. **ŻNIŃSKI, Ignacy (1869-**

-1931): Krzyżacy : w 500-letnią rocznicę zwycięstwa pod Grunwaldem / opowiedział Ignacy Żniński. Herne :

Bolesław Lenartowski, 1910. - 72 s. ; 18 cm.

1. Krzyżacy 2. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem
3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem – obchody
[CBW sygn. 306409]

832. **ŻNIŃSKI, Ignacy (1869-1931):** Opowieść Ignacego Żnińskiego o bitwie pod Grunwaldem = The tale by Ignacy Żniński on the battle of Grundwald / [wstęp] Tadeusz Marcinkowski. Goleniów : Instytut Haptenologii : staraniem własnym autora, 2003.- [4], 72 s. : il. ; 21 cm.

Opis wg okł.

ISBN 83-89259-10-9

1. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem

833. **ŻYGULSKI, Zdzisław (1921- ; jr):** Odkrycie bitwy pod Grunwaldem / Zdzisław Żygulski, jun. // *Artes Atque Humaniora : Studia Stanislao Mossakowski Sexagenario Dicata.* - Warszawa, 1998. - S. 395-406

1. Popiel, Tadeusz (1863-1913) 2. Rozwadowski, Zygmunt (1870-1950) 3. Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 4. Malarstwo polskie – 20 w.

Obraz "Bitwa pod Grunwaldem" Tadeusza Popiela i Zygmunta Rozwadowskiego (w zbiorach Lwowskiego Muzeum Historycznego).

INDEKS AUTORSKI

”Tadeusz”, zob. Dąbrowski, Jan

(k.j.) 1

A.S., zob. Szostkiewicz, Adam

Abramowicz, Maria. Tł. 523

Abramowiczowa, Maria zob. Abramowicz, Maria

Adamczyk, Mieczysław 5

Albertrandi, Jan Chrzyciel 6

Albertrandy, Jan Chrzyciel zob. Albertrandi, Jan Chrzyciel

Albrecht, Agnieszka. Il. 708

Alkar, zob. Kraushar, Aleksander

Amelia, zob. Bartoszewicz, Kazimierz

Anczyc, Władysław Ludwik 7

Armgar, Martin 159

Arnold, U. zob. Arnold, Udo

Arnold, Udo 539 Red. 20, 108, 159

Arszyński, Marian zob. Arszynski, Marian

Arszynski, Marian 9-10, 104 Oprac. 547

Aścik, Kazimierz 11

Baczyński, Krzysztof Kamil 225

Balzer, Oswald zob. Balzer, Oswald Marian

Balzer, Oswald Marian 13-4

Baltroczyk, Andrzej. Red. 415

Barabašev, A.I. 15-6

Baranowski, Henryk 17

Bardach, Juliusz. Oprac. 246

Bardah, U. zob. Bardach, Juliusz

Bart, Włodzimierz zob. Kuczyński, Stefan Maria

Bartoszewicz, Kazimierz. Oprac. 374

Bączkowski, Włodzimierz 18

Bednarski, Zbigniew 19

Belavenec, Petr Ivanovič 21-2

Belch, Stanisław 451

Belch, Stanisław Franciszek zob. Belch, Stanisław

Benary, Albert 23

Beynar, Leon Lech zob. Jasienica, Paweł Bębenek, Marian 24

Białuński, Grzegorz 25

Biczkowski, Mirosław 26

Biedrawina, Emilia Sukertowa- zob. Sukertowa-Biedrawina, Emilia

Bielawska, Kazimiera. Tł. 138

- Bielski, Marcin 27-9
 Bieszk, Janusz 30
 Bikont, Piotr 31
 Birukova, Nina zob. Birukova, Nina Ur'evna
 Birukova, Nina Ur'evna 32
 Biskup, Marian 33-44, 548, 609 Oprac. 17 Polem. 152 Rec. 549 Red. 323, 816
 Biskupowa, Irena Janosz- zob. Janosz-Biskupowa, Irena
 Blachut, Władysław 50
 Błaziak, Maria 51
 Błażewski, Marcin. Tł. 355-6
 Błażowski, Marcin zob. Błażewski, Marcin
 Bobrzyński, Michał 52
 Bogacki, Michał 53
 Bogorya, Jarosław 54
 Bolesławita, Bogdan zob. Kraszewski, Józef Ignacy
 Boockmann, Hartmut 55
 Borchert, Hans Joachim 56
 Bordziłowski, J. zob. Bordziłowski, Jerzy
 Bordziłowski, Jerzy 57
 Borgosz, Józef 58
 Bork, zob. Kolankowski, Ludwik
 Borkowska, Urszula. Red. 51, 577
 Borkowski, J. zob. Borkowski, Jacek
 Borkowski, Jacek 59
 Borkowski, Robert 60
 Bortnowski, W. zob. Bortnowski, Władysław
 Bortnowski, Władysław 61-2
 Borucki, Mateusz. Oprac. 481
 Bratkowski, Jan 63-6
 Brykowska-Liniecka, Ewa. Il. 173
 Bryliński, Janusz 67
 Brzezińska, Anna 2
 Brzeziński, Andrzej 68
 Brzostek, Błażej 69
 Brzozowski, Andrzej 70-1 Oprac. 291, 481 Rec. 755
 Brzustowicz Grzegorz J., zob. Brzustowicz, Grzegorz Jacek
 Brzustowicz, Grzegorz Jacek 72
 Bues, Almut 73
 Bugaj, Jan zob. Baczyński, Krzysztof Kamil
 Bugalska-Pilch, Iwona. Il. 330
 Bujak, A. zob. Bujak, Adam
 Bujak, Adam 74-5 Fot. 105, 657, 662
 Bukowiecka, Zofia 76
 Bukowiecka, Zofja zob. Bukowiecka, Zofia
 Bumiller, Casimir 77
 Burniewicz, Tadeusz. Il. 46
Camembert, Georges zob. Serczyk, Jerzy
Čapaitė, Rūta 79
Celichowski, Z. zob. Celichowski, Zygmunt
 Celichowski, Zygmunt 92
 Cetera, Bronisław 80
 Cęckiewicz, Witold 586
 Chabanier, Jean 81
 Chimiak, Beata Możejko- zob. Możejko-Chimiak, Beata

- Chłopocka, H. zob. Chłopocka, Helena
 Chłopocka, Helena 82
 Chłosta, Jan. Red. 269, 823
 Chmiel, Lech. Oprac. 734
 Chodyński, Antoni Romuald 83-5
 Chojnaccy, Jadwiga i Władysław zob.
 Chojnacka, Jadwiga
 Chojnacka, Jadwiga 86
 Chojnacki, Wł zob. Chojnacki, Władysław
 Chojnacki, Władysław 86
 Chojnecki, Stefan 354
 Chruščov-Sokolnikov, Gavrill Al 87
 Chudziak, Jadwiga zob. Chudziakowa,
 Jadwiga
 Chudziakowa, Jadwiga. Red. 812
 Churski, Zygmunt 88
 Ciechanowski, Jan zob. Ciechanowski,
 Jan Mieczysław
 Ciechanowski, Jan Mieczysław 89
 Citko, Lila 90
 Citko, Lilia zob. Citko, Lila
 Cjarochín, Stanislaŭ 91
 Conrad, Klaus 539
 Czacharowski, Antoni 601
 Czacharowski, Antoni Barnaba zob.
 Czacharowski, Antoni
 Czachorowski, Antoni 93
 Czaja, Roman 94 Red. 104, 540,
 547-8, 639, 777
 Czajkowski, Michał. Tł. 73
 Czarciński, Ireneusz 17
 Czarkowska, Iwona 95
 Czarkowska, Iwona Irena zob. Czar-
 kowska, Iwona
 Czarnecka, Irena 575
 Czartoryski-Sziler, Piotr. Oprac. 739
 Czerkawski, Andrzej 96
 Czernielewski, Konrad 308
 Czernielewski, Konrad A. zob. Czer-
 nielewski, Konrad
 Czernik, Stanisław. Przedm. 492
 Czerwiński, Adrian. Red. 186
 Czołowski-Sas, Aleksander zob. Czo-
 łowski, Aleksander
 Czołowski, Aleksander 97
- D**aniłowicz, Ignacy 711
 Danka, Jolanta. Tł. 357-61
 Daszczyński, Roman 94
 Dąbrowska, Maria 812
 Dąbrowski, Jan 101 Oprac. 117-8,
 120-1
 Dąbrowski, Jan Konstanty 102
 Denes, Jan zob. Króliński, Kazimierz
 Denker, Jerzy 103
 Derdej, Piotr 106
 Derkowska-Rybicka, Ewa. Tł. 819
 Dębowski, J. K. zob. Krzyżanowski,
 Julian
 Diatłowicki, Tomasz 107
 Dibass, Boguslavs zob. Dybaś, Bogu-
 sław
 Dienstl-Dąbrova, Marian zob. Dienstl-
 Dąbrova, Marian
 Dienstl-Dąbrova, Marian 110
 Długossius, Joannes zob. Długosz, Jan
 Długosz, Jan 111-32, 148
 Dobraczyński, Jan 133
 Dobry, Artur 134
 Domańska, Hanna 136
 Dorna, Maciej. Tł. 155
 Dr. St. Ł., zob. Lempicki, Stanisław

- Drej, Szymon 137
 Dudzik, Marian 138-40
 Dukszta, Mieczysław 141
 Dunin-Wąsowicz, Marek 96
 Dybaś, Bogusław. Red. 609
 Dygo, Marian. Red. 2
 Dymek, Benon 142
- E**fimov, Ūrij G. 32
 Ehrlich, Ludwik 5-6
 Ekdahl, Sven 147-60, 257 Oprac. 99-100
 Everatt, Joseph. Red. 286
- F**ahl 161
 Filler, Vitol'd zob. Filler, Witold
 Filler, Witold 162
 Fischer, Paul 163
 Florâ, B. N. 164
 Font, Márta 165
 Fonyódi, Valéria. Oprac. 165
 Fortuna, Hanna. Tł. 32
 Fras, Zbigniew 166-7
- G**agua, Ruslan B. 168-72
 Gal, Marianna 173
 Gałęziowska, Małgorzata 46
 Gałęziowska, Małgorzata Maria zob. Gałęziowska, Małgorzata
 Gancewski, Jan. Red. 211, 218, 345, 817
 Garbacik, Józef 174-5
 Gawęda, S. zob. Gawęda, Stanisław
 Gawęda, Stanisław 176
 Gąsiorowski, Antoni. Oprac. 317
 Gąsiorowski, Antonius zob. Gąsiorowski, Antoni
 Gąssowska, Maja 177
 Gejsman, P.A. 178
 Geremek, Rafał 179
 Gębura, Krzysztof. Tł. 817
 GG. 180
 Gielżyński, Wojciech 181
 Gielżyński, Wojciech Stefan zob. Gielżyński, Wojciech
 Gierlach, B. zob. Gierlach, Bogusław
 Gierlach, Bogusław 182
 Ginter, Karol. Polem. 564
 Glatman, Ludwik 183
 Glücksman, Rafał. Oprac. 589
 Golik-Prus, Aleksandra. Tł. 112
 Gołębiowski, Łukasz 184
 Gončarov, Valerij V. 185
 Gorycz, Andrzej zob. Czernik, Stanisław
 Gorzkowski, Marian 187
 Gorzkowski, Marius zob. Gorzkowski, Marian
 Goyski, Marian 188
 Goyski, Marian Kazimierz zob. Goyski, Marian
 Góralczyk, Kazimierz zob. Anczyc, Władysław Ludwik
 Górski, K. zob. Górski, Konstancy
 Górski, Karol 113, 126, 189-96
 Górski, Konstancy 197
 Grabarczyk, Tadeusz 198
 Grabowska-Chałka, Janina 199-200
 Grabowska, Janina zob. Grabowska-Chałka, Janina
 Grabowski, Ignacy 201-2
 Grabowski, Janusz 203-4

- Graham, Alan zob. Graham, Alan Crosland
- Graham, Alan Crosland. Przedm. 427
- Grajnert, Józef 205
- Grodecki, Roman. Tł. 78
- Grzegorz, Maksymilian 229-30
- Grzybowski, Michał M. zob. Grzybowski, Michał Marian
- Grzybowski, Michał Marian 231
- Grzymała, R. 232
- Gubas, Dariusz 233
- Gudavičius, E. zob. Gudavičius, Edvardas
- Gudavičius, Edvardas 234-7
- Guldon, Zenon 135
- H**aftka, Mieczysław 238-9
- Hałaga, Ondrej R. 240
- Harasymowicz-Broniuszyc, Jerzy zob. Harasymowicz, Jerzy
- Harasymowicz, Jerzy 241
- Heckmann, Dieter 242
- Helms, Simon. Oprac. 817
- Henzler, Marek 243-4
- Herbst, Stanislas zob. Herbst, Stanisław
- Herbst, Stanisław 245
- Hilchen, Michał. Oprac. 413
- Hodyn'skij, Antoni Romuald zob. Chodyński, Antoni Romuald
- Horn, A. zob. Horn, Alexander
- Horn, Alexander 248
- Horoškevič, Anna Leonidovna. Red. 558
- Hyziak, T. 250
- J**.M., zob. Matejko, Jan
- J.K. 252, 252
- Jadwiga z Łobzowa, zob. Strokowa, Jadwiga
- Jakštas, J. zob. Jakštas, Juozas
- Jakštas, Juozas 253-5
- Jakubowski, Andrzej Józef 256
- Janicki, Marek zob. Janicki, Marek Andrzej
- Janicki, Marek Andrzej 258
- Janosz-Biskupowa, Irena 259
- Januś, Marian 260
- Jasienica, Paweł 261-7
- Jasiński, Grzegorz 268
- Jasiński, Grzegorz Marian zob. Jasiński, Grzegorz
- Jasiński, Janusz 269 Red. 269, 823
Przedm. 210
- Jasław z Bratkowa, zob. Bratkowski, Jan
- Jaworski, Rafał 47, 270-2
- Jefimov, Jurij G. zob. Efimov, Ūrij G.
- Jelicz, A. zob. Jelicz, Antonina
- Jelicz, Antonina. Oprac. 78
- Jeziorski, Paweł A. zob. Jeziorski, Paweł Artur
- Jeziorski, Paweł Artur. Tł. 185
- Józwiak, Sławomir 276-83, 804
- Jučas, Mečislovas 284-8, 551
- Jurgėla, Constantine R. 289
- Jurgėla, Constantine Rudyard zob. Jurgėla, Constantine R.
- Jurkiewicz, Jan. Tł. 285
- K**.K., zob. Król, Kazimierz
- Kaczmarek, Roman 290

- Kajka, Michał 210
- Kalwat, Wojciech. Rec. 262
- Kapusto, W. zob. Kapusto, Waclaw
- Kapusto, Waclaw 677
- Karaev, Georgij Nikolaewiç 295
- Karkoszka, Janusz 296
- Kasiuk, Mieczysław 297
- Kayka, Michał zob. Kajka, Michał
- Kazanskij, B. V. zob. Kazanskij, Boris Vasil'ewiç
- Kazanskij, Boris Vasil'ewiç. Oprac. 124-5
- Kąkolewski, Igor 298
- Kemlein, Sophia. Red. 495
- Kępa, Tomasz 299
- Khoroshkevich, Anna Leonidovna zob. Horoškeviç, Anna Leonidovna
- Kiedacz, Witold 300
- Kijuc, Wladyslaw 301
- Kilarski, M. zob. Kilarski, Maciej
- Kilarski, Maciej 302
- Kirchmayer, Jerzy 303-5
- Kirkor, Gustaw zob. Górski, Karol
- Klein, Andrzej 306-8 Il. 526, 528
- Klimecka, Grażyna 309
- Klubówna, Anna 310-1
- Kluge, R.-D zob. Kluge, Rolf-Dieter
- Kluge, Rolf-Dieter 312
- Kłopotowski Ignacy Wyd. 634
- Koâloviç, Mihail Osipoviç 313
- Kobyliński, Szymon. Il. 128
- Koczy, Leon 314-6
- Kożaloviç, M. zob. Koâloviç, Mihail Osipoviç
- Kola, Andrzej 318
- Kolankowski, Ludwik 319
- Konopnicka, Maria. Sl. 530
- Kopczewski, Jan Stanisław. Oprac. 208-9
- Kopczyński, Michał 320
- Kormanowa, Żanna 321-2
- Koroljuk, Vladimir Dorofeeviç. zob. Korolük, Vladimir Dorofeeviç
- Korolük, Vladimir Dorofeeviç 295
- Korta, A. zob. Korta, Adam
- Korta, Adam 324-6
- Korzon, Tadeusz 327
- Korzon, Tadeusz Sylwester zob. Korzon, Tadeusz
- Kosidowski, Zenon 328
- Kosma, Adam 329
- Kosman, Marcelli 275, 330-7 Red. 442
- Kosmanowie, Bogumiła i Marcelli zob. Kosman, Marcelli
- Kowalczyk, Elżbieta 338
- Kowalczyk, Maria. Oprac. 131
- Kowalczykówna, Maria zob. Kowalczyk, Maria
- Kowalewski, Krzysztof 339-40 Oprac. 669
- Kowalewsky, Krzysztof zob. Kowalewski, Krzysztof
- Kowska, Beata 225
- Kowalski, W. zob. Kowalski, Waclaw
- Kowalski, Waclaw 341
- Kozielewski, I. zob. Kozielewski, Ignacy
- Kozielewski, Ignacy 342
- Koziński, Agaton. Oprac. 89
- Kozłowski, Aleksander. Red. 158
- Kozłowski, Eugeniusz 687

- Kozłowski, Eugeniusz J. zob. Kozłowski, Eugeniusz
- Krajewski, Mirosław 343
- Krajewski, Mirosław R. zob. Krajewski, Mirosław
- Krajewski, Wojciech 344
- Kraśniński, Henryk zob. Kraśniński, Henryk
- Kraśniński, Henryk 346
- Kraszewski, Józef Ignacy 347-50
- Kraushar, Aleksander 351
- Krawczyk, Jarosław 352 Oprac. 31
- Krawczyk, Maciej 353
- Křivánek, Arnošt 354
- Kromer, Marcin 355-6
- Kromer, Martin zob. Kromer, Marcin
- Król, Kazimierz 362-3
- Króliński, Kazimierz 364-5
- Kruczkowski, Leon. Przedm. 646, 649
- Krzemiński, Adam 366-7
- Krzyżaniakowa, Jadwiga 370-3
- Krzyżanowski, Julian. Red. 658, 663, 667-8
- Krzyżostaniak, Hanna. Przedm. 121
- Ks. J. W., zob. Władziński, Jan
- Kubicka, Agnieszka Sakra- zob. Sakra-Kubicka, Agnieszka
- Kubiš, Boguslav zob. Kubisz, Bogusław
- Kubisz, Bogusław 375
- Kubrak, Anna. Tł. 754
- Kuc, Michał 376
- Kucharczuk, Katarzyna. Red. 368
- Kuczyński, Krzysztof A. Oprac. 147
- Kuczyński, Marek. Tł. 754
- Kuczyński, Stefan K. zob. Kuczyński, Stefan Krzysztof
- Kuczyński, Stefan Krzysztof. Oprac. 123, 128-9
- Kuczyński, Stefan Maria 377-411, 451
Przedm. 726-8 Red. 729
- Kujot, zob. Kujot, Stanisław
- Kujot, Stanisław 412
- Kurasz, Danuta. Il. 416
- Kuraś, Stanislaus zob. Kuraś, Stanisław
- Kuraś, Stanisław 414
- Kusztelski, Błażej 416
- Kwaśniewski, Bolesław 417
- Kwiatkowski, Antoni. Red. 274
- Kwiatkowski, Krzysztof 418, 804
- Kwiatkowski, Stefan zob. Kwiatkowski, Stefan Franciszek
- Kwiatkowski, Stefan Franciszek 419-20, 764
- L.K.**, zob. Kruczkowski, Leon
- Labuda, Gerard 33-4, 421
- Lang, Roman 422
- Lapin, Nikolaj Aleksandrovič 423
- Lappin, N. zob. Lapin, Nikolaj Aleksandrovič
- Laskowski, Otto zob. Laskowski, Otton
- Laskowski, Otton 424-7
- Lechita 428
- Leśniowski, Henryk 429-31
- Liniecka, Ewa Brykowska- zob. Brykowska-Liniecka, Ewa
- Lis-Romańczukowa, Barbara. Il. 644
- Lisiak, Henryk 432
- Lohmeyer, Karl 433

- Lovmjanjski, Henrik zob. Łowmiański, Henryk
- Lubicz-Pachoński, Henryk zob. Pachoński, Henryk
- Ludomir, zob. Glatman, Ludwik
- Ludorowska, Halina. Red. 784
- Ludorowski, Lech. Red. 275, 784
- Ludorowski, Lech Stanisław zob. Ludorowski, Lech
- Ł.G.**, zob. Gołębiowski, Łukasz
- Łabaj, Marcin. Il. 122
- Łapanowska, Beata. Tł. 754
- Łbik, Lech 434-5
- Łebiński, Władysław 436
- Łempicki, Stanisław. Oprac. 683
- Łojko, Jerzy 437
- Łosiak, Marta 438
- Łossowski, Piotr 439
- Łowmiański, Henryk 337, 440-4 Red. 246
- Łuczak, Bogdan 445
- M**aciak, Dariusz 446, 446-7
- Maciejewski, Gabriel 448
- Maciszewska, Joanna 275
- Majewski, Piotr M. zob. Majewski, Piotr Maciej
- Majewski, Piotr Maciej 449
- Majewski, Wiesław 450-2, 582
- Makilla, Mariusz. Red. 609
- Makłowicz, J. zob. Makłowicz, Józef
- Makłowicz, Józef 453
- Maleszewski, Jan 454
- Malinowska, Ewa 481
- Malinowski, Mikołaj 711 Tł. 787
- Małachowski, Stanisław 455
- Małaczyńska, Gertruda 456
- Mamuszka, F. zob. Mamuszka, Franciszek
- Mamuszka, Franciszek 457
- Manteuffel-Szoega, Tadeusz zob. Manteuffel, Tadeusz
- Manteuffel, Tadeusz. Red. 246
- Marchal, Guy P. 458
- Marcinkowski, T. zob. Marcinkowski, Tadeusz
- Marcinkowski, Tadeusz. Przedm. 832
- Markiewicz, Stanisław 459
- Marszał, Ewa. Tł. 491
- Maschke, Erich 460
- Maslowski, Jan 461
- Masteika, Romas 462
- Matejko, Jan 463, 645, 656, 697 Il. 492, 690
- Maternicki, Jerzy 464
- Maternjicki, Ježi zob. Maternicki, Jerzy
- Matulyte, Aldona. Tł. 775
- Matuzova, V. I. zob. Matuzova, Vera Ivanovna
- Matuzova, Vera Ivanovna 185, 465
- Mazan, Leszek 466-7
- Mączewski, Czesław 468-9
- Mencfel, Michał 470
- Meyer, L. 471
- Mežvin'ski, Mariuš zob. Mierzwiński, Mariusz
- Michalik, Elke. Tł. 628
- Michalski, Maciej 472
- Mieczysławski, Krzysztof 473
- Mielcarz, Jan 474

- Mielczarek, Mariusz 475, 525, 527
Oprac. 12
- Mierzejewski, Witold. Fot. 122
- Mierzwa, Waldemar 446-7, 476-7
- Mierzwiński, Mariusz 478-81, 754
- Mietelski, J. zob. Mietelski, Jan
- Mietelski, Jan 482
- Mikalojus, Kondratas 483
- Mikolajczak, Witold 484-6
- Mikulski, Krzysztof 487
- Mikuła, Wojciech zob. Mikuła, Wojciech Stanisław
- Mikuła, Wojciech Stanisław 488
- Militzer, Klaus 489-91
- Miller, U. A. zob. Miller, Ûrij Aleksandrovič
- Miller, Ûrij Aleksandrovič 32
- Miziolek, Jerzy. Red. 833
- Młodożeniec, Stanisław 492
- Morawski, Wojciech 493
- Morka, Mieczysław. Red. 833
- Możejko-Chimiak, Beata 494
- Możejko, Eugeniusz. Tł. 771-2
- Mórawski, Karol 768-70
- Mrówka, Łukasz zob. Grajner, Józef
- Mruk, Julia. Tł. 131
- Mrukówna, Julia zob. Mruk, Julia
- Muczkowski, Josephus zob. Muczkowski, Józef
- Muczkowski, Józef 115-6, 127, 627
- Mülleck, Christina 495
- Müller, Michael G. Tł. 157
- Müller, Monika 157
- Münchenbach, Siegfried. Red. 495
- Muravskij, Karol' zob. Mórawski, Karol
- Murawska-Muthesius, Katarzyna. Red. 257
- Murawski, Klaus-Eberhard 496
- Musiałowicz, Bartosz 497
- Muthesius, Katarzyna Murawska- zob. Murawska-Muthesius, Katarzyna
- Mytareva, Kira 498
- N**adolski, A. zob. Nadolski, Andrzej
- Nadolski, Andrzej 500-9 Red. 580 Tł. 357-61
- Nadolski, Łukasz M. zob. Nadolski, Łukasz Mamert
- Nadolski, Łukasz Mamert 306
- Nadzieja, Jadwiga. Red. 404
- Nalenč, D. zob. Nałęcz, Daria
- Nalepa, Tadeusz zob. Nalepa, Tadeusz Juliusz
- Nalepa, Tadeusz Juliusz 511
- Nałęcz, Daria 512
- Narbut, T'eador zob. Narbutt, Teodor
- Narbutt, Teodor 513
- Neitmann, Klaus 539
- Nieborowski, Paul zob. Nieborowski, Paul Waldemar
- Nieborowski, Paul Waldemar 514
- Nikžentaitis, Alvydas 515-7 Oprac. 79
- Nikzhiantaitis, Alvidas zob. Nikžentaitis, Alvydas
- Nítecki, Józef 518
- Nogajec, Z. zob. Wojtkowiak, Zbysław
- Nowacki, Tadeusz 519
- Nowak, Tadeusz zob. Nowak, Tadeusz Marian
- Nowak, Tadeusz Marian 520-1, 582
- Nowak, Zenon zob. Nowak, Zenon Hubert

- Nowak, Zenon Hubert 522 Red. 104,
109, 547, 777, 790 Oprac. 625
- Nowakowski, Andrzej 306, 523-9
- Nowakowski, Piotr 307
- Nowakowski, Piotr A. zob. Nowakowski, Piotr
- Nowina, Jan zob. Sroczyński, Józef
- Nowowiejski, Feliks 530
- Nowowiejski, Felix zob. Nowowiejski, Feliks
- O**brębski, Andrzej. Tł. 112
- Ochalówna, Czesława 532
- Ochmański, Jerzy 373, 533
- Odoj, R. zob. Odoj, Romuald
- Odoj, Romuald 431
- Odrowąż-Pieniążek, Czesław Felicjan Hilary zob. Pieniążek, Czesław
- Odziemkowski, J. zob. Odziemkowski, Janusz
- Odziemkowski, Janusz 535
- Offmański, M. zob. Offmański, Mieczysław
- Offmański, Mieczysław 536-8
- Ogrodziński, Władysław 381
- Ohgke, Aleksander 495
- Okon'skij, Lech zob. Okoński, Lech
- Okoński, Lech 479-80
- Okoński, Michał 478
- Oksza-Grabowski, Ignacy zob. Grabowski, Ignacy
- Ordyńska-Bielawska, Kazimiera zob. Bielawska, Kazimiera
- Ozimek, Stanisław 541
- Ozóg, Krzysztof 74 Oprac. 75, 105
- P**abian, Andrzej 542
- Pachoński, Henryk 543
- Paczyńska, Maria 140
- Paderewski, Józef. Red. 143
- Panas, Henrik zob. Panas, Henryk
- Panas, Henryk 544-6
- Paravicini, Werner 549
- Parmentier André 550
- Parmentier, André Emmanuel zob. Parmentier André
- Pašuta, Vladimiras 551
- Pašuto, Vladimir Terent'evič zob. Pašuta, Vladimiras
- Pasz, Józef 552
- Paszkievicz, Piotr. Red. 833
- Paszkieviczowie, Hanna i Piotr zob. Paszkiewicz, Piotr
- Pauli, Ignacy zob. Pauli, Żegota
- Pauli, Żegota. Oprac. 130
- Pawlicka, Aleksandra 553
- Pawłowski, Bronisław 554
- Pelech, Markian 555
- Perzanowski, Sbigneus zob. Perzanowski, Zbigniew
- Perzanowski, Zbigniew. Red. 131
- Peter von Düsburg, zob. Petrus de Dusbürg
- Peters, Stanisław 556
- Petrus de Dusbürg 557-8
- Pianko, Gabriela zob. Piankówna, Gabriela
- Piankówna, Gabriela. Tł. 126
- Piasecka, Zofia zob. Szaniawski, Józef
- Piechoccy, Wiesław i Małgorzata zob. Piechocki, Wiesław
- Piechocki, Wiesław. Oprac. 568

- Pieniążek, Czesław 559
- Pieradzka, Christina zob. Pieradzka, Krystyna
- Pieradzka, Krystyna 560 Red. 131
- Pietkiewicz, Krzysztof. Oprac. 440
- Pijanowski, Tomasz 561
- Pilch, Iwona Bugalska- zob. Bugalska-Pilch, Iwona
- Piskadło, Antoni 562
- Piwowarczyk, Dariusz 563-4 Polem. 564 Rec. 494
- Pizuński, Paweł 565-7
- Platter, Bruno 568
- Pleiryte-Puidiene, Ona zob. Puidiene, Ona
- Płoski, Tadeusz 569 Przedm. 738
- Podgoreczny, Józef 570
- Podgórski, Maciej. Red. 534
- Podrański, Jerzy 571
- Poksińska, Maria. Red. 819
- Pol, K. zob. Pol, Krzysztof
- Pol, Krzysztof 574
- Polak, Józef Z. zob. Polak, Józef Zbigniew
- Polak, Józef Zbigniew 575
- Polak, Wojciech 576-7
- Pölitz, K. H. L. zob. Pölitz, Karl Heinrich Ludwig
- Pölitz, Karl Heinrich Ludwig 578
- Polkowski, Ignacy. Oprac. 130
- Pollakówna, Marzena 579
- Polchowski, Henryk 584
- Poleć, Janusz 585
- Popławski, Seweryn 588
- Poprawski, Ryszard. Il. 612
- Porębski, M. zob. Porębski, Mieczysław
- Porębski, Mieczysław 589-90
- Pospieszny, Kazimierz 591
- Pośpiech, Jerzy. Oprac. 349
- Potkowski, Edward 592-8
- Powel, Witold 599
- Powierski, Jan. Tł. 219
- Pólturzyccy, Maria i Józef zob. Pólturzycki, Józef
- Pólturzycki, Józef 600
- Prawdźic, Władysław 602
- Prawdźicki, Stefan zob. Polkowski, Ignacy
- Prišlák, U. 603
- Prochaska, A. zob. Prochaska, Antoni
- Prochaska, Antoni 604-7
- Prus, Aleksandra Golik- zob. Golik-Prus, Aleksandra
- Prusík, Bořivoj. Tł. 66
- Przedpelski, Marian 610-1
- Przeździecki, Aleksander. Oprac. 130
- Przybył, Zygmunt. Oprac. 531
- Ptaszycki, St zob. Ptaszycki, Stanisław
- Ptaszycki, Stanisław. Oprac. 795-6
- Puidiene, Ona. Tł. 87
- R.R** Oprac. 144
- Raczyński, E. zob. Raczyński, Edward
- Raczyński, Edward. Wyd. 6
- Radoch, Marek 613
- Radziwiński, Andrzej, 614 Red. 154, 608
- Radziszewska, J. zob. Radziszewska, Julia
- Radziszewska, Julia 615
- Radziwiłłowicz, Dariusz 616-8

- Rajewski, Zdzisław 619
- Rajewski, Zdzisław Adam zob. Rajewski, Zdzisław
- Ratajczyk, Leonard 620
- Rawski, Aleksander 621
- Rawski, Aleksander Zbigniew zob. Rawski, Aleksander
- Razumovskaâ, L.V. zob. Razumovskaâ, Lubov' Vâčeslavovna
- Razumovskaâ, Lubov' Vâčeslavovna. Oprac. 124-5
- Reitemeier, Arnd 622
- Retmański, Karol Ludwik 623
- Rezler, Marek 624
- Rogalski, Leon. Oprac. 161
- Romańczuk, Mieczysław 132
- Romańczukowa, Barbara Lis- zob. Lis-Romańczukowa, Barbara
- Rondomańska, Zenona. Red. 269, 823
- Rosalak, Maciej 626
- Rottermund, Andrzej. Red. 833
- Rottermund, Andžej zob. Rottermund, Andrzej
- Rozynkowski, Waldemar 542
- Różyński, Paweł. Oprac. 493
- Rudnicki, M. zob. Rudnicki, Marek
- Rudnicki, Marek 126
- Rut, Jan zob. Młodożeniec, Stanisław
- Rybicka, Ewa Derkowska- zob. Derkowska-Rybicka, Ewa
- Rząd, Ryszard 628
- Sadowski, Grzegorz 629**
- Sadzawiczny, Edward 630
- Saganovič G., zob. Saganovič, Genadz' Saganovič, Genadz' 631
- Sakra-Kubicka, Agnieszka. Il. 95
- Salawa, Władysław zob. Łebiński, Władysław
- Samsonowicz, H. zob. Samsonowicz, Henryk
- Samsonowicz, Henryk 632-3
- Samulowski, Andrzej 210
- Šapoka, Adolfas zob. Šapoka, Adolfas Šapoka, Adolfas. Red. 254-5
- Šapoka, Mindaugas. Red. 286
- Sarnowsky, Jürgen. Red. 540, 639
- Sas-Zubrzycki, Tadeusz zob. Zubrzycki, Tadeusz
- Schenzle, Heinz 635
- Schmeier, André. Tł. 817
- Schmidtchen, Volker 636
- Schultze, Wilhelm Herman 637
- Segesser von Brunegg, H.A 638
- Sekunda, Nicholas zob. Sekunda, Nick
- Sekunda, Nick 308
- Semkowicz, Wł zob. Semkowicz, Władysław Aleksander
- Semkowicz, Władysław Aleksander 640-1
- Serczyk, Jerzy 642
- Serejski, Marian H. zob. Serejski, Marian Henryk
- Serejski, Marian Henryk. Red. 728-9
- Seward, Desmond 643
- Sienkiewicz, Henrik zob. Sienkiewicz, Henryk
- Sienkiewicz, Henryk 644-69
- Sieradzan, Wiesław 670
- Sieradzan, Wiesław Mieczysław zob. Sieradzan, Wiesław
- Sierakowski, Wojciech. Oprac. 632
- Sierociński, R. zob. Sierociński, Roman

- Sierociński, Roman 671
- Sierpowski, Stanisław. Red. 121
- Sikorska, Jolanta 672
- Sikorski, J. zob. Sikorski, Jerzy
- Sikorski, Janusz 673-5 Red. 404, 582
- Sikorski, Jerzy 222, 676-8 Tł. 122, 132
- Siuchniński, Mateusz. Oprac. 208-9
- Skiers, Stanisław 679
- Skomial, Jakub 680
- Skrobot, Wiesław 681
- Skwarczyński, Zdzisław 682
- Smolka, St zob. Smolka, Stanisław
- Smolka, Stanisław 684-6
- Sobczak, Kazimierz 687
- Sobieszczkański, Jarosław 688
- Sojka, Maciej. Il. 95
- Sokolnicki, Michał 689
- Sokolowski, August 690
- Sokolowski, Augustus zob. Sokolowski, August
- Solak, Kazimierz 691
- Sopoćko, Konstanty. Il. 734
- Sosnovski, Lešek zob. Sosnowski, Leszek
- Sosnowska, Alina. Red. 812
- Sosnowski, Adam. Tł. 105
- Sosnowski, Leszek. Red. 74-5, 105
- Sowa, Andrzej. Oprac. 568
- Sowa, Barbara 692
- Specyjal, Tomasz. Oprac. 484
- Specyjal, Tomek zob. Specyjal, Tomasz
- Speral'skij, Zdzisław zob. Spieralski, Zdzisław
- Spieralska, Beata 693
- Spieralski, Zdzisław 694-6
- Sroczyńska, Krystyna 380, 697-8
- Sroczyński, Józef 699
- Stanisław ze Skalbimierza, zob. Stanisław ze Skarbimierza
- Stanisław ze Skarbimierza 145
- Stankiewiczowa, Zofia 704
- Stańczyk, Andrzej 705
- Štěpán, Václav 706
- Stępkowski, Karol. Lektor 320
- Stokowski, Marek 707-8
- Stokys, Ovidijus. Tł. 775
- Stolarczyk, Stanisław 709
- Stopka, Krzysztof. Przedm. 112
- Stratanovskij, G.A. zob. Stratanovskij, Georgij Andreevič
- Stratanovskij, Georgij Andreevič. Oprac. 1 24-5
- Strokowa, Jadwiga 710
- Strunga, Albina. Tł. 286
- Strykowski, Maciej 711
- Strykowski, Maciej zob. Strykowski, Maciej
- Sukertowa-Biedrawina, Emilia 712-5
- Sulima, Jerzy 716
- Sulima, Stefan zob. Ogrodziński, Władysław
- Sypek, Agnieszka 717-8
- Sypek, Robert 71 7-20
- Sypkowie, Agnieszka i Robert zob. Sypek, Agnieszka
- Syta, Andrzej. Oprac. 644
- Szacherski, Zbigniew 721
- Szajnocha, K. zob. Szajnocha, Karol
- Szajnocha, Karol 722-34
- Szałkowski, Zdzisław 735-6
- Szaniawski, Józef 737-9 Przedm. 645, 656

- Sziler, Piotr Czartoryski- zob. Czartoryski-Sziler, Piotr
- Szkodzinski, Jan zob. Szkodziński, Jan
- Szkodziński, Jan 740
- Szlanta, Piotr 741-2
- Szostkiewicz, Adam 743
- Szprenglewska, Mirosława. Red. 540
- Szulczewski, Wawrzyniec 744
- Szweda, Adam 281, 745, 804
- Szybkowski, Sobiesław 494, 804
- Szymczak, Jan 746
- Szymczakowa, Alicja 520
- Śliwa, Michał 747
- Śliwiński, Błażej 494, 748 Red. 748
- Śliwiński, Józef zob. Śliwiński, Józef
- Śliwiński, Józef 749-51 Oprac. 815
Rec. 152
- Świdarska-Włodarczyk, Urszula 752
- Świdarska, Urszula zob. Świdarska-Włodarczyk, Urszula
- Świętosławski, W. zob. Świętosławski, Witold
- Świętosławski, Witold 753 Posł. 500
- Światała, B. zob. Światała, Bogusław
- Światała, Bogusław 754-5
- T**andecki, Janusz 8 Red. 154, 608
- Tandecki, Janusz Stefan zob. Tandecki, Janusz
- Targowski, Michał 756
- Tarnowski, St zob. Tarnowski, Stanisław
- Tarnowski, Stanisław 757
- Teodorczyk, Jerzy 582, 758
- Thunert, Franz 759
- Tichomirov, Michail Nikolaevič. zob. Tihomirov, Mihail Nikolaevič
- Tihomirov, Mihail Nikolaevič. Red. 249
- Tomczak, Andrzej. Red. 49
- Tomczak, Andrzej Kazimierz zob. Tomczak, Andrzej
- Torbus, Tomasz 10, 760-1
- Torr, Guy Russell. Tł. 112
- Traba, Robert 762-3 Red. 236 Tł. 55
- Trampczyński, Włodzimierz. Oprac. 213
- Trupinda, Janusz 251, 280, 764-5 Oprac. 219, 293 Red. 177, 277, 292, 294, 490
- Turčinskij, A. 423
- Turkowska, Danuta. Oprac. 131
- Turnbull, Stephen zob. Turnbull, Stephen R.
- Turnbull, Stephen R. 766
- Turowski, Kazimierz zob. Turowski, Kazimierz Józef
- Turowski, Kazimierz Józef. Oprac. 27-9
- Twardoch, Szczepan 767
- Tyszkiewicz, Jan 768-70
- Ū**cas, Mečislovas Adolfovič zob. Jučas, Mečislovas
- Urban, William zob. Urban, William L.
- Urban, William L. 771-5
- Urbańczyk, Andrzej. Oprac. 586
- Urbański, zob. Skwarczyński, Zdzisław
- V**asilevski, Tadeuš zob. Wasilewski, Tadeusz

- Vietig, Jürgen 778
- Voigt, J. zob. Voigt, Johannes
- Voigt, Johannes 780-2
- Vossberg, F. A. zob. Vossberg, Friedrich August
- Vossberg, Friedrich August 114
- W**adwicz, Hubert 785
- Wagner, Jan 786
- Walczak, Ryszard. Oprac. 317 Tł. 157
- Waloch, Natalia. Oprac. 94
- Wapowski z Radochoniec, Bernard zob. Wapowski, Bernard
- Wapowski, Bernard 787
- Wardach, Roman 788
- Wasilewski, Tadeusz 789
- Wasiłowska, Maria Konopnicka zob. Konopnicka, Maria
- Wawrzonowska, Zdzisława 525
- Wąsowicz, Marek Dunin- zob. Dunin-Wąsowicz, Marek
- Wenta, Jarosław. Oprac. 557
- Wenta, Jarosław Teodor zob. Wenta, Jarosław
- Weremiej, Feliks Z. zob. Weremiej, Feliks Zygmunt
- Weremiej, Feliks Zygmunt. Oprac. 389
- Werminghoff, Albert 791
- Werminghoff, Albertus zob. Werminghoff, Albert
- Wermter, Ernst Manfred 539
- Westfeld, Anna. Red. 218
- Węcowski, Piotr 792
- Wichert, Ernst 793-4
- Wichert, Ernst Alexander August George zob. Wichert, Ernst
- Wierzyński, Józef 798
- Willma, Adam 799
- Winniczuk, Lidia. Tł. 126
- Winniczukówna, Lidja zob. Winniczuk, Lidia
- Wiórska, Helena zob. Wyrozumska, Bożena
- Witusik, Adam A. zob. Witusik, Adam Andrzej
- Witusik, Adam Andrzej 800 Red. 534
- Władziński, Jan 801
- Włodkowic, Paweł 145
- Włodkowic, Paweł z Brudzenia zob. Włodkowic, Paweł
- Wojciechowscy, Maria i Zygmunt zob. Wojciechowski, Zygmunt
- Wojciechowski, Zygmunt 802-3
- Wojtkowiak, Zbysław. Przedm. 444
- Wolski, Krzysztof 805
- Wolski, Marcin zob. Bielski, Marcin
- Wróbel, Jan 806
- Wróblewski, Karol 807
- Wulfmeier, Magdalene 77
- Wyrozumska, Bożena 809-10
- Wyrozumski, Jerzy 811
- Wyrozumski, Jerzy Lesław zob. Wyrozumski, Jerzy
- Wyszomirski, Slavomirus zob. Wyszomirski, Sławomir
- Wyszomirski, Sławomir. Oprac. 557
- Z**aborowski, Jan 814
- Zakrzewski, I. zob. Zakrzewski, Ignacy
- Zakrzewski, Ignacy 818
- Zakrzewski, Jerzy. Tł. 491

Zakrzewski, Jerzy Krzysztof zob. Zakrzewski, Jerzy
Zaniewski, Piotr 820
Zarębski, Ignacy 788
Zawada, Sławomir zob. Koczy, Leon
Zbyszewski, Andrzej 822
Zdrada, Jerzy 823
Zdrenka, Joachim 824
Zelikman, Żanna zob. Kormanowa, Żanna
Zenobiusz Mieszko, zob. Duksza, Mieczysław
Zielicz, S. zob. Zielicz, Stefan
Zielicz, Stefan 825
Zieliński, Ryszard. Oprac. 633
Zieseimer, Walther. Oprac. 98

Żigul'skij, Zdislav zob. Żygulski, Zdzisław
Zimowski, Kazimierz 826
Znyk, Małgorzata. Red. 158
Zubrzycki, Tadeusz 828
Zygner, Leszek. Oprac. 614

Żaki, Andrzej 829
Żaki, Andrzej Julian zob. Żaki, Andrzej
Żambo, Henryk 830
Żniński, Ignacy 831-2
Żniński, I. zob. Żniński, Ignacy
Żygulski, Zdzisław 833

INDEKS PRZEDMIOTOWY

13-16 w. 204

1410-1422 r. 283

1411 r. 821

15 w. 88, 419, 474, 532, 706

15-16 w. 157

20 w. 167

Administracja – krzyżackie, państwo – 14-15 w. 292

– Polska – 14-15 w. 292

Agrotechnika – Polska – do 15 w. 381

Albumy 64-6, 74-5, 105, 247, 374, 380, 586, 754-5

Anglia – 15 w. 622

Archeologia 12, 137, 296, 445, 475, 525, 676, 741, 805

– Polska 338

– 20 w. 508-9

Archeologia średniowieczna – Polska 344

Architektura obronna – zabytki – ochrona i konserwacja – Polska 302, 819

Architektura obronna niemiecka – 13-15 w. 9

– Polska - 14-15 w. 280

– zabytki - Polska 239, 561, 719-20, 754-5, 765, 820

Architektura obronna polska 717-8
– 13-15 w. 9

– do 15 w. 562

Architektura sakralna 419

Archiwistyka – krzyżackie, państwo 294

Archiwum Państwowe (Gdańsk) – zbiory 824

Archiwum Państwowe (Toruń) – zbiory 8

Armaty – budowa i konstrukcje – krzyżackie, państwo – 15 w. 812

– użytkowanie – Polska – 15 w. 758

Arsenale (bud.) – krzyżackie, państwo – 14-15 w. 524

Astronomia – Polska – 15 w. 482

Baltowie – historia 219

Bibliografia 290, 343, 476

- Biblioteka Czartoryskich (Kraków) – zbiory 82
- Biblioteka Kórnicka PAN – zbiory 92
- Biskup, Marian (1922-) 609
- Bitwa 1410 r. o Malbork 20, 35, 53, 60, 238, 376, 446-7, 471, 635, 678, 758
- Bitwa 1410 r. pod Grunwaldem 1-2, 4-5, 7, 11-3, 15, 17-23, 26, 31, 35-40, 42, 44-8, 50-1, 54, 57-8, 61-7, 69, 72-3, 76, 79-81, 86-9, 91-2, 95, 97, 101-3, 107, 110-4, 116, 118-28, 132-3, 137, 141-2, 144, 147-53, 155, 157-60, 163-6, 168-70, 173, 178-9, 181, 183, 186-8, 197, 202, 205-9, 211-5, 218, 220-8, 232-5, 237, 240-1, 245, 247-8, 252-3, 256, 258, 260, 268-71, 284-90, 296-7, 299-301, 303-9, 313-6, 318, 320-2, 324-9, 339, 352-3, 357-61, 364-7, 377-82, 384, 388-91, 393-4, 399-408, 412, 415-7, 419, 421-7, 429-31, 436-8, 445-50, 452-4, 458-9, 461-4, 466-8, 472-7, 482, 484-6, 488-9, 492-3, 495, 498, 500-11, 515, 517, 520, 525, 527-8, 532-3, 535-6, 541, 543-5, 550-1, 553-4, 556, 559, 564, 570, 572-3, 581, 584, 588, 592, 599-600, 602, 612, 617, 619-20, 622, 626, 630-7, 641, 645, 656, 670-4, 676, 682-3, 685, 688, 693, 695, 697-9, 704-5, 709, 714-6, 735-6, 738, 740-1, 743-4, 748-51, 756-7, 759, 762, 766, 774-5, 779, 785-6, 788, 791, 797-801, 803-8, 811, 813-4, 818, 822, 826-33
- historiografia 25, 117, 171, 345, 560, 568, 593, 615
- obchody 3, 14, 68, 71, 143, 167, 174, 182, 216, 273-4, 295, 333, 374-5, 428, 432, 481, 497, 499, 512, 530, 569, 574, 585, 587, 616, 618, 621, 623, 629, 677, 681, 684, 689, 692, 710, 737, 742, 747, 763, 776, 778-9, 783, 802, 817, 823, 831
- 16-20 w. 210
- ocena 519
- pamiętki 115, 129-30, 344, 462, 627
- pomniki 250, 586, 700-3
- udział Czechów 354
- udział Litwinów 583
- udział Moldawian 696
- udział Polaków 583
- udział Szwajcarów 638
- w fotografii 74-5, 105
- w literaturze 162
- w literaturze polskiej 350, 385, 531, 644, 767, 778
- w sztuce 162, 201
- Bitwa 1410 r. pod Koronowem 49, 106, 323, 469, 640, 669
- w literaturze 340
- Bitwa 1651 r. pod Beresteczkiem – obchody 684
- Bitwa 1914 r. pod Tannenbergiem 626
- Bitwa 1945 r. o Berlin 324
- Bitwy – popularyzacja – Polska – od 2001 r. 493
- Brandenburgia (Niemcy) – 14-15 w. 686
- Broń – 13-16 w. 83
- 15-18 w. 32
- Polska – 10-15 w. 580

- zabytki – 15-18 w. 85
- Broń biała – ceny – Polska – od 2001 r. 692
- Broń ochronna – ceny – Polska – od 2001 r. 692
- Broń palna – eksploatacja – krzyżackie, państwo – 15 w. 753
- Brygida (św. ; 1303-1373) 158
- Budżet wojenny i wojskowy 99-100
- C**helmińska, Ziemia – budownictwo – 14-15 w. 542
- Chłopi – Polska – do 15 w. 721
- Cronica conflictus Wladislai Poloniae regis cum Cruciferis anno Christi 1410 92
- Cudzoziemcy 70
- Cysterki – Polska – 13-15 w. 177
- Czasopisma niemieckie 762
- Czechy – 15 w. 706
- Człuchów (woj. pomorskie) 474
- D**ługosz, Jan (1415-1480) 218, 340, 669
- twórczość 31, 117-8, 148, 372, 627
- Długosz, Jan (1415-1480). Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae 272, 576-7, 680
- Dobrzyńska, Ziemia – 14-19 w. 135
- Dokumenty – krzyżackie, państwo 8, 294
- 14-15 w. 293
- Dokumenty dźwiękowe 320
- Dowodzenie (wojsk.) – Polska – 15 w. 388
- Dramat polski – 20 w. 201
- Druki muzyczne – Polska – 20 w. 530
- Duchowość chrześcijańska – 14-15 w. 109
- Duchowość zakonna – historia 639
- Dyplomacja polska – 14-15 w. 146 – 15 w. 145, 317, 370-1, 563
- Dysertacje naukowe 276
- Działa – krzyżackie, państwo 471
- Działdowo (woj. warmińsko-mazurskie ; okręg) 712-3, 715
- E**ncyklopedie 565
- Europa – do 17 w. 608
- F**estiwal Nauki i Sztuki (7 ; 2007 ; Toruń) 180
- Fortyfikacje – Polska – 10-15 w. 580
- Fortyfikacje ziemne – Polska – 14-15 w. 338
- Fotografia polska 74-5, 105
- od 1989 r. 754-5
- G**alicja – 1901-1914 r. 742
- Gazeta Olsztyńska (1886-1939) 749
- Gazety polskie – 20 w. 749
- Gdańsk (woj. pomorskie ; okręg) 821
- Gerss, Marcin (1808-1895) 268
- Grunwald (woj. warmińsko-mazurskie ; okręg) 88, 138-40, 157, 341, 415, 431, 447, 508-9
- Grunwald (woj. warmińsko-ma-

- zurskie) – historia 18, 141, 399, 564, 799
- Grupy rekonstrukcji historycznej 68, 71, 375, 497, 621
- Polska 629
- Gry komputerowe 449
- H**arcerstwo – wychowanie 429
- Heinrich von Plauen (ca 1370-1429) 793-4, 824
- biografia 746
- Heraldyka – 15 w. 126-30
- Polska – 15 w. 115, 307-8
- Historia – nauczanie – Polska 600
- Historia wojskowa – Polska – 10-5 w. 529
- 13-16 w. 752
- Historiografia 27-9, 37, 39-41, 43, 53, 84, 170, 355-6, 383, 436, 464-5, 683
- 10-16 w. 90, 557-8, 579, 627, 711, 795-6
- 15-18 w. 249
- Historiografia amerykańska – 20 w. 194
- Historiografia białoruska 171, 603
- Historiografia litewska 236
- Historiografia niemiecka 345
- 19 w. 593
- Historiografia polska 345, 535
- 15 w. 117-8, 576
- 18 w. 642
- 20 w. 25
- Historiografia rosyjska 171, 185
- Hronika Byhaŭca 90, 249, 383-4, 533
- język 90
- I**konografia 250, 306, 462-3, 656, 697, 700-3
- Ilustracje – Polska – 19 w. 739
- Inflanty – historia 609
- Informatory 691, 735
- Insygnia 251
- Inżynieria wojskowa – Polska 580
- 15-17 w. 679
- Iwano-Frankowsk (Ukraina) – pomniki 250, 700-3
- ulice i place 700
- J**adwiga (królowa Polski ; 1374-1399) 722-33
- Jagiellonowie (ród) 243, 261, 263-7, 337, 440-1, 537-8
- Janusz z Tuliszkowa 563
- Jasienica, Paweł (1909-1970) – twórczość 262
- Jednodniówki 415
- Polska - 1956-1989 r. 415
- Jeńcy wojenni 688
- 15 w. 555
- Jungingen, Konrad von (ca 1355-1407) 77
- Jungingen, Ulrich von (ca 1360-1410) 77, 154, 179, 353, 391, 418, 522, 564
- K**alendarium 291
- Kalendarze polskie – 19 w. 268
- Kancelaria – krzyżackie, państwo 294
- 14-15 w. 293
- Polska – 14-15 w. 370-1
- Katalogi wystaw 32, 83, 134, 293, 413, 682

- Katalogi zbiorów 85
- Kawaleria – krzyżackie, państwo – 13-15 w. 192
- Kazimierz V (książę szczeciński ; ca 1380-1435) 72
- Köckritz, Luppold von 154
- Komiksy 220
- Konferencje 318
- Konserwatorstwo – Polska 413
- Koronowo (woj. kujawsko-pomorskie) 49
- historia 323
- Koszyce (Słowacja) – do 15 w. 240
- Koszyk, Szymon (1891-1972) Opolanie w bitwie pod Grunwaldem 786
- Kości – archeologia – Polska 445
- Kościoly i kaplice 419
- Kościół katolicki 547
- Kraków (woj. małopolskie ; okręg) – 13-15 w. 176
- Kraków (woj. małopolskie) – 14-15 w. 809
- imprezy – 1901-1914 r. 689
- wystawy - 1901-1914 r. 682
- Kraszewski, Józef Ignacy (1812-1887) – twórczość 275
- Kronika 51
- krzyżackie, państwo – 15 w. 434
- Krzyżackie, państwo 20, 153, 189, 193-4, 196, 203, 219, 244, 282, 368, 380, 460, 565, 576, 780-1
- 14-15 w. 82, 161, 490, 523, 539, 549, 608, 774
- 14-16 w. 55, 775
- 15 w. 98, 195, 496, 578, 613, 746
- a Cystersi – 15 w. 815
- a Litwa 433
- polityka 442
- a Mazowsze – 14-15 w. 142
- a Polska 362-3, 433
- 15 w. 146, 211, 211, 345, 372
- polityka – 13-15 w. 816
- polityka – 15 w. 251, 514, 670
- a Pomorze Zachodnie – polityka – 15 w. 571
- administracja 283, 294
- 13-15 w. 276
- 14-15 w. 293
- historia 8, 33-4, 59, 163, 347-8, 362-3, 369, 491, 548, 609, 614, 707, 768-70, 817
- kultura 542
- podział administracyjny 547
- polityka – 13-15 w. 351
- 14-15 w. 229-30
- Polska 204
- Polska – 12-16 w. 291
- Polska – 13-16 w. 624
- Polska – 14-15 w. 93, 279, 281, 292, 601, 745
- Polska – 15 w. 493
- Krzyżacy 2, 20, 35, 37, 39, 94, 108, 113-4, 116, 123, 154, 189, 193, 196, 219, 244, 251, 312, 333, 347-9, 365, 368, 391, 430-1, 438, 457, 460, 491, 526, 535, 565, 593-8, 635, 643, 773, 780-2, 817, 824, 831
- 12-15 w. 205, 298, 487, 764
- 12-16 w. 33-4, 55, 59, 216, 621, 625, 768-70
- 13-15 w. 9

- 13-16 w. 624
- 14-15 w. 70, 77, 82, 490, 549, 647-8, 650-5, 657, 659-62, 664-6, 793-4
- 14-16 w. 104
- 15 w. 23, 156, 208, 211, 278, 397-8, 577, 646, 649, 658, 663, 667-8
- 15-16 w. 168, 576
- a Dobrzyńska, Ziemia – 15 w. 259
- biografie – 13-15 w. 566
- budownictwo 10, 30, 56, 190-1, 561, 707, 760-1
- historia 442
  - 10-15 w. 771-2
  - 12-16 w. 518
  - 13-15 w. 814
  - 15 w. 488
- historiografia 185, 372, 465, 614, 642
- kultura - 14-15 w. 109
- sztandary – 15 w. 811
- uzbrojenie – 13-16 w. 242, 523
- życie codzienne – 14-15 w. 280
- Książki mówione 320
- Kujawy – 14-19 w. 135
- Kurzętnik (woj. warmińsko-mazurskie) 575
- L**egendy i podania polskie 708, 750
- Listy niemieckie 522
- Literatura dziecięca polska 107
- Literatura litewska – 20 w. 87
- Literatura polska 683
  - 15-20 w. 531
  - tematyka – 15-20 w. 162
    - 19-20 w. 778
    - 20 w. 669
- Litwa 236
  - 13-16 w. 384, 533
  - 14-15 w. 6, 84, 254-5, 319, 549, 604, 774, 787, 792
  - 14-16 w. 775
  - 15 w. 79, 149, 208, 330-2, 513, 613, 789
  - 15-16 w. 16, 515, 517
  - a krzyżackie, państwo 433
  - historia 711, 795-6
    - do 15 w. 334, 483
  - polityka – 14-15 w. 279
  - Polska – 14-15 w. 414
  - stereotyp 516
- Lubawa (woj. warmińsko-mazurskie) 751
- Lublin (woj. lubelskie) – kościół Wniebowzięcia NMP 158, 801
- Ł**ącko (woj. małopolskie ; okręg)
  - historia 813
- M**alarstwo historyczne polskie 257
- Malarstwo monumentalne polskie
  - 18-19 w. 739
- Malarstwo polskie – 19 w. 200, 645, 656, 757
  - 20 w. 223, 833
  - historia - 19 w. 94, 463
    - 19-20 w. 110
- Malbork (woj. pomorskie) 481, 782
  - 15 w. 98
  - budownictwo – historia 136
  - historia 56, 190-1
  - muzealnictwo – zbiory 691

- wystawy – od 1989 r. 413
 – od 2001 r. 83, 134, 293
 – zamek 56, 190-1, 239, 280, 302, 457, 478-80, 591, 691, 708, 754-5, 765, 782, 819
 – ochrona i konserwacja 134, 628
 – życie codzienne – 15 w. 434
 Marsz (wojsk.) 610
 Matejko, Jan (1838-1893) – twórczość 233, 739
 Matejko, Jan (1838-1893). Bitwa pod Grunwaldem 94, 187, 199-200, 233, 257, 380, 463, 470, 497, 589-90, 656, 697, 757
 Materiały konferencyjne 79, 292, 294, 625, 639, 777, 816
 Mazowsze – a krzyżackie, państwo – 14-15 w. 142
 – archeologia – 14-15 w. 338
 – działania – 15 w. 611
 Mąkowski, Władysław (1885-1945) Przez Mazowsze pod Grunwald 231
 Miasta – krzyżackie, państwo – 14-15 w. 539
 Miecz 466-7, 489
 Miejsca pamięci narodowej – Polska 829
 Mikołaj, M. Romanov (wielki książę Rosji) 626
 Monety 475
 Mosty 705
 – budowa i konstrukcje – Polska – 15-18 w. 521
 Mowy niemieckie 167
 Mowy polskie – 20 w. 14
 Mszczuj, ze Skrzyńska 564
 Muzeum (Ostróda) – wystawy 46
 Muzeum Bitwy Grunwaldzkiej (Stębark) 96, 228, 612, 619
 Muzeum Zamkowe (Malbork) – wystawy 32, 83, 134, 199-200, 293, 413
 – zbiory 85, 691
 Muzyka polska – 20 w. 530
 – wojsko – 14-15 w. 260
Niemcy – a Polska 217
 Nowak, Zenon Hubert (1934-1999) 608
Okup 555
Panika wojenna 809
 Panorama polska (mal.) – krytyka 110
 Papina, Jan 448
 Paweł Włodkowic (ca 1370-ca 1435) 146
 Petrus de Dusburg 764
 Petrus de Dusburg. Chronicon terrae Prussiae 557-8, 579
 Piastowie (ród) 537-8
 Piechota – organizacja – Polska – 15 w. 198
 – uzbrojenie – Polska – 15 w. 198
 Pieśń religijna – katolicyzm – Polska – 13-15 w. 420
 Pocztówki – Polska – 20 w. 250, 700-3
 Podlasie – archeologia – 14-15 w. 338
 Podróże wojskowo-historyczne – Polska 139
 Poezja polska – 20 w. 241
 Poezja polsko-lacińska 532
 Polityka historyczna – Polska – 19-20 w. 817
 Polska – 10-15 w. 27-8, 355-6, 608

- 10-16 w. 29
- 13-15 w. 351
- 14-15 w. 6, 82, 184, 254-5, 342, 534, 604, 686, 774, 787, 792
- 14-16 w. 337, 440-1, 775
- 15 w. 79, 208, 306, 330-2, 335-6, 401-2, 476, 536, 554, 577, 613, 622, 791
- 19-20 w. 512
- a krzyżackie, państwo 433
  - 15 w. 146, 312, 345, 372
  - polityka – 15 w. 251, 514, 670
- a Litwa – polityka – 15 w. 439
- a Niemcy 217, 499
  - 1918-1939 r. 73
- do 15 w. 78
- gospodarka – 15 w. 493
- granice – krzyżackie, państwo 338
- historia – 13-15 w. 814
  - 14-15 w. 131, 722-33
  - 14-16 w. 261-7
  - 15 w. 13, 36, 297, 327, 505
  - do 15 w. 52, 246, 690
- polityka – 10-17 w. 582
  - 14-15 w. 279
  - 15 w. 145, 283, 317, 370-1
  - krzyżackie, państwo 204
  - krzyżackie, państwo – 12-16 w. 291
  - krzyżackie, państwo – 14-15 w. 93, 281, 292, 601, 745
  - krzyżackie, państwo - 15 w. 493
  - Litwa – 14-15 w. 414
- stereotyp 516
- zabytki – 10-16 w. 538
- Polski Związek Zachodni 274
- Pomniki 67
  - Polska – 20 w. 677
  - Ukraina 250, 700-3
- Pomorze Gdańskie – 14-15 w. 229-30
- Pomorze Zachodnie – 15 w. 571
- Popiel, Tadeusz (1863-1913) 833
- Popularyzacja wiedzy – imprezy – Polska 180
- Pospolite ruszenie – Polska – 15 w. 789
- Potencjał bojowy – Polska – 15 w. 510
- Powieść historyczna polska – 20 w. 410-1
- Powieść litewska – 20 w. 87
- Powieść niemiecka 793
  - 20 w. 794
- Powieść polska 60, 767
  - 19 w. 347-50, 397-8, 644, 646-68, 739, 784
- Powstanie 1794 r. kościuszkowskie 811
- Prasa (wydawnictwa) – Polska – 19 w. 166
- Prawo – Polska – 15 w. 317
- Prawo międzynarodowe – 15 w. 145
- Propaganda – Niemcy 179, 366
  - Polska 179, 258
  - 16-17 w. 366
  - 1944-1956 r. 217
  - 1944-1989 r. 69
- Prusy - 15 w. 622
  - historia 609
- Prusy Królewskie – 15 w. 608
  - historia 624, 816
- Prusy Książęce – historia 578
- Prusy Wschodnie – 19-20 w. 762
- Przegrupowanie (wojsk.) – 15 w. 546
- Przemysł zbrojeniowy – krzyżackie,

- państwo – 15 w. 812
- Przeprawy (wojsk.) 62
- Przewodniki turystyczne 138-40, 341, 447, 478-80, 591, 612, 717-20, 820
- Przygotowania wojenne – Polska – 15 w. 176
- Puczek, Stefan (-1424/5) – biografia 520
- R**ecenzje 494
- Rewal (woj. zachodniopomorskie) 177
- Rękopisy łacińskie – Polska – 15 w. 92
- Robotnicy – Polska – 1901-1914 r. 747
- Rosja – 13-15 w. 384, 533
- Rozpoznanie wojskowe 451
- Rozwadowski, Zygmunt (1870-1950) 833
- Rycerstwo 195, 310-1, 342, 395-6, 410-1, 455
- biografie – Polska – 14-15 w. 494, 567
- Polska - 15 w. 520
- godła – Polska – do 15 w. 307-8
- krzyżackie, państwo – 14-15 w. 70
- kultura – Polska – 14-15 w. 563
- Polska – 13-16 w. 752
- 15 w. 737
- Szwajcaria – 15 w. 638
- Rzemiosło – Polska – 11-16 w. 812
- Rzeźba polska 448
- S**ądownictwo 195
- Scenariusze imprez okolicznościowych 225, 531
- Sienkiewicz, Henryk (1846-1916) 340
- Sienkiewicz, Henryk (1846-1916). Krzyżacy 275, 335-6, 385, 397-8, 644, 739, 784
- Sokol, Jan 354
- Sprawiedliwość społeczna – teologia – katolicyzm 569
- Stębark (woj. warmińsko-mazurskie) 626
- muzealnictwo 96, 228
- Strategia wojenna – Polska – 15 w. 326
- Struktura społeczna 195
- Styka, Adam (1890-1959) 110
- Styka, Jan (1856-1925) 110, 223
- Styka, Tadeusz (1889-1954) 110, 223
- Symbole – Niemcy 159
- Polska 159
- Szlaki turystyczne – Polska 243-4
- Szpiegostwo 279
- Sztandary – Polska – 15 w. 307-8
- wojsko – krzyżackie, państwo – 15 w. 241
- Sztandary wojskowe 458, 811
- krzyżackie, państwo – 15 w. 112-6, 123, 126-30, 148, 627
- Polska – 15 w. 641
- Sztuka polska 698
- tematyka – 19-20 w. 162
- Sztuka sakralna polska – 14-16 w. 682
- Sztuka wojenna 752
- Polska – 10-16 w. 582
- Szymański, Jacek 799
- Ś**wiadomość narodowa – Niemcy 367
- Polska 216, 367, 763
- 18-20 w. 616

– 19-20 w. 672

– 20 w. 617

Świadomość społeczna 45, 537, 743, 806

– Polska 89, 222, 298, 737

Taktyka 235

Tapiserie – 15-18 w. 32

Teatr 31

Tradycja 17, 36, 155, 269, 464

– Litwa 756

– Polska 5, 258, 472, 681, 715, 756

Tradycje wojskowe 799

– Polska 68

Umowy międzynarodowe – Europa – 15 w. 392

Unia Kalmarska 104

Unia Krewska 330-2, 583, 792

Uposażenie wojskowe – 15 w. 156

Urzędnicy – Polska – 14-15 w. 371

Voigt, Johannes (1786-1863) 593

Widowiska – planowanie – Polska 553

Wigand von Marburg (1311-1394).
Chronik 84

Wilhelm II (cesarz Niemiec ; 1859-1941) 167

Witold (wielki książę litewski ; ca 1352-430) 16, 234, 236-7, 346, 388, 414, 513, 516

– biografia 444, 604

– historiografia 603

Władcy – biografie – Polska 24

– Polska – 14-15 w. 386-7, 409

Władysław Jagiello (król Polski ; ca 1351-1434) 73, 93, 158, 168, 170, 254-5, 271, 353, 357-61, 370-1, 388, 414, 418, 439, 493, 516, 626, 686, 713-4, 722-33

– biografia 6, 24, 373, 386-7, 409, 605-6, 680, 712

– polityka 184, 330-2, 552

– pomniki 587

Włodkowic, Paweł (ca 1370-1435) 670

Wojna 1409-1411 r. polsko-krzyżacka 2, 4, 17, 25-6, 39, 41-3, 47-8, 53, 60, 64-6, 79, 87, 91, 93, 99-100, 107, 120-2, 124-5, 132, 147, 156, 168-9, 172, 176-8, 180, 183, 208-9, 231, 234, 238, 240, 245, 247, 259, 270, 272, 275, 277, 279, 285-90, 297, 307-9, 314-5, 324, 327, 339, 349, 352, 357-61, 366, 374, 376, 378-80, 383, 390, 392, 397-9, 401-2, 404-8, 412, 416, 418, 420, 423-4, 426, 435, 448, 450-1, 456, 469, 477, 484-5, 488, 492, 500-4, 522, 536, 546, 552, 554-5, 571, 575, 586, 592, 607, 610-1, 620, 626, 631, 634, 640, 646-55, 657-69, 675, 678, 683, 687, 694, 706, 714, 734, 759, 773, 804, 809-10, 821, 825

– bitwy 71, 80-1, 106, 344, 520

– udział Czechów 354

– ocena 175

– w literaturze 340

Wojna 1914-1918 r. – bitwy – Polska 626

Wojna 1939-1945 r. – bitwy – Niemcy 324

Wojny 1308-1521 r. polsko-krzyżackie 13, 36, 97, 102, 181, 214-5, 261-7, 281, 297-8, 310-1, 327, 337, 342, 395-6, 410-1, 438, 455, 524, 535, 564, 613, 643, 693, 745, 752, 764, 775, 791, 814

- bitwy 271, 629
- Wojska najemne 773
- Polska – 15 w. 198
- Szwajcaria – 15 w. 458
- Wojsko – Polska – 10-16 w. 582
- 14-16 w. 83
- 15 w. 388
- do 15 w. 721
- wyposażenie – Polska – 9-15 w. 580
- Wota – Polska 801
- Wydawnictwa dla dzieci 173
- Wydawnictwa dla dzieci i młodzieży 95, 306
- Wydawnictwa popularne 7, 59, 202, 205, 216, 362-5, 369, 416, 429, 484, 528, 572, 575, 637, 707
- Wyprawy krzyżowe 70, 219
- 14-15 w. 549
- Wywiad litewski – 14-15 w. 279
- Wywiad państwa krzyżackiego 277, 282
- 13-15 w. 203, 279
- Wywiad polski – 14-15 w. 279
- Zakony rycerskie** 109, 526, 594-8, 625, 639
- Europa – 13-15 w. 192
- historia 518, 566, 614, 621, 643, 771-2, 777, 815
- historiografia 540
- metody 790
- Zakony żeńskie 158
- Zamki i pałace – ochrona i konserwacja – Polska 628
- Polska - 19-20 w. 134
- Polska 478-80, 542, 591, 691, 717-
- 20
- 14-15 w. 280
- Zamki krzyżackie 30, 136, 190-1, 368, 542, 761, 817
- 13-15 w. 9
- 14-15 w. 10, 524, 760
- Polska 561, 717-8, 820
- Zawisza Czarny z Garbowa (?-1428) 411
- biografia 310-1, 342, 395-6, 410, 455, 494
- Zbroja – 15-18 w. 32, 85
- Zdobycz wojenna – Polska – 15 w. 112-3, 115-6, 123, 126-8, 130, 148, 627
- Zespoły historyczne miast 538
- Ziemia Dobrzyńska – historia 343
- Ziomkostwa 786
- Znaczki pocztowe polskie 73
- Zygmunt Luksemburski (cesarz rzymsko-niemiecki ; 1368-1437) 175
- a Polska 240, 810
- Zyndram z Maszkowic (ca 1350-1415) 388
- Źródła historyczne** 8, 78, 82, 92, 98-100, 155, 170, 219, 316, 351, 418, 613-4, 636
- Żmudź (Litwa)** 346
- 13-15 w. 84
- historia 711, 795

CBW Warszawa

nr inw. KB - 451265

MG 451265

GRUNWALD

1410-2010

1410 | 2010
GRUNWALD